

Átalyvető

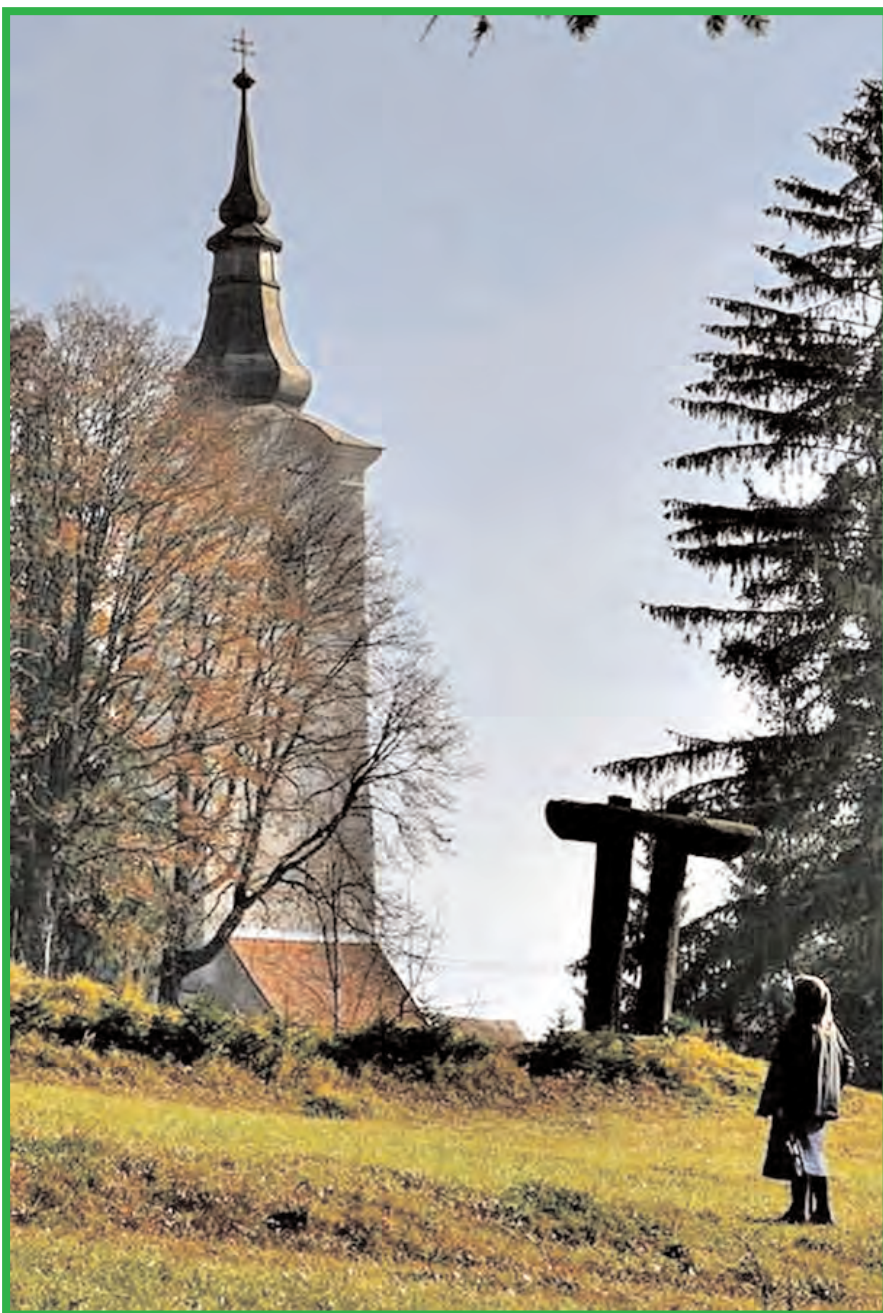
2013. június

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

A TARTALOMBÓL

Elemző – Csapó Endre és Ágoston András írásai	4
Nyílt tér: nyílt levelek nyílt dolgainkról	11
A 75 éves Szász I. Tas köszöntése	18
História (Holokauszt Romániában, Medgyes történetéből)	21
Portré: Hankó Zoltán professzor	28
Könyvbemutató: Várvédő	36
Műhely	37
dr. Kazár Lajos életműve	37
Magyar-magyar különbségek	40
Székel művészeink	43
A zászlóháború előzményei	45
A kultúráltság	48
Emlékek húrjain	50
Marosvásárhely, ahogy mi láttuk	52
Farkas utca	52
Eleven hagyomány: Orbán János	56

Juhász Gyula

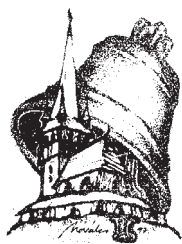
Trianon

Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá.

Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amíg magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény,

Hogy volt nekünk egy országunk e földön,
Melyet magyar erő szerzett vitézül,
S magyar szív és ész tartott meg bizony.

Mernéd feledni a kincses Kolozsvárt,
Hol Corvin Mátyást ringatá a bölcső,
Bírnád feledni Kassa szent halottját
S lehet feledni az aradi őskert
Tizenhárom magasztos álmódóját,
Kik mind, mind várnak egy föltámadásra

EKOSZ

Az Erdélyi Körök Országos Szövetsége örömmel tett eleget Budafok-Tétény Önkormányzata meghívásának, ahol *Szabolcs Attila* polgármester február 5-én kitűzte a székely zászlót a budafoki városházára, szolidaritást vállalva Székelyföld polgármestereivel és intézményvezetőivel. Ezt követően a Mezőberényi Erdélyi Kör is kezdeményezte a székely zászló kitűzését a városháza homlokzatára, utána pedig számos erdélyi kör követte a példát saját településén.

*

Az EKOSZ meghívást kapott a Civil Összefogás Fórum (CÖF) nagygyűlésére a MOM Kulturális Központba, ahol több száz civil egyesület és személy vett részt 2013. február 9-én e fontos civil rendezvényen. Előadást tartott *Dr. Bodó Barna*, a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének elnöke, CET alelnök, *Bencsik András*, a Békemenet egyik szervezője, a Demokrata hetilap főszerkesztője, *Dr. Fricz Tamás* politológus, CÖF alapító, szövivő. Országértékelőt tartott *Dr. Csizmadia László* CÖF alapító, szövivő. Az EKOSZ csatlakozott a Székelyföldért Társaság felhívásához, és számos tagszervezetünk képviselője jelent meg Budapesten március 10-én a székely szabadság napján rendezett tüntetésen, míg mások Marosvásárhelyen vettek részt a központi rendezvényen.

*

2013. március 23-án *Forrai Sándor* rovásírás-kutató Magyar Örökség Díjjal történő posztumusz kitüntetését adta át a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében a Magyar Örökség és Európa Egyesület Bíráló Bizottsága. A laudációt *Friedrich Klára* mondta, az oklevelet *Forrai tanár úr fia*, *Zsolt*, unokája *Napsugár*, valamint *Dr. Szekeres Sándor* EKOSZ alelnök, mint a *Forrai Sándor Rovásíró Kör* elnöke vette át *Kelemenné Farkas Mártától*, a *Károli Gáspár Református Egyetem* lektorátusvezetőjétől, a bíráló bizott-

ság tagjától. Az EKOSZ számára az esemény különösen fontosnak mondható, hiszen a székely-magyar rovásírás épp Erdélyben maradt fenn legtovább, és a rovásíró versenyeken az erdélyi magyar fiatalok nagy számban szoktak jelen lenni, és ott rendre szép eredményeket érnek el.

*

2013. május 11-én, az előre meghatározott időpontban került sor Komlón az EKOSZ tisztújító közgyűlésére. A vendéglátó Komlói Erdélyi Kör remek feltételeket, meleg, baráti légkört biztosított a rendezvénynek. **Ruzsinszky Lászlónak**, a kör elnökének üdvözlő szavai után **Polics József**, Komló város polgármestere szólt a küldöttekhez. Mint mondotta: „ebben a körben nemzeti imánk is másképp, szívből szól”. **Nagy Árpád** elnök beszámolóját és a közhasznúsági jelentést követően került sor a tisztújításra. **Az EKOSZ újja elnöke Dr. Szekeres Sándor, alelnöke Dr. Orbán Csaba lett. Az elnökség tagjai: Gál Imre, Dr. Horváth István Károlyné, Horváthné Nagy Mária, Kajlik Péter, Nagy Árpád, Ruzsinszky László, Dr. Úry Előd, Valiskó Ferenc. A felügyelő bizottság tagjai: Bándi Imre, Dr. Farkas Szabolcs, Tódor Ilona. Az EKOSZ új pénztárosa Havrila Jánosné.** A következő időszak tervei között szerepel – sok egyéb mellett – dél-erdélyi kapcsolatok kialakítása, a Wesselényi kriptá ügyének továbbvitele, az EKOSZ honlapjának fejlesztése. Természetesen kiemelt helyen szerepel lapunk további kiadása, a szükséges pénzügyi alapok biztosítása. A napot a közeli Mánfa polgármesteri hivatalában megszervezett baráti vacsora zárta, polgármesteri köszöntővel és fergeteges néptáncbemutatóval.

SZEKSZÁRD

2013. március 22- n került sor az Erdélyi Magyarok Közhasznú Egyesülete tisztújító közgyűlésére. *Kese Ferenc* elnök értékelő beszámolója után a közgyűlés új elnöknek *Bándi Imrét*, alelnöknek *Kiss Lászlót* választotta meg. Az elnökség tagjai *Kese Ferenc, Márton Ferenc, Kovács Barna Péter*, pénztáros *Siklósi Júlia*, a felügyelő bizottság tagjai pedig *Gruber*

Gyula, Kese Edit és Czirmai Lajos. Mivel az új elnök, alelnök, pénztáros és Kovács Barna Péter is paksi lakosok, értelemszerűen merült fel az új székhely áthelyezése Paksra. A közgyűlés – több szempont mérlegelése után – ezt elvetette. Levelezési címnek viszont a mindenkori elnök lakcímét kell érteni, így az EMTE új levelezési címe: **7030 Paks, Kornis u. 2.**

KOMLÓ

Tájékoztató az általunk szervezett eseményekről

2013. január 21: Nyíró József élete és munkássága címmel *Feketéné Moró Erzsébet* tanárnő tartott előadást. A népes hallgatóság számos új elemet adott hozzá az elhangzottakhoz.

2013. február 9: Hagyományos erdélyi batyus farsangi bál (A vendégeket *Hermész József* fúvószenekara köszöntötte, a Pöndöly Néptáncgyűttes 15 perces szépséges táncbemutatója következett, *Papp Attila* hazafias jellegű dalokat adott elő gitárkísérettel)

2013. március 4: *Turcsány Péter* Kölcsey díjas író, a Kráter egyesület elnökének Tündérvilágban éltünk egykor – *Kosáryné Réz Lola* író, a mi asszony-Madáchunk című előadása vonzott nagyszámú érdeklődőt.

Dr. Tamás Attila

MONOR

A monori Bethlen Gábor Erdélyi Kör 2013. február 23-án nagysikerű utófarsangi rendezvényt tartott, ahol az érdeklődő közönség erdélyi mezősegi-, kalotaszegi- és felcsíki táncokat láthatott, a Borzsák Endre dalköről pedig gyönyörű magyar népdalokat hallgathatott.

(Dr. Szekeres Sándor)

SALGÓTARJÁNI ERDÉLYI KÖR

Az évet koszorúzással kezdtük: január 13-án a salgótarjáni köztemetőben részt vettünk az 1944. január 13-i lavinaomlás (Nagy-Pietrosz) 15 áldozatának megemlékezésén.

Január 22-i összejövetelünkön *Lőrincz Gézané* tanárnő emlékezett meg **dr. Dornyay Béláról**, abból az alkalomból, hogy a városi múzeum január 1-től viseli a nevét.

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, *B. Osvát Ágnes* (irodalom és gyermekoldal), *Szabó M. Attila* (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: **Orbán László**

Levelezési cím: *Dr. Kövesdy Pál* – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Ez alkalommal emlékeztünk meg a doni áttörés évfordulójáról is. A SEK elnökének – *Valiskó Ferencnek* – a kezdeményezésére Salgótarján Város Önkormányzata határozatot hozott a székely zászló kitűzésére. Ez alkalommal – február 21-én – szép számmal jelentek meg a kör tagjai a Városháza előtti téren. *Székyné dr. Sztremi Melinda* polgármester-asszonnyal a SEK részéről *Mártonfi István* működött közre a zászló kitűzésénél. Az alkalom ünnepélyességét emelte, hogy a Bányász-Kohász Dalkörrel közösen énekeltük el a Székely Himnuszt.

Február 25-én koszorúztunk a kommunizmus áldozatainak emléknapján. Ehhez kapcsolódott február 27-i összejövetelünk témája is, ahol *Sulyok László tanár*, a POFOSZ Nógrád megyei titkára emlékezett meg a kommunizmus palóc-földi áldozatairól.

Több kör tag részt vett a budapesti március 10-i szimpátiatüntetésen, valamint a március 15-i koszorúzásokon.

Március 13-i rendezvényünkön *Mártonfi István* tagtársunk emlékezett meg az 1948-49. évi forradalom és szabadságharc erdélyi eseményeiről. Beszámoló hangzott el a budapesti székely autonómia-tüntetésről. 8500 Ft adományt gyűjtöttünk a borsi Rákóczi szobor helyreállítására.

A 2012. év lezárására és a 2013. év programjának elfogadására az április 6-i taggyűlésen került sor. A közgyűlés megállapította, hogy a Kör eredményes munkát végzett, és pénzügyileg is jól gazdálkodott. A taggyűlésen *Murányi Sándor* ny. iskolaigazgató értékes előadást tartott az 1848. évi áprilisi törvényekről, párhuzamot vont az akkori és a jelenlegi törvényhozási tevékenység között. A taggyűlésen az AKKORD Fúvós Kisegyüttes adott műsort, és *Gréczi-Zsoldos Miklósné* elszavalta Csanády György Székely Himnusz című költeményét. A taggyűlésen 10.000 Ft adományt gyűjtöttünk a krasznahorkai vár helyreállítására.

Valiskó Ferenc SEK elnök

IZSÁK

A 2011-es Lajtabánság emlékműállítás és konferencia áldozathozatalai nyomán anyagilag csak lassan magához térő egyesületben igyekszünk takarónk hosszához mérten, módjával nyújtózni.

A január elsején szokásos megemlékezést Bocskay István fejedelem urunkról az izsáki emlékkopjafánál ez esztendőben sem feledtük. Megadván a mai bürokrata uralkodói házból való császároknak is, ami szerintük az övék, megtartot-

tuk februárban éves közgyűlésünket. Véglegesítettük a 2013. év egyesületi programját.

Márciusban *Hegedűs Zoltán* tanár úr tartott eszméltető és ébresztgető vetítéses előadást azokról a szép időről, amikor még nem betonbunkerekbe, hanem mives faragású fejfák és kopjafák alá térünk aluvásra, hogy ott várjuk Jézusunkat – Égre mutató jelek a fejfák címmel. Áprilisban Komáromi László dunapataji tanár úr világított bétörténelem homályába, derítgetve régvolt falvak, puszták, dűlők neveiből történelmünk igazságait, eddig ismeretlen, titkolt tanulságait. Az előadás címe: Helynevekbe írt történelem.

Májusban Izsákra várjuk *dr. Jancsó Antal* urat, hogy megismertesse velünk annak a híres erdélyi látó embernek az életét, aki „vastag könyveket írt, de mi nem olvastuk azokat”... Úgy hívták Őt, hogy Jancsó Benedek. Júniusban, Trianon vasárnap ökumenikus istentiszteletén pedig a református templomban *Végh László* tanár úr szól majd az összetartozás és a lelki-szellemi feltámadás lehetőségeiről. Aki nem hiszi, szívesen látjuk a homokon, járjon utána! *Nagy Árpád*

A SOPRONI ERDÉLYI KÖR 2013. ELSŐ FÉLÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

2013. 03. 06. *Tölgyesi Géza* soproni költő szerzői estje

2013. 03. 15-ig – Kádár Tibor festőművész kiállítása volt megtekinthető az Erdélyi Házban

2013. 03. 15. – Városi ünnepségen való részvétel és koszorúzás

2013. 03. 30. – Megemlékezés és koszorúzás az 1944-ben mártírhaltatott erdélyi egyetemisták emléktáblájánál. Előadó: *Dr. Winkler András* egyetemi tanár

2013. 04. 02-től a Soproni Erdélyi Kör tulajdonában lévő alkotásokból gyűjteményes kiállítás tekinthető meg az Erdélyi Házban

2013. 04. 09. A Nyugat-Magyarországi Egyetemmel közösen Székely Napot szerveztünk a csíkszeredai Sapientia Egyetem hallgatóival közösen. Székely vendégeink négy napot töltöttek Sopronban, a 26 fős csapat egy estére az Erdélyi Ház vendége volt. Másnap Közgazdasági Egyetem aulájában köszöntöttük őket, *Dr. Fábián András* oktatási dékán-helyettes az egyetem, és *Dr. Úry Előd* az Erdélyi Kör részéről. Idézet utóbbi beszédéből:

„Az Erdélyi Kör felvállalta, hogy kapcsolatot tart Erdéllyel és próbálja bemutatni az erdélyi kultúrát itt, a nyugati végeken. Ez a kapunyitás nem csak Erdély felé történik, hanem a határon kívül rekedt minden or-

szág rész felé. Ennek eredménye, hogy ma már nem lehet 24 millió románval fenyegetni az anyaország lakóit, és ma már mindenki tudja, hogy az anyaország határai nem románokkal, tótokkal rácokkal vannak körülvéve, hanem magyarul jól beszélő magyar emberekkel...Köszönetet mondunk a Nyugat-Magyarországi Egyetem vezetőségének és a Közgazdasági karnak. Az egyetemnek...évtizedek óta van kihelyezett szekciója és nem egy egyetemi tanár jár már 20-21 éve Csíkszeredába előadni és vizsgáztatni. ...Érezzék jól magukat Sopronban, mely nem csak befogadó város, de vendégszerető is. Élvezzék hát ezt a vendégszeretetet.

Sopron, 2013. 04. 19.

Dr. Úry Előd elnök

A BUDAPESTI SZÉKELY KÖR ALAPÍTVÁNY

(az EKOSZ legfiatalabb tagszervezete) 2012. második félévi tevékenysége

Júl. 1–2. Erdélyország találkozók – rendbíróság

Júl. 5–10. Gyergyóremete falunapi rendezvény

Júl. 28. Anna-napi köszöntő

Aug. 12–24. Zetelaki hagyományörző együttes Budapesten

Aug. 31. Őszi szezon első „székfoglalója, Csík szék – 2. előadás

Szept. 12. Barangolás az erdélyi irodalomban – *Sinka István* est (*Medvigy Endre*)

Szept. 30. Buda-környék hagyományörző csoportjainak bemutatója

Okt. 5. „Székfoglaló” – Háromszék

Okt. 6. Megemlékezés és koszorúzás Aradon

Okt. 16. Tamási Áron, irodalmi est az Aranytízben (*Medvigy Endre*)

Nov. 2. „Székfoglaló” – Háromszék 2. Kézdi-szék

Nov. 14. Áprily Lajos est az Aranytízben (*Medvigy Endre*)

Nov. 23. Kuncz Aladár est a LITEÁ-ban (*Pomogáts Béla*)

Nov. 24. Hagományörző est, Erzsébet, Katalin napok

Dec. 10. Kós Károly est az Aranytízben (*Medvigy Endre*)

Dec. 13. Mikulás délután, zetelaki műsor és ajándék az Aranytízben

Dec. 14. Évzáró irodalmi karácsony-est a LITEA-ban

Dec. 31. Szilveszteri hagyományok Gyergyószentmiklóson és itthon

Csoma Gyula

(Az Átalvető várja az idej program-beszámolókat is!)

Csapó Endre

Külpolitika Brüsszeltől Moszkváig

Az emberi történelem legnagyobb vívmánya a törekvésnek, szorgalomnak és tehetségnek köszönhető civilizációs haladás, aminek középkori és újkori fellendítője Európa volt. A XX. században ez a szerep megtört egy új történelmi képlet színrelépésével, amely képletben Amerika – az egykor európai kalandorok, a rend elől menekülők tengerentúli parvenű állama – szétzúzta és elorozta Európa civilizációs vezető szerepét.

Francis Fukuyama amerikai filozófus 1989-ben úgy látta, hogy az ideológiai harcok egyszer s mindenkorra véget értek, és azt jósolta, hogy a liberális demokráciának nem lesz alternatívája. Úgy látta, hogy a földi világ ura véglegesen az Egyesült Államok, amely abban az évben lett az egypólusú világ-hatalom ura. A viláгурalmi partner (Szovjetunió) összeomlásával új feladat (lehetőség) adódott Amerika számára. Tisztelességgel visszavonul Európából, vagy (szovjet „veszély” nem lévén) valamilyen más indokkal tovább uralja most már az egész Európát. Úgy határozott, hogy Európa egységesülését Amerikához kötött gazdasági és politikai rendszerrel kell megalapozni és állandósítani. Ez megtörtént, illetve most történik. Majd a gazdasági kizárólagosságot ki kell egészíteni politikai kizárólagossággal. A minta az Amerikai Egyesült Államok – központi kormányzat alá kell rendelni Európa népeit, országait, államait. A feladat tehát kolosszális, hiszen az európaiság alapeleme a politikai változatosság és a nemzeti sokszínűség.

Az angolszász Globália legjobb partnere ehhez a célrendszerhez Németország. Fordítva is helytálló a tétel, Németországnak megfelel a szerep, amiből olyan Európa-szerkezet jön létre, amit a precíz német génusz fog működtetni, mint a globális hatalom lokális önmaga.

Tudni kell, hogy a „nemzetek Európája” koncepciónak éppen Franciaországban van egy jeles támogatója **Michel Foucher** földrajztudós, egyetemi tanár, politikus személyében. **Borsi-Kálmán Béla** jeles történész hívta fel rá a figyelmet, aki szerint: *„A francia történelemfejlődés fogalmi rendszeréből s az elmúlt évtized tapasztalataiból – Foucher szerint – jőzön ésszel egyaránt a nemzet, a nemzeti állam és eszme kategóriáinak szívósságára, ellenálló képességére kell következtetnünk, ellentétben az ezeket túlhaladottnak s elvetendőnek tekinteni hajlamos német felfogással (nem is szólva az amerikai percepcióról, amelyből mindez, közismerten, hiányzik vagy csökevényes). Európát nem lehetséges a nemzetek ellen felépíteni – szögezi le Foucher –, ugyanakkor elismeri egy nemzetek feletti szint, érdekszféra és közös referencia-pont elengedhetetlen szükségességét. Új, igen fontos elem az egyetemes emberi jogokból levezetett, azok szerves részének tekintett kisebbségi jogok kategória! Egyáltalán a kisebbségek helyzetére, gondjaik megoldására irányuló figyelem mind az egyes országok belső stabilitása, mind az antagonisztikusnak s archaikusnak (s ezért veszélyesnek) tekintett »határkérdések«, valamint a demokrácia-minimum (deficit) összefüggésében.”* (Gondolatok Európáról – és a „francia Európáról”.)

A derék francia történész Európájában nagy jóvátételi lehetőség rejlik Trianon máig romboló ártalmait ellenében.

Nem terjesztené ki (mint De Gaulle) Európa határait az Uralig, hanem csak az ortodoxia határáig, legalábbis egy időre. *„Az EU-bővítés egyik változatlan alapcélkitűzése a német gazdasági-politikai túlsúly ellentételezése, s az esetleges német hegemon törekvések megakadályozása.”*

Orbán Viktor 2002-ben, a Vasárnapi Újság című rádióműsorban említette meg először a nemzetek Európája koncepciót, amikor a következőket mondta: *„Mi egy, a magyar nemzetet erősítő, egységes Európában szeretnénk részt venni. ...Ez a gondolkodási irány a nemzeti elkötelezettségüké. ...Magyarországon a baloldal internacionalista, az MSZP-SZDSZ-kormány internacionalista, míg a polgári ellenzék egy nemzetek Európájában gondolkodó politikai erő.”*

Két Európa-szemlélet áll szemben egymással. Egyik: diadalmasan, berendezkedve, birtokon belül. A másik üldöztetve és csak a szívekben. Nem egyértelmű, hogy ez így marad a végtelenségig.

A Méltányosság Politikaelemző Központ foglalkozik a német–magyar kapcsolatok alakulásával. Megállapítja, hogy az Orbán-kormány, elődeivel ellentétben nyíltan felvállalta a német politikai-üzleti körökkel való konfliktust hivatalba lépése után. A 2010-es kormányváltás előtt Németország volt Magyarország legnagyobb kereskedelmi partnere. Számos nagy német cég telepedett meg Magyarországon, és talált ott piacot: pl. Siemens, Bosch, Deutsche Telekom, RWE, SAP, Allianz, ZF, E.ON, Mercedes-Daimler, Audi, Knorr Bremse. Magyarország több szempontból is kedvező volt e cégek számára: a németországinál jóval alacsonyabb bérek miatt növelhették nyereségüket, Különösen a Horn-kormány idején történt privatizáció idején szereztek komoly pozíciókat német cégek az energiaszektorban, az áram- és gáz-szolgáltatóknál – ennek következtében többek között a német RWE és az E.ON vetette meg a lábát. Az RWE részesedést szerzett a Mátrai Erőmű Rt.-ben, az ELMŰ-ben, az ÉMÁSZ-ban, a Fővárosi Gázművekben, a TIGÁZ-ban. A Horn-kormány a bankszektor, a telekommunikációt és az energiaszektor külföldi cégek részére privatizálta.

A nemzeti kormány nem nézhette tétlenül az ország ilyen eredetű termelői sorvadását, elhatározta a monopolista zsákmányoló lehetőségek korlátozását. Az olcsó munkabérel dolgozó külföldi vállalatok és a Magyarországon gazdagodó bankok megadóztatásával (az ún. válságadó bevezetésével) a kormány csökkentette a külföldiek profitját, ami nem tetszett nekik, de legtöbbjük részére így is érdemes volt maradni a magyar piacon. Az amerikaiak a nemzetérdekű politizálás miatt támadták az Orbán-kormányt, a németek a profitjuk korlátozása miatt csatlakoztak a magyarok elleni politikai támadásokhoz.

A német szövetségi kormány és a CDU/CSU az általa súlyos aggodalomra okot adó magyar kormányzati lépésekre olykor nyilvánosan is felhívja a figyelmet, ugyanakkor elveti a magyar kormánnyal való nyílt szakítást. Meggátolja, hogy a német politikai rendszer felsőbb döntéshozó szintjein, így a Bundestagon keresztül ítéljék el az Orbán-kormányt. Ráadásul a CDU a Fidesznek szövetségese az Európai Néppárton

belül, ezért sem kívánja végleg megrontani vele a viszonyt. A szövetségi viszonyból egyfajta szolidaritás is következik: részben a CDU politikai ellenfeleiből kerülnek ki a Fidesz kritikusai is (zöldek, szociáldemokraták, liberálisok). Magas szintű politikai tárgyalásokat követő sajtótájékoztatókon a német kormánypolitikusok tartózkodnak az Orbán-kormány nyilvános bírálattól, különösen igaz ez az Orbán–Merkel találkozókra. A leghangosabb bírálók a berlini és bécsi volt magyar „emigráns” újságírók, akik „nem érzik jól magukat Magyarországon”.

A nagyobb német cégek egy részét sújtó pluszadók visszavonására tehát nem került sor, a bankoknak ez év közepétől a pénzügyi tranzakciós adóval, a telekommunikációs szektornak (köztük a részbeni német érdekeltségű Magyar Telekomnak, illetve tagvállalatának, a T-Mobilnak) pedig a telefonadóval is szembe kellett néznie. Ugyanakkor azt a németeknek sikerült elérniük, hogy a magyar kormány – pár héttel az Orbán–Merkel találkozó után! – informális tárgyalásokba bocsátkozott néhány nagyobb német céggel, így például a Continental Automotive Hungary Kft., a Knorr-Bremse Hungária Kft., az RWE Hungária Kft., valamint a Mercedes-Benz Manuf. Hung. menedzsereivel.

Megállapítja a Múltányosság Politikaelemző Központ:

„Egyértelmű tehát, hogy a második Orbán kormány hatalmi eszközöket is felhasználva (bankadó, rezsicsökkentés) hozzáállott a magyar gazdasági életben, pontosabban a bankszektorban, energiaszektorban, telekommunikációs ágazatban meglévő erőteljes külföldi hatalmi túlsúly korrekciójához. E folyamat során – mint láttuk – nem retten meg komoly tőkeerővel rendelkező (köztük német tulajdonú) cégek érdekeinek megsértésétől sem. ...Meglátásunk szerint rendkívül jól visszatükrözi a második Orbán-kormány – elődeitől erősen eltérő – Európa-képét, amelyben markáns elemként jelenik meg a magyar érdek és az európai, globális »akarat« (külföldi cégek és a nemzetközi tőke érdekei, EU-irányelvek, IMF-feltételei stb.) szembeállítása.”

Az Orbán-kormány külföldieket megadóztató hazárdjátéka tehát sikeres zseniális ötlet volt, adóznak is és maradnak is a magyar gazdaságban. Továbbra is Németország maradt Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnere, a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a Németországba irányuló export 2011-ben még nőtt is. A német gazdasági befolyás tehát olyan tényező, amellyel még jó ideig számolnia kell a mindenkor magyar kormánynak.

(Magyar Élet, 2013. február 14.)

Csapó Endre

Az igazság magyar oldala

Olvasmányainkból tudjuk, hogy az igazság egyik elmélete szerint egy adott esemény tapasztalásának két vagy több egyén egyetértése tényleges valóságnak tekinthető. E néhány egyén, vagy egy nagyobb közösség által elfogadott értelem az adott csoport számára igazsággá válhat. Ez azt jelenti, hogy különböző csoportok igazsághalmazai eltérőek lehetnek, és ennek következtében közösségek és társadalmak meg lehet-

sen különböző elképzelései alakulhatnak ki a külvilág valóságáról és igazságáról. A népek vallásai és hitai jó példák a valóság ezen szintjére. Más nézetek szerint az igazság a legfelsőbb végső valóság, aminek a szubjektív felismeréstől független alapvető létjelentése és létértéke van. Az igazságot nem lehet következetes érveléssel megállapítani, hanem csupán ismeretszerzéssel, gondolkodással és elfogadással lehet azt megérteni.

Az igazságnak azonban van használható alapja, a tényszerűség, aminek érvényesítése a legtöbb esetben akadályokba ütközik. Például, amikor azt írják a nyugati újságok, hogy Magyarországon diktatúra van, nincs többé sajtószabadság, üldözik a zsidókat, cigányokat, ez a Magyarországon élők részére nyilvánvaló hazugság, vagyis nélkülözi a tényszerűség követelményeit. A nyugati országok olvasói részére információ, amit a hitelesség hírében álló média tesz közzé, igazsággá érvényesül a köztudatban. Van egy mondás: „Egy hazugság már félig körbejárta a világot, miközben az igazság még csak a cipőjét húzza.” (Mark Twain).

Nem a megrágalmazott ügytelensége miatt van ez így, hanem mert a hazugságnak a szétáramlási tömegével szemben a védekezés lehetősége elenyésző. A tömegtájékoztatás hatóerejével szemben a tényszerűség, eszköztelensége miatt, eleve sikertelen. Tehát, amikor az ilyen hazugságok éveken át ömlenek a nyugati olvasóra, a közvéleményben kialakuló kép az igazság és valóság kritériumainak látszataival a szemenszedett hazugság már igazként és valódikként rögződik. Ezen az információs területen Magyarország teljesen védte- len és kiszolgáltatott.

A Magyarország elleni méditámadás tartós, és összehangoltan árad az egész nyugati sajtóvilágból. Ilyen arányú egyöntetűség és tartósság esetében nem kerülhető meg a központi irányítás kérdése, vagyis az, hogy a világmédiát egy központból irányítják, és most éppen Magyarország elleni akció folyik. Ez persze így megfogalmazva conspiracy theory, legalábbis ezt vetik szemünkre a dologról másként gondolkodók. Ez persze butaság, mert azoknak, akik a hatalmat gyakorolják, nincs szükségük a magyarok ellen összeküdni, egyszerűen elbánnak velük, ahogy akarnak. Összeküdni csak a fennálló uralom ellen lehet, tehát összeesküvés az elnyomottak elkeseredett cselekedete.

A múlt század közepe óta minden politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális irányzat a világháború győztese által megalkotott hatalmi rend önkényes törvényei alapján működik. Ennek a hatalmi rendnek a természetéből kifolyólag emberi létünk tervszerűen halad valamilyen egyre irányíthatóbb társadalmi rend felé. Ennek a haladónak is nevezett irányzatnak időnként forradalmak és háborúk adnak lendületet. Az ilyen esetek nyomán előálló új életrend sokkhatást kelt az emberekben, emberi társadalmakban. Aki konzervatív gondolkodású, az ilyen „haladási” jelenségekben a fennálló társadalmi és világnézeti rend elleni összeesküvésként fogalmazza meg az egyébként valóban erőszakos változtatásokat, mert nem hiszi, el sem képzei, hogy mindaz, ami történik, a fennálló hatalmi rendszer következetes menetrendje. Másszóval a konzervatív ember az emberi közösség mai állapotát tekinti a természet rendje szerint valónak, és úgy hiszi, hogy a fennálló hatalmi rend is ennek alapján igyekszik megmaradni. Ez a hit rendül meg napjainkban, amikor tapasztalják, hogy az

emberi szabadságokból folyamatosan töredezik le egy-egy rész, és felrémlik egy központi hatalom létrejöttének képe.

Kétszáz év után is elképzelhetetlennek tűnik a többség számára, hogy a nemzetköziség eszmerendjében nem a nemzetek közötti közlekedés és közeledés előmozdítása a fő cél, hanem a társadalmak nemzetekben kifejezett és azokban rendeződött nemzetállam-szisztémájának felszámolása. Összeesküdni csak ez ellen lehetne. Szóval, a világ központjából jön az, amit mi, nemzetiek a világ megrontásának tekintünk. Az a körülmény, hogy mi magyarok vesszük ezt észre elsőként, történelmet megélt és megtapasztalt nemzetként, vérünkbe zárt szabadságvágyunk nyomán ez természetes. Nincs kétség aziránt, hogy a nemzetellenes nyomás erősödésével fellángol majd a szabadság féltése Európa többi nemzetében is. Erre utaló jelek már vannak, szóljunk hát ezekről is.

A svájci Weltwoche interjút készített Rupert Scholz német alkotmányjoggal, korábbi honvédelmi miniszter-jogász-professzorral, aki Orbán alkotmányát példamutatónak minősíti:

„A magyar alkotmány teljes mértékig mintaszerű, modern európai alkotmány. Kiváltképp modern az alapjogok területén. Olyan mértékben igazodik még az európai alapjogok kartájához is, amennyire azt más európai alkotmányoknál még nem tapasztaltam. A demokrácia, a jogállamiság, továbbá a szociális állam alapelveit megdönthetetlenül lerögzíti.”

Valósággal áradozik a hosszú beszélgetés alatt a magyar alkotmányról, néhány részt idézünk belőle:

„Aki ebből az alkotmányból európaellenes nacionalizmust akar kiolvasni, az vagy nem olvasta az alkotmányt, vagy szándékosan félreértelmezi. ...A magyar alkotmány leszögezi a média függetlenségét. ...Magyarországon működik az ellenőrzés és ellensúlyozás. ...A szélsőjobbboldaliság és önkényuralom vádjá abszurd. ...”

A német államjogász a következő mondataival a lényegét mondta ki:

„Az új alkotmány 2012. január 1. óta van hatályban. Azelőtt Magyarországnak olyan alkotmánya volt, amelyet a kommunisták írtak, és a posztkommunisták átvettek. Véleményem szerint Orbán jogos kívánsága, hogy szakítson ezzel a kommunista hagyománnyal, és Magyarországot új, jogállami alapra helyezze. A konfliktus abból származik, hogy az igazságügyben még aktív állományban voltak a kommunista idők bírái és államügyészei. Hogy ennek az örökségnek letompítsa az élet, Orbán alkotmányában átmeneti határozatokat fogalmazott meg, amelyeket aztán éppen az alkotmánybíróság támadott meg. Az alkotmány körüli harc Magyarországon megint csak a kommunista múlt és a modern kor küzdelme. Orbán a modern kor irányába akar menni. Az ő érdeme, hogy hazájának modern alkotmányt adott. Ezt egyetlen más egykori keleti blokk-ország-nak sem sikerült megvalósítani. ... Magyarországon olyan átmeneti döntést hoztak, hogy az államügyészeket és bírákat 65 éves korban éppúgy nyugdíjazni kell, mint bárki mást. Nos, ezzel különböző posztkommunista államügyészek és bírák nem értettek egyet, mert a kommunista alkotmány semmilyen nyugdíjkorhatárt nem írt elő. Tovább akartak maradni, és tiltakoztak az EU-nál. Ezután az EU közbelépett ezen kommunista államügyészek és bírák nevében, és Orbánt azzal vádolta, hogy életkor szerinti diszkriminációt gyakorol. Németként erre csak a fejemet tudom csóválni. Németország ugyanis az újraegyesítés után minden kommunista NDK-bírárt kidobott, a hivatalos

nyugdíjkorhatár elérése és átmeneti határozatok nélkül. Az EU egy szót sem szólt. Orbán kíméletesebben lép, mint annak idején a szövetségi kormány.”

A német professzor itt – akarva-akaratlan – arra a hatalomra utal, amely Európa részére is kijelöli a követendő gazdasági és politikai irányelveket. Ezt követve az Európai Unió a teljes gazdasági szabadság és a nemzetköziség politikai elvei alapján jött létre, amiben Európa nemzetalapú államainak nem marad lehetősége érdekeik védelmére. Valamilyen sablonalkotmányt kényszerítenek az államokra, amelyekben mind kevesebb szuverenitása marad.

A kommunista átnevelésen átesett európai országok részére a nemzetköziség rendjében szervezett mai európai egységesülésben elzárulnak a nemzeti alapokra történő visszarendezés útjai – a kommunizmusból az út a liberalista kapitalizmusba vezet. A kommunista kollektívizmusból az út a kozmopolita kollektívizmus felé vezet. Ezért kellett nagyhatalmi utasításra úgy átalakítani a kádári szocializmus szerkezetét liberalista kapitalizmusra, hogy a kommunistákat sem felelősségre vonni, sem mellőzni nem lehetett. Ezért tűrhetetlen a Nyugat számára a nemzeti kormány azon igyekezete, hogy megszabaduljon a sztálini alkotmánytól, hogy nemzeti érdekeit biztosító alaptörvényt érvényesítsen. De mindezen felül undorító az a gyűlölettel teli goromba támadás, amivel illetik a magyar kormányt, és személyében Orbán Viktort, egyben a magyar népet is azáltal, hogy a még mindig aktív trianoni eredetű magyarüldözés eseteiről szóló panaszokat meg sem hallgatják, de az egész magyar népet rágalmazzák fasizmussal, mint ami kijárt egykor a vesztesnek a győztes Szovjetunió részéről.

A fentiek vonatkoznak az Európai Bizottságra, amely mintegy kormányként működik. Az Európai Parlament nem egyértelműen nyilvánul meg liberalista nemzetköziként, azonban jelenleg ott az ilyenek többségben vannak. Igaz, hogy a konzervatív jellegű oldalon is elragadott képviselőket a masszív magyarellenés propaganda, azonban benne van az idők változásában, reményeink szerint legalábbis, hogy az EU-Parlamentben is, mint a magyar parlamentben, a baloldal elveszíti többségét. Minél több nemzeti felületet sért a tagországokban a liberalista-kozmosopolita-globalista baloldal, annál hamarabb bekövetkezik az EU-Parlamentben is a nemzeti szemléletű ellenállás.

Gulyás Gergely, a Fidesz frakcióvezető-helyettese, az M1 A lényeg című műsorában mindenkit nyugalomra és higgadságra intett, mivel szerinte a magyar alkotmánymódosításról egy ideje már nem is vita, hanem „süketek párbeszéde” folyik Magyarország és a külföld között. Példaként említette, hogy az amerikai Helsinki Bizottság meghallgatásán, valamint a Der Spiegel-ben is azzal vádolták a magyar kormányt, hogy az alkotmánymódosítással ellehetetleníti a törvények és jogi normák tartalmi felülvizsgálatát. Gulyás Gergely szerint ez „szemenszedett hazugság”, mivel Magyarországon az Alkotmánybíróság tartalmilag is megvizsgálhat minden egyes törvényt és önkormányzati rendeletet. Kitért arra is, hogy az Európai Parlament eljárást indíthat ugyan Magyarország uniós szavazati jogának megvonására, azonban annak elfogadásához az európai állam- és kormányfők egyhangú szavazatára lenne szükség. „Erre semmi esély nincs, ez kizárható – mondta, hozzátéve: „ezt a magyar kormánnyal szemben felépő pártok is tudják, de ők minden eszközt meg akarnak

ragadni arra, hogy beavatkozzanak a magyar belpolitikába, nyomást gyakoroljanak a kormányra.”

Szájer József európai parlamenti képviselőt március közepén hallgatta meg a washingtoni Helsinki Bizottság, előtte pedig az Európai Parlamentben kezdeményeztek vitanapot a baloldali és a liberális képviselők. A fideszes politikus a Hír TV-ben elmondta: „Ahol el tudjuk mondani az érveinket, ott meg is nyerjük a csatát. Ahol meg se hallgatnak, ott esélyünk sincs.” És mivel ritkán van lehetőség az érvelésre, így örült a washingtoni meghallgatásnak, ahol elmondhatták a véleményüket, és reméli, hogy több hasonló fórum is lesz. Elmondta, a mostani alkotmánymódosítás kapcsán ő csodálkozik a legjobban, hogy mit találhattak, ami miatt összeomlott volna a demokrácia. A bírálók azért sem mondanak konkrétumokat, mert mindenre van példa különböző uniós országokban. Akik ezekre azt mondanák, hogy a magyar diktatúra részei, nevetségessé válnának, ha eljutnának idáig – tette hozzá. Szerinte ráadásul a kívülálló támadók mindenféle ságásokat kapnak, amikor pedig beleütköznek a valóságba, csodálkoznak.

Az amerikai kongresszus Helsinki Bizottsága (Commission on Security and Cooperation in Europe [U.S. Helsinki Commission]) a Helsinki Megállapodást ellenőrző politikai szervezet, amely az európai háború után létrehozott európai nemzetközi rend amerikai ellenőrzésére jött létre. Ide járnak panaszra Magyarország olyan polgárai, akik nem érzik jól magukat a kommunisták befolyását korlátozó nemzeti kormány uralma alatt. A magyar kormány ellen összegyűlt rengeteg panasz kivizsgálására meghallgatást tartott az US Helsinki Bizottsága, ahol megjelenhettek a magyar kormány képviselői is. A március 18-án Washingtonban megtartott meghallgatáson Szájer József magyar néppárti EP-képviselő látta el az ország védelmét, tényekkel támadva a hazug állításokat, amiket a rágalmozók nem tudtak igazolni. Beigazolt Szájer mondása – ahol el tudjuk mondani az érveinket, ott meg is nyerjük a csatát. Erről hivatalos közlés jelent meg, ami teljes igazságot szolgáltat a magyar kormány részére.

Anna Stumpf, Congressional Liaison, Political Attaché, US Embassy of Hungary közzétette Congressman Chris Smith (D-NJ), co-chairman of the Helsinki Commission nyilatkozatát, amely (hivatalos fordítás szerint) többek közt az alábbiakat tartalmazza:

– „Mindannyian tudjuk, hogy több civil szervezet és néhány kormány – köztük a sajátunk –, hangosan kritizálta a magyar kormányt különböző okokból a demokrácia és az emberi jogok területén –, és hogy a magyar kormány támogatóival együtt nyomtatékosan visszautasította a kritikákat.

– Miután mindkét oldal érveit áttekintettem, azt kell mondanom, az Orbán-kormánynak igaza van, amikor azt állítja, sok kritika igazságtalan, mert kettős mércén, ferdítésen, vagy pontatlan információon alapul. A magyar kormány mindezt nagy körültekintéssel dokumentálta, például a Freedom Housenak küldött nyílt levelében.

– Hogy egy másik példát említsek, a kormány az Orbán-kormány új alkotmányát kritizálva azt állítja vallomásaiban, hogy „alapvető” kérdésekben, a „folyamatnak a társadalom keresztmetszetére épülő konszenzushoz kell vezetnie, nem pedig csak az uralkodó koalíció véleményét kell, hogy tükrözze... a különböző társadalmi csoportokkal való konzultáció elmulasztása nem tartotta tiszteletben a demokratikus szellemet”. Bárki, aki tisztában van az Obamacare törvény elfogadásának körülmé-

nyeivel, könnyen megkérdőjelezheti, hogy a kormányunk vajon ideális helyzetben van-e ahhoz, hogy ezt az üzenetet megfogalmazza. A demokráciára vonatkozó durva meggyanúsításokat azonban minden bizonnyal el kellett volna kerülnie.

– Ugyanakkor ezeket az üzeneteket célba kell juttatni, nem szabad engednünk a saját kormányunk, vagy más kormányok hibái által gerjesztett cinizmusnak. De sokkal alázatosabbnak kellene lennünk, különösen egy olyan ország esetében, mint Magyarország, ahol az alkotmányos fékek és ellensúlyok rendszere él és virul, ahol egy demokratikus párt, szabad és igazságos választásokon nyert eddig nem látott kétharmados többséggel és nagymértékű változtatásokra kapott felhatalmazással egy demokratikus alkotmányt fogadott el, és nyitottnak mutatkozott arra, hogy másokkal együttműködve kiigazítsa és javítsa az újonnan hozott törvények hibáit. Ez a párbeszéd egyenlő felek között zajlik, és mi sokat tanulhatunk Magyarországtól. Gondolok itt elsősorban az államadóssági plafon alkotmányos rögzítésére és az élet anyaméhben kezdődő védelmére

– Szeretnék gratulálni a magyar kormánynak az új alkotmány számos dicséretre méltó részéhez, például azokhoz, amelyek az emberi jogok érvényesülését segítik, köztük az emberkereskedelem és a reprodukív klónozás tilalmát, valamint elősegítik az élet kultúrájának védelmét. A továbbiakban is örömmel nézek elébe a magyar kormánnyal folytatott párbeszédnek országaink alkotmányos hagyományairól, és arról, hogy hogyan lehetne mindkettőn javítani.”

Nem sokat lehet ehhez hozzátenni, a győzelem nagyon fontos volt ezen a kényes politikai meghallgatáson, ahova viszont számosan – de tárgyyszerű indokolásokkal fel nem szerelve – felvonultak. Valóban arra lenne szükség, hogy az elhangzó vagy publikált vádakra és rágalmakra egyenlő eséllyel lehetne válaszolni.

Mindemellett fárasztó egy ország részére örökké védekezni, és árulói miatt szégyenkezni.

(Magyar Élet, 2013. április 4.)

Ipó László: Önarckép

Jelen lapszámunk Ipó László olajképeivel díszítettük. (Lásd 43. oldal)

Ágoston András

Kezdődik a kampány

Másfél évvel a magyarországi választások előtt negatív kampányba kezdett a magyar Szocialista Párt (MSZP). A sietség oka kettős: a párt rosszul áll a választóknál, s nem lesz választói regisztráció. Amire jó lett volna ráépíteni a kampányt. Meg azután más gondok is nyomasztják az ellenzék. A baloldal széttöredezett állapotban van. Ami most zajlik, az afféle előválasztás, melynek célja meghatározni, ki lehet Orbán Viktor miniszterelnök kihívója. Az, hogy erre a posztra több jelentkező is van, az ellenzék számára nem előny, inkább hátrány. Gond az is, hogy az ellenzék egyik szegmense sem talál fogást a kormányon.

Miután a regisztráció, a sokat ígérő kampánytéma bedőlt, az MSZP erdélyi hadjáratra indult. Nem annyira a szavazatokért, mert ezekre a 2004-es hibái miatt nemigen számíthat, inkább az új magyar állampolgárok elkedvetlenítéséért. Hát ha nem mennek el szavazni.

Zsák a foltját

Kihez mehetett az MSZP Erdélyben portyára? Természetesen a legerősebb határon túli egypárthoz, melynek szintén érdeke az Orbán-kormány leváltása.

Miért érdeke az RMDSZ-nek az MSZP-vel zajló barátkozás? Mert az új erdélyi magyar állampolgárok elkedvetlenítése hozzájárulhat az RMDSZ eddig részben a fű alatt folytatott Fidesz-ellenes, saját közvetítői státusát védelmező harcának valamiféle legitimációjához.

Az RMDSZ-MSZP tengely elvi alapja az a tény, hogy sem a szocialisták, sem Kelemenék nem akarnak az erdélyi magyar közösségnek tényleges politikai autonómiát. Ezért hangoztatja az RMDSZ a Nemzeti Együttműködés Rendszérével (NER) szemben a be nem avatkozás elvét. Másrészt az RMDSZ, a kommunikációs sikernek elkönyvelhető „barátkozást” követően, megkörnyékezte az erdélyi nemzeti oldal egy-két képviselőjét. Az apropó a kisebbségi keretegyezményt szorgalmazó Európai Polgári Kezdeményezés (EPK) volt. A hatékony nemzetközi liberális támogatással a háta mögött az RMDSZ elhúzta a mézesmadzagot az erdélyi autonómia követelők orra előtt: ha jók lesztek, mehetünk együtt. Két koncepcióval, de csak azok hitelesítése után. Hogy ez üres, megtévesztő ígért? Valószínűleg az.

A legnagyobb kihívás

Az elmondottak jelentősége azonban eltölpül az RMDSZ korábbi kiváltságos, partneri helyzetének megőrzéséért vívott küzdelmének eddigi legnagyobb horderejű akciója mellett.

A nagy tapasztalatokkal rendelkező, a valóban húsbavágó érdekeit védelmező RMDSZ – a magyar-magyar viszonyrendszerben zajló korszakváltás elodázása céljából – nyílt összeütközésbe került a legnagyobb magyarországi párttal.

Olyan politikai ki-be-csuki elé akarja állítani a Fideszt és a magyar kormányt, amelyet az – legalább is ez a vélelme – nem kerülhet el. Kelemen Hunor jelezte: miután az RMDSZ nem jutott be a román kormányba, a régiók átszervezésével és az új román alkotmány előkészítésével kapcsolatos nehézségek „gondozását”, az „egyeztetés folyamatát”, átadná a magyar kormánynak.

Nézzük a tényeket. Ha a román politikai elit úgy méri fel, hogy ez nem ütközik nagyobb nemzetközi ellenállásba, mind a régióátszervezést, mind az új alkotmány meghozatalát nemzetállami ambícióinak megfelelően kívánja rendezni. S ezt a tervét az esetleges magyar berzenkedés ellenére véghez is viszi. Elképzelhető, hogy a 2014-es magyarországi választási kampány során hogyan hatna az erdélyi új magyar választókra az anyaország viszonylagos vagy tényleges tehetetlensége. Miközben a másik oldalon az RMDSZ vezetői mintegy a páholyból szemlélnék az eseményeket.

Egy biztos! A két, erdélyi magyar szempontból fontos ügyben az RMDSZ-re részint objektív okokból nem lehet számítani. Ezért lehetnek olyan fontosak a magyarság tömeges megmozdulásai, mind a régióátszervezés, mind az új román alkotmány kérdésében. A magyar kormány erőfeszítéseinek megbicsaklása évekre visszavethetné a nemzeti integráció folyamatait. Kivéve, ha a magyar oldal is talál eszközöket a nemzetközi érdeklődés, netán rosszallás kiváltására.

A magyar kormány érzékeli a veszélyt. Az elmúlt időszakban a teljes erőbevetéssel vívott gazdasági szabadságharc ellenére a magyar kormány olyan változásokat kezdeményezett, amelyek nyomán az RMDSZ – nemcsak Kövér László részéről – először szembesülhetett politikájának pontos, kemény, lesújtó bírálatával. Másfelől – s ez a nemzet egészének egzisztenciális érdeke – Budapestnek mindent meg kell tennie, hogy 2014-ben megalakulhasson a harmadik erős, akár újra kétharmados Orbán-kormány. A gazdasági szabadságharc eddigi eredményei biztatóak. De, véglegessé kell tenni azokat, s eközben a nemzeti ügyek intézése sem várthat magára.

Autonómiaügyben összefogásra van szükség. Ezen túlmenően, szükség lenne a román politikai elit szándékaival szembeszegülő konkrét autonómiaigény nemzetközi megjelenítésére. S ez igénynek a magyar kormány által vállalt képviselésére. Miután autonómiaügyben továbbra sincs közöttünk egység, a nemzeti oldalnak tudnia kellene, hogy a magyar politikai autonómia elengedhetetlen eleme-e a nemzeti integrációnak, avagy nem.

A dilemma a következő: jó-e, ha a tényleges magyar autonómiák sáncai mögött akarunk helyben maradni, vagy a nagy demográfiai fogyások közepette éppenséggel a nemzet törzsét kell erősítenünk? Hogy Magyarország vonzáskörében jöjhessen létre a gazdaságilag erős, demokratikus terjeszkedésre alkalmas, a kettős állampolgárságra támaszkodó nemzeti formáció, amelynek jövője van. Ez is lehet racionális

viszonyulás. Valós távlatokat nyit-e a magyar autonómia, vagy sem? Ha a nemzeti oldal meggyőződéssel vallja, hogy igen, akkor a kétpólusú kisebbségi eliteken belül folyó érdekharcban az autonómiakövetelések iránti viszonyulás lehet a választóvonal.

Nem kerget a tatár, de a döntést előbb-utóbb meg kell hozni. Akkor is, ha az nem lehet kizárólagos. Lehet, hogy éppen erős, párhuzamos tevékenységet kellene kifejtünk. Ebben az esetben is szükség van a konkrét autonómiamodellek vagy legalább az ismérvek nemzetközi megjelenítésére. Amelyek képviselőjét vállalja a magyar kormány. Másrészt, a nemzetközi küzdelemmel párhuzamosan, nemzeti létünk minden szegmensében erősíteni kell az egységes nemzet-megtartó mechanizmusokat.

E kétirányú tevékenység egyrészt lehetővé tenné a két fontos romániai ügynek az autonómiaköveteléssel való szembeállítását, másrészt időt hagyna a magyaroknak, hogy saját sorsukról hozott egyéni döntéseik összességével járuljanak hozzá a helyben maradás, illetve az erőösszpontosítás között feszülő dilemma meghaladásához. A tisztázáshoz, illetve a releváns politikai, szociológiai folyamatok becsatornázásához már van jó közjogi keret: a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER). Csak működtetni kell.

Jó jel. Marad a nemzeti irányultságú választói magatartás

Magyarországon, a 2010-es választásokon a „szavazófülkék forradalma” eredményeként a Fidesz-KDNP választási szövetség kétharmados parlamenti többséghez jutott. Az akkor kialakult választói magatartás – s ez már nem a forradalmak sajátja – most, a 2014-es választások előtti utolsó évben mintha tartósnak bizonyulna. Annak ellenére történik mindez, hogy az ellenzék, külföldi elvárásaival, szövetségeseivel, s egyáltalán a nemzeti irányultságú politizálás ellenzőivel együtt, állandó ostrom alatt tartja a második Orbán-kormányt.

Mivel magyarázható a magyarországi politikai fordulat egyrészt sikere, másrészt nagy nemzetközi részvétellel történő – erre nemigen lehet más kifejezést használni – egységfronttá alakult letámadása? Az alapvető ok maga a fordulat ténye. Az, hogy egy közepes nagyságú, de gazdaságilag különösen

nehéz helyzetben levő EU-tagország szakított a gyakorlati alávetettségét állandósító gazdaságpolitikával. Az unortodox gazdaságpolitika ellenzőinek balliberális (nemzetközi) táborra, feltehetően e politika sikere miatti elégedetlenségétől hajtva, kiszélesítette a támadási felületet, s a „jogállamiság felszámolásának vádjával” tartja ösztűz alatt a második Orbán kormány munkaalapú, a társadalmi gazdasági szerkezet átalakítását célzó átfogó, nagy projektumát.

A viaskodás mára ott tart, hogy a magyar kormány, miután a legfontosabb, nagy horderejű változásoknak megfelelő jogi környezetet teremtett, most a legsúlyosabb támadásoknak itt-ott enged, máshol a támadások logikáját alkalmazva csupán finomít az egyes jogi szabályozókon. Ez a módszer ugyan nem enyhíti a heves támadásokat, de kétségtelen gazdasági eredményekre támaszkodva a kormány sikerrel kormányoz. Annál is inkább, mivel az EU gazdasági bajait némelyek a magyar módszer alkalmazásával látnak jónak csökkenteni. Csak egy példa. Csehországban még az év elején a legnagyobb ellenzéki erő briliánsnak nevezte az Orbán kormány magán-nyugdíjpénzekkel kapcsolatos intézkedéseit.

Magyarországon a többtengelyű politikai spektrum részvevői alapvetően a nemzeti alapú politizálás vonalán kerülnek egyik vagy a másik oldalra. Az elkülönüléssel párhuzamosan megjelennek a politikai igazodásra irányuló próbálkozások is.

Feltehetően az Orbán-kormány támogatottságának láttán a baloldal, tartva magát a külföldi barátaival kialakított politikai irányvonalhoz, belföldön egyre simulékonyabbnak mutatkozik.

Jó jel, hogy a minap Mesterházy Attila a nemzetközi szakértőkkel folytatott konzultáció után az MTI-hez eljuttatott közleményében tudatta: az MSZP a Velencei Bizottság sokoldalú tájékoztatásának a híve. Ugyanakkor aláhúzta – s ez már a hazai közvéleménynek szólt – hogy „a Velencei Bizottság munkája akkor zárul minden magyar állampolgár számára megnyugtató eredménnyel, ha a látogatást követő bizottsági értékelés a lehető legobjektívebb és legsokoldalúbb tájékozáson alapul”. Hozzátette, „a szocialista párt nem támogat semmilyen uniós szankciót, amely bármilyen forrástól vagy szavazati jogától fosztaná meg Magyarországot”.

Ebbe a (puhuló) kategóriába kívánczik a Lehet Más a Politika részéről Schiffer András kijelentése is, aki szerint „a Velencei Bizottság véleményének akkor van súlya, ha világossá teszi, hogy ugyanezeket az elvárásokat fogalmazta meg előzőleg Victor Ponta kormányával szemben Romániában, és ezzel egyértelműsíti, hogy nincs kettős mérce Európában”.

Szempontunkból mindegy, mit mondhattak ezek az urak a zártkörű konzultáción, hiszen azt nem nehéz elképzelni, de a lényeg az, hogy elkezdtek üzeni a lehetséges szavazóiknak. Akik e hazafias megnyilvánulások nyomán netán közelednének hozzájuk.

Igen, ez a cél. Jó lenne, ha a nemzeti irányultságú szavazóbázis növekedne, ugyanakkor a balos politikai erők is tudomásul vennék, közelítés nélkül nincs eredmény.

Az alapvetően nemzeti irányultságú baloldal nem magyar találmány. A vezető európai államokban, ha a nemzeti érdekekről van szó, a többség mindig egy oldalon áll. Így lesz ez, mert ez a természetes, előbb-utóbb Magyarországon is. Addig meg tart a politikai és gazdasági szabadságharc. Egy jó ideig még bizonyára a Fidesz-KDNP pártszövetség vezetésével.

Ipó László: Falusi tehetség

Ágoston András

A HTMP és a külhoni magyarok

Egyelőre csak egy tucat kezdeményező áll mögötte, de tagadhatatlan, hogy a frissen bejegyzett Határon Túli Magyarok Pártja (HTMP), a 2014-es magyarországi választásokon nem a Fidesznek kíván segíteni. A pártalapítás eszméjének előéletét tekintve jól látszik, hogy az ötletgazda a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) még 2011-ben megszéllőztette ezt az elképzelését.

A múlt év júliusában Kelemen Hunor már szólt a pártalapításról. *„Erről a kérdésről – így az RMDSZ elnöke – nincs döntés, és a közeljövőben nem is lesz, de a gondolat rég érlelődik. Nem kell csodálkozni, ha a Felvidéken, a Vajdaságban vagy Erdélyben felvetődik a magyarországi párt alapítása. Ez hosszú folyamat, amellyel nem is az RMDSZ foglalkozna, de az erdélyi képviselőnek lehetne Magyarországon is intézményes kerete, egy párt, amelynek a kettős állampolgársággal rendelkezők odaadhatják a szavazataikat. Ez nem akkora szentségtörés, mint ahogy néhányan látják”.*

Világos beszéd. A ma már láthatóan autonómiaellenes RMDSZ-es Európai Polgári Kezdeményezésen (EPK) túlmenően, a HTMP létrejötté újabb hadüzenet, melyből kitetszik: az RMDSZ nem a Fidesznek szánja az erdélyi magyarok szavazatait, s az is, hogy a magyarországi választási kampány alatt saját fiókpártja segítségével kívánja a szavazókat befolyásolni.

Elsősorban azért, hogy a „fülkék forradalma” zátonyra fusson, s a Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) mellőzésével vissza lehessen térni a korábbi nagy anyagi hasznot hajtó politizálási formához. A helyi többség által felállított bizalmi minimumnak (aki a hatalomból falatot akar, az ne autonómiázzon) megfelelően az autonómiatörekvések politikai gumicsonttá való átalakításához. S nem utolsó sorban, a saját, Erdélyben működő nemzeti ellenzéke letarolásához.

Mit is mondott tavaly júniusban a Szövetségi Képviselők Tanácsának (SZKT) ülésen Szabó Ödön, aki akkor először arról beszélt, hogy Kövér László erdélyi kampánykörútja Bihar, Szatmár és Kolozs megyében rontotta a magyarság választási esélyeit? Az RMDSZ fenegyeréke nem minden indulat nélkül így fakadt ki párttársai és az újságírók előtt: *„alapítsunk mi is pártot Magyarországon, lássuk, mit szólnak hozzá!”.*

Azon tehát nem kell csodálkozni, hogy a legnagyobb, s a romániai politikai elit szövevényes belső viszonyai között is eligazodó, megfelelő súllyal rendelkező magyar párt (helyi hatalmi hátszéllel) szembefordul a nemzeti integráció gondolatával. Magáért, eredeti státusáért harcol.

Emlékeztet, hogy a 2010. évi magyarországi választások után kenyértörésre nem (hiszen erre nincs is szükség), de kemény politikai csörtékre került sor a Fidesz és az RMDSZ között. Miután a Fidesz a nemzeti integráció előmozdítása, konkrétan a NER tartalommal való megtöltése során a maga részéről felszámolta a két évtizedes, az RMDSZ számára viszont nagy haszonnal járó langymeleg „hídelméletet”, rögtön láthatóvá vált: kőkemény érdektükrötetés kezdődik. A nemzeti integráció folyamatait meghatározó Fidesz, vala-

mint a román bizalmi minimum keretei között tevékenykedő, haszon- és szabadelvű RMDSZ között.

A Fidesz, kétharmados parlamenti többséggel a háta mögött, a magyarországi választások, a „fülkék forradalmát” követően választási ígéreteit teljesítve a lényegig (az autonómia követelésig) lenyúló eszmei vita gyakorlatát igyekszik meghonosítani a Kárpát-medencében. A magyar pártoknak a beleszólás jogát is magában foglaló együttműködése alapelvevé vált. A kisebbségi „egypártok” nem ragaszkodhatnak tovább a viszonylagos önállósághoz. Különösen nem ahhoz, amely csak Budapest felé nyilvánulna meg. Vállalniuk kell a politikai korszakváltást, s fel kell adniuk egy kényelmes, nagy anyagi haszonnal járó politikai pozíciót. A NER időbeni előrehaladtával a közvetítő, a helyi ügyekben való döntőbíró szerepét elhagyva, az arany középről át kellene állniuk a nemzeti oldalra, az autonómia követelő magyar többség soraiba.

Az RMDSZ az autonómia ügyét holdudvara anyagi gyarapodásának alárendelve, a Fidesz által képviselt irányvonal ellen fordult, s mindent megtesz, ami erejéből telik.

Politikáról lévén szó, ez úgymond rendjén is van. Csakhogy itt többről, a nemzeti integrációról beszélünk, a lehetőségről, hogy a Kárpát-medencében élő magyarok nemzetként foglalhassák el helyüket Európában. Ezért a HTMP-nek új politikai képződményként szomorú szerep jutott. Az autonómia elleni küzdelmet kell megtestesítenie.

A magyar nemzetstratégia szempontjából óriási a jelentősége annak, hogy a politikai elit nemzeti oldala a 2014-es választások után is megőrizze nagy többségét. A Fidesz erős politikai pozíciója feltétele a nemzeti integrációs folyamatok sikerének. Vannak dolgok, amelyeket tisztán kell látnunk, ha egyről a kettőre akarunk jutni.

Az RMDSZ most egyedül lépett pástra. Felemelt sisakkal száll szembe a Fidesz-el, de ez egymagában nem zárja ki, hogy kellő időben segítők is színre lépjenek.

A magyarországi politikai elit szociál ideológiát követő része hallgat. Tudjuk, nem támogatja az autonómiatörekvéseket: neki az felel meg, ha csak egy, a „legnagyobb”, a „legerősebb” kisebbségi pártot kell anyagilag segíteni, azt, amely autonómiaügyben nem kakaskodik. Alapelve a kevés pénzért nagy nyugalom. Nem vitás azonban, hogy idővel neki és médiájának is megjön a hangja.

Nincs róla külön hír, de magáért beszél, hogy a HTMP bejegyzésének közzététele előtt Kelemen Hunor találkozott a Híd-most, a Magyar Közösség Pártja és a Vajdasági Magyar Szövetség vezetőjével is. Közös pártalapításról ezek a pártvezetők nem beszéltek, de nem kell nagy képzelőerő ahhoz, hogy megállapítsuk: a Kárpát-medencében működő egypártok vezetői, ha mást nem, hát tájékoztattak a küszöbön álló eseményről. Egy kis malíciával, a múltjuk ismeretében hozzátehetjük: tájékoztattak, és jóváhagyólag tudomásul vették azt, ami később bekövetkezett. Bizonyos jelekből ítélve a Vajdaságban ez egyáltalán nem zárható ki.

Hogy a határon túli magyar vezetők közül ki mennyire elégedett a megbeszélések eredményével, erről nem szólnak a hírek, csak találgathatunk. Sebj, a politikai tevékenységet és szimpátiákat csakúgy, mint a szegénységet és a köhögést nem lehet eltitkolni.

Mert a HTMP vezetői bevallották: máris megkeresték a többi külhoni magyar egypártot. Együttműködést ajánlanak nekik.

NYÍLT LEVÉL

Benjamin Cardin szenátor úrnak, az amerikai Helsinki Bizottság elnökének

Tisztelt Szenátor úr!

A Kárpát-Medencei Magyar Autonomia-Tanács olyan ernyő-szervezet, amely a Magyarország határain kívül élő magyar nemzeti közösségek önrendelkezésében, mint a térség stabilitását nagyban erősítő megoldásban gondolkodó politikai pártokat és közképviselői szervezeteket tömöríti Romániából, Szlovákiából, Ukrajnából, Szerbiából, Horvátországból, Szlovéniából és Ausztriából.

Nagya értékeli, hogy az Amerikai Egyesült Államok még az Európai Unió tagállamaiban is figyelemmel kíséri a demokratikus alapértékek, intézmények és az emberi jogok ügyét. Éppen ezért mi, a Magyarország határain kívül élő magyar nemzeti közösségek képviselői bízunk abban, hogy amiként Magyarország képviselői is meghallgatásra találtak az Önök bizottsága előtt, azonképpen a Magyarországgal szomszédos államok képviselői is alkalmat nyernek arra, hogy Washingtonban kifejtsek álláspontjukat az országukban kisebbségben élő nemzeti közösségeket ért jogsértések tárgyában.

Szenátor úr, Ön a Magyarország ügyében rendezett, múlt heti meghallgatáson – egyebek mellett – kifogás tárgyává tette a határon túl élő magyarok magyarországi állampolgárságát. Ezen bírálatra válaszolva, ezúton jelezzük, hogy Önt alighanem félretájékoztatták. Magyarország nem etnikai alapon biztosít állampolgárságot a határain túl élők számára. A magyar állampolgársági törvény 2010-es módosítása alapján a volt magyar állampolgárok, illetve leszármazottaik etnikai, faji, vallási hovatartozásra való tekintet nélkül kapják vissza azt az állampolgárságot, amelyről önként soha le nem mondtak. A magyarországi jogszabály sem a nemzetközi jog, sem az Európai Unió alapokmányaiban előírásaiba nem ütközik. A kettős állampolgárság egyébként világszerte 89 államban elfogadott, az Európai Unión belül pedig a tagállamok felében élő gyakorlat. Közülük számos országban a nyelvi és nemzeti identitásukat megőrző személyek könnyített feltételekkel vagy automatikusan kaphatják meg anyasorságuk állampolgárságát.

A volt szovjet tömb utódállamaiban valóban tetten lehet érni jogsértéseket. De azokat nem a magyar állam követi el, hanem a vele szomszédos országokban élő, őshonos magyar nemzeti közösségek szenvedik el. Néhány példa: a kommunista diktatúra idején elkobzott ingatlanjainkat mind a mai napig nem szolgáltatottak vissza teljes egészében, nyelvi jogainkat semmibe veszik, és valóságos hadjáratot folytatnak nemzeti szimbólumaink használata ellen.

A volt szocialista országokat jellemző nemzetállami homogénizáló törekvések, a kormányzati szinten bátorított többségi asszimilációs politika az őshonos magyar nemzeti közösségeket létükben veszélyeztetik. Ennek következtében lélekszámunk az utóbbi száz esztendőben drámai mértékben csökkent. Az I. Világháborút követően mintegy három millió magyar nemzetiségű személy került az utódállamokba, mára pedig már közel egymillióval vagyunk kevesebben. A számadatok is igazolják, hogy az új államalakulatokba került magyar közösségek a negatív népessédségi tendenciákat meghaladó mértékben fogyatkoztak meg.

Az 1910-es népszámlálási adatok szerint a mai Románia területén 1.704.851, Csehszlovákiában 1.084.343, Jugoszláviában pedig 563.597 magyar nemzetiségű személy élt.

1992-ben Romániában még 1.619.735 személy vallotta magát magyarnak, a 2011-es népszámlálás ideiglenes adatai szerint

azonban mára már mindössze 1.238.000 magyar maradt, vagyis az utóbbi húsz évben közel 400.000-rel fogyatkoztunk. Mivel a magyarok Románián belül Erdélyben élnek, érdemes megnézni az arányszámokat is: 1910-ben az erdélyi összlakosság 31,64%-át tették ki a magyarok, az ezredfordulóra viszont ez az arány 19,60%-ra romlott.

Szlovákiában 1991-ben még 567.929 személy vallotta magát magyarnak (az összlakosság 10,7%-a), napjainkban azonban már csupán 458.467-en vállalják magyar nemzetiségüket (8,5%).

1991-ben a volt Jugoszláviában összesen 344.147 személy vallotta magát magyarnak. Közülük 339 491-en a Vajdaságban, a többiek Közép-Szerbiában, Montenegróban és Koszovóban éltek. 2011-ben Szerbiában már csupán 251.136 magyart számoltak össze.

Horvátországban az 1991-es népszámlálás szerint a magyar nemzetiségűek száma még 22.355 volt, a számuk azonban 2011-re 14.048-ra csökkent. Ukrajnában 1910-ben még 185.000 magyart tartottak nyilván, az utolsó – 2001-es – ukrán népszámlálás szerint viszont Kárpátalján már csak 151.533 személy vallotta magát magyar nemzetiségűnek.

Tisztelt Szenátor úr!

Volt nagynevű kollégája, Tom Lantos már a múlt században példát mutatott az amerikaiaknak, amikor is következetesen kiállt a kommunista diktatúrában kettős jogfosztásban élő Kárpát-medencei magyar közösségek mellett, és minden lehetőt megtett a védelmükben. Arra kérjük Önt, hogy kövesse példáját, és vegye védelmébe kisebbségben élő nemzeti közösségeinket. Könnyű belátni, hogy a Kárpát-medence több országában élő magyar nemzeti közösségek léte a térség népei közötti kapcsolatokat erősítő és stabilizáló hatású tényező lehet.

Mi, a Kárpát-Medencei Magyar Autonomia-Tanács tagszervezetei az otthonunkat jelentő országokban erre törekszünk. Nem más nemzetek ellenében, hanem a közös jövőnk érdekében. Ezért javasoljuk, hogy az amerikai Helsinki Bizottság az európai államok demokratikus elkötelezettségére vonatkozó vizsgálódásait a mi országainkra is terjessze ki, és azonos mércével mérve, a közös értékvilágunk alapjait jelentő szabadságjogok jegyében vizsgálja meg a magyar nemzeti közösségek és tagjaik ellenében napirenden lévő jogsértéseket.

Mártély, 2013. március 23.

*Tőkés László, a Kárpát-Medencei Magyar Autonomia-Tanács elnöke
Sándor Krisztina, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács ügyv. Elnöke
(Románia)*

Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács elnöke (Románia)

Toró T. Tibor, az Erdélyi Magyar Néppárt elnöke (Románia)

Bíró Zsolt, a Magyar Polgári Párt elnöke (Románia)

Pásztor István, a Vajdasági Magyarok Szövetségének elnöke (Szerbia)

Csorba Béla, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt elnöke (Szerbia)

*Csonka Áron, a Vajdasági Magyar Demokratikus Közösség elnöke
(Szerbia)*

Óry Péter, a Magyar Közösség Pártjának alelnöke (Szlovákia)

*Wurst Erzsébet, az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek
Központi Szövetségének elnökségi tagja (Ausztria)*

*Jakab Sándor, a Horvátországi Magyarok Demokratikus Közösségének
elnöke (Horvátország)*

*Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyarok Kulturális Szövetségének
alelnöke (Ukrajna)*

Horvát Ferenc, a Muravidéki Magyar Önkormányzati Szövetség elnöke

Nyílt levél Európa polgáraihoz

Magyarország ellen a 2010-es választások óta tervszerű lejáratozó hadjárat folyik, melynek keretében nagy példányszámú újságok, televízió-műsorok és egyéb médiumok szinte naponta közölnek valótlan és tendenciózusan lejáratozó híreket. E hírek azt igyekeznek elhitetni a magyar valóságot nem ismerő közvéleménnyel, hogy Magyarországon eltorzult a demokrácia, a kisebbségeket üldözik, a sajtó nem szabad, az egyszerű embereknek félniük kell, tombol az antiszemitizmus és az előítéletesség, s egy szélsőjobboldali elit már a totális diktatúra bevezetésére készül.

Ezek a hírek köszönő viszonyban sincsenek a valósággal. Magyarországon demokrácia van, senkit semmiféle hátrányos megkülönböztetés nem ér származása miatt, a nyilvánosságban pedig bárki szabadon közzéteheti véleményét. Az új magyar alaptörvény, mely a kommunista diktatúra felszámolását követően, húsz év késéssel váltotta fel a korábbi, sztálinista gyökerű alkotmányt, összhangban áll az európai normákkal és a több mint ezeréves magyar államiság legszebb hagyományaival.

Kedves Barátaink!

Egyre növekvő aggodalommal figyeljük ezeket a híreket, mivel a huszadik században nem egy esetben tapasztaltuk, hogy egy-egy bűnösnek kikiáltott ország elleni lejáratozó médiahadjáratot olykor valóságos katonai intervenció követ. Nem szeretnénk a bűnösnek kikiáltott országok sorára jutni, ezért arra kérünk benneteket, hogy személyesen, vagy ha ez nem lehetséges, megbízható emberektől, de minél több forrásból tájékozódjatok a tényleges magyarországi állapotokról.

2010-ben Magyarországon demokratikus választáson az elérhető legnagyobb, kétharmados mandátumfölényt eredményező arányban győzött a jobbközép, konzervatív tábor. E győzelem azért következett be, mert a társadalom túlnyomó többsége megelégedte a posztkommunista szellemiségű baloldali és liberális vezetés kártételeit.

Ezt a hatalmas spirituális változást mi „kétharmados forradalomnak” nevezzük, mert olyan társadalmi fordulatot eredményezett, ami alkotmányos keretek között tette lehetővé az átmeneti, posztkommunista korszak lezárását. E rendkívül ambivalens korszakot egy olyan baloldal uralta, amelynek jelmondata így hangzott: „Lehet, hogy nem erkölcsös, de jogszerű.”

Kedves Barátaink!

Egyre több elszármazott honfitársunk jelzi Németországból, Angliából és más országokból, vagy éppen az Amerikai Egyesült Államokból, hogy szinte naponta kérdezik tőlük, mi történik Magyarországon, mi a magyaráztuk azoknak a rettenetes híreknek, amikről az ottani sajtóból értesülnek. Nem tudunk ezekre a hazug vádakra min-

den esetben válaszolni. Részben, mert nem győznénk idővel, részben pedig, mert ezek a médiumok nem hajlandók a mi véleményünknek is teret adni.

Tudnotok kell azonban, hogy ez a hadjárat nem Magyarország ellen zajlik. Ez a hadjárat valójában a nemzetközi médiát uraló baloldali és liberális értelmiség reakciója a magyar választópolgárok által rájuk mért megsemmisítő vereségre, a magyarországi konzervatív forradalomra. A baloldaliak és liberálisok egy esetleg bekövetkező európai léptékű konzervatív fordulattól félnek, ezért szeretnék a magyarországi változás eredményeit megsemmisíteni, ezért indítottak ellenünk lejáratozó hadjáratot.

Mi ugyanis a legválságosabb időszakban azt mondtuk, „hiszünk a szeretet és az összefogás erejében”. Ez a hit nem csupán arra tett képessé bennünket, hogy húsz év után végleg lezárjuk a posztkommunizmus kaotikus korszakát, de arra is, hogy döntésünk eredményeit megvédjük. Európában szokatlan méretű, félmillió tömegfelvonuláson tettünk hitet amellett, hogy az általunk választott kormányt megvédjük a kívülről érkező támadásoktól.

Kedves Barátaink!

Kérjük, higgyétek el, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc népe ma is tudja, milyen hatalmas csodákra képes az igazságos demokrácia, a nemzeti függetlenség, a szorgalmas munka, az egymás iránti türelem és a megértés. Kérjük, győződjetek meg személyesen állításaink igazságáról!

Kérjük végezetül, tolmácsoljátok az Európai Unió minden polgárának a magyarok üzenetét: „Továbbra is rendületlenül hiszünk a szeretet és az összefogás erejében!”

Budapest, 2013. április

Aláírók:

Dr. Andrásófszky Barna, Albert Gábor, Balassa Sándor, Bándy Péter, dr. Bárdi László, Bayer Zsolt, dr. Békeffy Magdolna, Bencsik András, Bencsik Gábor, dr. Bíró Zoltán, Callmeyer Ferenc, Császár Angéla, Csete György, Csizmadia László, dr. Csókay András, Dörner György, Erkel Tibor, Fricz Tamás, dr. Galgóczy Gábor, dr. Gedai István, dr. Gyulay Endre, dr. Hámosi József, Hampel Katalin, Huith Gergely, Jókuthy Zoltán, Juhász Judit, dr. Kellermayer Miklós, dr. Kisida Elek, Kondor Katalin, dr. Kovács-Németh Mária, dr. Körmendi Béla, dr. Lentner Csaba, dr. Marton Ádám, May Attila, Méry Gábor, Monspart Sarolta, Náray-Szabó Gábor, Osztie Zoltán, Palkovics Imre, dr. Papp Lajos, Pataki Attila, Pozsgai Zsolt, Pozsonyi Ádám, Schulek Ágostonné, dr. Szabó József, dr. Szakter Mátyás, Szalay Károly, Szarka Eszter, Szarka István, dr. Sziájtó István, Szőnyi Kinga, Szűcs Julianna, Takács Zsuzsa, Tamás Menyhért, Tóth Gy. László, dr. Tóth Kálmán, Turcsány Péter, Weinwurm Árpád, dr. Weinzierl Tamás, Zárug Péter, Zsoldos Ferenc

A Civil Összefogás Fórum által kezdeményezett Szellemi Honvédelem mozgalomhoz csatlakozó mintegy 2000 nemzeti érzelmű értelmiségi szintén aláírja a Nyílt levelet, azzal teljes mértékben egyetért.

Nyílt levél az MSZP Kongresszusához, Mesterházy Attila elnök úr részére

Tárgy: nyílt javaslatok a kongresszusi vendégvárás elé.

Tisztelt Elnök Úr!

A közvéleményhez hasonlóan magam is nagy meglepetéssel értesültem, hogy Ön az MSZP évértékelőjére meghívta Victor Ponta miniszterelnököt, aki az erdélyi magyar anyanyelvű oktatás csorbításával jutott hatalomra... Nekem ez azt is üzeni, hogy kolozsvári bocsánatkérése után, melyet miskolci párttársai összjátékban Szanyi kapitánnyal sikeresen nulláztak le, most jön az újabb nagy dobás.

Például V. Ponta barátjával, a román testvérpárt elnökével közösen kérnek bocsánatot Kisné Portik Irén kulturális felelőstől, Borsos Gézától, a Székely Nemzeti Tanács alapító alelnökétől és a többi Wass Albert emléke miatt zaklatott gergelytől, a zászlóügy miatt zaklatott minden székelytől, mely zaklatások a rossz emlékü Ceasescu diktatúrát idézik föl az immár EU-tag Romániában.

Biztosan könnyű lesz meggyőzni barátját, ha ismerteti vele a kommunizmus áldozatainak emléknapi alkalmából Ön által kiadott nyilatkozatot, és felvilágosítja, hogy: Wass Albert író a háború után a győztes szovjet szuronyok árnyékában hatalomba ültetett román „népi” bíróság ítélte háborús bűnösnek. Emlékezteti barátját, hogy azóta azt az egész bolsevik-szovjet-kommunista rendszert ideológiáistól együtt dobták ki a szemétdombra egész Közép-Kelet-Európában. Így a román nép is 1989-ben megdöntötte ezt a nemzeti kommunista diktatúrát, legfőbb vezetőit pedig halálra ítélte, és ki is végezte. Wass Albert író a háború után az USA-ba emigrált, ahol békében élt, és folytatta írói munkásságát. Az is köztudott, hogy egyik fia NATO tábornok lett. Annak a NATO-nak, melynek jelenleg Románia is a katonai szövetségese. Vagyis a második világháborút megnyerő szövetségesek vezető nagyhatalma – az USA – menedékjogot adott a Vörös Hadsereg védelmében tevékenykedő román „népi” bíróság által elítélt, és a kommunista diktatúra által üldözött íróknak. Ha barátja ezután is makacskodna, amit aligha hiszek, de ha mégis kötné az ebet a karóhoz, kérdezze meg tőle: „Nézd barátom! El tudod te azt képzelni, hogy Ion Antonescu marsall, – akit Mihai király parancsára tartóztattak le, majd háborús bűnösnek végeztek ki –, Amerikában békésen irogatja emlékiratait, miközben fia NATO tábornok?”

Tisztelt Elnök Úr! Végül, mint az Ady Endre által megcsodált Kalota parti „pompás magyarok” egyik leszármazottja, volna Önhöz, mint a legzajosabb antifasiszta, antirasszista, antináci párt elnökéhez egy szerény kérés. Kérem alábbi javaslatom továbbítását V. Ponta barátjának. Ez nagyban segítené Románia euroatlanti csatlakozásának kiteljesedését (schengeni csatlakozás stb.). Romániában az összes, Octavian Goga író nevét viselő utca, tér, intézmény nevét cseréljék le Ady Endre nevére. Az összes O. Goga szobrot cseréljék Ady Endre szoborra az alábbiak miatt: Octavian Goga író miniszterelnöksége alig 44 napig tartott (1937. december 28-tól 1938. február 10-ig), de arra elég volt, hogy

meghozzák Románia első zsidó törvényét 1938 januárjában 169. sz. törvényerejű rendeletként, melyet O. Goga és belügy-minisztere írt alá, megszegve ezzel Románia alkotmányát és nemzetközi szerződéseit. Ez a törvény előírta a Romániában élő zsidók állampolgárságának felülvizsgálatát. Rövidesen 225 000 zsidót meg is fosztottak román állampolgárságától, megnyitva az utat a további zsidóellenes törvényeknek és pogromoknak, a nácik által soha meg nem szállt Romániában. Továbbá az antiszemita O. Goga félmillió romániai zsidót készült kitelepíteni Madagaszkár szigetére. (Forrás: internet, Wikipédia) Korai halála (1938. május 7.) nemcsak ebben, de valószínűleg háborús bűnösnek történő elítélését is megakadályozta. S azt se felejtjük el, hogy O. Goga második felesége, Veturia Muresan énekesnő Ion Antonescuval nemcsak jó kapcsolatot ápolt, de rendszeresen elkísérte azt a Hitlerrel való találkozói, „tolmácsként”. Végül még egy kevésbé ismert tény: O. Goga fordította románra Hitler Mein Kampf-ját. Mégis Wass Albert a háborús bűnös a mai napig Romániában.

Kérje meg barátját, az MSZP testvérpártja elnökét, Románia miniszterelnökét, hogy haladéktalanul szüntesse meg a kettős mércét a romániai kulturális és közéletet illetően, mert ez nem EU-konform, és főleg nem tisztességes. Március 15-e közeledtével pedig emlékeztesse őt Nicolae Balcescu, a havasalföldi román forradalmár, történész és államférfi 1851-ben, párizsi emigrációjában tett vallomására: „Való igaz, és saját magam is láttam a szegénytől pirulva, hogy a románok a szabadságért a legalávalóbb, legkegyetlenebb és legelavultabb zsarnokság zászlaja alatt küzdöttek. Az is igaz, hogy a románok hagyták magukat becsapni az osztrákoktól, akik kihasználták hősiességüket.”

Budapest, 2013. március 7.

Okos Márton, választópolgár

Ipó László: Küküllőpart szénaboglyával

Nyílt levél Rui Tavares Európai uniós képviselőhöz

Tisztelt Tavares Képviselő úr!

Magyarország és a Kárpát-medence két legnagyobb civil szervezete, a Civil Összefogás Fórum (CÖF) és a Civil Együttműködési Tanácskozás (CET) felhívására – a világ különböző pontjairól – a magyar nemzetet képviselő, és a nemzet ügyét magának valló – közel 5000 ember csatlakozott szellemi honvédó mozgalmunkhoz, amelynek egyik célja, hogy megvédje országunkat az alaptalan, különböző érdekektől vezérelt nemzetközi támadások ellen. A csatlakozók nevében a napokban levelet írtunk Barosso elnök úrnak is, s ezúttal Önnek címezzük levelünket a hazánkat érintő jelentéstervezete kapcsán.

Tavares Képviselő úr!

Úgy illene, hogy megköszönjük aggódását a magyar jogbiztonság és jogállamiság védelme okán. Ám köszönetet mégsem mondhatunk, csupán felháborodásunknak adhatunk hangot, hiszen Ön jelentéstervezetében olyan állításokat fogalmaz meg, amelyeknek –véleményünk szerint – a valósághoz aligha van köze.

Mikor járt Ön Magyarországon 2010 júliusa és 2011 áprilisa között, hogy megalapozott vélemény megfogalmazására kellő jogalappal rendelkezzen azzal kapcsolatban, hogy az új Alaptörvényünk előtt nem volt párbeszéd? A nyilvánosan nyomon követhető tények szerint 2010. július 20.-tól kezdődött az az előkészítő munka, amelyben mindenki kifejtette véleményét, leírhatta javaslatait a Parlament honlapján keresztül az Alaptörvény tervezetével kapcsolatban. (Jelen levél szerzői között is van olyan állampolgár, akinek a véleményét a jogalkotó figyelembe vette.) Az Alaptörvényt 2011. április 25-én közzétette a magyar hivatalos közlöny, így egyszerűen kiszámítható, hogy a párbeszéd hosszú hónapokig tartott. Persze valóban nem volt párbeszéd azokkal, akik nem akartak párbeszédet folytatni a jogalkotóval.

Mikor olvasta el Ön figyelmesen a magyar médiatörvényt? Valószínűleg soha, mert ha elolvasta volna, láthatta volna, hogy semmilyen formában nem lehet mérvadó az az elvárása, hogy legyenek kötelező jogi eljárások a közmédia, vagy a Média-tanács vezetőinek kiválasztása, kinevezése kapcsán. Tájékoztatjuk Önt, hogy részletes, kötelező jogi eljárásokat tartalmaz a médiatörvény, sőt a korábban már közzétett uniós elvárásoknak megfelelő módosítása 2013 áprilisában hatályba is lépett.

Miből vonta le azt a következtetést Képviselő úr, hogy az Alkotmánybíróság nem tudja betölteni alkotmányvédő szerepét? Az Alkotmánybíróság oly módon védi az Alkotmányt, hogy néha a parlament nem tudja betölteni közhatalom-gyakorló szerepét. S az is tény, hogy az Alkotmánybíróság jogköre a rá vonatkozó módosítást követően – a korábbiaktól eltérően más típusú ügyekben – kifejezetten megnőtt.

Ön szerint a nemzeti konzultáció komolytalan volt. Tisztelt Képviselő úr! Az Ön hazájában, vagy bármelyik uniós országban találkozott már olyan konzultációval, amelyben nem csupán az állampolgárok képviselőit, hanem közvetlenül a több millió állampolgárt szólította meg személyesen a kormány? Valószínűleg nem. Állampolgárok milliós nagyságrendben vették komolyan a megkeresést, amelyben megerősítették a kormányt, hogy azon az úton jár, amelyet a kétharmados többség kijelölt a számára. Csak azok állíthatják, hogy komolytalan volt a nemzeti konzultáció, akik nem akartak egyetérteni a kormánnyal. Nem lehet, hogy Ön -személyes tapasztalatok hiányá-

ban – ilyen nemzettársainktól kapja az információkat? Természetesen az általunk jelzett bármely témában – amennyiben igényt tart rá – a részletes jogszabályi hivatkozások nevesítésével szívesen állunk rendelkezésére. Úgy gondoljuk, hogy a több oldalról beszerzett információ Önt is közelebb vihetné az igazsághoz, és nem kellene a későbbiekben elismernie, hogy tévedett. Ennek okán a jelentéstervezet nem Magyarországra, hanem annak megfogalmazójára fog rossz fényt vetni.

Ön a legnagyobb nemzeti költőnkre hivatkozott jelentéstervezete ismertetésekor. Petőfi Sándor azon idézetére, amely szerint: „Haza csak ott van, hol jog is van...”

Képviselő úr! Nekünk van hazánk, van jogunk, amit csak akkor vehetnek el tőlünk, amennyiben az Ön javaslata elfogadásra kerülne. Ebben az esetben ugyanis az az akarat, amelyet Ön képvisel, megvonná hazánktól mindazt a jogot, amelyet a kétharmados választási győzelem után a demokratikusan választott parlament jogszabályi hatalomgyakorlásával biztosított a számunkra. Amennyiben az Ön álláspontja érvényesülne, valóban megszűnne a hazánk, mert megszűnne a szuverenitásunk. Ne legyenek kételyei Képviselő úr, ezt a magyar nemzet és a magyar állampolgárok többsége nem hagyja!

Ön hivatkozott a mi Petőfinkre, mi hivatkozunk az Ön országának nagyszerű költőjére, Fernando Passo-ra. Pál Ferenc fordításában – igaz, más témában – azt írja a költő Elemzés (Análise) című versében: „Így, hogy Téged nem...lát szemem, a benyomás képzetét hazudom...”. De ugyancsak ide illőnek látjuk a költő Takács Zsuzsanna fordításában megismert sorát a Keresztút (Passos de Cruz) XI. fejezetéből: „Nem én, a titkos kéz rajzol helyettem...”

Ön úgy látja, hogy nekünk nincs hazánk, mert nincs jogunk. Mi úgy látjuk, hogy Ön nem győződött meg annak ténszerűségéről, amit hazánkról állít, mert Ön helyett „titkos kéz rajzol”.

Mi egyszerű, hazánkat szerető állampolgárok vagyunk, míg Ön elvileg hatalommal bíró uniós képviselő. Ugyanakkor mindnyájan tudjuk, hogy a képviselők – jogállamban, és jogállami keretek között működő államszövetségben – az egyszerű állampolgárok akaratából kerülhetnek csak a hatalom közelébe. Ez a tény az Képviselő úr, amiért egyenrangúság kapcsán elvárjuk Öntől, hogy jelentéstervezetét bírálja felül, a tényeknek megfelelően módosítsa, vagy vonja vissza, és téves állításaiért kérjen elnézést azoktól a magyar állampolgároktól, akik az Ön születési idejének dátumakor a legsötétebb jogállamiság-nélküliségben éltek megnyomorított életüket már 27 éve, és még 17 évig. Ezek az állampolgárok jól tudják a kommunista diktatúra jóvoltából, hogy mit jelent a jogállamiság hiánya. Ezért nem fogjuk hagyni, hogy a mostani jogállamiságunkat esetleges hatalmi célok elérésének érdekében hamis állításokkal külföldről próbálják megdönteni.

Magyarország kifejezetten elkötelezett a klasszikus európai értékek és az alapító atyák Európai Uniója mellett, ezért állampolgárai elvárják, hogy azok a képviselők, akik az állampolgári akaratot hivatottak a hatalomban képviselni, csak azt tegyék, és ne a „benyomás képzetét hazudják”.

Üdvözléssel

5000 magyar állampolgár nevében

(A hasonló tartalmú, Barroso elnöknek írt CÖF-levélhez az EKOSZ 2013. május 11-i közgyűlése egyhangúlag csatlakozott.)

Végre tudom, miért támadják...

Rajong a magyar alkotmányért egy skót újság. Az új magyar alkotmány üdítő kivétel "a huszonegyedik század erkölcsi sivatagában", „egy örökségét és önállóságát visszakövetelő, civilizált nemzet szellemi terméke” – veszi védelmébe a Scotland on Sunday című lap szerkesztőségi kommentárban az alaptörvényt. Szerinte Európának példát kellene vennie erről a teljesítményről, ahelyett, hogy „a politikai passzivitás és az erkölcsi relativizmus levében pácolódik”.

Amikor az EU, az ENSZ, a baloldali kommentátorok, Hillary Clinton és mások együttes támadást indítanak, az elég jól jelzi, hogy valaki valahol különlegeset alkotott. Ez a helyzet a január elsején hatályba lépett magyar alkotmánnyal, amelyet az említettek körében ítélnék el – írja a Scotland on Sunday című lap. A jobboldali és unionista beállítottságú skóciai nemzeti lap, a The Scotsman vasárnapi kiadása szerint a nyugati nemzetek hosszú ideje nem álltak elő ilyen kulturális és intellektuális, morális és egészséges véve is nagyszerű teljesítménnyel, mint a magyar alaptörvény.

„A huszonegyedik század erkölcsi sivatagában ijesztő lehet szembesülni a tradicionális értékek, a hazafiság és a szabadság ilyen drágakövével” – lelkesedik kommentárjában az újság, amely Brüsszelnek és Washingtonnak is ad egy jó tanácsot: tanulmányozzák egy kicsit a magyar történelmet, mielőtt felvállalnak egy ilyen „hiábavaló konfrontációt”. A Scotland on Sunday felidézi, hogy a kritikusok szerint a Magyar Köztársaság átnevezése Magyarországra arra utal, hogy vesztélybe került a demokrácia. Ez az érv azonban nem állja meg a helyét, miután Magyarországot 1946 február elsején kiáltották ki köztársasággá a kommunisták. A magyar alkotmányosság hagyománya Szent István királyig visszavezethető, akinek koronája a szuverenitás legfőbb szimbóluma.

Habár a monarchiát nem vezették be újra Magyarországon, és nem történt meg a Habsburg restauráció, Habsburg Ottó fia Magyarországon lakik – írja a lap, amely szerint a Habsburg monarchia utáni idők tragikusak voltak a magyar nép számára: az 1920-as trianoni békeszerződéssel Woodrow Wilson „megrabolta” Magyarországot, amely elvesztette területe 71 százalékát, lakosai 66 százalékát és egyetlen tengeri kikötőjét.

A Scotland on Sunday több mondatrészt idéz az alaptörvény preambulumból, a Nemzeti Hitvallásból: „Alaptörvényünk jogrendünk alapja: szerződés a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között”, és „valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet”, és „elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét”. Ezek a szavak magasan felette állnak az uniós egyezmények „szócséplésének”, a kereszténység és a család szerepének emlegetése pedig „nyilvánvalóan szembemegy az EU frankfurti marxistáival”.

A lap örül annak, hogy a magyar alaptörvény a fogantatás pillanatától védi az emberi életet, hogy a házasságot egy nő és egy férfi egyesüléseként írja le, hogy megemlíti a kommunizmus bűneinek elvülhetetlenségét. A kommentár védelmébe veszi a bírósági rendszer reformját és a jegybanktörvényt is. A magyar alkotmány egy új „kulturális és morális ébredés” jele, amely szemben áll a Brüsszel irányította integrációval és politikai korrektséggel. „Egy örökségét és önállóságát visszakövetelő, civilizált nemzet szellemi terméke”, amelynek inkább inspiráló hatással kellene lennie Európa többi részére, amely „a politikai passzivitás és az erkölcsi relativizmus levében pácolódik”.

„Ahogy ez a nemes dokumentum leszögezi, mulhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra” – fejezi be a szerkesztőségi kommentárt a Scotland on Sunday.

Szemlézte Szabó M. Attila

Közös Nyilatkozat

Az Erdélyi Gyülekezet évi ünnepéhez, a Magyarországon Élő Erdélyiek Találkozójához kapcsolódó rendezvényként 2013. április 13-án megbeszélésre került sor, melyen Magyarországon működő erdélyi és moldvai magyar szervezetek képviselői és a Magyar Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottságához tartozó több országgyűlési képviselő vett részt. A megbeszélésen a következő közös nyilatkozat került elfogadásra:

1. Az aláírók megerősítik, hogy a külföldi magyarsággal való kapcsolatok ápolása és az ebből származó feladatok ellátása a magyar nemzet mint morális közösség létéből és természetes szükségletéből fakad. Alapvető nemzeti céljaink érdekében ezen a területen különösképpen is elengedhetetlen a politikai élet résztvevői és a civil társadalmi szervezetek, illetve a különböző politikai meggyőződésű emberek és szervezetek közötti állandó párbeszéd és együttműködés.
2. Az aláírók támogatják az egyes magyar nemzeti közösségek önrendelkezési formáinak valóra váltását és az ezzel kapcsolatban megindult polgári kezdeményezéseket.
3. Magyarországon több százezer, a jelenlegi határokon túl született magyar él. Családi gyökereik, illetve személyes döntésük miatt az elszakított területekhez szorosan kötődők száma pedig milliós nagyságrendűre tehető. Helyzetükből fakadóan ők hasonló, élő hidat jelenthetnek a magyarság történelmi okok miatt egymástól elszakított nemzetszéi között, ahogy az ott élő magyar nemzeti közösségek Magyarország, mint anyaország, és a szomszéd népek között.
4. Azok a szervezetek, amelyek kiemelt célként – alapvető értéként, minden más napi érdekeken felülemelkedve – foglalkoznak a kapcsolatok ápolásával, illetve a határon túli magyarság támogatásával, legfontosabb nemzeti céljaink valóra váltásában vállalnak szerepet.
5. Az aláírók kijelentik, hogy fontosnak tartják a folyamatos konszenzus-keresést, a minél szorosabb együttműködést és célszerű munkamegosztást. Erre hívják fel a jelen nem lévő, de hasonló célokat fontosnak tartó szervezeteket és tagjait. Kérik továbbá a különféle állami, önkormányzati - anyaországi és külföldi - egyházi és társadalmi szervezetektől, intézményektől és vezetőiktől, hogy e szervezeteket a nemzeti összetartozást és együttműködést szolgáló vállalkásaikban mindig kellő odafigyelésben, eszmei és gyakorlati támogatásban részesítsék! Célszerűnek látják, hogy hasonló találkozókra félévenként sor kerüljön

Budapest – Reménység Szigete, 2013. április 13.

Erdélyi Gyülekezet, Erdélyi Körök Országos Szövetsége (és ezen belül Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Közhasznú Egyesülete, Bolyai Farkas Erdélyi Barátok Köre és a monori Bethlen Gábor Erdélyi Kör), Erdélyi Magyarok Egyesülete, Bocskai István Társaság, Corvinus Library könyvkiadó, Erdélyi Szövetség, Felső Tápiómenti Erdélyi Magyarok Egyesülete, Kecskemét-Marosvásárhely Baráti Kör Egyesület, Kerepesi Székely Kör, Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesület, Moldvai Magyarok a Moldvai Magyarokért Egyesület, Transilvanum Egyesület, Székelyföldért Társaság; Nemzeti összetartozás bizottság.

Verőce – 2013

Az „Erdélyország az én hazám” Világtalálkozó fordulópont-hoz érkezett az Úr 2013-as évében! Megújulásra, megtisztulásra, krisztusi szeretetre van szükségünk! Nehézségeinken felülkerekedve, idén 2013. június 28-30-a között ismét megrendezésre kerül, immár hetedik alkalommal az „Erdélyország az én hazám” elnevezésű háromnapos rendezvény, melyet az Erdélyből elszármazottak és Erdély sorsáért elkötelezettek találkozójaként tartanak számon. A Fesztivál mesébe illő környezetben, Verőcén, a Csattogó-völgyben talált otthonra!

A remek programok közül kiemelve néhányat, olvasóink figyelmébe ajánljuk a *csíkszeredai öregdiák* találkozót, *Simó József* előadását *Wass Albertről*, *Medvigy Endre* irodalomtudós összefoglalóját a száműzött magyar irodalom nagyjairól. Kiemelkedő érdeklődésre tarthat számot *Mezőség bemutatkozása*, azon belül egy széleskörű *autonómia konferencia* neves előadók közreműködésével, valamint a *Mezőségi fejlesztési műhely* című kerekasztal-beszélgetés több alapítvány bemutatkozásával. A *mezőszéki táncok*, valamint *gasztronómiai bemutató* és kóstolás mellett *Kallós Zoltán* filmvetítéssel egybekötött előadása ismereteinket gyarapíthatja.

Június 30-a a *moldvai csángók napja* csángó szentmisével kezdődik, majd *Balácsi László* ny. unitárius mb. püspök-főjegyző közreműködésével felállításra kerül a Csángó Kereszt. A *Csángómagyar önazonosság* című konferencia mellett bemutatkozik a Csángó Rádió, lesz néptánc-, baranta- és kopó-bemutató.

Estéknként koncertek színesítik a programot. A Nagy Szín-

padon fellépnek *Tamás Gábor* és *Dancs Annamari* énekes előadóművészek, valamint a *Hungarica* és az *Ismerős Arcok* együttes. Népzenei programjainkat színesíti a *Siculus* együttes és a *Kalácsa* Néptáncegyüttes Szamosújvárról.

A háromnapos rendezvény állandó műsorai között szerepel a *Benedek Elek* játszótér és erdélyi kézműves foglalkozások, sport (foci, lovaglás, röplabda, íjászat stb.), kirándulás, egészségmegőrző programok, erdélyi gasztronómiai bemutató és vásár, imasátor, valamint hagyományos termékek kirakodóvására. A szabadtéri fesztivál sikeres lebonyolításához idén is kérjük a Csíksomlyói Szűz Mária közbenjárását, oltalmazását!

Az „Erdélyország az én hazám” Világtalálkozó három védnöke: *Nemes Előd*, az *Erdélyi Magyar Ifjak* (EMI) tábor egyik alapítója, önkormányzati képviselő, *Kallós Zoltán*, *Kossuth-díjas* erdélyi magyar néprajzkutató, népzene gyűjtő, és *Petrás Mária*, csángó népdalénekes, kerámiaművész.

Az idei Világtalálkozó főszervezője a *Budapesti Székely Kör Ferencz Vilmos* vezetésével. Alapító *Gaál István*, aki 2007-ben megálmodta az „Erdélyország az én hazám” Világtalálkozót.

A *Kallós Zoltán Alapítvány* egyik fontos célkitűzését a fesztivál szervezői is vallják: „...mindennapi életünk szerves részét képezi a nagyszüleinktől örökölt, ránk hagyományozott kultúránk, tapasztalatok és értékek felbecsülhetetlen tárháza. Ezt a kincset csak akkor tudjuk érdemben használni, ha tudjuk, mikor, mit, miért és hogyan kell cselekednünk ahhoz, hogy felelősségteljesen éljünk abban a közösségben és társadalomban, amelyikbe beleszülettünk.” Így legyen!

Találkozunk Önnel is Verőcén 2013. június 28-30. között!

Frigyessy Ágnes

Sütő Andrásnak állítanak szobrot 2013. június 17-én

A Herder- és Kossuth-díjas erdélyi magyar írónak készülnek szobrot állítani a Sütő András Baráti Egyesület székelyudvarhelyi tagjai.

A Sütő András Baráti Egyesület székelyudvarhelyi tagjai, illetve az Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány felkér minden olyan hazai és külföldi irodalom pártoló személyt, vállalkozót és intézményt, aki tiszteli és szereti Sütő András irodalmi munkásságát, hogy adományaival támogassa az udvarhelyi Sütő András-mellszobor felállítását.

A szobrot – a polgármesteri hivattal egyeztetve – Székelyudvarhelyen, a Művelődési Ház Szejke felőli oldalán készülnek felállítani. Zawaczky Walter székelyudvarhelyi szobrászművész kérték fel a kompozíció elkészítésére. A szobor avatására 2013. június 17-én, Sütő András születésnapján kerül sor.

Az érdekeltek pénzádományait az OTP Bank székelyudvarhelyi fiókjánál, a Ferenczy Ferencz József névre nyitott számlákra utalhatják:

RO54 OTPV 2610 0069 5246 RO01 – pénznem: RON

RO58 OTPV 2610 0069 5246 HU01 – pénznem: HUF

RO11 OTPV 2610 0069 5246 EU01 – pénznem: EUR

„Kérdezik fenyegetően egy Sütő András nevű magyar kisdiktól a nagyenyedi kollégiumban a román társak, hogy: - Mondod-e még? Mondod-e még azt a szót? - Mondom! A második mozdulatra – az ütésre – elszibbadt az ajak. A harmadikra, negyedikre beszakadt az ínyünk. Az ötödikre s a többire beszívtuk az ajkunk; a fogak – a visszaharapásra várók – védelmében sziszegtek: - Mondom!

A visszakézből kapottakra a szemfogak is meglazultak. Annál nagyobbat lobbant a gyökércsonkos indulat. A dagadt száj – mint minden jogtíprás -: konokságnevelő. A fájdalom végül a megrettent száj helyett is szól. A szó véres göngyölegben bukik a láb elé a porba:

– Mondom! Azért is mondom! Csakazértis! Ha másként nem: fogam kiköpve, véres nyálamat nyelve: magamban. Magamnak s mindazoknak, akik bennem laknak; a bennem kolduló nyelvkárosultaknak.”
(Idézi: Frigyessy Ágnes)

Felhívás Székely Mózes fejedelem emlékének megőrzésére

Tisztelt Címzettek!

Az udvarhelyszéki Felsősófalvi Kodáros Egyesület vezetősége és az Erdélyi Körök Országos Szövetsége (EKOSZ) tisztelettel kéri a címzetteket, hogy biztosítsanak támogatást a Felsősófalvi Kodáros Egyesület által kezdeményezett, **Székely Mózes erdélyi fejedelem mellszobrának** felállítására ügyében. Az egyetlen székely fejedelemnek eddig sehol nem állítottak szobrot, pedig életét áldozta a magyarság megmaradásáért.

Székely Mózes stilizált hadi zászlóját bizonyára sokan ismerik, hiszen a Székely Nemzeti Tanács 2004. január 17-én döntött saját jelképeinek elfogadásáról. A testület jelvényének az égszínkéi pajzsot nyilvánították, rajta ezüst félholddal és arany nyolcágú csillaggal. Zászlója az égszínkéi, közepén arany sávval hasított lobogó lett, melyen a címerhez hasonlóan az ősi motívumok láthatóak. Mindkettő művelődéstörténeti munkája, aki hosszas kutatások eredményeként, ősi történelmi szimbólumokat felhasználva alkotta meg a székely nép ma használatos jelképeit, amelyeket 2009. szeptember 5-én a Székelyföldi Önkormányzati Nagygyűlés fogadott el. A kék-arany lobogó 2009. november 10-én Hargita megye hivatalos zászlója is, 2013. március 10-én nagyon sok helyen látható volt Marosvásárhelytől kezdve Budapesten és szinte a nagyvilágban, ahol magyarok élnek, és akik egyet is éreznek az erdélyi magyarsággal.

Az EKOSZ 2012. május 19–20-i közgyűlése többek között döntött arról, hogy támogatja azt, hogy a sóvidéki Felsősófalván Székely Mózes erdélyi fejedelemnek mellszobrát állítsanak, ugyanis a vitéz székely fejedelemnek még sehol sem áll szobra, pedig Báthory István, Bethlen Gábor és Bocskai István erdélyi

fejedelmekhez hasonlóan a magyarság függetlenségéért és megmaradásáért küzdött. Az EKOSZ-nak azonban sajnos nincs akkora anyagi háttere, hogy mások támogatása nélkül meg tudná valósítani a szobor felállítását.

Udvarhelyszéken többek között azért is alakult meg a sóvidéki, Parajd községhez tartozó Felsősófalván a **Felsősófalvi Kodáros Egyesület**, hogy ápolja Székely Mózes emlékét, mint ahogy a település lakossága is úgy döntött, hogy a helyi általános iskolát a székely fejedelemről nevezik el 2000-ben.

A Felsősófalvi Kodáros Egyesület szeretné, ha megvalósulhatna Székely Mózes fejedelem mellszobra a településen, hiszen a fejedelem korábban 1583-tól a sófalvi sóbánya kamarása volt, másrészt pedig egyetlen szobrot sem állítottak neki eddig sehol. A Bethlen Gábor Alaphoz benyújtott pályázaton és más pályázatokon azonban sajnos nem sikerült nyerni.

A sóvidéki magyarok évek óta tervezik, hogy Felsősófalván szobrot állítsanak Székely Mózesnek, ezért remélik, hogy nemzeti összefogással csak sikerül felállítani 2013-ban a mellszobrát, hiszen akkor lesz 410. éves évfordulója fejedelemmé választásának. Néhány hónapos uralkodás után, még abban az évben, 1603. július 17-én a csatateren életét vesztette, illetve ekkor lesz 430. éves évfordulója annak, hogy kinevezték a sófalvi sóbánya kamaraispánjának, születésének pedig 460. évfordulója lesz.

Parajd Község Polgármestere, Bokor Sándor egyetért a szoborállítással és vállalta, hogy amennyiben tud, pénzügyileg is támogatja a szoborállítást, de a község jelenlegi anyagi helyzetében nem tudja az összes kiadást fedezni. A község önkormányzata a szoborállításhoz szükséges engedélyeket, látványterveket megrendelte és elkészíttette, mely önmagában is jelentős pénzügyi kiadás.

A Felsősófalvi Kodáros Egyesület úgy döntött, hogy Székely Mózes fejedelem mellszobrát *Miholcsa József* szobrászművész fogja elkészíteni, aki Marossárpatakon elkészítette szinte az összes erdélyi fejedelmet ábrázoló szoborparkját.

Amennyiben sikerül összegyűjteni a szoborállításhoz szükséges pénzügyi összeget, a Felsősófalvi Kodáros Egyesület a szoboravatással együtt egy jelentős, egész napos rendezvényt is tervez 2013. augusztus 25-re, mely alkalommal kulturális és ismeretterjesztő műsorok kerülnek bemutatásra, ismertetni fogják a székelység történelmét, több évszázados önrendelkezését, a székelység szerepét a megmaradásért folytatott harcban. A rendezvényről a szlovákiai SÓVIDÉK Televízió videofilmeket fog készíteni, melyet a Székelyföld, Magyarország és a nagyvilág iskoláiban és egyéb közösségi helyeken kívánunk bemutatni.

Reményeink szerint a szobor felállításához szükséges költségeket az önkormányzatok, a civil szervezetek, illetve a magyar magánszemélyek tudják majd biztosítani.

A szoborállítással kapcsolatosan bármilyen többletinformációt szívesen nyújt Nyágrus László, a Felsősófalvi Kodáros Egyesület elnöke (e-mail címe:) vagy Dr. Szekeres Sándor (e-mail címe: szlukacsandor@gmail.com).

Felkérünk ezért minden jószándékú magyar embert, hogy amennyiben támogatni tudja Székely Mózes fejedelem mellszobrának megvalósítását, támogatását szíveskedjen a Felsősófalvi Kodáros Egyesület (Asotiatia Kodáros din Ocna de Sus) számlaszámára.

Cod Iban: RO32CECEHR27S4HUF0436407;

COD BIC/SWIFT: CECEROBU, a bank neve: CEC BANK PRA-ID (Hargita megye, Románia) utalni.

Budapest, 2013. április 10.

Tisztelettel:

Dr. Szekeres Sándor
EKOSZ-alelnök

Nyágrus László
Felsősófalvi Kodáros Egyesület elnöke

Szász István Tas 75 éves

Habár soha nem volt tagja egyik EKOSZ-tagszervezetnek sem, szinte a kezdetektől jelen volt az EKOSZ lapjának, az Átalvetőnek oldalain. Nehéz személyére, tevékenységére értékelő jelzőket találni, elég talán csak annyit mondani: nem munkatárs ő, hanem maga a lap lelke, szellemisége, aki egybeforrt a lappal, a szerkesztővel teljes gondolati-érzelmi egységben volt meghatározója annak. De hát mit is magyarázzunk, tessék 20 évet végiglapozni, és előttünk áll egy Erdélyért, egykor volt és már sehol nincs hazájáért, szülővárosáért, a drága Kolozsvárért mindhalálig szenvedve-ujjongva, magát nem kímélve dolgozó igaz ember és jó barát alakja. Külépve lapunk szűk kereteiből, látnunk kell, láttatnunk kéne azt is, hogy a teljes, Erdélyből áttelepült értelmiség soraiban is milyen kivételes helyet foglal el a mi Tasink, és akkor még nem szóltunk orvosi és orvoskamarai tevékenységéről. Minden bizonnyal születni fognak értékelések, munkásságát, szellemi kisugárzását, hatását elemző dolgozatok, melyeknek természetesen rendre helyt adnunk majd. Itt most – csupán rövid ismertetőként – az alkalomra készülődő Szász I. Tas leveléből idézünk néhány szót, a megjelenés előtt álló kötetek felsorolását, előbb azonban idevágó naplójegyzeteit. Isten éltesen, drága Tasikánk!

Naplójegyzetek

Unortodox gondolatok

A még józanul gondolkodni képes ember – pártállásától függetlenül – naponta felháborodik, ha az országot érő megálgató sértések, hazugságok, információhiányra, tudatlanságra alapozott, vagy ami ennél is rosszabb, annak álcázott európai híreket olvassa. Azokat, melyek Európát megjárva csupán hazatérnek, s azokat, melyek valóban onnan érkeznek.

De azonnal felmerül a kérdés, hogy pártállásától függetlenül képes-e józanul gondolkodni a magyar választópolgár? Megelőzendő egyesek – első intrádára jogosnak tűnő – felháborodását, most nagy levegőt veszek, és átgondolom a választ.

Szerintem e téren józan gondolkodásra igazán csak az képes, aki abban a szerencsés helyzetben van, hogy felépülhetett benne egy szintén józan és egészséges, ezer éves hagyomány szerint befogadó szellemű, másoknak nem ártó, sőt azokat is egy hasonló (a maguk értékeit őrző, valódi és igaz alapokon nyugvó) saját értékrend felépítésére ösztönző nemzettudat. Minden, ami egy ilyen, a gondolkodásmódot irányítóként szolgáló, nagyon jól meghatározott tudati pilléren innen, vagy éppen túl van, történelmi tapasztalat szerint káros, vagyis józannak semmi esetre sem nevezhető.

Az egész kérdés helyes megítélése ugyanis csak akkor képzelhető el, ha egy olyan tárgyilagossággal vizsgálódunk, mely nem az önfeladást szolgálja, és szem előtt tartja megmaradásunkat is nemzeti és egyetemes emberi célként. Mint nemzeti minimumot.

Erről az alapról kiindulva várhatnánk el ezt a pártállástól független józanságot.

Lehetséges-e ez? Van-e ilyen?

Hiszen, ha egy párt képes ezeket a – véleményem szerint – visszataszító jelenségeket nem csupán saját szolgálatába állítani, de saját hatalomszerző vágya érdekében éppen generálja azokat, és mint a mai ellenzék, a hazugság és félrevezetés kimeríthetetlen tárára ölti ki, akkor az a párt nem lehet szállásadója ilyen józanul gondolkodó embereknek. Ez alól nem kaphat felmentést az sem, aki nem ért egyet a jelenlegi hatalommal, s jobb híján áll be ezen pártok ernyő-

je alá, mert ellenzékiként más lehetőséget nem lát. A mindenkor létező ellenzéki polgárnak joga van az egyet nem értésre, vitát is lehet indítania, s ennek nyomán igazságai is lehetnek, de ezen az alapon nem szállhat szembe a hazájával. Azzal a bizonyos nemzeti minimummal. Ez, mint annyiszor hallottuk, más, úgynevezett „boldogabb” országokban így is szokás és így természetes.

Vagyis egészséges nemzeti tudattal rendelkező, bármilyen ideológiát magáénak valló magyar választó, sőt még a magyar identitással nem rendelkező, de lojális magyar állampolgár sem lehet híve azoknak a pártformációknak, amelyek ezt a szennyet reázdúdtják hazájukra, országukra, vagy azt hasznosítani próbálják saját hatalmi vágyaik és terveik érdekében. Mikor ezt mondom, sajnálattal s a megértés igyekezetével gondolkodom azokra, akik ezen okból kifolyólag sem találják helyüket, s örökös dilemmák közt vergődnek, vagy közönybe menekülnek. Az ő megnyerésükre irányul az egyre élesebb és egyre riasztóbb kampány, mely (csupán egy példát említve) a napokban odáig ment el, hogy vezető ellenzéki politikus szerint a ma kormányzó hatalom a saját maga „csinálta” adósságot törleszti. Égbekiáltó! És lesz, aki örömmel ad ennek is hitelt.

Természetesen nyilvánvaló már, hogy az egyes országokon belül a ma elfogadott demokrácia szabályai szerinti pártpolitika nem lehet azonos a valódi nemzetpolitikával, mert az a mai világtrend ismeretében és a reánk erőltetett s általunk kompromisszumként elfogadott elvárások közepette hatalomvesztéshez vezet, vagy ellenzéki helyzetben akadályozza annak visszaszerzését. A nemzetpolitika csak igen erős – és abban gondolkodó – hatalmi csoportok győzelme és tartós sikere esetén valósulhat meg a maga teljességében. A tagadás és a megvalósítás közötti skála igen széles. Magam – bevallom – állandóan ezt figyelem. A párt és nemzetpolitikára vonatkozó eme véleményemet írásaimban nem győztem és nem győzöm eleget hangsúlyozni.

Ugyanez érvényes azonban az Unióra is. Az EU ma pártpolitikák színtere, s most éppen a baloldal van hatalmon, a maga neoliberális ideológiai rögeszméivel, főleg pedig egyes vezető egyéniségeinek 1968-ig visszavezethető hatalomvágyával. Ez az ideológiai elegy áll a legtávolabb mindattól, amit nemzetinek neveznek. Ők azok, akik számára már a haza, nemzet (vagy esetünkben a magyar) szavak is átok alá kerültek. Itt jegyzem meg mellel, hogy ők találták ki a

létező problémák megoldásának egyik fő akadályát, a „politikailag korrekt” fogalmát, mely lehetetlenné teszi az ilyen jellegű kérdések tárgyilagos, tudományos felmérését, tárgyalását, feltárását, megoldását stb. Ebben az írásban is kénytelen vagyok ezzel a képtelenséggel birkózni.

Ama nemzeti minimum – oly régen vágyott – megfogalmazása oldhatná meg a haszonszerző megosztás, gyűlöletkeltés és félrevezetés ilyen eszközeinek a kiküszöbölését, és teremthetné meg a jövőnk meghatározni egyedül képes egységünk várt kristályosodási pontjait.

Egyelőre azonban még ezeket a naponta visszatérő híreket és hazugságokat kell olvasnunk, elszenvetnünk, megemésztelnünk. Ezért talán megértik, hogy a mai narratívát parafrázálva: „undortodox” gondolataim támadtak.

Ezekért a kedves olvasó elnézését kérem.

Leányfalu, 2013. április 20.

Szász István Tas

KÖTETZÁRÓ JEGYZET avagy szünet?

(Most megjelenő könyveim közül a publicisztikai kötet záró jegyzete)

Habent sua fata libelli. Ez a könyv is végéhez érkezett és sorsára vár. A kedves olvasó kérdezhetné, hogy egy, a nemzet életét szinte naplószerűen követő kötet miért éppen most végződik. Miért nem egy nagyobb pillanat, egy sorsfordító esemény az, amelyik, mint életünk nagy színházának eseményeit, az azokat rögzítő naplójegyzetek sorát is lezárja és talán új fejezetet nyit? Vagyis vonalat húz, szünetet rendel el.

Nos, a válasz egyszerű. Manapság nagyon nehéz könyvet kiadni, és erre most adódott szerencsés alkalom. Ha pedig azt kérdeznék, hogy attól még várhatnak egy alkalmasabb pillanatra, akkor csak egyet felelhetek: amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra. Ráadásul az idén nyáron (remélem) betöltöm 75. évemet. Gondolom, ez elég figyelmeztetés arra, hogy írásaimat ne hagyjam az íróasztalfiókban.

*

Március is eljött, a politika forr. Új Nemzeti Bank-elnök, új gazdasági miniszter. Régi támadások folytatása. Körülöttünk mindenfelé immáron tudományos alapokra helyezett gátlástalan zavarkeltés. A halásznai csak zavarosan képes politikai erő készíti magának a teret.

A gátlástalanságnak köszönhetően a médiában is előnyt élvező, de közben magát sirató úgynevezett bal, a komprádor pártok s mára az „egyelőre még” egyesületek is, minduntalan ellentmondanak a kormányzat intézkedéseinek. Semmi sem jó. Elemzők erre gyakran mondják azt, hogy „ez a dolguk.”

Ezzel egyidőben más ellenzéki, magukat antikommunistának meghatározó és ezért éppen a 2002–2010 közötti kormányzás elítélésére alapozva parlamentbe került pártok is kormányváltást követelnek.

Itt álljunk meg egy pillanatra. Álljunk meg és határozzuk meg, milyen is nemzetünk történetének most megélt pillana-

ta. Bizony megállapíthatjuk, hogy nem akármilyen. 1000 esztendő, sőt ha jobban ismernénk régmúltunkat, ezer esztendő ismert és elfelejtett vészes eseményei között sok volt a végzetesnek tűnő, de mindegyiket túléltek. Ma erre még nincs biztosítékunk. Legfeljebb reménykedhetünk.

Az emberiség és a világ mai útjának (haladásnak, fejlődésnek nevezett) iránya barbár hordáknál, oszmán erőfölénynél, Habsburg armánynál, hitleri örületnél és bolsevik sötétségnél is veszedelmesebb. Nem csak a testeket tizedeli meg (amire nem egyszer fokozódó népszaporulattal válaszoltunk), nem csupán a lelkekre támad (melytől azok közül – történelmi tapasztalat szerint – volt, amelyik éppen e nyomás alatt erősödött), hanem a vak önzés egyesített (testi-lelki-szellemi) csapdáiba csalogatnak vagy terelnek valamilyen módon mindenkit. Ebben az önként választottnak tűnő hajszában akár a terelőkkel együtt pusztulhatunk el.

Ezt felismerve, egy józan társadalomban, ennek a „jobb sajnos nincs” demokráciának a túllihegett szabályai ellenére meg kellene szűnnie a pártpolitika dominanciájának, vagy legalábbis csak formálisan kellene működnie. Most minden olyan erőfeszítés, amely a hatalommegszerzés céljából a nemzet érdekeivel ellenkezik, halálos dőfést jelenthet.

Az ellenzéknek tehát most nem ez lenne a dolga. Még csak nem is egy konstruktív ellenzékiesség, hanem annál is több. Képzeltetés, mondja az olvasó. Érttem és természetesen tudom, hogy ehhez nemzettudatra lenne szükség, s ezt éppen ők gyengítették le a végletekig. Így aztán nem veszik észre, hogy minden egyes tettük, amelyik a hatalom megszerzése érdekében történik, saját halálos ítéletüket is jelentheti. Egy felszámolásra szánt nemzet vagy ország már nem lehet számukra sem táptalaj.

Ami pedig az úgynevezett antikommunistákat és egyéb, azokat eddig elítélő ellenzékietek illeti, ők saját magukat leplezik le, ha kormánybuktatásról beszélnek. Ugyanis jól tudják, hogy ők még nem képesek a hatalom átvételére, de a kormánybuktatáshoz odakölcönözhetik erejüket. Ha pedig ezt teszik, azokat segítik hatalomra, akiknek eddigi elítélésére alapozták egész politikai jövőjüket. A sajátos vészhelyzet azonban rájuk is érvényes, tehát kétszeresen indokolatlan a kormányváltásra buzdító hangoskodásuk.

Bármikor mondhatná bárki, hogy a demokrácia játékszabályai szerint kormányváltást akar. Ebben a helyzetben azonban nem. Itt csak egy irányba szabadna tekinteni.

Aki ma kormányváltásra tör vagy buzdít, az önmagát lepeli le.

Ha csak be nem ismeri, hogy neki mindegy. Pusztuljon ez az ország. Bármilyen áron. Akár vele együtt is!

Itt ebben a helyzetben, eme hatalmas kérdőjel árnyékában, de nem reményvesztett állapotban zárul naplójegyzetem 5., sorozatom 18. kötete.

Hogy a jövő miként alakul, s lesz-e folytatása naplójegyzeteimnek, azt majd meglátjuk. Remélem, együtt az Átalvítóval.

Most azonban búcsúzom egyetértő és vitatkozó olvasóimtól, egyforma barátsággal, s nem véletlenül így. Ugyanis megmaradásunk biztosítékai közt a legfontosabb – és a legnehezebben megvalósítható – a nemzeti egység!

2013. március 1.

Szász István Tas

A 75. közlgése (július 15.) arra készítetett, hogy ne hagyjak túl sokat a fiókban.

Nekiláttam, és hét könyv jelenik meg Isten segedelmével, remélhetőleg a júniusi könyvhétig. Hogy ennek nyomdai előkészítése mekkora munka volt, azt csak én tudom. Mindent, amit csak lehetett előre kellett kivitelezni, hogy beleférjünk a váratlan keretbe, melyet végső tartalékok mobilizálása is kiegészített. (Pharma Press kiadó és Vertel Beatrix tervezés valamennyi, a KAIROSZ kötet kivételével. Íme a lista:

1. Az adventi levelek 30 éves (1982-2012.) teljes kiadása Csávossy György új előszavával már itt van, de azt csak advent előtt veszem elő.
2. A KAIROSZ által rendelt könyv címe: Palackposta Erdélyből, és a Hitel gondolatokat hozza vissza. Teszt-könyv. Ha sikeres lesz, akkor nekivágok a teljes 10 év feldolgozásának. A könyvecskét Bakos István és Bíró Zoltán védnöklik.
3. Naplójegyzeteim Határtalan gondjaink és reményeink határai címmel és Szakolczay Lajos előszavával jelennek meg. Naplójegyzetből ez az ötödik kötet.
4. Tanulmányaim, esszéim, beszédeim gyűjteménye a Főhajtás címet viseli és Bakos István írt hozzá előszót.
5. Bűnös kényszerem, a harmadik verseskötet előszavát Jancsó Miklós kolozsvári retorikaprof. és versmondó színész írta. Ő és felesége, Rekita Rozália készítették a verses CD-met. A kötet címe: Hályog az üvegszemen.
6. Az utóbbi öt év egészségpolitikai munkája a Szemléletváltás címet viseli és Kellermayer Miklós professzor írt értő előszót hozzá.
7. A Dr. E. Cs. (Egyszerű Családorvos- a szerk.) elmélkedéseinek teljes kiadása 140 karikatúrámmal egyetemben, Éger István előszavával jelentkezik.

75

Ez a 75 év
úgy elsuhant,
s ki tudja,
tán már
vár a hant,
s ott alatt
nem szól
a lant.
Hangulatom
mégsem
nyomott,
csak hagynék
tinéktek
nyomot,
nem éknek,
de hasznos
emlékek-
emléknyi szónak,
mint árban
csónak.
Mert tanú
voltam én
e vérző
földtekén,
s futottam
futást
oly sokat,
szerettem nagyon
másokat,
kik velem
szóltak
vagy csendben
voltak,
de részt vettek
és egyre csak
tettek,
nem a bérért
hanem a célért.
Őket nézzétek
kiút-keresve,
s kérdezzétek
mikor és merre,
mocsárból szigetre
szent ligetbe,
a jövő elé,
folytatás felé.

Leányfalu 2013. március 2.

Lapunk szeretettel invitálja olvasóit
Dr. Szász István Tas munkatársunk
75. születésnapja alkalmából
Leányfalura a Faluházba

(11-es út, a helyi MOL-kúttal szemben),

**2013. július 13-án
szombaton du. 4 órára.**

Az általa alapított és vezetett Hitel Múzeum,
illetve a most 25 éves Erdélyi Művészek Leányfalon c. kiállítás-sorozat vendége Vertel Beatrix Ferenczy díjas könyvművész, az Örök Házsongárd, Trianon és sok más gyönyörű könyv alkotója lesz.

A kiállítást megnyitja Wehner Tibor.

Ezt követően **Jancsó Miklós és Rekita Rozália**
kolozsvári színművészek műsora következik, beszélgetés a
75 éves Szász István Tassal,
részletek munkáiból és könyvbemutató
(a most megjelenő hat kötetéből), valamint
dedikálás.

Utóbb ez a műsor egy erdélyi körútra is elindul.

„Természetes a különvélemény”

Interjú Hermann Gusztáv Mihály történésszel

Pozitív volt A székelység története című ifjúsági kézikönyv fogadtatása, egyes román történészek elutasító reakciójára azonban számítani lehetett – mondta el a Krónikának adott interjújában Hermann Gusztáv Mihály történész, a kiadvány társszerzője. A történész nem érti, ha a kiadványt bíráló történészek meglátása szerint A székelység története nem szakmai megközelítésben íródott, miért veszik fel a kesztyűt a „szakavatottak”, miért nem hagyják a könyv ledorongolását az újságírókra. Felelőtlenségnek nevezte ugyanakkor, hogy a könyvből kiragadott gondolatokat rosszul fordították le.

– *Hogyan állt össze A székelység története című könyv, hogyan verbuválódott a szerzői csapat, és milyen munkamódszerrel dolgoztak?*

– A székelység története című ifjúsági kézikönyv megírására a Hargita megyei önkormányzattól kaptunk felkérést. Történészekből, régészekből, történelem szakos tanárokból állt össze a szerzői csapat. Nyilván az is szempont volt, hogy mindegyik szakember a Székelyföldről származzék. Felhasználtuk azokat a módszereket, amelyeket általában alkalmaznak, amikor egy célcsoportnak, jelen esetben fiataloknak készülő könyvet állítanak össze, vagyis ilyenkor nem forráskutatásra, alap kutatásokra helyezjük a hangsúlyt, hanem meglévő ismereteink összegzésére. Természetesen nem légből kapott információkat használtunk, hiszen minden szerző korábban már végzett alap kutatásokat, és publikált is a témakörökben. Hosszas egyeztetések során leszögeztük a tartalomjegyzéket, megegyeztünk az anyag korszakolásában, majd elkészültek a fejezetek. Nagy nehézséget jelentett a szerkesztési munka során, hogy tizenegy szerző stílusát és szerzői habitusát kellett egy könyvbe összeilleszteni.

– *A könyv iránt nagy a kereslet, vásárolják, több iskolában használják. Milyen visszajelzéseket kaptak?*

– Nem vagyok internetbúvár, nem nagyon foglalkoztam a kommentekkel. Hozzánk túlnyomó részben a pozitív értékelés jutott vissza, természetesen voltak kritikai észrevételek is. Egy ilyen széles körű szerzői gárda művében az anyagok összeegyeztetése, összeillesztése során adódnak kisebb-nagyobb hibák, de ezek nem olyan súlyúak, hogy a könyv minőségét befolyásolják. A fogadtatás összességében pozitív volt.

Történelmi tényekről különbözhetnek-e a szakvélemények? Lehet-e más a francia és a német vagy a székely és román történetírás?

– George Duby, a francia Annales történetíró iskola nagy öregje mondta: „az az ember, akinek múltja más, mint az enyém, aki nincs megáldva ugyanazokkal a szenvedélyekkel, mint én, biztos vagyok benne, hogy nem ugyanazokra a következtetésekre jutna, mint jómagam”. Én ezt a felfogást valloam, teljesen természetesnek tartom, hogy román történészek körében bizonyos kérdésekről más vélemények fogalmazódnak meg. Én viszont azt nem tartom természetesnek, hanem éppen övön aluli támadásnak, hogy a más véleményt egyes történészek – itt elsősorban Marius Diaconescu gondolok (a Bukaresti Tudományegyetem Történelem Karának

adjunktusa a Historia folyóiratban támadta A székelység története című könyvet – szerk. megj.), de értesüléseim szerint nincs egyedül ebben – úgy állítják be, hogy ez amatőr képzelgés, és nincs köze a tulajdonképpeni történetíráshoz.

Azt nem értem, ha meglátásuk szerint A Székelység története nem szakmai megközelítésben íródott, miért veszik fel a kesztyűt az önmagukat szakavatottnak valló történészek, miért nem hagyják a könyv ledorongolását az újságírókra. Egyértelmű, hogy egyes történészek agyába begyepesedett az a szemlélet, amit Dan Brown fogalmaz meg a Da Vinci kód című bestsellerben: „A történelmet mindig a győztesek írják. Amikor két kultúra megütközik, a vesztes megsemmisül, és a győztes írja meg a történelemkönyveket. Amelyekben persze a saját ügyét ünnepli, az ellenfélt pedig becsmérli. A történelem természeténél fogva mindig egyoldalú beszámoló.” Én ezzel nem értek egyet, meglátásom szerint a történelemben az értelmezések különbözősége természetes. Ezért tudott a német–francia történészvita a jelenlegi nyugópontra kerülni, holott az ütközések okai és ürügyei náluk semmivel sem kisebbek, mint esetünkben. El kell fogadni a más véleményt, amennyiben az bizonyíthatóan források alapján fogalmazódott meg. Nyilván egy kézikönyvben nem utalunk folyamatosan a forrásokra, de a leírások, megfogalmazások ezek alapján történtek.

– *A Hargita Megyei Tanács felvette, hogy szervezne ebben a témában egy történészkonferenciát. Ön szerint a szakmai beszélgetés során lehetne közelíteni az álláspontokat?*

– Nem egyszerű erre a válasz. Ha a Duby-féle megközelítés

Ipó László: Öreg paraszt

alapján készíti el a történész a konferencián bemutatandó anyagát, és ebben a szellemben közelít a kérdésekhez, akkor mindegy milyen nemzetiségű, működni fog. Ha Dan Brown szemlélete szerint, akkor nem. A forrásokat értelmezhetjük különböző módon, de ennek is megvan a történetírásban az etikája. A fontos, hogy hiteles történelmi források alapján fogalmazzuk a véleményünket, nem kétes információk, előítéletek, előre elképzelt forгатókönyvek nyomán.

– *A román történészek között is vannak, akik a románok történelmének az újrafogalmazásáról, újraértelmezéséről beszélnek. Hogyan látja, közöttük kellene szövetségeseket találni?*

– Nem szövetségesekre van szükség, hanem a helyzetet normálisan, szakmai alapokon értelmezőkre. Nem szövetségesekre, hanem szakemberekre, akik teszik a dolgukat, és tudomásul veszik, hogy vannak mások, akik szintén teszik a dolgukat, de bizonyos dolgokat másként gondolnak. Ha ez az alapállás tud működni egy konferencia során, akkor az sikeres lehet. Sajnos valószínűnek tartom, hogy azokat a román szakembereket, akik az eltérő álláspontjukat megtartva, de vitapartnereiket tisztelve egy ilyen konferenciát esetleg bevállalnak, a román média jelentős, illetve nagyközönséggel rendelkező része árulónak fogja kikiáltani. Nem tudom, ilyen körülmények között mennyire jelenthet ez előrelépést, de mindenképpen sort kell keríteni rá.

– *Hogyan látja, a rossz fordítás mennyire táptalaja a félreértelmezéseknek?*

– Például az, hogy a románok a székelyek szolgálói lettek volna a magyar történetírásban bejáratott fogalomnak a rossz fordítása. A szolgáló emberek kifejezés a jobbágyokat, zselléreket együtt jelöli, és nincs semmi sértő célzata. Vitatkozhatunk arról, hogy szándékos, vagy sem a torz fordítás, meglátásom szerint részben az. Az interneten keringő, a szerzői jogokat lábbal tipró román zugfordításban – mert

erről van szó – vannak tendenciózus és veszedelmes dolgok is. Például az autonómia, önrendelkezés, önkormányzat fogalmak következtelen fordítása, amire – úgy érzékelttem – Marius Diaconescu még rátesz egy lapáttal. Így lesz az „önállóság” „independenta”, amit viszont mi magyarok függetlenségnek mondunk, és egy ilyen torz fordításnak a diplomáciában és a politikában súlyos következményei lehetnek. Ezzel játszani felelőtlenség, és ha valaki felelőssége tudatában teszi, veszélyes játékot űz.

– *Mi a véleménye arról a román berkekben megfogalmazott vádról, hogy a román – magyar együttélést veszélyezteti, ha a magyar fiatalok megismerik a saját olvasatukat a saját történelmükről?*

– Nemcsak a radikális román közvélemény részéről értek támadások, hanem a magyar radikális oldalról is, noha ez utóbbiak kevésbé voltak mediatizálva. A székely magyar radikálisok többek között azt kifogásolják, hogy miért a – szerintük – „bűnös és nemzetáruló” akadémia történetfelfogása jegyében áll össze a könyv koncepciója, miért ez alapján vannak megjelenítve a székelyek eredetére vonatkozó elméletek. Mi elejétől tudtuk, hogy ezzel is számolni kell, ezért előrebocsátottuk, hogy nem szeretnénk elvetni a székelyek mitikus történelmét, azt csupán megpróbáljuk a helyére tenni. Minden embercsoportnak, népnek van mitikus múltja, ezt nem kitörölni kell, hanem megmagyarázni. Annak ellenére, hogy ezt előre jeleztük, értek támadások: a szerzői csoport e tekintetben két malomkö között őrlődik. Szerintem mindenképpen fontos a történelemnek a források korrekt elemzése alapján való kezelése és rögzítése. Így lehet a következő generációkat helyes, megalapozott nemzeti önismeretre nevelni, ami büszkeségre, de nem alaptalan büszkeségre adhat okot.

(Krónika)

Holokauszt Romániában

Legutóbb egy történész, máskor kormánytisztviselő tagadja a megtörtént népirtást

Nem volt holokauszt – jelentette ki *Vladimir Iliescu* történész, az aacheni egyetem professzora. – Üldözték a zsidókat Romániában, ki is végeztek „néhány tízezret” közülük, de ez nem meríti ki a holokauszt fogalmát – osztotta meg nézetét a kérdésről a Román Akadémián megjelent olvasóközönséggel a tudományos testület tagja. Népiártás csak Németországban és Magyarországon történt – érvelt hazája ártatlansága mellett domnul Iliescu. Nem ő az első és egyetlen, aki szívósan iparkodik letagadni azt a tényt, hogy a fasiszta-legionárius Romániában üldözték, tömegesen pusztították az ország zsidó lakóit. A hivatalos román politika hallgatott a népirtásról, került a pogromok, deportálások említését is; csak 1993 után – egy 1946-ban Bukarestben kiadott könyv magyarra, majd angol és francia nyelvre fordítása által – szembesülhetett a világ a romániai holokauszt tragikus részleteivel, áldozatainak hajmeresztő számával.

A háború után még két kiadásban megjelent, adatokkal teletűzdelt dokumentum – *Cartea neagra* (Fekete könyv),

Matatias Carp jogász eredeti munkája – összesen hétszáz oldalon mutatta be a vasgárdista román állam által 1940-1943 között végrehajtott genocídium rémtörténetét. Carp könyveit az utolsó szálíg eltüntette a kommunista hatóság, az ügynökei által még a külföldi könyvtárakból is. Érthető, miért! A műben idézett adatok szerint az 1930. évi népszámláláskor 756 ezer zsidó lakost írtak össze a Román Királyságban. Ez a szám 1940-ben – Észak-Bukovina és Besszarábia szovjet okkupációja következtében – visszaesett 441 ezerre; az ugyancsak az évben Magyarországhoz visszakerült Észak-Erdélyben 151 125 zsidó lakos élt. Durván kétharmad-egyharmad arányban éltek izraeliták román, illetve magyar fennhatóság alatt a Trianon utáni Románia területén. A német-szovjet háború kitörését követően keletnek megindult csatlós román hadsereg visszafoglalta Dnyeszteren túli tartományait, ahol 200 ezer zsidó lett újból román alattvaló. Összesen tehát mintegy 650 ezer zsidó származású honpolgárával kellett (volna) elszámolnia a királyi Romániának a háború végeztével – és, tegyük hozzá, 150 ezer Észak-Erdélyben élt, 1944-ben deportált, meghalt, eltűnt izraelitával Magyarországnak.

A románok már 1941-ben megkezdték a szervezett zsidóirtást, sőt valójában már egy évvel korábban, „békés körülmények” között lehetőségük nyílt csapatos gyakorlásra. A vad antiszemita Vaszárda – amelynek parancsnokai és az 1940-ben hatalomra került Antonescu-kormány vezető tisztviselői között személyi átfedések voltak – rendszeresen terrorizálta a zsidókat, jellemzően a városi értelmiségieket: orvosokat, ügyvédeket, kereskedőket. Mintegy 30 óromániai és dél-erdélyi településen, legalább négyszáz esetben került sor véres pogromokra, összesen több száz agyonlőtt, szúrt, halálra kínzott áldozattal. Horrorba illik, de megtörtént: bukaresti hentesboltok húskampóira akasztottak zsidókat a gárdisták. A fegyveres szabadcsapatok felelősségre vonása szóba sem került, a zsidóságot kollektíven sújtó szigorú törvényekkel szemben jogorvoslat nem volt. Még ki sem tört a háború az oroszok ellen, amikor 1940. június 20-án – két nappal a német támadás megindulása előtt – üzent Berlinbe az Antonescu-kormány: készségét fejezte ki a Szovjetunió elleni háborúban való részvételre. A megígért két román hadsereg felszerelése, útnak indítása még csak készülöben volt, amikor a katonaság, csendőrség, rendőrség és a Vaszárda hozzáfogott az ország zsidó lakosságának módszeres megsemmisítéséhez.

1941. június 29-én, vasárnap Iasi (Jászvásár) városában történt az első, rengeteg áldozatot követelő romániai pogrom. A várostól 16 kilométerre, a Prut folyó keleti partján lévő szovjet tüzérsg, bombázók és ejtőernyősök támadást indítottak Iasi ellen. A próbálkozás kudarcba fulladt, a városban azonban tűz ütött ki, pánik lett úrrá. A román karhatalom és a gárdisták rárontottak a zsidó negyedek lakóira, válogatás nélkül ütni-verní, löni kezdték a lángoló gettóból menekülőket. Carp adatai szerint csak ezen a napon 8-12 ezer halottja volt a vérfürdőnek. Ha valakit érdekelnek a iasi és a többi tömegmészárlása borzalmi, az ő könyvében kívül további részleteket olvashat *Curzio Malaparte* Kaputt című riportregényében. Az olasz haditudósító százados a városban tartózkodott 1941 júniusában, és nemcsak a valóságos iasi holokausztnak – tűz és véráldozatnak – volt szemtanúja, hanem a románok által visszafoglalt területen történt borzalmaknak is. Malaparte leírja egy, a iasi olasz konzulátus kertjébe bemenekült előkelő zsidó ügyvéd esetét, akit a csendőrök puskatussal félholtra vertek. A pogrom után eltűnt, azonban a konzul és a kapitány a keresésére indult. Napok múltával megtudták a csendőrpáncsnoktól, hogy a vérengzés után egy „zsidókkal telezsúfolt szerelvényt indítottak útnak” Iasiból a tőle húsz mérföldre lévő Podul Iloaiebe, „mert a rendőrfőnök itt akart felállítani egy koncentrációs tábor”. Utánaeredtek, megtalálták a vonatot, és szembesültek a földi pokollal. A tíz marhavagonba besúfolt, kocsinként kétszáz zsidó emberre rázárták az ajtót, bedeszkázták és beszegezték a szellőzőnyílásokat, majd az állomáson félretolták a szerelvényt. A július eleji forróságban napokra ott hagyott emberek – felnőttek, nők és gyerekek – mind megfulladtak, szomjan haltak. Az olaszok – és néhány német katona – szeme láttára felnyitott vagonokból kétezer, oszlásnak indult holttestet rámostak ki és fektettek a vágányok mellé román katonák, néhány órai munkával, majd „paraszrok és cigányok tömege rontott rá mindenfelől a hullákra, és vetköztetni kezdte őket.”

Malaparte öt oldalon írja le, mit látott Podul Iloaieben

(Kaputt, Európa Könyvkiadó, 1963., 213-218 old.) A Matias Carp könyvében látható dokumentumok (Holocaust in Romania, Safety Harbor, 200., 141-142 old.) szerint a román hatóságok már a háború kitörése előtti napon, 1941. június 21-én rendeletet adtak ki táborok felállítására – Craiovában, Tirgu Jiuban, Lugoson, Turnu Severinben, stb. ahová a 18 és 40 év közötti zsidó férfiakat gyűjtötték össze. – Az első transzportnak aznap meg kell indulnia! – szölt a parancs.. „1941-ben el sem kezdődött a zsidók teutonok általi kiirtása. A krematóriumok, gázkamrák tervei még csak vázlatok voltak a világ leggonoszabb emberinek agyában. Iasi, az üldöztetés, kifosztás és vérfürdő e borzalmas jelképe nem hasonlítható össze másokkal, Ogyessza, Katyn, Majdanek, Auschwitz stb. neveit felsorolhatjuk összehasonlítás-ként, de Iasi hónapokkal, évekkel megelőzi mindet” – olvashatjuk Carp véleményét. Ami a tényeket illeti: a munka 79. és 234. oldalai között időrendi sorrendben felsorolt szisztematikus deportálások és tömeggyilkosságok, a spontán pogromok és vérengzések következtében legkevesebb 350-400 ezer zsidó pusztult el 1941 és 1943 között a román fennhatóság/megszállás alatt állt óromániai, bukovinai, Dnyeszteren túli és krimi területeken.

Romániát egyetlen napra sem szállták meg a németek, nem úgy, mint Magyarországot 1944. március 19-én – emlékeztet rá Carp. Legalábbis illő volna emlékezniük mindezekre a tényekre azoknak a román szomszédainknak, akik történelemmel, politikával foglalkoznak. Érthetetlen, hogyan feledkezhetnek meg a hazájukban hatvan éve megtörtént holokausztról azok, akiknek az emlékezete képes „sok ezer éves dák-román nemzeti múltat” észben tartani!

Ludvig Emil

(Magyar Nemzet, 2013. március 5.)

Ipó László: Új ember születik

Fejezetek Medgyes történetéből

(egészségügy, járványok, intézmények)

Mint mindenik középkori város, Medgyes is évszázadokon keresztül küzdött a különböző betegségekkel, járványokkal. A kor pusztító járványainak (pestis, kolera, lepra) mibenlétét, megjelenésének, terjedésének okát nem ismerték, megelőzni, megfékezni nem tudták. E korszak emberei nem nagy figyelmet szenteltek saját maguk, környezetük, lakóhelyük tisztaságára. A fürdés, a mosdás hosszú időn át az ismeretlen fogalmak közé tartoznak. A háztartási szemetet, hulladékot az utcán tárolták télen-nyáron. Medgyesen a központ egyik személtérakó helye a mostani könyvesbolt környéke, a szennyvizet az utcákra, terekre öntötték ki (a szennyvízelvezetés nem ismeretes, az ivóvizet fertőzött kútakból nyerték). A város falain belül a háziállatokat felügyelet nélkül a közterületekre engedték ki. A beépíthető terület szűkössége miatt a lakóházakat összezsúfolták, a lakások kicsik, levegőtlenek, egészségtelenek, menetrendszerűen követik egymást a tűzvések, ezek sokszor teljes utcákat, városrészeket pusztítanak el. A város utcái esős időben sárosak, száraz időben porosak, a nagy sárban a falábakat használják, a 18. századból vannak olyan feljegyzések, amelyek egyes utcákban deszkából készült, pallószerű járdákról tesznek említést.

A kor egészségügyi színvonalához igazodva Medgyesen is kórházat létesítenek, erről 1487. november 11-én tesz említést egy oklevél. Ismét teret hódít a fürdés, hosszú időn át a vízről azt tartották, hogy a betegségek egyik terjesztési módja a mosdás, a fürdés. 1522-ben közfürdő létezéséről vannak a feljegyzések. 1550. február 13-án Izabella királyné (1519-1559.) a nagyszebeni, brassói, besztercei, segesvári és medgyesi borbély (sebész) céheknek előjogokat adományoz.

1557-ben Medgyesen lepratelep működik. 1559-ben a medgyesi borbélyok az adófizetők névsorában szerepelnek, 1582-ben a sebészek a borbélyoktól elválva már különálló céhet alkotnak. 1585-1586-ban pestis tizedeli a város lakosságát, az áldozatok között van 1585-ben a Medgyesen született, Wittembergben egyetemet végzett, humanista teológus, Christian Schesäeus, kinek főműve a Ruinae Pannonicae. A járvány megismétlődik 1601-1604, 1633, 1646-ban, sok medgyesi és környékbeli halálát okozva. 1633-ban csak Medgyesen 800 áldozatot temettek, 1643 és 1646-ban egy-egy napon 9-14 halottról írnak. Nem kíméli a várost az 1653, 1656, 1658, 1660-as járvány sem. Vándorló kuruzslók, orvosok hada lepi el ilyenkor a pestis járvány sújtotta vidékeket, „abszolút biztos” gyógyszereket, gyógymódokat ajánlani jó pénzért. De semmi sem segít. A város lakossága ilyenkor vidéken kísérel meghúzódni a vész elmúltáig. A halálozási arányszámot növelték még más betegségek is, ilyen volt például a krónikus hasmenés, a váltóláz (malária), a francia kór, a szifilisz is. Ha nem voltak járványok, akkor pusztított az éhhalál, az élelemhiányt több tényező is előidézhette: száraz vagy túl csapadékos időjárás, árvizek, kemény telek, saskajárás vagy idegen hadak, rablócsapatok garázdálkodásai.

A menetrendszerű járványok megelőzésére időközben tettek tétova lépéseket: a város vezetése a 16. században

Medgyes egyes részein kezdetleges csatornarendszert épített ki, a 17. században pedig megtiltják a szemét tárolását a kútkutak környékén. Az 1487-ben említett kórház a következő századokban is a város fontos intézménye maradt, itt sikerült a beteg városlakókat az egészségesektől elkülöníteni. 1640-ben a közfürdőt részben újjáépítették és javították. 1688-ban a kórház súlyos károkat szenved egy vihar következtében, a rombolást csak 1693-ban tudták kijavítani. A korabeli gyógyszereket főleg a helybeli gyógyszerészek állították elő, az első patikust 1647-ben említik, de van nyomuk 1714, 1734, 1749, 1761, 1783, 1787, 1807 és 1808-ban is. 1717-1718 között ismét pestisjárvány pusztít, ekkor 770 medgyesi veszítette életét (235 férfi, 273 nő és 262 gyermek). 1773. jún. 2-án II. József, a kalapos király, Medgyes vendégeként meglátogatja a város másik kórházát, a katonai ispotályt is, ez az intézmény a Sáros utcai kapu közelében volt (a mai 4. számú iskola környékén). A város szülötte dr. Friedrich Fabini (1788-1864), ő 1823-1831 között Erdély szemész főorvosa. Dr. Fabini 1831-ben Pesten nyomtattatja ki művét: Az egészséges és a beteg szem ápolása nem orvosok részére.

1805-ben Medgyesen 27 céhet számolnak össze, ezek egyike a sebészeké. 1807-ben Nyulas Ferenc, Erdély országos főorvosa összeállítja a provincia egészségügyi személyzetéről szóló kimutatását, ekkor 57 orvost, 162 sebészt, 64 borbélyt, 51 gyógyszerészt és 142 bábát írt össze, ugyanakkor ellenőrzi a fejedelemség összes gyógyszertárát, szám szerint 43-at, ezekből 3 Medgyesen működött.

1813-ban a medgyesi kórházban egy orvos, két sebész és egy gondnok volt alkalmazásban. Medgyesen született Friedrich Folberth (1833-1895), aki gyógyszertárában vegyészeti laboratóriumot létesített, a gubernium megbízásából megkezdte az erdélyi ásványvizek vegyelemzését, 1860-ban jelentette meg Nagyszebenben munkáját ismertető könyvét: „Radna savanyúvíz forrásainak vegyelemzése” címmel. Itt fejt ki áldásos orvosi tevékenységet dr. Heinrich Siegmund (1867-1937), ő volt éveken át, 1895-1924 között Medgyes város tisztifőorvosa.

1882-ben a Farkas utcai kapu melletti laktanya első emeletén kórház működött a tartalékos csapatok számára. Itt volt a kórház vezetőjének lakása, valamint 6 kórterem 27 beteg számára, egy gyógyszertár, egy műtő és fürdő. A 19. század végén a gümőkór (TBC) mint a kor gyógyíthatatlan betegsége szedi áldozatait. 1885-1894 között Medgyesen 2074 haláleset történt, ebből 259 elhalálozás a TBC miatt következett be. Egyre sürgetőbbé válik egy korszerű kórház építése, a jövőndő épület számára megvásárolják a Kovácsok kapujával szembeni Halmer-féle kertet. 1895-től az országos közegészségügyi szervek jelentést kérnek mindenféle fertőző megbetegedésről, így 1895 és 1901 között 424 kanyaró, 115 vörheny (skarlát), 188 diftéria és 29 bárányhimlő megbetegedést jelentenek. 1895. jan. 26-án a kórházépítetű bizottság Schuschnig nagyszebeni műépítésszt bízza meg az új kórház tervrajzainak elkészítésével. 1897. szeptember 26-án Medgyes szabad királyi város Nagy-Küküllő vármegye köz-

gyűléséhez intézett kérelmében jelenti be igényét 20 000 korona kiutalására, a kórház felépítése céljából. 1897. október 7-én elfogadták a 43 cikkelyből álló okiratot, amely Medgyes szabad királyi város kórházának belső működését szabályozta. 1900. január 16-án Friedrich Theil, a város polgármestere bejelenti, hogy a magyar kormány engedélyezte a kórház építését, az építési engedély lehetővé tette az anyagbeszerzést, 1900. február 22-én rendezett árverésen 500 000 téglá kerül megvételre. 1900. április 12-én a Városi Tanács elfogadta a részletes építési terveket, valamint a hozzávetőleges költségvetést 71 000 korona értékben. 1900. szeptember 3-án a beérkezett ajánlatok elemzése után a bizottság az építés lebonyolításával a medgyesi Gräser és Társa céget bízta meg. 1900. szeptember 20-án az alapozás már megkezdődött, október 20-án az összes pavilon falát felhúzták, a központi épületrész tetőszerkezete is elkészült. 1901. július 18-án elkezdődik a kórház berendezéseinek szállítása, az ágyak, ágynemű, bútorok stb., 6860 korona 98 fillér értékben. A vasútállomás melletti régi kórház fedelét 1901. augusztus 2-án a vihar teljesen tönkreteszti. 1901. októberében az új kórház főorvosa Dr. Samuel Wilk lett. 1902. február 17-én a kórház építői számára bankettet szerveznek az ipartestület otthona szalonjában (ma a Paltinis vendéglő). 1902. március 6-án miután a kórházépítő bizottság megállapította, hogy az épület a tervek szerint és jó minőségben készült el, a város vezetősége a kórházat Medgyes város tulajdonának nyilvánította. Az építkezés teljes költsége 62 488 korona és 51 fillért tett ki (az összeg nem tartalmazza a telek árát és a belső berendezésekkel kapcsolatos kiadásokat). 1902. május 8-án operálják az első beteget az új műtőben, május 12-én a kórház megkezdni élni mindennapjait, az épület hivatalos

átadása 1902. június 8-án történt meg.

1902-1911 között a természettudományi és egészségügyi ismeretek terjesztésére Medgyesen kétnyelvű, havonta megjelenő folyóiratot adnak ki Volksgesundheit-Népegészség címmel. A kórház vezetőségének 1903. március 1-i jelentése az intézmény egy éves működéséről megállapítja, hogy 1902-ben 14 alkalmazott állt a kórház rendelkezésére: 1 igazgatófőorvos, 1 alorvos, 2 nővér, 1 gondnok, 1 szakácsnő, 4 ápolónő, 1 mőtő, 2 konyhai besegítő és 1 szolga. Egy év alatt 701 beteget (396 férfi és 305 nő) kezeltek, a kórházban eltöltött napok száma 10 873 és 198 műtétet végeztek el. A kórház ekkor 54 ágygal bír, a sürgősségi esetekre még 3 ágy állt rendelkezésre.

A város gyorsan „kinőtte” az épületet, 1908. júniusában a m. kir. Belügyminisztérium engedélyezi 200 000 korona értékű bankkölcsön felvételét a kórház bővítésére. 1908 őszén a kórházbővítés eredményeként (400 000 korona költséggel) az intézmény immár 160 ágyas. 1912. január 18-án már 185 ágygal a kórház (14 ágy 1. és 2. osztályú, 171 ágy pedig harmadosztályú) a korszak nagy kórházi intézményei közé tartozik. A kórház átvészeli a két világháborút, 1972-ben az intézmény területén felépül a 128 szobás rendelőintézet (poliklinika), 1986. februárjában átadják rendeltetésének az új, 430 ágyas kórházat. 1987-ben a medgyesi kórház megünnepelte első írásos említésének 500. évfordulóját, 2002 nyarán pedig megemlékeztek a régi kórház 100 évvel ezelőtti történetéről. 2002 nyarán a medgyesi városi kórháznak 538 alkalmazottja volt, közülük 59 orvos és 480 ágy állt a város és környéke betegeinek rendelkezésére.

Szabó M. Attila

Rabló kiált tolvajt

Történelemhamisítástól félve, nemzetbiztonsági okokra hivatkozva úgy döntött a román parlament, hogy a magyar történelmi egyházak levéltárait nem szolgáltatják vissza jogos tulajdonosaiknak. A kétharmad nagy erő, s ha megspékelik nemzetféltő retorikával, úgy összekapja magát a román parlament, mint vihar előtt a juhnyáj. Tavaly, amikor még napirendre került e törvénytervezet, a demokrata liberálisok támogatták az RMDSZ ama módosító javaslatát, hogy azon egyházak, melyek megfelelő feltételeket tudnak biztosítani a régi és sérülékeny irattáraknak, a kommunista elkobzás után ismét tulajdonukba vehessék azokat.

A gyulafehérvári érsekség korszerű raktárakat is építtetett, s lám, hiába. A román államérdek úgy kívánja, hogy ezek továbbra is tulajdonukban maradjanak, s okát már a tavalyi vita alkalmával a szocdemek egyik hevesességről közismert képviselője, Mircea Duşa (jelenleg hadügyminiszter) elég kendőzetlenül meg is fogalmazta: *félti az egységes román nemzetállamot a magyar egyházi levéltári anyagok visszaszolgáltatásától, mert ha azok „magánszervek” kezébe kerülnek, meghamisíthatnák például az 1918-as egyesülésre vonatkozó olyan dokumentumokat, anyakönyveket, melyek Románia egységes nemzetállam voltát bizonyítják.*” S ahogyan

az orosz lelkiismeretű politikusokkal gyakorta megesik, azonnal rosszindulatú feltételezésekbe is bocsátkozott: „tulajdonosaik valószínű, eltüntetnék azokat.”

Az alkotmánybíráóság bizonyos formai hibák miatt tavaly visszaküldte a törvénytervezetet, benne az RMDSZ ama módosító javaslatával, hogy az egyházaknak visszaszolgáltatandó iratokról készítsenek mikrofilmmásolatot, s az maradjon az Állami Levéltárak tulajdonában, az eredetieket meg adják vissza egykori tulajdonosaiknak. A demokrata liberálisok akkor még támogatták eme módosítást, s talán mert az RMDSZ ugyancsak restitúciós ügyben nem bizonyult hűséges ellenzéki partnernek, most ők is felzárkóztak a kormánykoalíció mellé, a magyarok és más kisebbségek meg kevésnek bizonyultak voksoláskor.

A hatalmas mennyiségű dokumentum az eltelt évtizedek során meglehetősen szétszóródott, sokat ismeretlen helyen tároltak vagy megsemmisítettek, s ha az új levéltári törvény értelmében ismét átcsoportosítják, megeshet, a jövőben még nehezebb lesz kutatási célokra kikérni.

Pikáns részletkérdés: a román levéltárosok egyesülete például azért tiltakozott a visszaszolgáltatás ellen, mert elveszítenék a levéltárakban őrzött iratok felét! Mert hogy többnyire csak Erdélyben és Bukovinában léteznek, azt tudjuk. Mégis, mi történhetett a „kereszténynek született” ortodox nép egyházi irataival, hogy most szavukat sem hal-lani? Túl alacsony ez az Úr színe előtt.

Háromszék, Sepsiszentgyörgy

Görög

– Itt lakunk mi. Ez egy fix pont. Adott pillanatban a határ elmozdult. Egyszerűen átlépett fölöttünk. Sajnos az ilyen megesik akaratkunkon kívül. Nem kérték ki véleményünket, önkényesen döntöttek sorsunk fölött!- Most már megértette, uram?

– Tehát így lettek önök románok?

– Nem, mi nem lettünk románok. Mi magyaroknak maradtunk! Szerinted olyan könnyen lehet nemzetiséget váltani? Te képes volnál egyik napról a másikra törökké változni?

A görög polgár döbbenetben nézet rám. Mielőtt megsértőd-nél, képzelj magad az én helyzetembe. Siettem a magyaráz-kodással:

– Tegyük fel, hogy te Cipruson élsz. A sziget görög, vala-mint török fennhatóság alatt áll. A két részt határvonal választja el egymástól. Valamilyen okból kifolyólag, amit fölöslegesnek tartok részletezni, megváltoztatják a határ helyét. Egy reggel arra ébredsz, hogy török állampolgár let-tél, de te attól még görög nemzetiségűnek maradsz. Most már érted?

Az emberen tapasztaltam a felismerés kezdeti nyomait, és erre rendkívül büszke voltam. Már egy hete azon erőlköd-tem, hogy felvilágosítsam görögországi munkaadónkat bonyolult státuszunkról. Ugyanis érthetetlen volt számára, miért valljuk magunkat magyarnak, ha Romániából jöttünk. Már huzamosabb ideje dolgoztunk Dráma és Kavala váro-sokban. Gyönyörű faházakat építettünk az ottaniak nagy meglepedésére és csodálatára. Kialakítottunk egy általunk használt nyelvet, amely egyaránt tartalmazott görög, román, valamint magyar szavakat. Annnyira sikeresen használtuk ezt a mozaiknyelvet, hogy majdnem tökéletesen megértettük egymást. Dacára a román emigránsok iránti intoleranciának, a környékbeli emberek tisztelettel viszonyultak hozzánk. Népszerűségünk ígéretesen ívelt fölfele mindaddig, amíg görög munkaadónk oda nem hozott egy Budapest környéki magyar fiatalembert. Mert Dráma városában összetalálkoz-ván eldicsekdedte, milyen derék hozzáértő magyar mesterek dolgoznak neki.

Anyasági testvérünk személyesen is meg akarván győ-ződni, felkereset bennünket szorgoskodásunk kellős köze-pén.

– Hogy ityeg, a fityeg fiúk?- robbant be közénk egy régiség-gel rendelkező befutott ember magabiztosságával.

– Hát elég szépen fityeg! – adtuk meg a méltó választ.

– Azt látom, nem mindennapi munkát végeztek – dicsért meg nagylelkűen.

– Megtesszük a tőlünk telhetőt, haver – szerénykedtünk...-Te miben utazol?

– Építész vagyok én is. Cuccos az anyagotok, honnan hoz-zátok?

– A faanyagot Székelyudvarhelyről hozzuk, mert mi odava-lósiak vagyunk.

Csak két méterre álltam tőle, így tisztán láttam, amint arcára kiül a gőgösség, az a buta magyarkodó gőg, amit tapasztalatból ismertem, mert sok fájdalmat okozott nekem. Még annyi fáradságot sem vett, hogy tovább lépjen, vagy hangját lehalkítsa. Odakiáltott a görögnek:

– Ezek átverték téged, ezek románok!- diadalmaskodott még, legyintett is, hogy nagyobb nyomatékot adjon szenzáci-ós felfedezésének.

Hirtelen feléledt bennem egy kellemetlen érzés, amit már régóta nem éreztem. Amióta nem dolgozok az anyaország-ban, azóta próbálok kigyógyulni. Furcsa, mellszorító, gyom-rot felforgató, agyat lánggra lobbantó érzés. Ami akkor kelet-kezik, amikor mások döntenek el a kilétedet. Hiába próbálok megmagyarázni, kikérni magadnak, kikövetelni nemzeti hovatarozásodat. Mert mint egy kárörvendő kakukkszó, fü-ledbe cseng a mérgezett tüskének szánt szentencia: román.. Román. Ráadásul még meg is ropogtatják francia módra az „R” betűt. Mert ugyebár vannak olyan anyasági kiválasztottak, akiknek Isten tudja honnan vett joguk kisajátítani maguknak a magyarság privilégiumát. Holott csak annyit tet-tek az anyanemzetért, hogy voltak kegyesek megszületni. Most nem akarom ráhúzni az egész magyarságra ezt a vissza-taszító megnyilvánulást. De ha százból tíz ilyen szélsősége-sen nyilatkozik, már az is elkésztő. Lehet, hogy az arány még kevesebb. Sajnos a rosszak hallatják hangjukat általá-ban, a jók okosan hallgatnak. Hogyan lehetséges ennyi rossz-indulatnak felgyülemlenie testvéreinkben?

Fogcsikorgatva ugyan, de megszoktuk, hogy bánt a román, de hogy a magyar is, saját nemzetünk? Mi rosszat vétettünk ellenük? Van egy olyan titokzatos, Isten tudja honnan jött ér-zésem, mintha valakinek valamikor érdeke lett volna össze-ugrasztania magyart a magyarral, és teszi azt még manapság is! A botlás nagy részét hordozzák azok az egyszerű félreve-zetettek is, akik gondolkodás nélkül átveszik a testvérgyűlö-letre való felbujtást!

Azon a feledhetetlen december ötödikén, amikor az Ár-pád-hídnál megpillantottam az óriási kampányreklámot, identitástudatom megingott. A plakát kétemeletnyi magas és háznyi széles. Rajta apa, anya és három kisgyerek. Két aprócskát kézen fognak. Állnak, mint az orgonasípok, kiszol-gáltatottan, rémült arccal. A hatás rettenetes volt és megalá-zó. „Szavazz Nemmel!” Mert ellenkező esetben jönnek az erdélyi magyarok, és megeszik előled, gyermekeid elől a kenyeret. Ez volt az értelme az egésznek, és nem volt szük-ség írásba foglalni, mivel a kép nyilvánvalóvá tette. Égett az arcom a szégyentől, helyettük én restelkedtem. Lelapuló nyúl módjára összehúztam magam, hogy minél észrevehetet-lenebb legyek. Legszívesebben átsüllyedtem volna az egyes villamos padlózata. Éreztem, hogy vádló tekintetek szege-ződnek rám. Meggyőződésemm volt, hogy az egész Budapest engem gyűlöl. Lesütött szemmel járkáltam, mint egy apagyil-kos. Attól rettegetve untalan, hogy valaki a hátamnál rám kiált: – Fogják meg! Itt lopja kenyerünket egy erdélyi román.

A Szentlélek téri katolikus templomban sem tudtam meg-nyugodni. Pedig a püspök úr sírásba fúló hangon megköve-tett az egész magyar nemzet nevében. Láttam, hogy szemei-ben könnyek csillogtak. Nekem is kibuggyantak, és nem akartak elapadni. Pedig egy magyarnak nem szabad sírni még akkor sem, ha kitagadott magyar. Csodálkozva néztek rám a misét hallgató keresztények: – Íme itt ül egy férfi közöttünk és sír, mint egy gyerek! Csodálkozva csodálkoztak ezen, mert manapság a könnyeket is ajánlatos eltitkolni. Különben gyöngye jellemre vall. De jöttek, és körberopdestek aprócska szárnyú pufók angyalkák. Biztató mosolygásuk szí-ven simogatott. Az évszázados kupola alól felszabadult iste-

ni kinyilatkoztatást csak én hallottam, csakis én: „Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekedtek!”

Megbocsátottam, de felejteni nem tudtam. Otthagytam azt a földet, ahol nem szerettek, és összejártam Európa országa- it. Abban a reményben, hogy soha többé nem kell megtapasztalnom a kitagadás keserű élményét. Mindenütt büszkén vallottam magyarságomat. Bármerre jártam is, a nyugat civilizált fiai elismerően bólogtak: – Bizony derék ember a magyar. Munkás és becsületes, és megveregették vállamat.

Most itt vagyok az Égei-tenger partján, és amikor majdnem sikerült elhiteni egy göröggel, hogy magyar nemzetiségű vagyok, egy buta gőgös fiatalember, aki talán alig kiejthető „magyar” névre hallgat, megfoszt istenadta jogomtól. Amit Petőfi is így fogalmazott meg: „Mindenki az, aminek vallja magát!” De ne felejtjük el Ady Endre jogos dörgedel- mét sem, amikor kétségbe vonták a költő magyarságát: „Én nem vagyok magyar?!”

Olyan gondolatok ébrednek agyamban, amit önmagam- nak sem merek bevallani. Hiába próbálom elfojtani, úgyis feltör a tudatalattimból. Mintha egy rossz csónakban ülnék, és minél nagyobb igyekezettel próbálnám betömködni a bugyogó lékeket, annál több keletkezne.

Vajon ilyen áldatlan tulajdonságainkért buktunk el Mohácsnál, és halt meg színe-javunk? Az 1848-as szabadság- harcot elveszítettük, mert a zsarnokság sokszoros túlerőben volt. De vajon miért vonult fel ellenünk minden kis nemzet kivétel nélkül? És '49-ben miért tűrtük, hogy birkamódra lemészároljanak román martalócok Európa legnagyobb megbotránkozására? Nem az Isten, de mi vertük meg ma- gunkat Trianonnál. A további, nemzettől való eltávolodást nagyrészt a kommunista megalkuvásra fogjuk. Nem akarjuk magunkban felismerni az igazi okot: „Gőgös, rossz testvér a magyar?” Csak százból öt. De ez az öt általában előjáró, vagy buta hangoskodó.

Uram, ne adjál jól vágó fegyvert Káin kezébe, mert testvér- gyilkossá válhat. Gerendát faragok éles baltával. A pökhen- di ember mellettem feszít. Egy süjtással elérném. Nagy a kísértés, indulatok háborognak bennem, de felülkerekedik a józan ész. Nincs jogom az erőszakhoz, de büszkeségem sem engedi. Hiszen ennek az embernek ősei zsellérek voltak, alföldi rabszolgák. Én pedig székely köznemes. Ha jelenleg egyszerű vándor is, de önérzetes.

– Takarodj innen te korcs fajzat! – Akkorát ordítottam, hogy majd kiszakadt a tudóm.

Soha nem gyakoroltam a baltadobást, de most úgy hatolt bele egy faoszlopba, mint kés a vajba. Mindenki megdermedt a váratlan sokk hatására. Otthagytam a rémülettől halálra vált anyaországit. Megfordultam és lebotorkáltam a tenger homokos partjára. Próbáltam kiüresíteni indulatoktól túlter- helt agyamat és nem gondolni semmire. Néztam, ahogyan a távoli kékség határán hullámok születnek a nyílt vízen, majd sorban egymás után a part irányába gurulnak és elmúlnak a nedves homokpadkán. Így születnek meg keserű lelki vívó- dásaink, majd így csendesítik le az idő homokpartjai.

– Túláságosan eldramatizáld az ügyet – jött utánam a görög, hogy megvigasztaljon.

Nem tagadom, jól esett nekem, őszinte hálát éreztem irán- ta. Az igazság az, hogy akkorra már le is csillapodtam. Egy- szerűen helyrezökentett a csendes környezet és a tenger felől áramló mérhetetlen nyugalom.

– Nekem mindegy, milyen nemzetiségűek vagytok. Felő- lem lehetek románok is vagy akár arabok. Nekem munká- tok és megnyilvánulások számít. Hónapok óta ismerlek benneteket. Ritka szorgalmas és szerény nemzet fiainak könyveltelek el. Ezért nem is értem, miért kardoskodsz annyira magyarságod mellett, különösen, ha még a fajtádbeli sem akar elismerni. Hiszen lehetsz bármilyen nemzet, tette- id bebizonyították nemességedet.

Született bölcselő vagy, te görög ember- gondoltam hálá- san. Büszke lehet az a nép, mely ilyen magas szintű gondol- kodókat termel ki magából. Hozzatok közel, északon ponto- san ellenkező módon fogják fel ezt a dolgot, és ezért nincs béke a nemzetek között. Nem véletlen, hogy éppen őseitek alkották meg a világ civilizációjának bölcsőjét. Építettek fan- tasztikus méretű és képzeletet felülzárnyaló szépségű álom- építményeket pogány isteneiteknek. Átörököltétek Platon, Arkhimédész, Hipokratész vagy Arisztotelész halhatatlan génjeit. Micsoda kár, hogy bölcseléseiteket nem tette magá- évá a balkán, mely oly közel van hozzátok!

– Elmém felismeri az igazmondásodat – szóltam hangosan, – de szívemet egy aprócska tüske szúrja: Mond csak, te akháj vagy, esetleg dór, vagy jón?

– Én görög vagyok. – jelentette ki határozottan.

– És ha mondjuk egy másik görög arról próbálna meggyőző- ni, hogy te nem is vagy görög, hanem mondjuk akháj?

– Ez kizárt dolog! – rázta a fejét. – Mi már felnőttünk, mi mindannyian görögök vagyunk!

Sebők Mihály
(Erdély.Ma)

Ipó László: Leányom

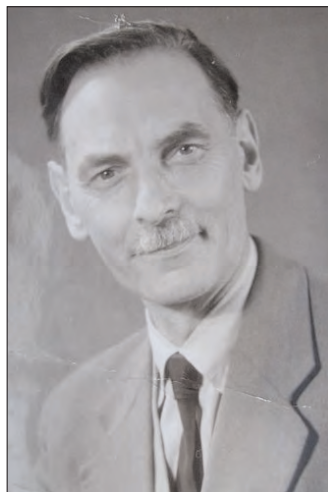
Emberélet az úton

(Hankó Zoltán professzor emlékezete)

„Ó! megvan-e még az az otthon...
S van, mint mikor bevonultunk?”
(Radnóti Miklós: Hetedik ecloga)

A fogolyvonat átrobogott az elpusztított, földbe tiport Budapesten, meg sem állt a Keleti pályaudvaron, csak egy messzi, kinti vágányon, míg a mozdonyt vízzel feltöltötték. A bedrótozott vagonablakon kirepült egy papírdarab, lassan szállt alá, megállt a sínen. Az ember látta az aláhulló levélkét, óvatosan közeledett, felvette. Megnézni csak később merte, mikor a vonat tovagördült. Olvasható, szép kézírással ez állt benne: „Kérem, aki a leveletem megtalálja, adja fel postán, vagy ha teheti, személyesen adja át a következő címre: Lőcsei út 74, vagy ha nem található, Budapest Adria Biztosító Schön Elvira névre.” Az ember indult, ment a romos Budapesten, míg el nem ért a Lőcsei útra, átadta a talált levelet. Az ember neve ismeretlen.

„Édes Buba és Viktor! Több ezren vagyunk erdélyi magyarok, akik a magyar hadseregben szolgáltunk, és akaratunk ellenére vittek ki Németországba, és akik Erdélybe akarunk visszamenni, de az erdélyi párt nem törődik velünk. (Megj. Magyar Népi Szövetség - SBÉ) Orosz fogságban vagyok, és vagonokban úton vagyunk ismeretlen hely felé. Azt mondják, először Pestre és végül Focsaniba visznek. Ezt beszélnek a kísérőink. Fáj a szívem, hogy nem tudom eljuttatni a négy pár cipőcskét, amit december óta tartok a hátizsákomban. (Móricz Zsigmond első világháborús témájú novellájának katonahőse játék bölcsőt farag kislányának a lövészárokban, ágyútűz közepette, ez jelenti számára a távoli otthon, az egyetlen kapcsolatot a múltjával.) 2000 pengő is van nálam, a többi holmit elkobozták tőlem. 1944. október óta nem tudok semmit a szeretteimről, nem tudom, élnek-e. Zilahon maradtak, vagy visszamentek Kolozsvárra, miből élnek, hol? Médikém, gyenge asszonykám hogy birkózik meg a három gyermekkel, egészséges-e? A gyermekek egészségesek-e, van-e miből öltözni, járnak-e iskolába, Öcsikém első elemista-e? Milyen volt a karácsony, a születésnapok, és a 10 éves házassági évforduló? Mikor már Médikével elértük a végcélt, és megünnepelhettük volna a 10 éves házasságunkat, már fogságba estem. Az állandó aggodalom értük, és az, hogy nem tudok semmit róluk, nem csoda, hogy örök nyomot hagyott rajtam. Öregember lettem. Minden gondolatom náluk, minden este ott vagyok mellettük, és velük együtt imádkozom érettük. Kimondhatatlanul égeti a lelkemet, hogy akiket annyira féltettem, akikért éltem, most azt sem tudom, hogy élnek-e, és ha igen, van-e mit enniük. Ha kapcsolatot tudsz felvenni velük, ne hagyjátok el őket, Buba szívem, ügyeljete rájuk. Spida Bélával együtt vagyunk, neki Kolozsváron a Széchenyi téren üzlete van, jómódúak, Médike vegye fel vele a kapcsolatot. Az összes osztálytársaim, Kiss Jenő ... (olvashatatlan) Béla segítségét kérik. Ladányi és Nagy Gyula is annak idején ígéretet tett, ha ott marad a családom, segítségükre lesz-

nek. Ha valami holmi még maradt, adja el Médike. Mert a hazajutásom mennyi idő múlva lesz, évek, vagy talán soha, csak a Jó Isten tudja. Ha levelem eljut hozzátok, írjátok le, és küldjétek el szeretteimnek. Csók, Zolti. Minden gondolatom náluk.”

A levél eljutott a címzettekhez, az írógépen átírt, mindmáig megőrzött levél alján ez áll: „1945. VII. 25-én kaptuk meg.” (Hány és hány palackposta üzent ekkoriban a világnak, ez vagyok én, ilyen voltam...)

44 éves őszén egy fogoly költő élete utolsó stációja felé tartva ezt írja kockás lapú noteszének első lapjára: „Ez a jegyzőkönyvecske Radnóti Miklós magyar költő verseit tartalmazza. Kéri a megtalálót, hogy juttassa el...” A kockás notesz lesz tanúságtétele a háború végén az abdai tömegsírban megtalált költőnek.)

A levél írója Hankó Zoltán kolozsvári gyógyszerész volt, azidőben éppen hadifogoly, úton ismeretlen cél felé. Az utolsó hírt otthon hagyott családjáról 1944 őszén kapta, talán tábori postai lap, talán szóban hozott üzenet volt. Azt már nem tudhatta, hogy október 12-15. között Kolozsvárt eléri a szovjet csapatok, az említett osztálytárs üzletét minden bizonnyal kifosztják a katonák vagy a sereg mögött prédára leső félkatonai román csapatok tagjai, a Maniu gárdisták. Azt sem tudhatja, hogy az osztálytárs és jó barát Kiss Jenő költő, ha akarna, se tudna segíteni a családján, mert fogolyként ő is úton van Oroszország felé. Az orosz bevonulás napjait követően Kolozsvár felnőtt magyar férfilakói közül több mint ötezer fogságba került, volt, akit az utcán, másokat a lakásukba betörve tartóztattak le, megint másoknak azt mondták, három napra közmunkára viszik. Az ezt megelőző napokban több ezer civil menekült el a városból a szovjet katonaság közeledésének hírére.

Kolozsvár megtizedelt várossá lett, aki maradt, minden nap az életéért rettegett. A vészterhes napokban a kolozsvári románok házaik kapujára kiírták: Casa romaneasca (román ház), oda, a szövetségessé lett nemzet fiaihoz a szovjet katonák nem mentek be. A lefogott kolozsvári magyar férfiak között volt Mikó Imre magyar parlamenti képviselő is, aki nem menekült el, naivul azt gondolva, hogy funkciója védelmet biztosít számára. Nem ismerte ő sem még a rövidesen meghonosított új rend, morál igazi arcát. Kiss Jenő hazajutása után sok évtizeddel, 1992-ben merte kiadni húsz éven át kéziratban rejtgetett visszaemlékezéseit, melyben az 1944 őszén Kolozsvárról elhurcolt magyar férfiak szenvedését örökölte meg, míg sikerül megszöknie a focsani táborból. Az író alteregója Ipp Dániel, a történet főhőse. Az

ő és társai hazajutása, a többiek szenvedése az orosz lágerekben megrázó tiltakozás az embertelenség ellen.

A megszállás előtti hetekben Zilahra menekült család sorsa majdnem olyan bizonytalanná vált, mint a fogolyvonaton levő apáé. Valahogyan visszaverődött a család a kifosztott Kolozsvárra, várták a híreket, míg aztán 1945 júniusában megtudták a Pestről eljuttatott levélből, hogy a családfő hadifogoly, ki tudja, hol, merre van, ha még él.

A lemhényi Hankó család több nemzedéken át gyógyszerészeket adott az erdélyi társadalomnak, de tudósokat is, mint például dr. Hankó Vilmos, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, aki számtalan dolgozatában írta le Erdély ásványi kincseit, borvizeit, vagy éppen a Székelyföld történetét. Nyugalmazott tankerületi igazgatóként 1923. november 21-én hunyt el. (Legnépszerűbb munkája a Székelyföld 1896-ban Budapesten jelent meg, 2000-ben változatlan utánnyomásban újra kiadta a Laude Kiadó.) Hankó Vilmos bátyja, Hankó Antal (1858-1932.) Csíkkarcfalván gyógyszerész volt, övé volt az Órangyal patika, maga is tudós ember. Fia, Hankó Zoltán (1886-1950.) követte apját a gyógyszerész pályán, ugyancsak Karcfalván. Az ő fia, ifj. Hankó Zoltán 1910. január 12-én Kolozsváron született. Miután a gimnáziumot elvégezte, beiratkozott a kolozsvári I. Ferdinánd Király Egyetemre (Universitatea Regele Ferdinand I.) a gyógyszerészeti karra. Ám tanulmányait megszakítja a katonai behívó, másfél évet katonáskodik, majd ismét tanul, akkor éppen Bukarestben folytatja az egyetemet, közben megnősül. Bukarestben születik első gyermeke, Ildikó. Felesége nagyszebeni, Schön Eugenia Gabriella (a családban Médiike). A család 1937-ben Szászrégenbe költözik a feleség rokonainak hívására. Hankó Zoltán a szászrégeni Karl Schos gyógyszerárban kap állást. Közben megszületik második gyermeke, Zoltán. 1938-ban újra katonai behívót kap a román hadseregbe, a következő évben befejezi egyetemi tanulmányait, de államvizsgát csak 1941-ben tesz a Szegedi Tudományegyetemen. 1941-ben szászrégeni állása megszűnik. Ebben az évben születik Attila fia. Ekkor telepednek le Kolozsváron, helyzetüket véglegesnek hiszik, mint annyian mások. Hankó Zoltán állást kap a kolozsvári Hygea Gyógyszergyár laboratóriumában. Nyugodt, békés évek kezdődnek, ám mindennek vége szakad, mikor a családfő 1944 őszén katonai behívót kap, családját el kell hagynia, a magyar hadsereg kivonul Kolozsvárról, neki is mennie kell. Nem tudni pontosan mikor, Németországban esik fogságba, ezután indítják el vele azt a bizonyos fogolyvonatot. A focsani fogolytáborban 1945 nyarán ötven-hatvan ezer magyar, német katona és civil várja sorsa beteljesülését, mindenki tudja, hogy az út Oroszországba vezet, nem haza. A fogolyvonatok Iasi felé haladva a Pruton átkelve hagyják el Romániát, és viszik el a foglyokat Oroszország ismeretlen tájai felé. A vagonokban ötven-hatvan embert zsúfoltak össze, sokan már az utazást sem élték túl. A szibériai száműzetés réme sokukat szökésre készítetett. Már soha nem fogjuk megtudni, mert sem Hankó Zoltán, sem Kiss Jenő nem él, hogy találkoztak-e a focsani pokolban, beszéltek-e a szökésről, talán együtt tervelték ki... Nem tudjuk, hogyan szánta rá magát a szökésre, mit, hogyan mérlegelt, milyen rettegéssel tette meg az utat hazáig, hol talált rá családjára, hogyan érkezett haza. Mindketten megszöktek, és hazajutottak. A Hankó gyermekek apjuktól több év elteltével csak azt tudták meg, hogy szökés közben rálóttek az örök, életét a

hátizsákjában tartott fém kulacsának köszönheti, mely felfogta a golyót. A gyermekek mindig csodálattal szemlélték az életmentő kulacsot, melyet a család sokáig őrzött. Hankó Zoltán 1945 őszén ért haza (munkakönyvében ez áll: Reintors din prizonierat – visszatérés a fogságból), karjába vehette májusban született kisfiát, Gábort, akinek létéről tudhatott, hiszen négy pár cipőcskét hurcolt magával a fogságban is a hazajuttatás reményével. Hazatérése után értesült mindarról, ami 1944 őszétől az országban történt, és megkezdődött visszatérése a civil életbe. A Sors tenyerére vette, hazajuttatta, családját életben találta, otthona megvolt. De tágabb otthona, a hazája bizony gyógyíthatatlan sérüléseket szenvedett, idegen betolakodók alázták meg, gyötörték nap mint nap, kergették a kétségbeesésbe lakóit. Már semmi nem az volt, ami korábban. Új urai voltak a „rendnek”, idegen eszmék vertek gyökeret a haza földjén, valami, eddig nem ismert új élet kezdődött errefelé, a jövő félelemmel töltötte el az embereket. Hankó Zoltánnak, mint sok millió erdélyi honfitársának meg kellett kezdenie új életét, családjá mellé kellett állnia, kenyeret kellett keresnie gyermekeinek. Sorsa, élete ettől kezdve összefonódott az erdélyi egyetemi oktatással, a Marosvásárhelyen létesítendő orvosi és gyógyszerészeti egyetem történetével. Az előzményeket később ismerte meg, hazatérte után azonnal az egyetem szervezésében vett részt. 1945. október 15-től a Marosvásárhelyen létrehozandó új orvosi egyetem alkalmazta.

Erdélyben a hivatásos gyógyítók (orvosok) tevékenysége a 17-18. századra tehető, amikor a peregrinus (vándorló) diákok Pádua, Bologna, Párizs, Oxford egyetemein elsajátították a gyógyítás tudományát, később a reformáció terjedésével pedig Wittenberg, Prága egyetemein szereztek képzést. Ne felejtjük el e korból Pápai Páriz Ferenc, Pataki Sámuel, Nyulas Ferenc nevét. Erdélyben a 18. század második felében, amikor a jezsuitáktól a piaristák kezébe került Mária Terézia döntése nyomán a kolozsvári főiskola, ott alakult meg az orvostudományi kar. Kezdetben természetesen latin nyelven folyt az oktatás. Ám II. József, a kalapos király utasítására áttértek a német nyelvre. A király másik döntése az volt, hogy megfosztotta az intézményt a főiskolai rangtól, visszaminősítve líceummá.

Nem sokkal ezután Kolozsváron létrejött egy önálló oktatási intézet, az Orvossebészeti Tanintézet, melyben kezdetben latin, ám 1842-től magyar nyelven folyt az oktatás. A kiegyezés utáni évtizedek az orvosképzésben is hatalmas változást hoztak. 1872-ben megalakult, majd 1893-ban Ferenc József nevét vette fel a kolozsvári tudományegyetem, másodikként a magyarországi tudományegyetemek sorában. (Az első az 1635-ben Pázmány Péter által a Nagyszombatban alapított, majd 1784-ben Pestre költöztetett egyetem volt. A világ tizenöt leghíresebb egyeteme között tartották számon. Kezdetben főleg bölcsészetet, jogot oktattak, 1769-től orvostudományi kar kezdte meg működését. Kezdetben Budapesti Tudományegyetem, aztán a két világháború között Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem, majd 1950-től Eötvös Lóránd Tudományegyetem néven ismerjük.)

A Kolozsváron működő Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemen az oktatás összefonódott a kutatással, a legjobb, legnevesebb oktatók tanítottak itt. Az első világháborút követően a győztesek akaratát megvalósító politikai döntések következtében minden összeomlott. Az egyetem

elköltözött Kolozsvárról, elmenekült a Románia számára ajándékozott Erdélyből Szegedre. A hajdani egyetem épületeibe azonnal beköltözött az új tulajdonosok egyeteme, és I. Ferdinánd Király Tudományegyetem néven megkezdte működését. A második bécsi döntést követően Észak-Erdély visszakerült Magyarországhoz, újra megkezdhetette működését a Ferenc József Tudományegyetem. A román tanári kar és a hallgatóság Szebenbe menekült a Ferdinánd Király egyetemmel. 1944 őszétől, amikor Kolozsvár ismét román fennhatóság alá került, a magyar tanárok egy része nem tért vissza Szegedre, ott maradt Kolozsváron abban a reményben, hogy a magát demokratikusnak nevező új kormány megtartja a magyar egyetemet, engedi működni. Az addig illegálisan működő csekélyke tagságú kommunista párt mérhetetlen hatalommal kezdett rendelkezni, kijelölte azokat a helybelieket, akiket a szovjetek mellett alkalmasnak vélt közigazgatási feladatokra. Így lehetett később többek között az asztalosinas munkásíró, Nagy István az egyetem rektora. A magyar értelmiség megalakította az Erdélyi Magyar Tanácsot, igyekeztek elérni, hogy a tanárok maradhassanak a helyükön, az egyetemen. Egyesek, mint Miskolczy Dezső, Haynal Imre, Haranghy László, Klimkó Dezső, Környei István, Putnoky Gyula, Beöthy Konrád, Ludány György, Obál Ferenc maradtak is. 1945 nyaráig úgy nézett ki, hogy van remény az egyetem működésére. Szebenből azonban már csomagolt a Ferdinánd egyetem, már pakoltak a vagonokba, indultak vissza Kolozsvárra, visszavenni a korábban ölükbe pottyant javakat. Költözött a román

oktatói kar is. Megelőzte érkezésüket a hír, hogy hallani se akarnak magyar egyetemről, azt többé Kolozsváron nem tűrik meg. Kezdetben még adtak a látszatdemokráciára, több hétig tartó tárgyalás után belementek abba, hogy ám legyen magyar egyetem, no persze nem Kolozsváron, mert ők egyetlen épületet sem adnak vissza erre a célra. Azt tanácsolták, hogy az orvosi fakultás bizonyos intézetei költözzenek a Kolozsvár környéki falvakba, kizsákmányolóktól elkobzott épületekbe. (Csak emlékeztetőül jegyezzük meg, hogy az 1872-ben alapított, később Ferenc József Tudományegyetem épületeit Alpár Ignác tervei alapján emelték a Monarchia idején Magyarország pénzén.) Olyan volt a politikai nyomás, hogy a távolra való költözés tervét még csak nem is volt tanácsos elutasítani, a magyar tárgyaló felek, a Tanács tagjai csak azt köthették ki, hogy addig nem hagyják el az egyetemet, nem költöznek, míg nem kapnak megfelelő épületet. Ekkor merült fel Marosvásárhely, mint leendő helye, befogadója az orvosi és gyógyszerészeti egyetemnek. (Csögör János, egyetemi rektor emlékezete szerint Luka László, akkori, nagy hatalommal rendelkező pártfunkcionárius hívta fel a figyelmüket Marosvásárhelyre.) Akik megnézték a számításba jövő épületet, a megszűnt vásárhelyi hadapród iskolát, lelkesek voltak, valóságos Cambridge-t láttak Vásárhelyen. Az épületet a Somostető alatti erdős területen 1907-ben építették a város pénzén, a szecessziós épület terveit és kivitelezését a budapesti Grünwald

Testvérek cége készítette el mintegy négy millió koronáért. Ezután a város bérbe adta a Katonai Alreál Iskolának. A Bernády György polgármester idejében épült hadapródiskolát, melyet a „kicsi magyar világban” Csaba Királyfi Gyorsfegyvernemű Hadapród Iskolának neveztek, gyorsan rendbe tették, amennyire lehetett, főleg az impozáns főépületet. (Ilyen intézmény létesült a század elején Kőszegen, Nagyváradon is.)

Az első felvételi vizsgát 1945 őszén tartották, az elsőösnök 150 helyet hirdettek meg, így több mint 600 hallgató kezdte meg ezt a tanévet a Kolozsvárról átjött idősebb diákokkal együtt. 1945 októberében megkezdődött az átköltözés. Az eredeti megállapodás az volt, hogy az anyagi javakat: laboratóriumi felszereléseket, klinikai osztályok berendezését az átköltöztetett fakultás 50%-ban elhozhatja. Sajnos a

román egyetem agresszív vezetői mind ezeknek csak a 25%-át adták át. 1945 végétől Marosvásárhelyen folytatódhatott az orvospépzés, előbb a magyar tannyelvű állami egyetem, a Bolyai fakultásaként, majd 1948-tól kezdődően, amikor beindult a gyógyszerészeti kar, önálló egyetemenként. Akik még kezdetben a Bolyai Egyetem Orvosi Fakultásán kezdték meg tanulmányaikat, megélték azt is, hogy az 1948-as új tanügyi reform értelmében az egyetemet leválasztották a Bolyaitól és elnevezték Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyászati Intézetnek, megfosztva ezzel a nagyhírű egyetemet eredeti rangjától, intézetté degradálva a 19. század végén létrehozott egyetemet. Ugyanekkor az anyaországi professzorok nagy részének a szerződését nem újították meg, felszólítva őket Románia

elhagyására. Az egyetem keserves hónapok, évek alatt új otthonra lelt, Marosvásárhelyt egyetemi várossá tette a nemskára szintén oda költöző Szentgyörgyi István Színi Akadémiával egyetemben. Az egyetemi városi rangra emelt Marosvásárhely néhány év alatt Kolozsvár mellett az erdélyi magyarság második kultúrcentrumává fejlődött.

Ebben a munkában vett részt Hankó Zoltán is a kezdetektől. 1945 késő őszen még a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Egyetemi Gyógyszertár fejléces papírján (Dr. Ferenc Áron egyetemi magántanár Trefort u. 41.) írta levelét a családjának Kolozsvárra: „Édes szíveim! Teljes gőzerővel dolgozom a patika felállításán, reggel 8-tól éjjel 11-ig egyfolytában. Nagyon lassan haladok, mert nincs segítségem. Állandóan rátok gondolok, hogy nincs-e valami baj otthon. A gyermekek jobban vannak-e már? Te nem vagy-e beteg? Az állampolgárságot az egyetem intézi (Tudniillik a négy évig tartó magyar állampolgárságot most fel kellett cserélni - nem először - a románra - SBÉ), anyósomnak tudok adni egy külön ívet, az enyémen csak a feleségem és a gyermekeim szerepelhetnek. Küldök egy ilyen ívet, töltsétek ki, a levelem túlsó oldalán megírom, milyen iratokat kell mellékelni, és hova kell eljuttatni. Tehát az állampolgársági ügyet az egyetem intézi. Itt még lakás nincs, én a laboratóriumban alszom a bűzben. Felvettem 20.000 lej előleget, amiből a cipőm talpalása 18.000 lej. A koszt változatlan, túl gyakori a puliszka. Vaj 8.000 lej kilója, de nem lehet momentán kapni. Nem

akarnak több előleget adni most, de mihelyt kapok egy kis pénzt, amit lehet, beszerzek. Írjatok szíveim, millió csók. Édesapátok.

„Édes feleségem! Dr. Vásárhelyi úr intézi a polgársági ügyeket az egyetem részéről. Jók a gyermekeim? Ne verjétek Öcsit, másképpen kell, hadd, hogy a gyermekek boldoguljanak. Tiluka evett már húst? Nem jó ez így, hogy távol vagyok tőlem. Millió csók. Férjed.”

Gyermekeinek nyomtatott betűvel írt: „Édes gyermekeim! Tanuljatok rendesen, és legyetek engedelmesek. Öcsikém, ha a tanító néni azt fogja írni egy cédulán, hogy most már jól tanulsz, akkor nagy örömet fogsz nekem szerezni, és nem feledkezem meg az ajándékról sem. Csókol mind a négyeteket Édesapátok.”

Nehéz körülmények között indult a vásárhelyi egyetem élete. Az elméleti tanszékek helyzete kedvezőbb volt a főépületben, ellenben a klinikák összezsúfolva, kis ágylétszámmal, különböző kórházi egységeknek kinevezett épületekben működtek. Eleddig a városban csak egy 150 ágyas közkórház, egy Szentgyörgy utcai kis kórház 50 ágygal és a Czákó szanatórium működött. A tanszemélyzet lakáviszonyai a létminimumnak sem nevezhető szinten voltak, családonként egy szoba és egy fél közös konyha. A víz és villanyvilágítás kihasználással működött, állandó jelleggel élelmiszerhiány volt. De beindult Marosvásárhelyen az egyetemi oktatás.

Hankó Zoltán hitte és lelkesedéssel, erejét megsokszorozva dolgozik az egyetemi gyógyszerértár létrehozásán, felszerelésén, beindításán. Nemsokára a családja is Vásárhelyre költözik, lassan a körülmények is normalizálódnak. 1948-ban a gyógyszerészeti kar megalakulásával egyetemi tanári státusza is megszilárdul, a galenikai tanszék előadójává lesz. Az általa létrehozott Egyetemi Gyógyszerteret 1953-ig vezette, amikor a gyógyszerter a Kórházi Igazgatóság hatáskörébe került.

„A gyógyszerészeti technológiai kutatásokat Hankó Zoltán kezdeményezte. Az Orvosi Szemle és szintén Marosvásárhelyen megjelenő Gyógyszerészeti Értesítő első számától kezdve gyakorlati megoldásokat közölt a gyógyszergyárakban előállítható készítmények nyerésére. (Tömény piramidon oldat, az ideggyógyászatban használt mannitol oldat, gyomorsavpótló készítmények.) Tudományos tevékenységében mindig szem előtt tartotta, hogy a gyógyszerészet egyik fő feladata a betegeknek való minél jobb és gyorsabb segítség. Megvalósítható ötleteivel állandó segítséget adott a hálózatban dolgozó gyógyszerészeknek, és felkarolta a vidéki gyógyszerészek újító törekvéseit” – írja róla a Marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos-és gyógyszerészképzés 50 éve című kiadvány. Hankó Zoltán az Értesítő című tudományos dolgozatokat, referátumokat tartalmazó szaklap szerkesztésében is részt vett, egyik szervezője volt az 1963-ban Bukarestben tartott Nemzeti Gyógyszerész Konferenciának, ahol a vásárhelyiek húsz szakdolgozatot mutattak be. Szaktevékenységének jelentős részét a parenterális készítmények tanulmányozása képezte. Az elsők között foglalkozott a gyógyászatban alkalmazott infúziós oldatok előállításával. Dolgozatait az Orvosi Szemle, a Farmacia, az Értesítő közölte. Részt vett a Farmacopea Romana kiadásának szerkesztésében (1956/7. 1965/8. szám), társszerzője volt a Technica Farmaceutica című tankönyvnek.

1959-ben a kolozsvári Bolyai egyetemnek parancsra, kény-

szerből egyesülnie kellett a Victor Babes bakteriológusról elnevezett román egyetemmel, ezzel a hajdani nagyhírű egyetem az addigi látszatönállóságát is elvesztette. Ez a kényszeregyesülés ma is fájó, újra és újra felszakadó seb az erdélyi magyar oktatás történetében. Mivel Marosvásárhelyen nem volt más egyetem, amivel az addig magyar nyelven működő egyetemet összevonják, 1962-től más módon kellett hát elrománosítani. Az ideológiai irányzatok befolyása egyre nőtt az oktatásban. Először az egyetemi oktatókat kényszerítették be a pártba, azt hangoztatván, hogy a jó oktató munkája marxista alapelveken nyugszik, ennek hiányában nem lehet felkészült oktató. Az élesedő osztályharcot mindenek fölé helyezték. A leendő orvos államvizsgáját tönkretelthette a marxizmus hiányos ismerete. (Volt is erre példa.) Már 1961-től az akkori rektor, Andrásófszky Tibor hathatós közreműködésével elhatározták a román nyelvű oktatás bevezetését. A több évtizedes tapasztalat bebizonyította, hogy az egyesített oktatási intézményekben mindig a magyarság járt rosszul. A hatalom nem azt mondja, hogy a magyarságnak nincs joga a magyar egyetemhez, hanem azt, hogy létesítsenek, ha kell nekik, ahol akarnak. Azonban azt is tudják, hogy ez állami támogatás nélkül amúgy sem megy, azt pedig nem kapnak. Természetesen, a kétnyelvű oktatás bevezetésével csökkenni kezdett a magyar diákok aránya.

Hankó Zoltán a kívülállást választotta, amennyire lehetett, távol tartotta magát az egyre vadabban megnyilvánuló politikától, a diktatúra erőszakos lépéseit nehezen viselte. A József Attila-i intést követte: „ne hódolj, és ne hódíts, ne csatlakozz a hadhoz!” Csendben dolgozott, küzdve egyre jobban megnyilvánuló betegségével. 1970-ben nyugdíjba vonult, otthonából alig mozdult ki, néhány kedves régi barátjával tartott csak kapcsolatot. Az egyetemre már nem ment fel, talán jobb is volt így, még a zord portás megállítaná és románul kérdezné, ki ő, mit keres, alighanem be se engedné. Álmatlan óráiban sokszor újraélte a fogság, a szökés rettenetét, nyugalmat csak családja, őt mindvégig odaadó szeretettel ápoló felesége nyújtott. A fogságban félelemmel feltett kérdésre, hogy megvan-e még az otthona, olyan-e, mint mikor bevonult, épségben vannak-e szerettei, már nem kereste a választ. A világ dolgai se érdekelték többé, más út megtétele előtt állt. 1978. június 20-án halt meg Marosvásárhelyen. Sírját a helybeli katolikus temetőben hálás, immár öreg diákjai virággal keresik fel a találkozók alkalmával, fejet hajtának Hankó Zoltán tanár úr emléke előtt.

2013. Serdült Benke Éva

Forrás

1. *A marosvásárhelyi orvos-és gyógyszerészképzés 50 éve Adatok, emlékezések Szerkesztette Barabás Béla, Péter Mihály és Péter H. Mária Kiadja a Teleki László Alapítvány Budapest 1995.*
2. *Másodosztályú polgárok, míg nincs önálló egyetemünk! Interjú Csörgör Lajossal In: Magyar Nemzet 1997. október 22.*
3. *Romániai irodalmi lexikon 2. kötet Kriterion Kiadó Bukarest 1991.*
4. *Legyen világosság minden fejben Mirk Szidónia-Kata beszélgetése dr. Szóts Dániellel In: Székelyföld 2013. január.*

Tisztelt barátom, kedves Sándor!

Levél Hódi Sándornak

Alig néhány hónap választ el bennünket egymástól, korosztályosak vagyunk. Annyi csupán a különbség, hogy Te ez év második felében állsz majd meg kerek évfordulódon visszanézni és elgondolkodni, és ugyanezt jövő júniusban teszem.

Még egy lényegtelen különbség és egy erős azonosság van köztünk.

Rád azt mondták régebben, hogy „jugó magyar”, most határon túli, délvidéki, vajdasági elszakított magyar, rám pedig azt, hogy holokausz- vagy szebben: vész-korszak túlélő.

Ami viszont mindkettőnket felfogásom szerint elszakíthatatlanul összeköt: egy nemzet tagjai vagyunk magyarként és Isten ajándékaként, csodás nyelvünk és kultúránk birtokosaként és továbbadójaként.

Még valami titok összeköt bennünket: a közösen átélt és sajátosan feldolgozott élmény és az ehhez rendelt hasonló vagy ugyanolyan fogalmi rendszer.

Az úgynevezett rendszerváltás felfedező élménye hozott össze kovászként bennünket a kilencvenes évek fordulóján. Soha nem felejthető élményem volt Veled kapcsolatban, megismerkedésünket politikai kényszerűség generálta. Ugyanis a baráti köröm többsége az úgynevezett rendszerváltásban döntő szerepet játszó és azóta önmaga politikai halálát okozó MDF soraiból, alapítóiból és kényszerűségből ellenünkre párttá váló tömörülésből került ki. Már akkor sejtettük, hogy elkötelezettségünk okán a pártereket jócskán szétfeszítő politikai tevékenységünk alapítvány létrehozását teszi szükségessé. 1991-ben megalapítottuk a Kárpát-Alpok Alapítványt olyan személyiségekkel, akik már akkor olthatatlan belső kényszert éreztek hazánk és nemzetünk felemelésére a „megvalósult szocializmusok” történelmi bukása után. Az alapítvány, mely „takaréklángon” mind a mai napig működik, számos olyan nemzetpolitikai szempontból meghatározó konferencia és összemzeti, felelős együttgondolkodás kezdeményezője és lebonyolítója volt – és ezzel a mai napig érvényes és hatályos nemzetpolitikai közgondolkodás elindítója is –, melyre alapítói tagjai joggal és megalapozottan lehetnek büszkéek.

Hogy csak egyet említsek a ma már közhasznúvá vált fogalmi rendszerek közül: az 1994-ben a felvidéki Madarászházán közösen megalkotott és elfogadott társnemzet fogalma. (Emlékeim szerint Te is részt vettél meghívottként a Polgármesterek Világtalálkozóját létrehozó k.b. kétszáz magyar polgármestert és politikai közszereplőt megmozgató konferencián.)

De veled nem ez, hanem talán a legelső hozott össze 1991-ben, az egyedüli hazai alapítású szerzetesrendnek, a Pálosoknak a világegés után ötven évvel és a bolsevizmus elköszönése után újra megnyitott Gellérthegy Sziklatemplom kazamatáiban.

Alapító társunk, az azóta megboldogult pálos szerzetes,

Árva Vince Atya meghívására rendezhettük első komoly konferenciánkat ilyen megtisztelő helyen, ahol felelős társaiddal, Vékás Jánossal és Ágoston Andrással a megújulni szándékozó Kárpát-medencei magyarságunk önrendelkezési folyamatában elsőként mutattátok be zárt és értő körben, az első szabadon választott kormány számos tagja jelenlétében az azóta is aktuális autonómia-igényt és megvalósíthatósága részleteit.

Ott és akkor ismerhettem meg, hogyan gondolkodik Hódi Sándor közös nemzetünk jelenéről, jövőjéről.

Munkáit kissé távolabbról követve úgy érzékelem, hogy megismerkedésünk 23 éve óta Hódi Sándor nemzetünkért érzett felelőssége és munkálkodása semmit nem veszített erejéből.

Most, hogy kerek évfordulós megállóhoz közelepsz, szívből kívánom, hogy még sok-sok évet tölts el ilyen felelős közgondolkodással, és adjon Isten Neked és Társadnak ehhez jó egészséget és erőt!

Isten óvja drága magyar Hazánkat és Nemzetünket, és adjon részére szebb jövőt!

Budapest 2013. február 6.

Őszinte híved
FK és D

Ipó László: dr. Molnár István néprajzos

Székelyudvarhely legprímább orvosa

Hivatás egy életen át

Kerékpárral szeli az utakat, rádióműsorokat szerkeszt, és minden szabadidejét olvasással, tanulással tölti, mindezt 90 évesen teszi az a székelyudvarhelyi nyugalmazott főorvos, akit a Legprímább orvos díjjal tüntetett ki városa. Az orvos válaszol című rovat az egyik legnépszerűbb műsora Székelyudvarhely első rádiójának, dr. Gyöngyössi János főorvos már több mint 10 éve válaszol itt a hallgatók kérdéseire, és minden alkalmat megragad, hogy egészséges életmódra biztassa hallgatóit.

Gyöngyössi János 1923-ban egy hétgyermekes családban született Temes megyében, román nyelvű elemi iskolába járt, de délutánonként magyar és német órákra járt, szüleitől vallásos nevelést és erős nemzeti kötődést kapott.

A nyugalmazott főorvos röviden meséli megpróbáltatásait: egy évvel ezelőtt vesztette el utolsó nagy szerelmét, ezelőtt egy hónappal pedig a 63 éves fiát. Minden csapás ellenére Gyöngyössi János, akit városa nagy tudással bíró, alázatos orvosnak ismer, mindmáig megőrizte derűjét és optimizmusát.

Dr. Gyöngyössi János volt gyermekorvos, körorvos, majd a székelyudvarhelyi kórház tüdőgyógyász szakorvosa lett, a gyógyítás mellett mindvégig egészséges életmódra tanította embertársait, nyolc nyelven beszél, a Bibliát pedig latinul és görögül is olvassa, és azt vallja, hogy élete során a hit volt az, ami őt megtartotta.

(A Duna Tv Térkép című műsorában került képernyőre a portré)

Juhos-Kiss János

Könyveid drágakövei

K. Attila Zoltánnak

Bölcs könyveid: féltett drágaköveid, ékes kardod,
Belső órád – hogy ne legyen egy perc nyugtod,
„Boldog pillanatom” – rubintod, smaragdod,
Őszinte barátod, „egyéni gondolatod”.

A világháló – szétbontja, tördeli megannyi kincsünk,
Méricskélis kis botlásaink, nagy tenyerünk, erős hitünk!
Lelkünkre vigyázunk. Miért húzzák ki talpunk alól a földet?

Téhetünk-e ellenük valamit? Mit szerkeszthetsz és kinek,
Ha könyvimádók könyvei helyett, csak krimiket,
Okos telefonokat és elméleteket gyártanak
Egyesek? Egyre kevesebben olvasnak!

Hajad – hóvirág fehér lesz –, de villan a szemed,
Híveiddel együtt, könnyezve még jól körülnézhetsz!
Látod-e jövőnket? Magadba mélyülten merre mehetsz?

Látom drága könyveid drágaköveit: gyémántok,
Amazonit, achát, ametiszt, rózsakvarcok
Türkizek és zafírok kezdenek lassan

Kihullani, valahová elgurulni,
Önmagukat adni és vinni.

Budapest, 2013. március 1-én

Utóirat:

A **Könyvek Könyve** legfontosabb keresésünk lehet, szeretetünk forrása; az **Élet Könyvében** minden meg van/lesz írva. Walter Scott halálos ágyán kérte a feleségét, hogy adja oda neki a polcra azt a könyvet. A felesége megkérdezte: „*Melyiket, hisz annyi könyvet írtál!*” Walter Scott erre csak annyit válaszolt, hogy „*csak egy könyv létezik: a Biblia!*”

B. Osvát Ágnes: **Magyar írók, költők társaságában, az Átalvető fészekmelegében** című, 300 oldalas kötete megrendelhető a szerző címén: B. Osvát Ágnes, 540477 Târgu Murea, str. Armoniei nr. 22 ap. 13, jud. Murea vagy a következő telefonszámokon: 0265-249918 és 0365-803670. A kötet ára 20 RON vagy 1.300 Forint

Ugyancsak fenti címen megrendelhető a szerző **Angyal repült felettünk** című mesekötete, ára: 15 RON vagy 1.000 Forint

3 latin szentencia

*Qui nescit orare vadat ad mare
Aki nem tud imádkozni, szálljon tengerre*

*Sinceritas ad perniciem solet agi
Az őszinteség veszedelembé szokott sodorni*

*Mendacem oporet esse memoriem
(Apuleius)
A hazug embernek jó memóriája legyen.*

Sz. K.

Hunyadi Mátyás és a székelyek

Hunyadi Mátyás és a székelyek címmel tartott előadást Szekeres Lukács Sándor az 1463. április 23-i Országgyűlés 550. évfordulóján 2013. április 24-én a Budapesti Székely Kör szokásos szerda délutáni rendezvényén Budapesten, az Aranytíz Kultúrközpontban.

Az előadó hangsúlyozta: – *Hunyadi Mátyást* 1558. január 24-én a Duna jegén összegyűlt 40 000 főnyi nemesség egyet-
verő lelkesedéssel választotta meg és kiáltotta ki Magyarország királyává. Hunyadi Mátyás idejében a Magyar Királyság Európa egyik legjelentősebb gazdasági, katonai és kulturális nagyhatalma volt, egyedül e nagyhatalom tudott gátat vetni a Török Birodalom terjeszkedésének. Hunyadi Mátyás rátermettségére jellemző, hogy már 14 éves korára Európa egyik legjobb hajvivó lovagja lett, de a katonai rátermettsége mellett ki kell emelni szinte páratlan szellemi tehetségét, hiszen Európa szinte összes nyelvét ismerte és használta. Magas fokú kulturális tehetsége, fizikai ereje bátorsággal és igazságossággal párosult. Ezért is tekintik a székelyek, mint ahogy a magyarok többsége, Mátyás királyt igazi nagy formátumú királyuknak, akire már életében is, de halálát követően mindig felnéztek.

Szekeres Lukács Sándor szerint sajnos egyes magyarul író történészeink közül sokan folyamatosan fanyalognak, ha kiemelkedő személyiségeinkről vagy a magyarság történelmi szerepéről, kimagasló érdemeiről szól valaki. Folyamatosan igyekeznek kisebbiteni a magyarság Európában betöltött szerepét, mint ahogy Magyarország határait évszázadokon keresztül védő székelyekét is. Még a nagyrabecsült székely történészek közül is akad olyan, aki megkérdőjelezi azt a számadatot, hogy Hunyadi Mátyás idejében 32 000 székely katona harcolt a magyar király oldalán. Ami még érdekesebb, hogy az idegen zsoldosok számát ezek a történészek soha nem kérdőjelezik meg. A magyarságot lekicsinylő, magyarul író történészeink eszmefuttatásait az idegen történészek nagy előszeretettel veszik át, s csak nagyon ritka, aki tárgyilagosan igyekszik megközelíteni történelmünket. A ritka kivételek közül feltétlenül meg kell említeni *Nathalie Kálnoky*, magyarul 2007-ben megjelent művét, melynek címe *A nemes székely nemzet konstitúciói és privilégiumai*. A francia jogász nő székely történelemmel kapcsolatos hozzáállása egyébképpen érthető, hiszen a férje, *Kálnoky Farkas* híres székely család sarja, kiknek felmenői következetesen harcoltak a magyarság függetlenségéért.

A kommunista időszak történészei, amikor elhallgatják a székelyek történelmével kapcsolatos ismereteket, ezzel egyidőben igyekeznek kisebbiteni a magyarság szerepét is – mutatott rá az előadó.

Majd így folytatta: – A székelyek jelenlétéről még csak említés sincs a „tankönyvekben”, hiszen a 32 000 székely katona jelenléte valamiért zavarja a nemzeti tudatot elferdítő „nevelőket”, míg a hadiflottával együttműködő és Julier adatai szerinti 5 000 rác természetesen szerepel a tankönyvben, de a „korszerű” szocialista szóhasználatnál „délsláv” néven.

Magyarország több, mint 500 éven keresztül Európa nagyhatalma volt, de ezt a tényt is valamilyen megmagyarázhatatlan okból a magukat magyar történészeknek hirdető és ezt

elhitetők még mindig elhallgatják, ezért is igyekeznek Mátyás királlyal kapcsolatos adatokat is szelektíven értelmezni. Pedig még a mohácsi vész utáni Európában is tudták, hogy milyen jelentős szerepet töltött be a magyarság. Elég csak Martinus Zeiler A magyar királyság leírása, 1664-ben kiadott könyvéből pár mondatot idézni: „*A magyar királyság a régi időkben igen nagy kiterjedésű volt, a Fekete-tengertől Ausztriáig, Lengyelországtól az Adria-tengerig terjedt, és több királyságot tartott uralma alatt.*”, „*A többi királyságról és fejedelemségről ezúttal nem beszélve, példaként a szomszédos magyar királyság szolgálhat, amely hajdan oly nagy, hatalmas és erős volt, hogy más népek megrémültek tőle, s kevés hozzá hasonló volt a nap alatt.*”

Szekeres Lukács Sándor kijelentette: – Azért, hogy tisztelt emlékezhessünk Mátyás királyról és többet tudhassunk meg a nagy király és a székelyek kapcsolatáról, érdemes áttekinteni azokat az okleveleket, melyek 1458 és 1490 közötti időszakból maradtak ránk. A Székely Oklevéltárban fellelt emlékiratokat átvizsgálva láthatjuk, hogy már Mátyás király trónra lépését követően alig egy évvel találunk olyan okleveleket, melyek alátámasztják az igazságosságra törekvő és a székelyeket nagyra becsülő intézkedéseket. A Mátyás királyra emlékező esten a fennmaradó történelmi értékű levelekből olvasott fel *Helyey László* színművész, aki rendszeres vendége lesz a Budapesti Székely Kör rendezvényeinek.

Frigyesy Ágnes
A szerző felvétele

A Szent Koronát Istentől kapta a magyar nemzet

Kocsis István drámaíró kötetei a szakrális szerelemről, a Szent Korona eszméről és magyar szentjeinkről

– Szüleimtől megörökltem Kocsis István drámaírót, akinek már 1989-ben jelent meg kötete a Szent Korona tanról a Püski Kiadónál – mondta köszöntő beszédében Püski István, a magyarság köreiből mindenütt ismert Püski Kiadó vezetője 2013. március 13-án a Budapesti Székely Kör rendezvényén.

Az Aranytíz Kultúrház Bartók Klubtermében megtartott esten Kocsis István 60 kötetes könyvsorozatának első három kötetét mutatták be az írón kívül Püski István és Medvigy Endre irodalomtudós. Püski István hangsúlyozta: – Kocsis István lélekkel kutatja a Szent Korona-tant és nem mércével. – Tudjuk-e mit jelent a szakrális szerelem? – tette fel a kérdést a neves könyvkiadó vezetője. – A valódi szerelem szakrális! Szülei megélhették a szakrális szerelmet, s Püski István rámutatott, ő is idén tölti 50. házassági évfordulóját.

A szakrális szerelem, A Szentkorona-eszme időszzerűsége, és Az áldozat című most megjelent kötetekről Medvigy Endre irodalomkutató szólt az esten. Rámutatott: – Püski Sándor a népi írók mellett az elszakított területek magyar íróit karolta fel, mint például Szabédi Lászlót, Balogh Edgárt, Asztalos Istvánt, és Kocsis Istvánt.

A Szent Koronáról Kocsis István megállapítja: – „Eget és földet összekötő élő személyiség, miképpen legmagasabb rangú személye a magyar államhatalomnak.” Medvigy szerint Kocsis István drámaíró úgy dolgozik, mint egy régész, aki a régmúlt szellemi cserepeket rakja össze. Ismeri a rokon népek szellemi hagyományait, az archaikus- és a jelenlegi kutatókat és azok eredményeit. Kocsis István szerint a magyarság Isten által kiválasztott nép, ám ez a feladatra való kiválasztottság nem jelent kizárólagosságot. Ez nem jelenti azt, hogy más

népeknek ne lehetne kiválasztottsági tudata.

Kocsis István szólt szakrális uralkodóinkról is, Szent Istvánról, Szent Lászlóról, Mátyás királyról. Véleménye szerint Széchenyi Istvánt a reformkor magyarsága a szakrális hierarchia csúcsára helyezte, s trónus nélküli szakrális királynak nevezte.

Az erdélyi drámaíró külön drámában emlékezett meg Szent Margitról és Árva Bethlen Katáról. Az Árpád-házi szentről megállapította, hogy áldozatkész magyar szent, akinek kemény kiválasztottsági tudata volt, s az író szerint nem IV. Béla király, hanem korának szakrális fejedelme maga Szent Margit volt.

– Miért szent a Szent Korona? – Mert a Szent Koronát Istentől kapta – meghatározott céllal, meghatározott üzenettel – a magyar nemzet. Ez az üzenet az Igazsággal van összefüggésben. Az Élő Égi Igazságról, a legyőzhetetlenről van szó, arról, aki Isten Önvédő megnyilvánulása, az Isten akaratát érvényesítő legnagyobb Erő, legszilárdabb Hatalom. A régi magyarság hite szerint az Élő Égi Igazság népet választ magának, aki által érvényesíti akaratát: a magyarságot. A régi magyar küldetésstudatban a magyarság azért az Ég Népe, mert az Élő Égi Igazság akaratának méltó végrehajtója – írja Kocsis István most megjelent művében.

A különleges, 60 kötetesre tervezett zsebkönyv-sorozat megírásának, illetve kiadásának rejtélyeiről Kocsis István író-történész, Püski István, a könyvsorozat kiadója és Medvigy Endre irodalomtörténész a hallgatóság kívánságára többször szól majd a érdeklődőkhöz a Budapesti Székely Kör rendezvényein.

Frigyesy Ágnes

Csaba testvér Szeretet-ösvényén

„Az akaratot tudatosan lehet fejleszteni. Ha az ember valamit elhatároz, akkor ez ad erőt a kitartó munkához a fáradtság, a nehézség ellenére is... Mi, felnőttek is sajnos sokszor gyengék vagyunk megtenni azt, amit elhatároztunk. Például ha minden nap - akár van kedvem hozzá, akár nincs - elmondok egy imádságot, vagy lemondok valamilyen ételről, az erősíti, akaratotmet fejleszt, öngyógyítás, önmagam tudatos kibontakoztatása is.”

„Benned van a béketer, melyet, ha alázattal megfogalmazol, hangosan kimondasz, elhallgatnak a fegyverek, és mosoly költözik a gyermekek arcára. A titok, a csoda benned van!”

„A gyermeknek nem arra van szüksége, hogy egy csomó kütyüt odavigyenek neki talicskában, hanem arra, hogy átölelje a nyakadat, hogy megpusziljad, hogy érezze azt a jószágot, ami egy szülőből árad. Egyfelől egy csomó limlom, másfelől az édesanya meleg nyaka és semmi más.”

„A sötétség nem más, mint a fény hiánya. A sötétet nem lehet feldarabolni, kilapátolni, összetörni, egyszerűen csak fényt kell gyűjtani. Ahol megjelenik az áldott fény, ott eltűnik a sötét. A bűn nem más, mint a szeretet hiánya, a bizalom, a

jóság hiánya. A megélt jó az embert fölemeli, tisztává, boldoggá, örömtelivé teszi.”

„Hordozd saját magad és mások fájdalmát, a titkokat, melyek körülvesznek. Ne

siess! Az eszmélés lassan, de biztosan, végtelen csendben, derűsen történik. Környezeted megzavarhatja, de meg nem szakíthatja mindezt. Lassan lehiggadsz, megnyugszol. Kitisztulnak gondolataid, vágyaid, hatalmas béke önt el. Megvilágosodsz. Felsejlik Isten végtelen nyugodt kezevonása a világon.”

„Jó dolog jónak lenni... Jó dolog lehajolni a kicsinyekhez, az elesettekhez, a szegényekhez. Az évek alatt oly sokszor megtapasztaltam, hogy milyen tiszta, nemes érzés szeretetből irgalmasságot gyakorolni a bajban lévő emberekkel, gyerekekkel. Minden másféle örömnél szebb, tisztább, felemelőbb jónak lenni, jót tenni, szeretetből irgalmasságot gyakorolni a bajban lévőekkel.”

„Ha őszintén keresel, megvilágosodsz, és akkor magától hullanak le a szárnyalásodat a porba visszafogó lim-lomok, az anyagi dolgok, mindaz, mi eszköz, de cél nem lehet soha. Isten nem elveszi az üvegyöngyödet, boldog ölelésben magad veszíted el, mint szerelmes a ruháját, kinek minden ruhadarab a boldog nászban fölösleges dolog.”

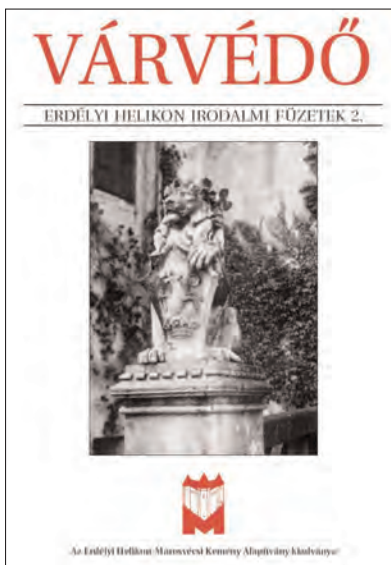
„Nézd, megszakítottam a munkámat, mert fontos vagy nekem, mert szeretlek Téged, mondja szó nélkül is ennek az embernek Krisztus. Igen, Te jó vagy, bár van benned valami rossz, amitől megszabadulhatsz, amit kidobhatsz magadból, hogy tiszta legyél, szent legyél, igaz legyél. Jézus szelídsége, jósága, türelme az embert megtisztítja, felszabadítja.”

Az Erdélyi Helikon szellemében

A magyarországi székhelyű Erdélyi Helikon – Marosvécsi Kemény Alapítvány a két világháború közötti erdélyi magyar irodalom elfeledett vagy szándékosan feledésbe taszított kincseit, a helikonista írók életművének haladó hagyományát hivatott ápolni. Kiadványunk, az Alapítvány égisze alatt született Várvédő – Erdélyi Helikon Irodalmi füzetek ezt a célt szolgálja. Felleleveníti a Kemény János meghívására évente Marosvécsen összegyűlő „irodalmi parlament” résztvevőinek alakját, életútját, és szemelvényeket közöl műveikből.

A cél e páratlanul gazdag irodalmi-szellemi hagyaték aktualitásának és jövőbe mutató aspektusainak feltárása. A Várvédő feltérképezi, az Erdélyi Helikon élő emlékeztét, és kortárs értékelést. A Medgyessy Éva irodalom- és színháztörténész által szerkesztett és 10 lapszámra tervezett sorozat „füzeteiben” ezért a mai magyar szellemi élet jeles képviselőivel találkozhatnak. A Várvédő tevékenysége így remények szerint egyformán hozzájárul majd a marosvécsi várkastélyban létrejött, egyedülálló erdélyi irodalmi csoportosulás művészi hagyatékának ápolásához és újraélesztéséhez, valamint erős várunk, a szellem, a kultúra szolgálatához is.

A kiadvány szorosan kapcsolódik egy ünnepségsorozathoz, melyet ugyancsak az Erdélyi Helikon – Marosvécsi Kemény Alapítvány szervez éves gyakorisággal. Minden esztendőben azokat az alkotókat idézzük meg, akiket születésük vagy haláluk kerek évfordulója okán jubilánsoknak tekinthetünk. Ezek az igen népszerű eseményeken az Erdélyi Helikon szellemisége mentén előadóművészek idézik fel az írók

műveit. Ezenkívül irodalomtörténészek, leszármazottak és kortársak ismertetnek érdekes történeteket a jubiláló helikonistákról. Idén, november 21-én 18 órától már harmadik alkalommal fogják megtartani az Erdélyi Helikon Íróinak Jubileumi Ünnepséget, melyet ismét a MOM Kulturális Központ Kupolatermében tartanak meg. Minden érdeklődőt szeretettel várnak a szervezők. A belépés díjtalan.

Annak érdekében, hogy a Várvédő megjelenését 10 év leforgása alatt éves gyakorisággal biztosítani tudja az alapítvány, és így az 55 tagot számláló Erdélyi Helikon Íróközösség mindegyik tagjáról megemlékezhesenek születésük és haláluk jubileumi évfordulója alkalmából, előjegyzőket toboroznak kiadványaikra.

A Várvédő előjegyzői, mint támogatók és pártoló tagok először előjegyzik magukat arra, hogy a kiadvány megjelenését követően megvásárolják az aktuális számot, ezzel megalapozva annak megjelenését.

Az előjegyzés szándékát akár szóban, akár írásban jelezhetik az alapítvány felé. A Várvédő előfizetők nevei külön oldalon bekerülnek az adott kiadványba, kiemelve áldozatkész szerepüket, melyet a Várvédő megjelenése érdekében vállaltak. A kiadvány megjelenését követően az előfizetők részére előre egyeztetett módon, személyesen vagy postán juttatják el a megrendelt példányt (vagy példányokat).

A Várvédő ára: 990 Ft.

Elérhetőség: email: , tel.: 20/4683706, levelezés: Erdélyi Helikon - Marosvécsi Kemény Alapítvány 2071 Páty, Ibolya u. 12.

A zarándok útja

Amióta ember él a földön, tudatosan, vagy megfogalmazatlanul, de mindig útkereső volt. Legfontosabb kérdéseire: ki vagyok én, mi a dolgom ebben a világban, minden generáció kereste a választ. Aztán vagy megtalálta, vagy sem, de visszatekintve jól látható, hogy többnyire azok viték előbbre a világot, akik mertek kérdezni, mertek letérni a járt utakról, hogy aztán felfedezéseiket megosszák másokkal.

Így tesz *A zarándok útja* című könyvében Győri Zsolt is. Az általa bejárt út nem szokványos, sajátos életszemlélete, eddigi erőfeszítései azonban hitelessé teszik gondolatait. Sok évvel ezelőtt arra jutott, hogy mindennek alapja az étkezés.

Vagyis amit a szervezetünkbe beviszünk, az képes csodát tenni testünkkel – ahogyan elpusztítani is. Így kitanulta a szakácsmesterséget, melyet mesterfokon gyakorolt egészen addig, míg el nem érkezett a következő felismerés ideje: mozgásszegény életünkben mennyire fontos, hogy a kialakult deformitások megszűnjenek, s az életerő akadálytalanul, szabadon áramolhasson testünkben.

Hosszú évek során alakította azt a speciális gerincmasszázs, melyet ma már tanít is, hogy minél több fájdalommal, torzulással élő embernek lehessen segítségére. De – ahogyan könyve is tanúsítja - kezdetektől nyitott volt mindarra, amiről úgy vélte, segíti útján, előbbre viszi. És éppen eközben kellett megtanulnia, mennyire hamis és talmi tud lenni egy-egy irányzat, mennyire nincs mögötte hit - így az ember sem. S ilyenformán mindaz, amit tanítani szeretne az „iskolateremtő”, hamis, hiteltelen. Az útkereső ekkor feláll, s indul tovább, hogy ráleljen arra az egyetlen útra, amely hiteles, amely valóban ad és nem csupán ígér. Erről a fájdalom, szépséges, befelé vezető útról ír könyvében Győri Zsolt, amely túlmutat önmagán és segít(het) azoknak, akik ugyan csak útonjárók.

A zarándok útja című könyvet az Alterra kiadó adta ki.

L. L.

Balozsamegyestől Canberráig

Dr. Kazár Lajos Balozsamegyesen – ma Meggyeskovácsi – született 1924-ben. Édesapja falusi kovács volt, aki Pavlics Károlyné tanítónő biztatására mindhárom fiát taníttatta – így Lajos a szombathelyi Magyar Királyi Állami Faludi Ferenc Gimnáziumba, majd a Kassai Egyetemre került. A közeledő szovjet csapatok elől egész évfolyamával Németországba menekülve ott folytatta tanulmányait 1947/48-ban. 1949-ben partiumi születésű feleségével Ausztráliába vándorolt, ahol 1963-ig gyárakban, majd saját farmján dolgozott. 1962/66-ban orientalisztikát végzett Canberrában, majd 1974-ben az Indiana Universityn (Bloomington) doktorált japánuráli nyelvhasználatból. Ezt követően az Egyesült Államokban és Ausztráliában dolgozott, majd a Hamburgi Egyetem japán tanszékén kutatott. Itt tette közzé addigi eredményeinek nagy részét. Ezekben az években meghívást kapott a groningeni, a turkui és a kiotói egyetemekre is. 1982-ben visszatért Canberrába, ahol az Australian National Universityn kapott állást – mellette a nyelvtanítás különböző területeivel foglalkozó szakkönyveket írt.

1993 júniusában költözött haza, hogy „...különleges kutatásom kincsét itthon kifejtssem és tovább adjam”. Piliscsában vett házat, hogy az ott működő Pázmány Péter Katolikus Egyetemen japán intézetet alapítson, majd ennek a szándéknak a megvalósulását látva a Károli Gáspár Református Egyetemhez fordult. Itt 1994 szeptemberében meg is kezdődött a japán előkészítő nyelvtanítás, de Kazár Lajos vitatta ennek szakmai megalapozottságát. Fellépésének eredménye csak személye elleni támadás lett, majd Benda Kálmán rektor 1995-ös halála után el is tanácsolták - hiába támogatta az egyetemet létrehozó dr. Hegedüs Lóránt püspök úr, hiába ajánlotta fel nagy kutatói könyvtárát és százezer (ausztrál) dolláros vagyonát is.

1996 nyarán nagy nemzetközi konferenciát rendezett Erdély ügyében Balatonbogláron, a Balaton Akadémián.

Tudományos műhelyének további otthonkeresése során „A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Könyvtára kérésre Japán Kutató Központot létesített, amelyhez csendes könyvtári sarkot, asztalt és széket ajánlottak fel...Az anyagiakról magamnak kellett gondoskodnom, de szívesen megírtam, sőt leendő fiatal kutatócsoportot is kívánok létrehozni.”

Megbetegedve hazaköltözött Rózsika testvéréhez Meggyeskovácsiba, ahol az 1980-ban kiadott, angol nyelvű nagy nyelvészeti munkájának fordítását végezte 1998. május 31-én bekövetkezett haláláig.

Két területet kutatott szent hevülettel, nem törődve akadályokkal, meg nem értéssel, lenézéssel: Erdély magyarságának sorsát és a magyar őstörténetet. „Huber” vezetéknevét kassai egyetemistaként (a korábban Erdély első szkíta lakóival, az agatürsökökkel is azonosított) „Kazár”-ra változtatta. E nép emlékéért a Dés melletti Kozárvár őrzi. **Erdély-vonzalmát talán a szülőhely szelleme, a genius loci is ihlette.**

A korai Árpád-korban a nyugati gyept is székelyek védtek. Sok tény őrzi ennek emlékét – így például e nyugati gyept helynevei között gyakoriak a székely nem- és ágnevek.

Balozsa és Meggyes – székely ágnevek, épp úgy, mint pl. **Adorján**(háza), **Szomor**(óc), **Ábrán**(csakolc) – vagy a leginkább szembetűnő **Po(z)son(y)**.

De székelységre utaló nevek Nyitrától Zaláig sorjáznak. Néhány példa: (Túróc)**meggyes**, **Székelyirtás**, **(Vaja)svata**, **Székelyfalva**, **(Bágyog)szová**, **(Hegyes)halom**, **(Bud)-gyepű**, **Lispezsent(adorján)**.

A keleti és nyugati végeket összeköti még a falfestményeken megörökített egykori Szent László kultusz Rótfalvától Veleméren át Székelyderzsig, Gelencéig, és a lóhere alaprajzú, négykaréjos kápolnák sora Jáktól Pápócon át Székelyszáldobosig és Udvarhelyig.

Az Erdély-kérdés

A militáns román értelmiség az utóbbi másfél évszázadban különösen nagy erővel igyekszik elterjeszteni azt, hogy a románság őshazája Erdély – ezt nevezzük a román kontinuitás-elméletnek. Ezt az igyekezetet így foglalja össze H. Kinloch professzor (Cambridge – Yale): „*Erdélyt/Tanssylvaniát sok történelmi félremagyarázás károsította... A legveszélyesebb ferdítések azon propagandistáktól származna, akik az oláh/román történelem bizonyos téves, sőt szándékosan eltorzított arculatait terjesztették és terjesztik*”

Kazár Lajos 107 külföldi enciklopédia (!) tételes vizsgálata során mutatta ki, hogy a román propaganda a XIX./XX. század fordulójától miként változtatta át ezek történelmileg helyes tartalmát a dákoromán elmélet elfogadásáig.

A „Tények a fikció ellen” című, eredetileg angol nyelvű könyvében 17, a magyar kiadásban már 20 kérdésben cáfolja ezt a hazugságot. Néhányat idézek közülük:

1. Feltételezve, hogy az oláhok/románok állandó lakosai voltak azon földnek, melyet ma Erdélynek hívnak, s ahonnan a római telepeseket és légiókat Kr. u. 270 körül kivonták, és tekintve, hogy a rómaiakat ott követő népek: a gótok, hunok, gepidák, avarok, bolgárok mind elsöprődtek a népvándorlás sodrában, miközben – a dáko-román elmélet követői szerint – az oláhok/románok „dáko-román” elei ugyanott „barlangokban élve” megmaradtak, jó lenne tudni, pontosan mely barlangokban éltek túl észrevétlenül a háborúkkal teli hat évszázadot a magyar honfoglalásig?

És hol vannak az idevágó régészeti bizonyítékok: hálófülkék, edénytöredékek és egyéb háztartási eszközök, szemétdombok és más leletek, amelyek tanúsítják a „dáko-román” tömegeknek ilyen barlangokban folytatott állandó életét? (U.i. ilyen leleteket még nem talált senki).

2. Minthogy a dáko-román elmélet követői azt állítják, hogy az oláhok/románok a IV. vagy V. században vették fel a kereszténységet a ma Erdélyként ismert földön, tudni szeretnénk az oláhok/románok „dáko-román” őseinek olyan lehető alkotásairól, amelyek jól rejtett barlangokban fennmaradhattak volna. Így vallásos alkotások az állítólagos megkeresztelkedés előtti időszakból; – vallásos alkotások a megkeresztelkedés és az oláhoknak/románoknak a Magyar Királyság okmányaiban a 13. század elején először történt említése között. Különösen érdekelnének bennünket feliratok (akár dák,

akár latin nyelven az első időszakból és latin vagy új-latin nyelven a másodikból) barlangtemplomok falain, sírköveken vagy egyéb kultikus tárgyakon? U.i. a római civilizáció ilyen tanújelei nem hiányoznak más területeken, amelyek valaha a rómaiak birtokai voltak.

3. Mi a magyarázat arra, hogy az oláhok/románok nyelvén Erdélynek sem a dákoktól származó neve (ha ilyen egyáltalán volt), sem a tartomány római neve (Provincia Dacia) nem maradt meg? Miért volt szükséges az oláhok/románok őseinek az ómagyar Erdei nevet kölcsönözniük, amit némi hangtorzítással mindmáig Ardeal-nak neveznek?

4. A 19. században élt Alexandru de Cihac román nyelvész elemzése szerint (Dictionnaire étymologique de la langue roumaine) a román nyelv szókincse akkor a következő összetételű volt: 45,7% szláv, 31,4% latin, 8,4% török, 7,0% görög, 6,0% magyar, 0,6% albán, és valamelyes ismeretlen eredetű, de dák eredetű egy sem. Hol vannak a dák maradványok?

5. Mivel lehet magyarázni, hogy számos, feltűnően közös vonás van az albán és a román nyelvben? A történettudomány nem tud arról, hogy az albánok elei Erdélyből vándoroltak volna a történelmi Albánia területére, viszont Albánia szomszédságában már a 10. században nagy terjedelmű oláh (vlach) szállásterületek léteztek. Arumun és Megleni románok ma is élnek ott jelentős számban.

6. Miért volt az oláhok/románok liturgiája (egyházi szertartási nyelve) Erdélyben még a 19. században is szláv (tehát sem latin, sem görög, de még oláh/román sem), és miért volt az oláh/román papság olyan sok tagja évszázadokon át szerb vagy bolgár eredetű?

7. Mi a magyarázat arra, hogy a rómaiak állítólagos leszármazottai között még a papok is nem a latin írást, hanem a cirillt használták még a 19. században is? Ha az oláhok/románok dáko-román ősei a tőlük elvárható latin betűket később cserélték fel a cirillel - amely csere nem történhetett a 9. század közepe előtt (mert korábban cirill írás nem létezett) -, akkor miért történt ez a csere Erdélyben, a Magyar Királyság területén, ahol semmilyen más népcsoport nem használt cirill írást a törökök előtt menedéket kérő szerbek és oláhok előtt? Mi értelme lett volna egy ilyen cserének Magyarországon?

8. A Regestrum Varadiense (Váradi Regestrum) a nagyváradi püspökség egész Kelet-Magyarországra kiterjedő illetékességi területén 1205 és 1238 között lefolyt perekre vonatkozó hivatalos feljegyzéseit tartalmazza, melyekből kb. 600 helységnevet és kb. 2.500 személynevet gyűjtöttek ki. Egyik lista sem tartalmaz egyetlen olyan nevet sem, mely oláh/román eredetű volna. Mi ennek a magyarázata?

9. Mi a magyarázata annak, hogy az állítólag dák és római ősektől származó oláhok/románok - jöllehet a dákoknak voltak megerősített városaik, a rómaiak pedig messze földön híresek voltak nagyszerű városok építéséről - egyetlen várost nem létesítettek Erdélyben, sem a magyar honfoglalás előtt, sem azután? Mi több: az oláh/román nyelvben az oras (város) szó az ómagyar waras kölcsönzése?

10. Erdély településtörténete azt mutatja, hogy a 13. század végén 511 falunévből csak 3 volt oláh/román eredetű. Talán csak a 13. században kezdtek az oláhok/románok Erdélybe bevándorolni?

11. Mi az oka annak, hogy Erdélyben egyetlen folyó vagy nagyobb patak neve sem oláh/román eredetű?

Kazár Lajos még halálos ágyán is újabb meg újabb érveket sorolt fel – sajnos lejegyezni már nem tudta, magam is elmulasztottam lejegyzésüket.

Nagy veszteség a magyar tudományosság számára az, hogy az általa szervezett hatalmas Erdély-konferencia anyaga elveszett – noha a teljes anyagát nyomdakész állapotban adta át a (névleg) szervező MVSZ-nek.

Őstörténeti- és rokonságkutatás

A magyar őstörténet kutatása nemzeti identitásunk része, épp ezért különböző politikai erők nyomása alatt áll. Hiányzik egy elfogulatlan, de nagy felkészültségű akadémiai testület, amely akár néhány évtizedes munkával megfellebbezhetetlenül rendet vágna ebben a dzsungelben, és összegezhethetné a valós kutatási eredményeket. Ugyanis a tisztán nyelvészeti, tárgyi és szellemi néprajzi, valamint a genetikai alapokon külön-külön vizsgálódók csak részeredményekre juthatnak. Ráadásul e részeredményekből szélhámosok, vagy akár becsületes, de felkészületlen kutatók juthatnak „új felfedezésekre”. Csak néhány csodabogarat sorolok fel: a már a fő szélhámos Dánikent is felültető Juan Móríc Andok-béli ősmagyar kincsesbarlangja, a magyarul beszélő indiánok, kínaiak és ősegyiptomiak, a Szíriuszról érkezett magyarság...

Ezt a káoszt idegen politikai érdekek erőszakolt követése idézte elő. A kialakult és megkövesedett finn-ugrista érdekcsoportok pedig a tőlük akár csak kismértékben eltérő felfogású kutatókat ellehetetlenítik. És nemcsak a magyar származású tudósokat! Sir Leonard Wooley, a „legnagyobb régész”, nyelvészeti felismerései alapján Magyarországra jött a nyelvünket megtanulni, kutatni: semmilyen segítséget nem kapott az MTA-tól.

A hasonlóan nagy tekintélyű japán Shotoku Faishi így látja ezt a helyzetet: *„Érdekes kívülről megállapítani azt, hogy ezek (ti. a finn-ugoristák) egyike sem az igaz magyar történelmet kutatja, hanem a németek, szlávok, románok és izraeliták javára akarja a magyar történelem igazságait elferdíteni. Ezzel kapcsolatban csak egyetlen kérdést szeretnék intézni ezekhez a kartársakhoz és rajtuk keresztül minden magyarhoz: Miért van az, hogy a világ egyetlen nemzete a magyar, amelynek származását, történelmét minden más népség elhomályosítani igyekszik? Kik állanak e mögött a homályosítás mögött?”*

Mi magyarok évezrede keressük Keleten őseinket, rokonainkat – gondoljunk a hun-magyar mondavilágra, Julianus barát, Körösi Csomára. De csupán Kazár Lajos kutatásaival és tudományos környezetével foglalkozom a továbbiakban.

A japán –uráli kapcsolatok gyanúja először H.J. Klaproth: Asia Polyglotta (1823) című munkájában merült fel. Franz von Siebold, Anton Boller, B.H. Chamberlain (és még több más tudós is) elindult ezen a nyomon. Szentkatolnai Bálint Gábor kolozsvári nyelvészprofesszor 1898-ban a keleti nyelvekről szóló könyvének egyik fejezete „Japanisch-Magyarisch”. A japán köztudatban a magyarság „nyugatra szakadt rokon”. A Meidzsi-korszak tudósait komolyan foglalkoztatta ez a kérdés, de 1873-ban visszautasította közeledésüket a Magyar Tudományos Akadémia.

Pröhle Vilmos a XX. század első felében hangtani, alakotani és szótani párhuzamosságok sorozatait mutatta ki az archaikus uráli nyelvek és az ójapán között.

Kazár Lajos nemcsak japánul tudott, hanem kitűnően ismerte az ójapán és a klasszikus kínai nyelvet. Magyar anyá-

nyelvű nyelvészként pedig ismerte a vaskalapos finn-ugoristák néhány, már helytelennek bizonyult, de mégis megtartott dogmáját (Ezek: a mássalhangzók úgynevezett fokváltozása, illetve Budenz József hiányos magyar nyelvismeretéből következő szófejlődési tévhitei).

Kitartó nyelvészeti kutatásai során bebizonyította az ójapán és az archaikus uráli nyelvek szoros kapcsolatát. Hatalmas német nyelvű munkájának magyarra fordítását élete utolsó percéig dolgozva sem tudta befejezni. Amikor már csak hanyatt feküdni tudott, az ágya fejéhez szerkesztett vas tartószervezetről olvasva diktálta mikrofonba, oldalról oldalra.

Sajnos ennek a fordításnak és tevékenységének hiteles folytatója csak az ő nyelvtudásának fokát elérő utód lehet – éppen ezért tért vissza Magyarországra, hogy alkalmas és lelkes tanítványokat találjon, és tudományos műhelyt hozzon létre.

A Kódzsiki

Kazár Lajost idézem: „*A nemzetközi nyelvészet számára írt japán-ural-altaji tárgyú, angol nyelvű munkáim még túl nehezen emészthetők. Ez indította a Kódzsiki lefordítására és magyarázatára. Meggyőződésem, hogy az ősjapán nép, amelynek nyelvét a Kódzsikiben még a kínai befolyástól mentesen írták le, Ázsiának arról a részéről vándorolt szigetországába, amelyben valaha az uráli népekkel együtt éltek. A nyelvészet számára fontos anyagon kívül a Kódzsiki számos néprajzi anyagot is tartalmaz. Így például ősi virágénekeink testvérét fedeztem fel a Kódzsiki 113 dalszövegében.*”

Mindezekből először is az következik, hogy a Halotti Beszédnél félezer évvel idősebb hőseposz kutatásához bizony a mai japán nyelv ismerete kevés.

Lejegyzésének körülményeit pontosan ismerjük. A Kr.u. 712. év I. hónapjának 28. napján befejezett 3 kötetes könyvet egy Are nevezetű, kivételesen erős emlékezetű nő elmondása alapján Yasumaro jegyezte le 4 hónap alatt. Két részből áll: a Yamato dinasztia és a japán nemzet születéslegendájából, illetve hitregék, énekek, anekdoták, népies szövegek és családfák gyűjteményéből.

Félbe maradt életművének jelentősége

A legnagyobb tudósok sosem tekintik véglegesnek, megcáfolhatatlannak állításait. Kazár Lajos is csupán új szempontokat tárt fel, új értelmezési lehetőségeket adva még az ortodox finn-ugor elméletnek is. Az „új értelmezés lehetősége” azt jelenti, hogy a mechanikus finn-ugor „családfa” elmélet helyett tágasabb és mélyebb összefüggések rendszerébe építjük be annak helyesnek bizonyult elemeit.

Az elmúlt néhány évtizedben a világ tudósai sorra támasztották alá Kazár Lajos megállapításait. Így például a finn Kaisa Hakkinen, Kyösti Julko és mások kutatásai alapján „elfinnugorosodott germán”-oknak tartják nemzetüket, mintegy 1/4 rész ázsiai gént is kimutatva tagadják a „finn-ugor családfa” létét.

Egymástól teljesen függetlenül tételezte fel Hóman Bálint és László Gyula is, hogy (ómagyar?) alapnyelvünk egy afféle közvetítő-nyelv volt Eurázsia-szerte, mint pl. a középkorban a latin, vagy Nyugat-Afrikában a szuahéli. Mindenesetre a kizárólag nyelvészeti kutatás tétűtra is vezethet – gondoljunk csak az óporosz-német és más nyelvcserekre, vagy az Észak-amerikai négekre...

A XX. század végétől a génkutatás is belépett a tudomány eszközei közé. Elsőként – 1984-ben – Hideo Matsumoto (Osakai Orvostudományi Egyetem) munkacsoportja génkutatásai bizonyították be, hogy a japánság a mongolos népek északi övezetébe tartozik, őshazájuk a Bajkál mellékén lehetett. Majd ezt a génkutatás kiterjesztve ugyanezeket a marker-géneket találta meg az Őrségben, Kecskemét környékén és a Székelyföldön. Azóta több tucatnyi kutatás bizonyította ezeknek és más, azóta felfedezett őseurázsiai géneknek az elterjedését a kontinensen. Legutóbb az Ausztráliában élő mikrobiológus professzor, dr. Cser Ferenc egészen a baszkokig és a Kaukázusig terjesztette ki ezen ősnép létének gén-bizonyítékait – mellesleg rendkívüli nyelvtudása közelít Kazár Lajoséhoz.

Összefoglalva: Kazár Lajos nem állította, csak kérdezte: rokonok vagyunk-e Ázsia egykori íjészítő népeinek utódaival? Ennek megválaszolása nemcsak hanyatott élete, munkájának hazai elutasítása miatt nem sikerült – hiányzik hozzá fájdalom az az akadémiai-politikai akarát, amely a MTA 1825-ös megalapítóinak egyik célját, népünk gyökereinek felkutatását megvalósítaná.

Végzőként álljon itt a műfordításban jeles Göncz Árpád véleménye: „*Tanúsíthatom, hogy távol-keleti utazásaimon – Mongóliától Koreán keresztül Kínáig, Japánig – mindenütt távol-keleti rokonságunk ismeretével találkoztam... Én magam angolból fordítottam japán műveket, és a szövegellenőrzés során kiderült, hogy a japán nyelv ismerete nélkül készült magyar fordításaim közelebb álltak a japán eredetihez, mint az indogermán nyelvi gondolkodásra valló angol szövegek.*”

2013. március 2.

Sárközy Csaba

Ipó László: Feleségem

Mi a különbség a magyarországi és a nem magyarországi magyarok között?

Bereczky Örs Kovácshida környéki lelkész előadása az aradi egyházmegye konferenciáján az Arad-belvárosi egyházközségben, 2012. február 9-én.

I. I. Van különbség köztük?

A tétele az, hogy van, mégpedig számottevő. Érdekes külön foglalkozni ezzel a kérdéssel. A különbségek megjelennek az egyházi életben is. Egy nagyon kedves gyülekezeti tagom egyszer megkért valamire. „Tiszteletes Úr, olyan szép volt a múltkor az a román himnusz, az legyen máskor is.” A székely himnusra gondolt.

Aktualitások (ez a rész két év múlva már érdektelen lesz):

- 2014-es választásokon szerepe lesz a határon túli szavazatoknak
- Mesterházy Attila MSZP-elnök minapi bocsánatkérése a 2004-es kettős állampolgárságról szóló népszavazás ügyében
- a magyarországi pártok közül a Jobbik kifejezetten zászlajára tűzte a határon túli magyarok képviselésének ügyét. Ezt azért tartom csak aktualitásnak, mert ennek súlya a magyarországi politikában nem túl nagy, ezért az aktivitás csökkenését jósolom.

Az ún. „nemzeti szétfejlődés” kérdése a következő tétel. Ennek az a lényege, hogy nemzetünk a Kárpát-medencében 1920 után mindig legalább öt felé szakítva él (most épp nyolc), mely nemzetrészek fejlődése idővel egyre erősebb különbözőségeket mutat. A szétfejlődést sokan megkérdőjelezzik, én elfogadom. Vajon nem különbözik-e egymástól erősen egy székelyföldi, tömbmagyar vidék pl. Arad megyétől? Magyarországon belül is egyre erősödő törésvonalakat látunk az ország két része között. A különbségek jól megfigyelhetők és a magyarországi és a nem magyarországi magyarok között is. Ezek a különbségek nem árnyalatnyi hanem lényeges különbségek.

Nem titkolom tehát mondanivalóm végső tanulságát: nagy a különbség közöttünk. Lássuk, mik ezek.

II. Történelmi előzmények.

Mindennek van történelmi előzménye, a magyarországiak és a nem magyarországiak közötti különbségeknek is. Azonban én csak egy történelmi különbséggel szeretnék foglalkozni, azzal, amelyik a Kádár-korszakban képződött, és máig tart. Ennek bevezetéseként mesélek egy keveset a történelem régebbi kérdéseiről.

– 895-1526 között Magyarország Európában egy közép-, illetve nagyhatalom. A dicső középkor után jöttek a nehezebb idők.

– 1526-1686 között az ország három részre szakadt.

– 1686-1920 között Magyarország a Habsburg Birodalom részeként, változó mértékű önállósággal bírt. Egy európai nagyhatalom erejének felét-harmadát mi adtuk. 1867-ben, a kiegyezéskor ezt az arányt konkrétan meg is határozzák: Magyarország 33%-kal, később pedig már majd' 40%-kal járul hozzá a közös külügy és hadügy költségeihez. Az első világháború idejére a Monarchia meggyengül, ún. félhatalommá válik, Magyarország pozíciója eddigre tehát ennek is a fele: negyedhatalmi.

Az 1920-tól kezdődő időszak jellegének meghatározására Bodor Ádám kolozsvári, később budapesti író – eredetileg lelkésztársunk – megfogalmazását használom. Szerinte 1920-ban a korábbi „provinciákat” – Erdélyt, Partiumot, Felvidéket, stb. – elfoglalták a szomszédos országok, amelynek az lett a következménye, hogy a budapesti, valamelyes birodalmi tudattal és mérettel rendelkező Budapest, a maradék Magyarország is provinciává vált. 1940-44 között Észak-Erdélyben és az 1941 utáni Bácskában is sokan feljegyezték a Magyarországról a visszatért területekre jövő tisztviselők erkölcstelenségeit, nemtörődömségét.

A török alatt a szétszakadt részek tartották egymással a kapcsolatot, 150 éves, folyamatos program volt az ország egyesítése. 1920 után hiába maradt meg egy önálló Magyarország, annak az ereje már kevés volt és kevés ma is. Felvidék és Erdély még visszatér, sikeres mellettük az érvelés, de már Bácska és Muraköz visszatéréseért nagy árat kellett fizetnünk a németeknek – gondoljunk az öngyilkos Teleki Pál sorsára.

És jön a Kádár-kor, aminek végére kiderül: nemhogy a nemzet egyesítése, de annak léte sem igény már.

III. A kádári alku.

Lássuk, miről is van szó. Meggyőződésem, hogy a következőkben elmondottakkal nincs tisztában kedves hallgatóságom. Előadásom lényegi részéhez értem.

– 1945-56 között „semmi különös” nem történik. Rendes sztálinista ország vagyunk, irgalmatlan szegénység, a börtönök dugig. Csak a szokásos kelet-európai képlet.

– 1956-ban kirobban a dicsőséges magyar forradalom. A felkelést leverik, az oroszok bevonulnak, a korábbi vezetés egyik tagját,

Kádár Jánost teszik meg vezérnek. A forradalom legnagyobb hőse Nagy Imre, aki kommunista, moszkovita, padláslesöprő miniszter létére megértette, hogy nemzete milyen dicső módon kelt fel szabadságáért. Pere végén, 1958-ban ezt mondta: „kegyelmet nem kérek”. Fel is akasztották, dróttal összekötözték, jeltelenül elföldelték. Emlékezzünk büszkén mártírságára.

1956 áldozata megmutatta, hogy a terror nem biztos módszer a magyarok féken tartására. A kommunisták vér nélkül sose érzik biztonságban magukat, ezért egy pár száz embert megöltek és néhány tízezret bebörtönöztek, de aztán vége lett a bosszúnak. Kádár – soha ki nem mondott, de annál valóságosabb – alkujának a következő volt a lényege: az állam befejezi a terrort (1963-ban majd' mindenkit kiengedtek a börtönből), cserébe az ország lemond a politizálásról, a

közösségeiről, elfelejti nemzeti mivoltát, elfelejti az egyházakat. A fennálló rendet tehát nem szabad megkérdőjelezni – cserébe a fennálló rend békén hagy téged. Sőt: mindent megpróbál megadni neked. Megpróbálja emelni az életszínvonalat, ígéri, hogy az soha többé nem fog csökkenni.

Nézzük a részleteket:

- évről-évre növekedő életszínvonal (persze csaltak, ahol tudtak)
- a fontosabb termékek árát (kenyér, ital) mesterségesen alacsonyan tartották
- ingyenes szociálpolitika alanyi jogon (pl. kórház)
- utazás lehetősége
- leaszfaltozott falusi utak
- Nyugathoz hasonló díszletek, reklámok
- önállóság csírái
- második gazdaság, háztáji; butik, taxis, gmk, maszek
- a műszaki értelmiség dolgozhat
- idővel párttagság nélkül is lehetőség magas pozíciókra
- idővel a fontos emberek közül tényleg senki nem ült börtönben (vö. Havel-lel, a későbbi cseh elnökkel a '80-as évek Csehszlovákiájában)
- önállóság csírái a vállalatoknál

Fontos részlet a relatív siker érzete a többi kommunista országgal szemben. Itt teli vannak a boltok, itt kicsit hamarabb lehet autóhoz jutni, lehet utazni. Mi nem vagyunk lusta lengyelek vagy éhező románok. A mi vezetőnk nem eszetlen diktátor, mint Ceaușescu vagy a lengyel Jaruzelski. Itt rend van. A suttogó propaganda módszerével ide kapcsolódó vicceket terjesztettek. (Hogy büntetik Romániában a macskát? Bezárják a kamrába.)

A nemzetközi kommunista vád szerint 1956 nemzeti felkelés volt. Részben ezért is a kádári alku részeként a „nemzet” szót és nemzeti létet nemlétezőnek tekintették. A '80-as években iskolásként megtanultam a 6 magyarországi nagytájat: Nagyalföld, Kisalföld, Dunántúli-dombság, Alpokalja, Dunántúli-középhegység, Északi-középhegység. Soha, egyetlen szóval sem említettük meg a Kárpát-medencét földrajzórán. Nem volt része a tantervnek. Középkorúként, a református gimnáziumban, 1995-ben értesültem először hivatalosan Erdély létezéséről. A földrajz Románia és Bulgária c. leckéjénél két-három bekezdésben vettük e témát. Értsük meg: a magyarországiak elfelejtették, hogy a határon túl élnek magyarok. Erről nem beszéltek. Nem erőszakkal, hanem hallgatással eltűntettek Benneteket. Nem vagytok.

Az egyház létezését is el kellett hallgatni. De erről később még beszélek.

Kádár János megpróbálta eljátszani a „jó király”, a puritán vezető szerepét. Ez hazugság volt. Kádár szeretett Mercedessel járni, vadászni, Ezüst Nyíl elnevezésű luxusvonatán utazni. Budai villájába medencét építtetett, de később inkább tyúkokat hozatott, hogy egyszerű ember látszatát keltse. Valaha ő is átlagos kommunista gyilkos volt. Görgei Guidó leírja Két Görgei c. könyvében, hogy 1945-ben hogyan ugrott ki valaki az ablakon az Andrássy út 60-ból. Rajk László és Kádár János szaladtak a kihallgatott, menekülő ember után.

Végül nézzük meg a rendszer lényegét kifejezni próbáló fogalmakat: életszínvonal-alku, puha diktatúra, gulyáskomunizmus, fridzsiderszocializmus, paternalizmus, monopelizmus helyett hegemonisztikus uralom, legvidámabb barakk, autoriter rendszer, bendősovinizmus.

IV. A rendszerváltás különleges, magyarországi formája, a kádári alku továbbélése.

Elérkeztünk a rendszerváltás idejéhez. A '80-as években már csak úgy lehetett fenntartani a rendszert, hogy újabb és újabb mellékes kereseti lehetőségeket találtak a magukat kizsigerelő emberek. Ezt kiegészítette a nyugati hitelfelvétel. A hiteleket nem értelmes beruházásokra költötték, hanem feléltük, megettük, megittuk.

A rendszerváltás békés volt. Ugyan elveszíti az ország vagyoni felét (semmit nem értek a gyárak és a técszek), de:

- beindul az elesettek, munkanélküliek segélyezése
- csak bizonyos régiók szakadnak le végleg (a magyar falusi világ, vagy pl. Ózd, Komló, Pécs)
- megmarad a pénz! Az infláció nagy (30%), de csillapo-dik. A forint még a rendszerváltás előtti forint, nincs belőle levágva négy nulla, mint a lejből.
- az emberek számára nem világos, hogy a régi rendszer nincs többé.

Antall József szerint: „A békés átmenetnek óriásiak az előnyei. Nincs vérfürdő, sem emberek, sem értékek nem pusztulnak el. Ugyanakkor pszichikailag vannak hátrányai. A forradalomban az emberek szinte természetesnek veszik a veszteségeket, ugyanakkor bennük van az újrakezdés érzése. Most Magyarországon az emberek nem akarnak semmit veszíteni. Amit valaki megszerzett, abból egy jótányit sem akar veszíteni.”

A kádári alku megmarad máig, sőt, tovább fejlődik:

- a nyugdíjasok 1995-ben teljes körű ingyenes utazási kedvezményt kapnak (példátlan)
- korai nyugdíjazással próbálnak javítani a munkanélküliségen
- elburjánzik a rokkantosítás (az európai átlag 2,5-szerese rokkant Magyarországon)
- bevezetik a 13. havi nyugdíjat, egy választási kampányban a Fidesz beígéri a 14.-et is
- 2009-ben Gyurcsány lemond, és Bajnai Gordon ügyvezető kormánya szünteti meg a 13. havi nyugdíjat. Gyülekezeti tagjaim aznapról nem hajlandóak ezen politikusokra szavazni
- az emberek megszokták, hogy az állam mindig kimentti őket a bajból. Nem hitték, hogy a hiteleket valaha vissza kell fizetni.
- az új nemzedékek is megtanulják a leckét. „A diákhitel nem jó, mert bármilyen kedvező is, a végén csak vissza kell fizetni...”

2010-ben Orbán Viktor nem véletlenül nevezi „fülkeforradalomnak”, új rendszernek kormányzását. Próbál elszakadni az alkutól. De lehet-e egy csapásra? Inkább csak lassan, keserves tapasztalatokkal.

Debreczeni József megfogalmazása: „Nem kell a műveltség, a tudás, nem kell a szabadság, a demokrácia. Lehet lopni, csalni, hazudni, nem érdekes. Nem számít az sem, mit tart rólunk a világ. Egy dolog számít: jól akarunk élni. Anyagi értelemben. Ezt elvárjuk – nem magunktól – a mindenkori kormánytól.”

V. A 2004. december 5-i népszavazás története

A határon túli magyarok ügye tehát egy hiányos nemzettudattal rendelkező országban a kevésbé fontos kérdések közé tartozik. Ha mégis felvetődik, az emberek egy része értetlen, hiszen alapjában véve nem érti, miért szükséges foglalkozni a határon túliakkal (akiknek létezése is bizonytalan). Az első Orbán-kormány óvatosan bevezette a magyarigazolványt. A

politikai erőnek több sikertelen próbálkozásuk volt a kettős állampolgárság ügyében.

A helyzetet láthatóan nem értő Magyarok Világszövetsége összegyűjtötte a megfelelő számú (270.000) aláírást, és a kérdés – egyébként jellemzően, a szintén periférián lévő politikai erő, a kommunizmus hagyományát nyíltan felvállaló Munkáspárt kórházprivatizációt ellenző kérdésével együtt – népszavazás tárgya lett.

Gyurcsány Ferenc felfedezte a politikai lehetőséget. Jól számított: az emberek a népszavazást szervező Magyarok Világszövetségét sem ismerték, és gyűlölték a határon túliak mellett kiálló egyházakat. A tévében, az utolsó este szépen kirajzolódtott minden: a lassú beszédével amúgy sem tévébe való Tőkés László a műsorban utolsó érvként énekelni kezdett egy betlehemi éneket – ezzel arra buzdítva a tévénezőket, hogy fogadják be a határon túliakat. Teljes csőd.

Az eredmény: másfél millió szavazat saját magunk ellen. Két millió kellett volna a parlamentet kötelező 25% eléréséhez.

Saját élményem: a baloldali politikusok egyáltalán nem mérték fel a kérdés súlyát. Szili Katalin megsértődött, Göncz Kinga békíteni próbált egy ifjúsági ülésen, december közepén.

De vajon mi más lehetett volna az eredmény? A nem létező határon túliak honnan kerültek elő? Miért akarják elvenni mindenünket? A bendősovinizmus szó tetszik nekem a legjobban. Értsük meg, ha valakit évtizedekig ringatnak egy hamis valóságban – ingyen is megtöltheted a bendődet, ha betartod a szabályokat – az benne ragad.

Kettős állampolgárságról szóló népszavazás eredményei (2004. december 5.)

A szavazásra jogosultak száma	8.048.739 fő	100%
A megjelentek száma	3.017.739 fő	37,49%
Ebből érvénytelen szavazat	61.168	a megjelentek 2,03%-a
Ebből érvényes szavazat	válaszok száma	százalék
Igen	1.521.271	51,57%
Nem	1.428.578	48,43%
Összesen	2.949.849	100%

VI. Kell-e tennünk e különbségek ellen, ha igen, hogyan?

Természetesen: kell. A magyar nemzet nyolc Kárpát-medencei részre – és Tokiótól Japánig sok nyugati töredékre – szakadva él. Jelenlegi ereje nem elegendő a nemzet egyesítésére, ezért ki-kí helyzetének megfelelően él országában. De egymásról tudnunk kell, és kell legyen egy közös alap az életünkben, a nyelven túl, mely alapvetően összeköt bennünket.

Szorgalmas aprómunka következik: meg kell ismernünk egymást! Minden magyarországit el kell juttatni a határon túlra, hogy lássa honfitársait. Ezt célozza a középiskolásoknak szóló program: legalább egyszer minden fiatal eljut egy testvériskolába. Nyilván fordítva is kell menjen a látogatás.

A múltkori aradi jelenlét Békéscsabán nekem nem mesterkéltnek, hanem magától értetődőnek tűnt. Valahogy így kellene.

A magyarországiak észrevehetnék kevéske nemzetiségei-

ket. Van egy maroknyi román, horvát (baranyai falvak, szüléskor hallottam horvát családot a kórházban Pécsen), német, szlovák. Nekik lehetne mindenféle jogokat adni. Bár azt hiszem, beolvadásuk majdnem teljes már.

Sok határon túli származású él Magyarországon. Az ő történeteik is terjednek – a debreceni kiránduláson, a hosszú út alatt a kárpátaljai és erdélyi presbiterünk mesélte el a maga történetét.

A jelenlegi Erdély-felfedezés sajnos leginkább hisztérikusnak mondható. Romantikus, pálinkát, népművészetet, hegyeket, tájszólást váró. A nemzetükhöz visszataláló magyarországiak időnként a ló túloldalára esnek. El kell ezt viselnünk.

Terjedőben az ősmagyar örület az előzőekkel összefüggésben. Tartsunk kellő, keresztyén kritikát. A történelmi múltban való, mindig a saját javunkra tévedő, nagyoló mesék leginkább a dákoromán elméletekkel mutatnak hasonlóságot. Elég dicső a történelmünk anélkül is, hogy mindenféle sületlenséget összehordunk. „Jézus magyar volt.” Sőt, szerintem egyenesen baranyai...

A magyarországiak számára mindig nehezen felfogható, hogy egy idegen országban hogyan lehetnek ott a magyarok. Tartsuk tiszteletben csodálkozásukat, aztán rendeződjön a dolog: ha kicsodálkozták magukat, tartsuk számon egymást, és már el is értük célunkat.

Kovácskida, 2013. február 5.

A szerk. utólagos észrevétele

Fenti előadás az „anyaországi”, magyarul érző és gondolkodó szemszögéből tárgyalja a témát, a magyarországi és határon túli magyarság közötti különbözőségeket. Elismerve a próbálkozás értékeit, nem lehet nem látnunk, hogy a szemléletbeli eltérés már magában a dolgozatban, a kérdés megközelítésében jelen van. A „külhoni” (erdélyi) ember előtt feltárul ugyanis ennek teljes komplexitása, melynek összetevői közül – a teljesség igénye nélkül – soroljunk fel néhányat: a transzilvánizmus kérdésköre a maga történelmi összefüggéseiben, a nagyromán nemzetpolitika determinálta perspektívátlanságában, a románsággal való együttélés problematikája, elkerülhetetlen következményei, a beolvadás, szórványosodás folyamata, a Nagy-Magyarország keretében is mindig létező regionális különbözőségek számbavétele, majd a közel évszázados elszakítotttság hatásai, következményei anyagiakban, gondolkodásban, mentalitásban, és újabban a globalizáció hatásainak azonos (?) vagy eltérő (?) volta.

Számunkra, áttelepült erdélyiek számára pedig külön tanulmányozandó téma lehetne a saját, erdélyi vonások, érték-ként megélt tulajdonságok megőrzésének igénye, lehetősége, sikere vagy sikertelensége, egy újabb, ideáti, immár fordított előjelű „beolvadás” folyamata, és a feladatsor hosszan folytatható. Aztán ezzel párhuzamosan szükséges felmutatni az erdélyi magyarság mindenek dacára kiírthatatlan ragaszkodását nemzetéhez, vagy esetenként éppen ennek sorvadását. Mindez szükséges penzumnak is tekintendő, elsősorban a kérdés szakemberei, a társadalomkutatók, de minden érdeklődő magyar ember számára is. Reménykedve várjuk további megközelítések jelentkezését.

Székely művészeink

Daday Gerőről (1890-1979.) és Ipó Lászlóról (Felsőboldogfalva, 1911. március 4 – Székelykeresztúr, 1991. március 22.), két, tehetségük és alkotásaik arányában sokkal több figyelmet érdemlő erdélyi festőművészről.

A két világháború közötti román uralom alatt Székelykeresztúron a festőművészet is erőteljesen virágzott. Legtehetségesebb képviselője Daday Gerő volt, aki a tanítóképzőnél több éven át viselt tanári állásáról is lemondott, hogy tisztán a művészetnek élhessen, ami pedig akkor éppen vékony kenyeret adott. Bejárta Keresztúr minden zegét-zúgát, ecsetjére vette az ezer színt játszó rétjeinket, erdőinket. Nagyobb vásznain kavarognak a székely ifjak táncában a tempós meg szilaj mozdulatok, a favágók izmában duzzad a székely erő, a sziklákat döntő erőfeszítésekben viaskodik az ezerötszáz esztendő múltból jövő székely elszánt akarat. Majd több vásznon feloldódik a székely dráma a ködös hadak útján Csaba vezérlete alatt haladó hún-székely vitézek gyönyörű költészetében. Az itt élők s messze vidékbeli úri házak falát is sok ilyen kép tölti be művészi ragyogással.

Daday Gerő:
Önarckép

Daday Gerő legjelentősebb képét az 1935-ik évben festette a katolikus plébánia egyik szobájában. A hat méter hosszú és három méter széles kép Báthori István erdélyi fejedelem meghívását ábrázolja a lengyel trónra. A képen a fejedelem a Báthori-család címerével ékes trónus-szerű emevény előterében természetesen nyugodtsággal áll fejedelmi köntösben, kezében jogar-

ral, mellette, az emelvény lépcsője mellett a külföldi diplomáták feszengenek. A lengyel rendek küldöttségének vezetője pergamentekercset kínál Báthori felé, mögötte a küldöttség tagjai festői lengyel ruhában élénk taglejtésekkel fejezik ki az örömet és lelkesedést a fejedelem látása felett. Szemben, a háttérben a magyar udvartartás egykori képek nyomán felismerhető alakjai helyeződnek el, a kép legszélén jobbra egy marcona katona lengyel zászlót terít el az előtér padlózatán, mint a lengyel hódolat jelképét. Az ablakon beszűrődő fényhatások nagyszerűen oszlanak el az alakok ruházatán. A plasztikus ruhák az igazi bársonyt, a valódi selymet, a teljes anyagszerűséget mutatják. A fehér és színes tollak pedig szálanként mozogni látszanak a párás levegőben.

Ezt a képet Horthy Miklós, Magyarország kormányzója vásárolta meg és ajándékozta a nemes lengyel nemzetnek.

A kép megfestésének körülményeire jellemző, hogy a román hatalmasságok tudomást szerezve a készülő, magyar tárgyú történelmi képről, fenyegető hangokat hallattak. Daday, hogy az esetleges veszedelmet elkerülje, a kész Báthori-alakot övig érő szakállal román fejedelemmé változtatta át. Csak az utolsó pillanatban alakította vissza a történelem hamisítatlan Báthorijára.” (Orbán János: *Székelykeresztúr története*)

Dadaynak kedvenc tanítványa volt Ipó László, aki az arcképfestés terén alkotott kiváló műveket. 1911. március 4-én született Felsőboldogfalván, korán árvaságra jutott, már kisgyermekként megtapasztalta a számkivetettséget. Elemi iskolai tanulmányainak elvégzése után érdeklődése a festészet felé irányult. Már 1925-ben megismerkedett a Tanítóképző rajzszakos tanárával, Daday Gerő festőművésszel, aki azonnal felkarolta, rajzra oktatta, s egyengette útját az elkövetkező években is. Az olajfestészet technikáját Vass Alberttől sajátította el, a portréfestés titkaiba pedig Ács Ferenc vezette be.

1936-ban Székelykeresztúron nyitotta meg első tárlatát, majd a segesvári, medgyesi és a marosvásárhelyi közönségnek mutatkozott be. Termékeny alkotó volt, folyamatosan tanult, főleg a portréi keltették fel a figyelmet, 1941-ben elnyerte az Orvosi Egyetem képzőművészeti pályázatát. Érdeklítették Erdély kiemelkedő személyiségei, megörökítette dr. Molnár István, Tompa László, Tomcsa Sándor, Kelemen Lajos, Benedek Elek és a versmondó György Dénes arcképét. Dolgozott megrendelésre, a keresztúri családok részére is.

„Szűkös anyagi viszonyai miatt csak lépésről-lépésre fejleszthette östehetségét, de önszorgalmából néhány év alatt a kolozsvári előkelőbb körök érdeklődésébe került. Csodálatos, éles meglátással adja vissza a megszólalásig hű arcokat minden

Ipó László: Önarckép

hízelgés nélkül, de a vonások torzójának a kikerülésével is. Ha felfogásában csak kissé is jobbra fog kanyarodni, mentesülni fog az anyagi gondoktól.” – írja róla Orbán János, a **Székelykeresztúr története** című, nagy volumenű kötetében, 1942-ben.

A történelem azonban másképp döntött Ipó László – mint nagyon sok más erdélyi tehetség – sorsa felől is. S bár Székelykeresztúr nem tartozott a kiemelkedő képzőművészeti központok közé, csak az unitárius gimnáziumban, később pedig a tanítóképzőben oktató rajztanárok tartózkodtak huzamosabb ideig a városban. Az itt működő képzőművészek közül Ipó László az egyetlen kivétel, aki 1944-es letelepedésétől kezdve haláláig nem hagyta el a települést. Családot alapított, négy gyermeket nevelt fel, a festményeiből élt és tartotta fent családját korántsem könnyű körülmények között. Panaszkodni mégsem hallotta senki, művészi elkötelezettsége, az övéi iránt érzett páratlan ragaszkodása erőt adott számára egy életen át. Székelykeresztúr hűségese festője lett. A festészet egyik legizgalmasabb és legnehezebb feladata a portréfestés, Ipó Lászlónak pedig szinte nincs is képe alakok nélkül, arcképei arról árulkodnak, hogy a művész be tudott férközni, el tudott jutni modelljei lelkének mélységéig és tehetségével maradandót alkotni. Később megfestette a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet jeles professzorainak arcképét is. A festészet mellett a zene is érdeklődési körébe tartozott, 15 éven át ő volt az elsőhegedűse a keresztúri Filharmóniának, a mesterhegedűk faragásában is élen járt.

Élete alkonyán is a városára gondolt, 26 olajfestményét ajándékozta Székelykeresztúrnak a leendő, nevét viselő galéria létrehozása céljából. *„Székelykeresztúr városának ajándékozom a mellékelt leltárban feltüntetett olajfestményeimet: 26, azaz huszonhat darabot. Ezek után végre én is megértem, hogy egy régi vágyam teljesülhet ez alkalommal. Ti. mindig bántott, hogy az én kedves városomnak, Székelykeresztúrnak nincs képtára, ahol gyermekkorom óta mindig otthon voltam, vándorútjaimból megtérve mindig hazajöttem, és most megfáradva, öregem is ide térek majd meg pihenni, örökre*” – olvashatjuk az ajándékozó megható sorait.

Sajnos, tudomásom szerint ezek az értékes festmények ma már nincsenek közszemlére téve, pincében heverve várják, hogy újból értő kezekbe kerüljenek és újból elfoglalhassák az őket megillető helyet. *(Szerző megjegyzése)*

1994-ben, nevét viselő művészeti alapítványt hoztak létre, 1995-ben emléktáblával jelölték meg azt a székelykeresztúri házat, amelyben élt és alkotott. 2002. október 2-án Ipó László festő munkáiból emlékkiállítást nyitottak Marosvásárhelyen, a Kultúrpalotában. *„Vannak dolgok, amiket pénzen nem lehet megvenni, ilyenek a tehetség, a szeretet, a hit és a művészet”* – hangzott el az édesapja emlékét nehéz körülmények között is fenntartani próbáló fia szájából, a gyűjteményes kiállítás megnyitóján.

Néhai Ipó László keresztúri festőművész alkotásai Románián kívül még kilenc országban lelhetők fel.

1991. március 22-én hunyt el, a városi temetőben alussza örök álmát nagyon szeretett hitvesével, László Irmuskával közös sírban. Együtt, immár az öröklétben is.

B. Osvát Ágnes

25 éves az Erdélyi művészek Leányfalun sorozat

Egy negyedszázados múltról méltán mondhatjuk, hogy már hagyományt jelent.

Nos, Leányfalun éppen 25 éve látogathatják Erdély alkotóinak kiállításait a Dunakanyar, a főváros – és a közönség ismeretében állíthatjuk –, az ország, sőt számos külföldi művészethatalom. E kiállítás-sorozat történetét akár siker-történetnek is nevezhetnénk, hiszen megszakítás nélkül és örökös fejlődést felmutatva zajlottak e 25 év alkalmai.

Az első kiállítás tulajdonképpen 26 éve volt és a Dömösi Galériában zajlott 1988. augusztus 19-én. Dömös szerelme-se, Vertel József barátom kért fel, hogy megnyissam az erdélyi festészet egyik legnagyobbja, Zsögödi Nagy Imre ritka honi kiállításainak egyikét. Megnyitóm sikere bátorított fel és adta az ötletet, hogy ezt követően Leányfalun folytassam a munkát sorozat formájában, minden év augusztus 19-én. Mégis elsősorban az akkor még meglepő tapasztalat adott lendületet, hogy az anyaországban alig ismerik az erdélyi magyar kultúra teljesítményeit. Mintha ama trianoni határok a magyar alkotóerő határai is lennének. Pedig, miként a magyar nemzet, úgy a magyar kultúra határai sem Trianonban lettek meghúzva. Ennek ellensúlyozására tett kísérlet ez a sorozat a mai napig, hiszen e téren még ma is sok a tennivaló. A mostani pénzcentrikus világban pénzben is kifejezhetjük ezt, amikor felhívjuk a figyelmet arra, hogy két azonos kvalitású művész közül az anyaországi nagyságrendekkel drágábban adhatja el képeit. De az élet más területein is nagy a lemaradás. Éppen a napokban láttam megdöbbenve, hogy egy komoly irodalomtörténeti vetélkedőn, ahol neves irodalmárok a jelen, vagy akár a Nyugat korszakának ismert alkotóiról minden apró részletre kiterjedő ismeretekről tanúskodtak, nem tudtak rájönni arra, hogy ki is az a Kuncz Aladár, sőt még Kós Károlyt is összetévesztették vele.

Visszatérve a sorozat történetéhez, a kezdet nem volt egészen akadálymentes, de szívós munkával és kellő tűrőképességgel sikerült elindulni, s az első Leányfalun bemutatkozó művész, Kádár Tibor 1989. augusztus 19-i kiállítása már előre vetítette a várható folytatás reményét.

Azóta 35 erdélyi művészt sikerült bemutatni, a 20. évfordulóra létrehozott gyűjteményes kiállítás is nagy siker volt, és néhány éve már nem csak augusztus 19-én, de május elsején, sőt más időpontokban is vannak a sorozatnak rendezvényei, mi több, a kiállítások után irodalmi esteken emlékezünk egykor volt erdélyi nagyokra, vagy mai alkotókat mutatunk be.

Eddigi kiállítóink: Kádár Tibor, Balázs Imre, Kántor

Antal, Kusztos Endre, Tirnován Ari Vid és fia, Bardócz Lajos, Péterfy László, Botár Edit, Kopacz Mária, Finta Edit, Kotsis Nagy Margit, Molnár László József, Kristófi János, Ughy István és fia Miklós, Bortnyik Éva, Vilhelm Károly, Petrás Mária, Nagy Pál retrospektív p.m, Simon Endre, Csomafáy Ferenc, Márton Zoltán, Paulovics László, Katona Szabó Erzsébet, Bódis Erzsébet, Árkossy István, Török Bíró Erzsébet, Gaáll András, Sípos József, Nemes Ildikó, Zagya László, Z. Nagy Anna, újra a 75 éves Paulovics László és most Márton Árpád voltak. De eddig már két alkalommal rendeztünk kiállítást és könyvbemutatót a Házsongárról is.

A kiállítások megnyitói is jeles személyek voltak, akik közül most csak a rendszeres megnyitókat kiemelve emlékeznék Páskándi Gézára és Lászlóffy Aladárra. Haláluk után az erdélyi művészet kiváló ismerője, Banner Zoltán vette át a stafétát. Az idén az ő sokra értékelt szakkönyveiből is rendeztünk egy kis bemutatót.

A kiállítások irodalmi mellékletének népszerűsége is egyre nagyobb, s az utóbbi években ez is telt ház mellett zajlik. Nem elhanyagolható a jelentősége a rendezvényeket követő baráti találkozónak sem, ahol a magyar kulturális élet több kitűnősége szokott megjelenni a Hitel múzeumban, s ahol nem egy, utóbb sikeres kulturális ügy került megbeszélésre.

Sajnos ehhez a szép és minden bizonnyal hasznos munkához eleddig támogatást nem sikerült szerezni, de ez nem lehet akadálya a folytatásnak.

Az idei első rendezvény május elsején zajlott. Kiállító művésznünk az egyik legkiemelkedőbb élő és ma is Erdélyben alkotó festő, a csíkszeredai Márton Árpád volt. Ő az éppen egy éve itt vendégeskedett Gaál András volt a nevezetes Gyergyószárhegyi Művésztelep létrehozója. Banner Zoltán értő megnyitójából azt is megtudhattuk, hogy pl. Kolozsváron ma is mintegy 50-60 magyar művész él és alkot, Marosvásárhelyen is legalább 30, de a székely városokban több tucat magyar alkotó munkája biztosítja az élő magyar erdélyi képzőművészet folytonosságát.

Az irodalmi esten most Kiss Jenőről, az erdélyi Mezőségi hűséges költőjéről emlékeztünk: Nemrég lett volna 100 esztendő. A költőről szóló előadásom közben, Ós Enikő rendezésében ő maga, valamint Incze Ildikó és Tarján Györgyi művésznők adtak elő Kiss Jenő verseiből és prózájából. A költőről szóló nagyobb tanulmányom a Hitel oldalain fog megjelenni.

Az idei évben még két hasonló rendezvényre készülünk. Vertel Beatrix művészi könyvei, Bardócz Lajos Szervátusz díjas újabb munkái és Konthur Bertalan bronzplasztikái kerülnek bemutatásra.

Szeretném remélni, miszerint a sorozatot a település és a Dunakanyar művészetkedvelő közönsége megszerette annyira, hogy ha már koromnál fogva nem folytathatom a szervezői munkát, akad majd, aki átveszi tőlem ezt a sok áldozattal járó, de sok örömet is hozó szolgálatot. Így aztán Leányfalu és annak új szép kulturális szíve a Falu-ház még sokáig aktív részese maradhat az ország kulturális vérkeringésének.

Szász István Tas, Leányfalu

Az ún. „zászlóháború” múlt századi előzményei

1921 tavaszán írta Juliu Maniu: „*Ha tőlem függne, megengedném, hogy a magyarok Erdélyben kitűzhessék nemzeti zászlóikat. Mert inkább félek azoktól a kis nemzeti színű szalagoktól, amelyeket a magyarok imakönyveikbe rejtve őriznek, mint a házaikon lengő lobogóktól.*”

1922 október. Az 1922/85097 sz. törvény elrendelte a magyar nyelvű feliratok eltávolítását a közintézményekről.

1923 február: „*A liberális kormány betiltotta Madách Imre Az ember tragédiája című capo d'-operájának előadását dr. Janovics Jenő kolozsvári magyar színházában. (...) Nem tudjuk, hogy a nemzeti védelem micsoda parancsoló szüksége diktálta a belügyminiszternek ezt az intézkedést. Azt azonban tudjuk, hogy a romániai magyar polgárságot mélyen érintette szabad művelődésének ez az akadályozása.*” Victor Eftimiu

1924. június 30. A 48076-924. számú törvény alapján az összes tanárnak Románia történelméből, földrajzból és alkotmányából vizsgát kell tennie, - román nyelven.

1929. február 1. A Keleti Újságban Pop Ghita képviselő nyilatkozta: „*Hibás a mai kétnyelvű rendszer. Szerintem az oktatás fő célja az ismeretek megszerzése és nem a román nyelv elsajátítása. Ezt, mint jó román mondom, aki nem felejté azonban azt, hogy az egyetemes emberi kultúrával szemben, nemzetiségre való tekintet nélkül, kötelességeink vannak. Kétségtelen, hogy mi, románok jó szemmel nézzük azt, hogy a kisebbségek elsajátítsák az állam nyelvét. A nyelvtanulás tekintetében azonban nem szabad a kényszer eszközeit használni. Az emberi kultúrához csak az anyanyelven való oktatás vezet. Nagy hibának tartom, hogy a magyar vidékekre olyan tanítókat küldtek, akik nem tudnak magyarul, amiből az tűnik ki, hogy a tanítás kizárólagos célja a román nyelv elsajátítása a többi tárgyak teljes elhanyagolásával. Mert legyenek bármilyen kitűnő tanárok is, de ha a gyermekek nem értik meg őket, a tanítás illuzórikussá lesz, nagy szellemi kárára úgy az államnak, mint az illető kisebbségnek. Egyáltalában szerintem a kétnyelvűség elítélendő. Egy iskolában nem lehet két nyelven tanítani. Ez természetesen nem zárja ki a román nyelvnek tantárgyként való tanítását. Felfogásom szerint az iskolának az a célja, hogy az illető népet belevonja az emberi kultúrák közösségbe, és nem az, hogy onnan kizárja. Ez pedig csak az anyanyelven való oktatással érhető el.*” (Gyönyörű gondolatok! G. L.)

1935. december 23. A 184276-1935. sz. rendelet előírta, hogy iskolai pecséten semmilyen címer nem szerepelhet.

1936. március 27. Törvény született arról, ha a városi vagy megyei tanácsban valaki nem románul beszélt, úgy az a tanács felosztható. Ugyan e törvény rendelkezik arról, ha valaki csak a nemzetiségek nyelvén írt szöveget festet a reklámtáblájára, úgy annak adója a román nyelvű tábla adójának nyolcszorosa...

1938. Megjelentek az irodákban a „*Vorbíti numai romaneste!*”- feliratok. („Csak románul beszélj!”)

1938. január 1. Octavian Goga újévi szövegében kijelentette: „*Románia a románoké!*” Január 1. és 1944. február 26. között 190 132 fő menekült Romániából a magyar közigazgatás alatt álló területekre.

1940 február. A nyilvános helyeken új feliratok jelentek meg:

„Nici o brazda!” („Egy barázdát sem!”) 1944. szeptember 20. Felhívás a *Desrobirea* című lapban: „Erdélyi románok! Szabadságunkat tüzzel és vérral szerezzük vissza! A magyar tömlőcöket szétzúzzuk, a falvakat és városokat megtisztítjuk a német-magyar hóhéroktól, a négyéves idegen megszállást kegyetlenül megbosszuljuk!”

1944. december. Kolozsváron és Marosvásárhelyen helyi népesség-összeírást tartottak. Kolozsváron ekkor 73.000 ember élt. Ebből 61.000 fő (83,5 % magyar, 10% román. 1941-ben még 110.956 fő lakott itt, ebből 97.698 magyar, és 10.029 fő román.) Marosvásárhelyen 29.692 fő élt, (1941-ben még 44.932) A város magyar lakossága 27.778 fő, azaz 94,5%. (1941-ben még 42, 435), 6,07% román, 1.802 személy, (1941-ben 1.726).

1945. május 1. Az éjszaka eltávolították a kolozsvári Mátyás szobor magyar feliratát. 8-án Petru Groza a kétnyelvű (Matei Corvin – Mátyás király) felirat elhelyezéséről intézkedik, végül mégis az egy nyelvű (Mathias Rex) kerül elhelyezésre.

1945. november. A Magyar Népi Szövetség marosvásárhelyi intézőbizottsági ülése, ahol a résztvevők jórésze támogatta a trianoni határ visszaállítását... A közfelháborodás akkora volt, hogy a szövetség helyi vezetőit Csíkmenaságon és Gyergyószerhelyen meggyilkolták. Udvarhely megyében leváltották a kiáltványt támogatókat.

1946. május 9. Népi Egység: „Akasztófára a magyarokkal és a zsidókkal! – ezt kiáltozta a felheccelt román tömeg Nagy-bányán, Ilie Lazar, Maniu-párti politikus beszéde alatt.”

„Mikor felcsendült a templomban az ének szava: Hol vagy István király, Téged magyar kíván... hangos zokogás tört fel a templomban lévők és a térre szorultak soraiból.” (Mindszenty hercegprímás által cerebrált szentmise a Bazilikában, a párizsi béke aláírása napján.)

1947. február 10. Párizsban a Szövetséges Nagyhatalmak aláírták Magyarországgal, Romániával, Olaszországgal, Bulgáriával és Finnországgal a békeszerződést, Romániával szemben visszaállították az 1938. január 1-jei állapotot, Dél-Dobruzsza, melyet Bulgária 1940-ben szerzett meg a Románoktól, Bulgáriához tartozik a jövőben is, elveszíti Besszarábiát és Észak-Bukovinát, 3 millió dollár jóvátételt kell fizetnie, Magyarországtól Csehszlovákia javára elcsatolták a Duna jobb partján lévő Horvátújfalut, Oroszvár és Dunacsúny községeket. Magyarország köteles a Szovjetunióknak, Jugoszláviának és Csehszlovákiának okozott károkat megtéríteni 300 millió USA dollár erejéig. Romániának nem járt kártérítés. A magyar hadsereg létszámát 65.000 főben, és 90 repülőgépből korlátozták. A Szovjetunióknak megengedték, hogy az ausztriai szovjet megszállási zónában állomásozó csapatainak utánpótlási vonalán – Magyarországon – csapatokat állomásoztasson. Ez volt a jogalapja 1955-ig a szovjet megszállásnak.

1947. szeptember 15. Életbe lépett a békeszerződés, melynek 22. cikkelye: „A jelen Szerződés életbe lépését követően minden szövetséges fegyveres erő 90 napon belül Magyarországból vissza kell vonni, mindazonáltal a Szovjetunióknak fennmarad a joga magyar területen oly fegyveres erő tartására, amelyre szüksége lehet ahhoz, hogy a Szovjet hadseregnek az ausztriai Szovjet megszállási övezettel való közlekedési vonalait fenntartsa.” Takács Lajos Magyar Népi Szövetség képviselőjének cikkéből: „Meg vagyunk győződve, hogy a román munkás és földműves kérges keze és a haladó szellemű román értelmiségi szava sokkal nagyobb és hathatósabb védelmet nyújt, mint bármilyen záradék. Ezért köszöntjük a kormányt, amely a békeszerződésből eltávolított minden, a kisebb-

ségek védelméről szóló záradékot, mert úgy érezzük, hogy hasonló záradék bennhagyása árnyékat vetne arra a légkörre és őszinteségre, amelyben az együtt élő nemzetiségek és a román nép ma munkálkodik és harcol a demokrácia eszméjének végleges győzelme érdekében.”

1948. január. Tűzparancs a román – magyar határon.

1949. április 10. Romániában bevezették a tanácsrendszert.

1950. pünkösd. Ettől kezdve folyamatosan akadályozták a hívek részvételét a csíksomlyói búcsún. Hadgyakorlatokat tartottak, a Csíksomlyóra vezető utakat lezárták, a székely körvasúton a mozdony csak egyetlen kocsival közlekedett a búcsú előtti két napon, és Csík felé nem adtak ki jegyet, rendszeresítették az utakat lezáró kerékpárversenyeket, kifejezetten pünkösd szombatján, stb....

1950. szeptember 22. A háromszéki Gidófalván a tüntetők közé lőnek. Két halott.

1952. szeptember 21. A 331. számú törvénnyel ismét átszervezték a közigazgatást. A 28 tartományból csak 18 maradt meg. A Magyar Autonóm Tartomány 13. 550 négyzetkilométeren jött létre, 731 000 lakossal, melynek 78 %-a magyar volt, 20 %-a román, és 2 %-a egyéb. A tartományon belül létrehozott 9 rajonból csak kettő, a régeni és a maroshévízi volt román többségű. Temesvár környékén Jugoszlávia felé erődvonal építését kezdik meg: „Olyan hatalmas betontesteket tettünk a földbe, amelyek kétezer zsák cementet is magukba nyeltek.”

1952. december 17. A Végrehajtó Bizottság 16554 sz. rendelete alapján a községek névváltoztatására létrehozott bizottság 1952. január 8-án alakult. A rajon 15 (Székelyudvarhely környéki) községének, illetve falujának névváltoztatására tett javaslatot: „Szentábrahám-Leányhalom, Szentlélek-Nyikófalva, Szentmihály-Ligetújfalut, Szentmiklós-Somospaták, Szenterszéb-Erzsébetfalva, Bikafalva-Nagyküklőfalva, Kápolnásfalva-Homoródfő, Szentegyházfalva-Fenyőmező, Szenttamás-Szilvaskert, Szentkirály-Rezalja, Homoródszentmárton-Új Élet, Homoródszentpál-Sósmező, Homoródszentpéter-Péterfalva, Homoródkarácsonyfalva- Kis Homoród, Szentlászló-Lászlófalva, Hodgya-Józsafalva. (Itt született a kommunista mozgalom később kivégzett harcosa Józsa Béla.) Az eredeti javaslaton egy ismeretlen kéztől származó bejegyzés található: „Borzalmas”

1956. június 13. A bolgár, csehszlovák, lengyel, magyar, román és szovjet kormányok közti megállapodás értelmében ezen országok polgárai e naptól kezdve útlevél nélkül utaznak egymás országába. (?! G. L.)

1957. Ebben az évben 1.642 személy utazott Magyarországra. (1958-ban 20.488 fő, 1959-ben 21.616 fő, 1960-ban 22.281 fő, 1961-ben 25.820 fő, 1962-ben 71.705 fő, 1963-ban 72.191 fő, 1964-ben 72.544 fő, 1965-ben 69.566 fő.)

1965. március 22. A Román Kommunista Párt első titkárának Nicolae Ceausescu választotta.

1966. Székelyudvarhelyen minden törzslakosra 6 fő bevándorló jutott. Marosvásárhelyen 86.500 ember élt, ebből 60.200 magyar, román 26.000. Tíz év múlva a 152.000 fős városban már 70.000 román lakott a 81.000 magyar mellett, azaz évente 5.000 románt telepítettek átlagban a városba.

1968. február 16. Románia új közigazgatási beosztása, egyben a neve is Román Népköztársaságról Románia Szocialista Köztársaságra változott. Megszűnt a Maros-Magyar Autonóm Tartomány. Erdély területe ekkor 103.153 négyzetkilométer, lakossága 6.775.000 fő. (Ez Románia lakosságának 35,2 %-a.) A közigazgatási törvény a megye -rendszerre épült, 39 megyét, (1981-től 40) vezettek be. Székelyudvarhely municípium rangot kapott. (Később Csíkszereda, és Sepsiszentgyörgy is.)

1969. A 2290/1969. számú minisztertanácsi határozat értelmében büntetendő, ha anyakönyvben a néven kívül bármit nem román nyelven, vagy nem a román helyesírás szerint jegyeznek be. A 6/1969. számú törvény értelmében, nemzetiségi iskolában csak az illető nemzetiség nyelvét ismerő tanszemélyzet alkalmazható... (1985-ben Hargita megyébe 223 friss diplomás tanár kapott állást, közülük 8 volt magyar)

1971. A román „kulturális forradalom” megindulásának eszendeje. A „liberalizálást” és a „nyitást” végképp leállították, a Ceausescu-rendszer egészen 1989-es bukásáig egyre keményebben gyakorolta a totalitárius elnyomást, és elszigetelte Romániát a világ többi részétől.

1972 vége. A későbbiekben ennél korábbi Ceausescu beszédéből sem volt szabad semmit sem idézni...

1974. december 6-i, 225. sz. törvényrendelet megtiltotta, hogy a külföldi állampolgárok megszállhassanak magánszemélyeknél. (Ezt az 1976/372. számú törvény módosította, mely szerint „bármilyen rokonuknál megszállhatnak a külföldi, de román származású (!) személyek.) A hetvenes évek közepén Hargita megyében a gyermekek 5 %-a járt román iskolába.

1979/283. számú törvényerejű rendelet igen szigorú takarékosági intézkedéseket vezetett be a villamos, és tüzelőanyagok fogyasztása terén. Egy 3 szobás, 3-4 tagú család vidéken havonta 550 kWh áramot fogyaszthatott, a kedvezményes 55 banis áron, ha ezt 120 kWh-val túllépte, már 90 banit kellett érte fizetnie kW-onként. A 278/1979. számú törvényerejű rendelet értelmében 100% vám valutában történő megfizetése után külföldi állampolgár 150 gramm húskészítményt, húskonzervet, 150 gramm csokoládét, 1 liter szeszesitalt, 2 liter bort vihetett ki az országból... Egy Sport televízió 2870 lejbe, a legdrágább Lux 151-es pedig 4000 lejbe került. A legdrágább, asztali, sztereó rádiókészülék ára 3535 lej. 1 juhbőrért a felvásárlótelepen 23-75 lej, egy házinyúl bőréért 2-8 lej fizettek.

1981. október 9. Romániában rendelet jelent meg arról, hogy 5 év börtönbüntetés szabható ki azokra, akik a különböző élelmiszerekből a hivatalosan megállapítottnál többet tartalékolnak. Korlátozzák az egy alkalommal vásárolható élelmiszerek mennyiségét, és mindenki csak a lakóhelye szerint illetékes üzletben szerezheti be az élelmiszert.

1982. november 1. A 402/1982. számú törvényrendelet alapján a kivándorlásukat kérőknek az ország elhagyása előtt tanítatásuk költségeit konvertibilis valutában meg kell az államkasszájának téríteniük.

1985. A főbb élelmiszereket ismét névre szóló élelmiszerjegy alapján osztják ki. Az év első felében mindössze háromszor adtak kukoricalisztet, s csak a nehéz fizikai munkát végző erdei munkások kapták meg a fejadagot. (A fejadag ekkor havonta 1 kg liszt, 1 kg cukor, 1 kg kukoricaliszt, 1 liter olaj, 8 db tojás, vaj, 1 kg hús) Egy bizalmas rendelkezés értelmében külföldi állampolgárokat csak munkahelyük egy erre kijelölt helyiségében lehet fogadni, és minden állampolgárnak írásos jelentési kötelezettsége volt, ha külföldivel került kapcsolatba. Albánia lakosságának 41%-a, Románia lakosságának 15.4 %-a, Kelet-Németországnak 13.7 %-a, Csehszlovákiának 10.6 %-a, Bulgária lakosságának 10.2 %-a, Jugoszlávia lakosságának 9.5 %-a, Magyarország lakosságának 8.2 %-a, Lengyelország lakosságának 5.7 %-a volt tagja a kommunista pártnak. David Funderburke (az USA bukaresti nagykövete) véleménye szerint Ceausecsunak már középtávon sincs semmi esélye a túlélésre, ezért az Egyesült Államoknak nem szabad támogatnia Romániát. Funderburke Románia-ellenes gazdasági intézkedések megtételét sürgette Ronald Reagan elnöktől, és felhívta figyelmét: a romániai ellenzéki erőket kell támogatni

(Az eljárást utóbb beszüntették. A szerk.)

Gerendás Lajos

Támogatóink

(a megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

Emlékeztünk rá: lapunk függetlenségét és erdélyi olvasóinkhoz történő díjmentes eljuttatását teszik lehetővé e nagylelkű adományok.

Köszönjük!

Bagosi Zoltán	Jászberény	1500
Balázs Imréné	Vác	1000
Banner Zoltán	Békéscsaba	500
Boros Odett	Monor	3500
Boross Tibor	Fadd	1500
Csiszér József	Tatabánya	1000
Gácsér János	Örvényes	3500
Gyárfás András	Svájc	800
Dalmay Árpád	Nyíregyháza-Sóst.	1500
Dr. Babos Éva	Cece	5000
Dr. Bencsik József	Cegléd	1500
Dr. Brumár Mihály	Karancsság	2000
Dr. Cey-Bert Róbert	Siófok	3500
Dr. Dóczy Katalin	Budapest	1500
Dr. Gulya Erzsébet	Kemecse	500
Dr. Horváth Sándor	Pécs	500
Dr. Inczeff Zsolt	Ócsa	3500
Dr. Kelemen Ágnes	Százh.batta	500
Dr. Király József	Komló	3500
Dr. Kovács Antal	Celldömölk	3500
Dr. Lőrincz Zoltán András	Baktakék	3500
Dr. Máthé Barabássy Lajos	Veresegyház	3500
Dr. Szabó Éva	Pápa	1500
Dr. Szabó Zoltán	Szentjékkabfa	3500
Dr. Szilágyi Gizella	Farkasgyepű	8500
Hegedüs Pál	Budapest	3500
Holányi Julianna	Berhida	1500
Koller Mártonné	Bonyhád	500
Kristyák Istvánné	Oroszlány	1000
László István	Monor	500
Lenhardtné B. Emma	Budapest	1500
Nagy Jenő Zoltán	Zichyújfalu	1000
Orbán Márton	Budapest	500
Novák Ernő	Budaörs	8500
Prof. Dr. Szabó T. Attila	Balatonfüred	4000
Placz Józsefné	Esztergom	500
Potápi Árpád János	Bonyhád	
	város polg.mest.	2000
Ravasz László Könyvtár	Leányfalu	500
Szakáll Károly	Enying	500
Szikra István	Jászberény	1500
Szűcs Lóránd Gyula	Siófok	500

A kultúráltság

(folytatás előző, márciusi számunkból, befejező rész)

A nemzeti kultúrán belül a népi (falusi) kultúra az, amelyre mindannyian, minden téren a legbiztosabban támaszkodhatunk, mert hagyományaiban megőrizte mindazt a jellegzetes nemzeti lelkületet, ízlést, stílust, gondolkodásmódot és értékes tapasztalatot, melyet a nép évezredek múltja során szerzett és alakított ki magának. A népi kultúra teljes értékű és maradó, melynek minden megnyilvánulását áthatja a művészet. A népi kultúra egyszersmind olyan erőtartálék, mely a magas kultúra számára is mindmáig ihletadó forrás. A magaskultúra viszont megerősíti, kibővíti, továbbfejleszti, és minőségileg felsőbb szintre emeli a népi kultúra hagyományait; ezért kultúráltságunkat a magaskultúra, mégpedig mindenekelőtt a saját nemzeti magaskultúra múltjának és jelenének értékeivel kell továbbfejlesztetnünk.

A saját nemzeti kultúrához való ragaszkodás, annak ismerete, fejlesztése és védelme mindenkinek joga, mint saját arculatához és tulajdonához való jog, ám egyben feladata és kötelessége is, melyet nem vállalhat át senki más helyette. Igazi kultúráltságot csak anyanyelven, melyen a fogalomalkotás kialakult, és csak anyanyelvű iskolában lehet szerezni, mert csak az igazán a miénk, ami saját nyelvünkön van birtokunkban. A gondolat és az éntudat szorosan összefügg, s így, aki szokványosan idegen szavakkal tudja csak kifejezni gondolatait, annak éntudata is könnyen zavart szenved. A tudományokat és mesterségeket is azon a nyelven kell elsajátítani, amelyiken a legkönnyebb: vagyis anyanyelven, s akkor bármilyen nyelvi környezetben is jó szakember lehet. Akinek nincs kellő alapja az anyanyelvi kultúrában, annak nem lehet semmilyen valódi kultúrája, hiszen a saját nyelv és nemzeti kultúra minél jobb ismerete nélkül nem lehet igazán megérteni más kultúrákat sem.

A saját kultúra minél tökéletesebb ismerete, sőt élése nélkül tehát egyszerűen elveszítjük talpunk alól azt az egyetlen szilárd támasztékot, amely nekünk adatott, s úgyszólván kultúrák közötti, lebegő vagy inkább ingó állapotba kerülünk, mert nem fogunk tartozni teljesen egyetlen kultúrkörhöz sem. Mindenki csak a saját kultúrájában lehet teljes értékű, mert csak a saját kultúra alakíthatja ki azonosságtudatunkat, amelynek hiányában az emberből Akárki lesz, aki akárkivel barátkozik, akárkihez férjhez megy, vagy akárkivel megnősül, mert nincs benne a valahová tartozás érzéséből semmi. Kulturális hagyományaink beható tanulmányozása ezért nem csupán a megismerést szolgálja, hanem a saját arculat és azonosságtudat kialakítását is. Nem lehetünk igazán önmagunk sem, hogyha nem ismerjük és ha nem vállaljuk fel sajátos nemzeti és családi kulturális örökségünket.

A saját kultúra tehát alapot teremt az idegen kultúrák megismeréséhez, az idegen kultúrák ismerete viszont kiemeli és tudatosítja önnön kultúránk sajátosságait, s ezáltal megerősíthet tulajdon kultúránkban. De az idegen kultúrák értékei közvetlenül is gazdagíthatják saját kultúránkat, hiszen minden, ami valódi érték, csak előre visz és gazdagít. Valójában nincs is nemzeti kultúra nemzetközi hatások nélkül. Vannak egyetemes kulturális hagyományok is, melyek mindannyiunk számára közősek.

Kultúráltságot tehát a nemzeti (népi és magas) kultúránk hagyományainak a magunkba építésével és a különböző idegen

kultúrák felé való nyitottsággal szerezhetünk, anélkül, hogy a magunkét felcserélnénk vele. Más kultúrák megismerése ugyanakkor az előítéletek megszűnéséhez is vezet, s ezáltal hozzájárul a jogtisztelet, a barátság, a béke, az összhang megteremtéséhez, az értékes másság elfogadásához és a sokféleség megbecsüléséhez. Nincs tehát demokrácia kultúráltság nélkül, mint ahogy korszerű kultúráltság sem lehet demokrácia és nyitott határok nélkül. Az önkényuralom engedelmeskedő értelmiségieket nevel, akik nem rendelkeznek semmiféle értéktelítő tudással; ez csakis áltudományhoz, igénytelen „művészethez”, erkölcstelenséghez, a szakmai színvonal csökkenéséhez, egyszóval álkultúrához vezet, hiszen értéket csak szabad és független értelmiségi (vagy népművész) alkothat, akinek önálló véleménye és világképe van. Mindazonáltal a szabadság önmagában még nem ad senkinek sem kultúráltságot, mint ahogy a sok pénz vagy a sok szabadidő sem ad. Pl. ha valaki sokat utazik külföldön, még nem jelenti azt, hogy sokat is tanul, csak azt, hogy sokat tanulhatna.

Idegen nyelvek és kultúrák megismerésére tehát szükség van, ezek az ismeretek azonban csak akkor fogják valóban gazdagítani a saját kultúránkat, ha csak azt vesszük át belőlük, ami számunkra hasznos, tanulságos és bizonyos átalakítással be lehet építeni önnön kultúránkba, anélkül, hogy közben elnyomná annak jellegzetességeit és sajátosságait. Am ki kell küszöbölni kultúránkban minden olyan idegenséget, ami nem illeszkedik bele, ami árt, ront, összezavar, meghamisít és szegényít.

Így hát a különböző kultúrák között nemcsak kölcsönhatás, hanem bizonyos elkülönülés is van, így pl. a nemzetiségi kultúra sem az idegen többségi kultúrának a része vagy valamiféle változata, hanem az anyanemzet kultúrájának a része, de egyszersmind az egyetemes kultúrának is értékes része és változata. Nem az idegen kultúra árt meg tehát a magunk nemzeti(ségi) kultúrájának, hanem a saját kultúrátlanságunk; de a kultúrátlanság idegenek is árthatnak, akik nem a saját kultúrájuk fejlesztésével, hanem más kultúrák és emberek elnyomásával és megsemmisítésével próbálják biztosítani „kultúrfőlényüket”. Ezzel rendszerint éppen az ellenkező hatást érik el: megbecsülés helyett megvetést váltanak ki magukkal szemben. Erőszakolással, rákényszerítéssel nem lehet érdeklődést kelteni saját kultúránk kincsei iránt, hanem csak értékeinek felmutatásával és magunk megszerettetésével.

A kultúrál ember megtiszteltetésnek veszi az idegen nemzetiségű ember érdeklődését a saját nemzeti kultúrája iránt, és szeretettel, előzékenységgel fogadja. Ő maga is elismerést, tiszteletet mutat az idegen értékek iránt, és nem lát veszélyforrást bennük. Ehelyett inkább tanulni igyekszik belőlük, de hogy ténylegesen melyik kultúra és annak melyik ága iránt mutat fogékonyságot, az már mindenkinek a maga dolga és szíve joga, mely nem tűr semmiféle beleszólást, mert sokféle adottságtól, körülménytől és helyzettől függ. Becsülj meg minden kultúrát, tanulj is tőlük, de ne hanyagold el a magadét sem, ellenkezőleg: alapozz a magadéra, és alapozd meg a magadét.

Kultúráltságunkat tehát nemzeti és nemzetközi népi és magas kulturá(n)k jelenéből és múltjából építjük fel, alapul az anyanyelvre és a saját népi kultúrára támaszkodva, annak esélyét és túlsúlyát biztosítva, nemzetközi hatásokkal is gazdagíthatjuk. De mindig valóságos tér- és időbeliségből kell kiindulni: aki saját közvetlen környezetét, szülőföldjét, honát, városát, utcáját, munkahelyét, iskoláját, szomszédjait, családját, sorstársait, akikkel együtt él, tanul, küzd, dolgozik - nem fogja fel, nem ismeri, nem érzékeli kellőképpen, az légüres térben él.

A kultúráltság különféle típusai, formái és fokozatai az egyé-

nek kisebb-nagyobb csoportjait, tömegeit egyesítik, s így mindannyiunkat egy közösség részévé, tagjává tesznek. Nem tudni és nem érezni kellőképpen a saját kultúránkat, nem ismerni eléggé nyelvét, dalait, táncait, történelmét, díszítő művészetét stb. azt jelenti, hogy nem tartozunk igazán a minket megillető közösséghez; a formális közösségi tagság viszont még nem ad kulturáltságot senkinek. Ahhoz azonban, hogy egy közösségnek ténylegesen is tagja lehessünk, nem csupán ismernünk kell az illető közösség kultúrájának hagyományait, hanem sajátunknak kell elismernünk őket. Ezáltal a közösség múltja és jelene, örömei és bánatai, történelmi harca a fennmaradásért és a boldogulásért a miénk lesz, a valahová tartozás, az összetartozás tudata pedig az otthonosság érzésével ajándékoz meg. A kulturáltság révén tartozunk valahová, s ahogy felnövünk az asztal lábától az udvarig, a faluig, a közeli városig, ahogy térben és időben kifelé haladva látókörünk és műveltségünk gyarapodásával sorstársaink, szüleink és elődeink életéből is minél több emléket tárolunk és minél több valódi értéket ismerünk meg, fogadunk be és érzünk sajátunknak, s végül már földrésznünk, az egész föld, s talán még az sem: a csillagrendszerünk, s a világ-egyetem a határ, lassanként megtanulhatunk a Mindenség polgárának is lenni, anélkül, hogy közben a gyökereinket elszakítanánk.

A társadalmi élet, a különböző kultúrkörökhöz és közösségekhez való tartozás bizonyos sajátos tudást, életmódot, szokásokat föltételez és követel meg, a kulturáltság pedig olyan ismeretek és készségek birtokába juttat, melyek elősegítik a helyes viszonyulást környezetünkhöz. A helyes viszonyulás persze nemcsak alkalmazkodást jelent, hanem egyszersmind körülményeink megfelelő átalakítását, jobbá tételét is. Egyazon kultúrkör a hasonlóságok és azonosságok egész sorát hozza létre, melyek megkönnyítik a beilleszkedést az illető kultúrkörbe (közösségbe), a különféle kultúrkörök közt ellenben a legkülönbözőbb eltérések adódnak (nyelvükben, gondolkodásukban, hitükben, viselkedésmódjukban, világnézetükben stb.), melyek megkülönböztetik, de el is különítik, el is választják egymástól őket. A nagyobb kulturáltság azonban lehetővé teszi az előítéletek leküzdését, s ezáltal elősegíti a különféle kultúrájú egyének és közösségek közötti megbékélést. Ám amilyen igaz, hogy minél kulturáltabb valaki, annál könnyebben fog tudni beilleszkedni akár idegen kultúrkörbe is, éppoly igaz az is, hogy az olyannyira fontos összhang megteremtése könnyebben és tökéletesebben fog sikerülni összeillő, egymáshoz hasonló, vagy azonos társadalmi-gazdasági helyzetű, származású, korú, természetű, s ezért egymáshoz közel álló kultúrájú (nyelvű, műveltségű, ízlésű, erkölcsű, szokású) egyének, házastársak, és közösségek között.

A különböző ismeretek, a többé vagy kevésbé elsajátított egyik vagy másik kultúra azonban önmagában még senkit sem tölt el az otthonosság érzésével, mert nem mindegy például, hogy mit találunk kifogástalanul szépnek, és mit lelkünkhöz közelállóan szépnek: a különbséget a kettő között a meghitt, bensőséges kapcsolat, a *szeretet* adja. A szeretet teszi a házat otthonná és az országot hazává, a szeretet segít bennünket abban, hogy valóban otthon érezzük magunkat a szülőföldünkön és a világban. Szeretet nélkül nincs kulturáltság, s ha a civilizáció el is vette az érzékenységet az embertől, a szeretet és kulturáltság még visszaadhatja, s így az elidegenedés és a bűn ellen hat. A kultúra nem csupán ismeretet nyújt, hanem élményt is szerez, vagyis magasabb rendű élvezetet, örömet, gyönyörűséget, s ha a kulturáltság egy közösséghez fűz,

méginkább hozzáköt a szeretet. Ezért egy bizonyos kultúrához és közösséghez való tartozás támasztékot, menedéket, védelmet is nyújt, és így biztonságérzetet is kelt. De lehetnek kedvezőtlen körülmények, amikor kiszolgáltatottá és üldözötté is tesz. Így hát valamely kultúrához és közösséghez való tartozás nem csupán születés vagy ismeret kérdése, hanem vállalás kérdése is, sokszor a legnehezebb viszonyok ellenére.

A kultúrának nemcsak helyi, hanem korszakos sajátosságai is vannak, s a kulturáltság (illetve, szokás, ízlés stb.) nemcsak egy közösséghez, hanem egy bizonyos korhoz való tartozást is kifejez, azaz térben és időben is elhelyez valahová. Az emberek nem voltak minden korban egyformák, hiszen hatással volt rájuk a kor uralkodó kultúrája, s a művészet sem magát az embert, hanem mindig a kor emberét ábrázolta. A kultúra jelene azonban a kultúra múltjából fejlődik ki, a hagyomány formálja az értékszemléletet, s a múlt ismerete tanulsgékként szolgál és segít tájékozódni, eligazodni a jelenben.

A kultúra tartalmazza azokat a maradandó elveket és értékeket is, melyek ellensúlyozzák és megmagyarázzák a változó világ új értesüléseit, s a kulturáltság ezáltal megkönnyíti az ember beilleszkedését nemcsak körébe, hanem korába is. Ahhoz tehát, hogy a mai világba beilleszkedhessünk, a régi kultúra hagyományos értékeire is szükségünk van, a korszerű kulturáltság azonban létszükséglet.

A korszerűség a mai ember életérzésének és a mai kor mindennapjainak kifejeződése; de nem mind korszerű kultúra az, ami új és ami divatos: csak ami minőség, csak ami érték. Korszerű kulturáltsággal csak akkor rendelkezünk, ha tisztában vagyunk a mai kor valóban élvonalbeli kultúrájával (filozófiájával, művészetével, tudományával) is. Nem elég ma élni ahhoz, hogy a mában éljünk: csak az „él”, csak az létezik valóságosan, aki ismeri és átéli, átérzi korát, és tudatosan vállalja ebből fakadó kortársi feladatait. A kulturáltság ezáltal képviselőre, felelősségre nevel, megvilágítja a közös célokat és érdekeket, tehát a múltat a jellel és a jövővel összekötő erő, amely lehetővé teszi az alkalmazkodást gyorsan változó civilizációs környezetünkhöz. A kulturáltság segít bennünket a helytállásban, a megpróbáltatások elviselésében, jó irányba befolyásolja minden cselekedetünket, az egyéni és közösségi életet pedig tartalommal tölti meg. A társadalomban az ember kizárólag a kulturáltsága segítségével képes értelmesen cselekedni és kapcsolatot teremteni másokkal. Kulturáltsága különbözteti meg az embert az állattól, kulturáltsága által lesz emberszabású lényből ember. Ezért először az vagyok, amivé anyanyelvem, kulturáltságom tesz, s csak azután, azáltal vagyok ember.

A kulturáltság tehát a természeti lényből kifejlődött társadalmi ember alapvető sajátossága és megkülönböztető tulajdonsága, mintegy a biológiai tevénytől második természet, amely lehetővé teszi a társadalmi (nem biológiai) alkalmazkodást művi környezetünkhöz. A kulturáltság természetünkkel, viselkedésünkkel vált tudás, mely átalakítja gondolkodásunkat, életfelfogásunkat, szabályozza magatartásunkat, viselkedésünket, megszabja szokásainkat, igényeinket, gazdagítja érzélemlátunkat, befolyásolja ízlésünket, növeli tudásunkat, és javítja erkölcsünket, s így végül is hozzásegít önmagunk kiteljesítéséhez. A kulturáltság magasabb fokú öntudat, mely teljesebbé teszi saját benső életünket (személyiségünk) birtokba vételét, megszervezését és fegyelmét, és segítségünkre van egy magasabb rendű, egészséges, tiszta és szép élet megteremtésében. A kulturáltság a személyiség kiteljesedésének csúcspontja.

Dr. Veér Győző, Szováta

Marosvásárhely, ahogy mi látjuk-láttuk

Bács Ferenc színművész
és Szász István Tas orvos-író

Marosvásárhely, ahogy mi látjuk-láttuk – újra székely főváros lesz címmel érdekes beszélgető-párost – Bács Ferenc Jászai Mari-díjas kiváló színművész és Szász István Tas orvos-író párbeszédét hallhatták az érdeklődők 2013. március 20-án Budapesten, az Aranytíz Kultúrház Bartók termében.

A Budapesti Székely Kör Alapítványa által szervezett rendezvény mindkét neves előadója, noha nagyszebeni, ill. kolozsvári születésűek, életük jelentős részét töltötték Marosvásárhelyt.

Visszaemlékezéseik alapján a Ceausescu-rendszer előtt virágzott a színházi- és koncert-élet, világhírű Orvostudományi Egyetem működött e jeles városban. Ám a diktatúra évtizedei mindkét erdélyi közéleti személyiséget elűzték a székely fővárosból, s mindketten 1977-ben települtek át Magyarországra.

Szász István Tas jelenleg Leányfalun él. Bács Ferenc Magyarországon a Vígszínház, a József Attila-, majd a Nemzeti Színház tagja lett, s noha jelentős, nagy szerepeket játszhatott el, filmszerepeket alakított, népszerű sztár lett, pályája vége felé kényszer-nyugdíjba küldték.

Szász István Tas, pszichiáter szakorvos, nyugdíjazásáig körzeti orvos, ám emellett ma is jelentős írói tevékenységet folytat. Családi emlékek és hiteles dokumentumok alapján megírta a szülei házában és anyagi támogatásával szerkesztett *Hitel* folyóirat történetét.

Az esten Szász István Tas felolvasta az alábbi visszaemlékezését Marosvásárhelyről, az esszét mi is megosztjuk kedves olvasóinkkal.

Frigyesy Ágnes

SZÁSZ ISTVÁN TAS

Egy régmúlt vásárhelyi karácsonyra emlékezvén

A vénülő pennaforogató egyre többet szöszmötöl emlékei körül. Nem véletlenül éppen szöszmötöl. Puhák azok az emlékek és dédelgetően vigasztalók. Még akkor is, ha az, amit éppen idéznek, kemény volt és érdes. Ja – mondják ilyenkor – a fiatalság, a megszépítő idő!

Talán inkább a leüledett tapasztalat. A távlatos visszatekintés. Az okok időközbeni feltárulkozása, s a kényszerű beletörődés.

Vásárhely számomra – bár Kolozsvár szülöttje voltam és gyökereimet a Mezőség édesbúsan kopárra kapált, méltóságos szegénységet hintáztató dombjai táplálták – odaérkezésem első percétől kezdve otthont jelentett. S így lenne ez ma is. Nem csupán azért éreztem így, mert családom nagyobbik felének is otthont adott, de nem kis mértékben magyarságáért. Kolozsváron ekkortájt már az 50-50 százalékos határt (eredményt) átlépte a békés etnikai hadművelet. Románul jól beszélő – román barátokat is magáénak tudó – fiatal voltam. De már érezni lehetett, hogy barátság ide, barátság oda, a játék nem babra megy. A Deák Ferenc utcában a jobboldal még magyar korzó volt, s csak a baloldallról harsant fel olykor a vidám román diákhang: te salut doctore, s még helye volt a „sziki fekete-pirosnak” a két oldal közti szigeten, de már előfordult nem egyszer, hogy durva megjegyzés érte a magyarul beszélőt.

Vásárhely más volt. Az elsőéves és elképesztően fiatal diák, kit a szovjet rendszerű hadi érettségiztetés majmolása

éretlenül lökött át a felsőoktatás hadszínterére, a fő tér – akkor talán már-még Rózsák tere nevet viselő – korzóján hiába járt le-fel a két, akkor teljesen idegen testként megélt román templom között, következetesen csak magyar beszédet hallott. S ha feltűnési viselkedése az ország nyelvében jártos kolozsváriakat román szóra ingerelte, csodálkozva fordultak utánuk a sétálók.

Bármennyire is otthon éreztük magunkat, a karácsonyra, ha csak tehette, ki-ki hazautazott. Szilveszterre azonban már visszatértünk és a diákélet nevelte barátságoknak áldoztunk jókedvűen.

Így volt ez még 1956-ban is, bár akkor izgatottabb hangulatban, és számos, addig el sem képzelt kérdőjel titkos dédelgetése közepette.

Aztán eljött 1959 és a nagy fordulat a nemzetiségi s ezen belül az oktatáspolitikában. Az előző évben Kádárék szabályosan lemondtak a határon túli magyarság sorsának követéséről, s erről szomszéd elvtársaikat kellő formában értesítették is. A Kádárt kísérő Kállai elvtárs beszédéből emlékezhetünk arra a mondatra, melyben sokatmondóan jelentette ki, hogy a magyar népnek van elég területe a szocializmus építésére. Kádár az RKP nemzetiségi politikáját dicsérte.

Ezért indulhatott el nyugodtan a nagy henger. Először Dej elvtárs, majd később a nagy utód, szívós munkával végrehajtották a történelmi tettet, melyért napjaink Európájában, nagy csalódásunkra, a sandán, európainak elismert rövidlátó nacionalizmus csak hálás lehet. Hogy ez mekkora tévedés volt (s maradt), arra később fognak rájönni, csakhogy ez már nem fog segíteni sem a győztesen, sem a vesztesen. De erről máskor.

1959, az egyetemek egyesítése Kolozsváron többeket

űzőtt öngyilkosságba vagy vitt a börtöncellákba. Vásárhelyen elég volt egy ennél valamivel kisebb adag megfélemlítés. 1956-os „érdemekre” hivatkozva repültünk az egyetemről.

Ezután egy egészen másfajta karácsony köszöntött reám. Az ólombánya és a santierek világa nem volt melegágya adventi hangulatoknak.

De jött az enyhülés, és 1960-ban ismét magához ölelt a város. Kissé ridegebb volt, kissé szorongásosabb, kissé elvtársibb, s az elvtársi kiszolgálók jóvoltából (utólag visszatekintve) félelmetességében is nevetséges. Hiszen kisstílusú, jellemhibás figurák építették karrierjüket, és megbújt a tudás, a tartásosság s a magyarság is.

Ha jól emlékszem, 1961 karácsonyát írtuk. A hazautazást szigorúan megtiltották. Az egyetemi ifjúság a Székely Színház (akkor még ez volt a hivatalos neve, de nem sokáig) karácsony esti előadásán kellett megjelenjen. A jelenlétet szigorúan ellenőrizték. *Fridrich Wolf* Mamlock professzor című szocialista realista darabja ment. Nem sokra emlékszem belőle. Korabeli dokumentumok szerint Kovács György rendezte. Délceg alakja is megjelenik előttem, de abban már nem vagyok biztos, hogy a professzort alakította, vagy más emlék keveredik ezzel. (Azt – a szerk.)

A családi hagyomány, mely szerint a karácsony az ünnepek ünnepe, megtört. Kényszernyugdíjba küldött apám utazott le hozzám. Nem volt könnyű. Az útiköltség is gondot jelentett. Vásárhelyen főleg menzai „gyaloglásból” (a maradékok szétosztását egy darabig elnézték), veradásból, hétvégi báli, lakodalmi zenélésekből éltem, hogy tehermentesíthessem szüleimet. Közben a család összefogott és sorosztra járhattam.

A színházi előadás után soha el nem felejthető sétát tettünk apámmal a szeretett városban. A tél első fehér palástja lepte be a házakat, már nem hullott sűrűn, de pilinkélt a hó. Lépteink zaját valóban elnyelte a fehér szőnyeg, nem volt hideg, nem ropogott. Az utca lassan elnéptelenedett, és mi halkan beszélgettünk. Istenről, világról, magyarságról, jövőről. S most valóban mosolyogva, a nevetséges hitványságokról, meg a veszedelmesen szárnyaló nemzeti örület ránk nehezedő terheiről. Mindenről.

Előttem van a fehér Vásárhely. Még régi, de már új veszedelmeket idéző formájában. A főtér lámpái égtek, még nem volt akkora áram-megszorítás. A Muskátliból halk zongoraszó szállt felénk, Walton Jenő játszott. Az Apolló kapuja sötéten tátongott. Ablakaiban kihunytak a fények.

Számomra a diákevek menzai hétköznapijainak és a diákbáloknak hangulatát hordozta. Már nem volt velünk Mokos Kálmán és Haász Sanyi, a kitűnő zongoristák, és nem volt hallható Niculescu Dorin a tenor-szakszofonos, vagy az örök öregdiák Turi Béla alt-szakszofonista, Wolman Emil, a klarinétos, Pázmány Elemér és Tóth Laci hegedűjátéka, Fodor Gyuri dobolása, Köble Jocó harmonikája, vagy Szabó Miki, a gitáros és hangfűrészes, Huber Gabi, a nagybőgős produkciója, és a bálók utáni zongorás Gegő-hajnalok ideje is lejárt, de még összeállt a timpanon utódzenekara.

Apám viszont, mint az egykori kolozsvári Hitel folyóirat házigazdája, az általuk megszervezett Vásárhelyi Találkozó

helyszínét látta a tekintélyes épületben, s erről mesélt történetet, melyet, még ma is vannak, kik szeretnének másként hallani.

A vártemplom lépcsőjén vastagon állt a friss hótakaró, a Klastrom utca felfelé csendes volt, a Surlott Grádics környéke is aludt. A letűnt polgári világ 13 fogásos flekkenezései már akkor is csak emlékként bukkantak fel. A Boulevard fájáról le-lehullott egy-egy hócsomó.

És mi csak mentünk és beszélgettünk, és úgy éreztük, hogy angyalok vigyáznak reánk. Valószínűleg így is volt, mert elvégezhettem az orvosi egyetemet, aztán volt erőm kibírni még számos megpróbáltatást, és most visszaemlékezhetek szeretett városomnak erre a karácsonyestjére.

Pedig fogynak az emlékezők. Hetente jó hír az eltávozókról. Az a hó, a 48 év előtti, nyomtalanul olvadt el. De a 48 év nyoma lavinaként temette be a várost.

És milyen nyomot hagytunk mi ott? Nehéz lenne megmondani. Annál inkább érezzük azt, amit Vásárhely, s az egyetem akkor még pislákoló szelleme belénk plántált.

Ezt a lángot az új neoliberais egészségpolitika világhegeregére éppen most oltogatja, éppen most akarja feleslegesnek nyilvánítani.

Ma már nem a beteget vizsgáljuk, nem ülünk le együtt okos konzíliumokra, hanem a humán erőforrást látjuk el gépek használatához szükséges beutalókkal. Már nem úgy gyógyítunk, sőt nem is úgy gyógyulunk.

S vajon van-e gyógyulása annak a hólepte egykori kedves szép Marosvásárhelynek?

Leányfalu

Ipó László: Gyallay Pap Sándorné

Árkossy István

Farkas utcai csendes ballagás

Édesapámnak ajánlom, szeretettel

Bevallom, időnként fel-felüti fejét bennem egy lappangó gondolat: valójában miként mérhető az emberélet hossza, tartalma, gazdagsága?

Némelyeknél a begyűjtött évtizedek bőségével? Másoknál a gyötrelmesen rövidre szabott élet-fonállal talán? Miközben az egyik ember sorsa sebesen tovairamló hegyi patak, addig a társáé lassú hömpölygés csupán? Bizony, szűkre szabott, karcos esztendők és lomha évek felváltva striguláznak köztünk, míg némelyek váratlanul szedik sátorfájukat, addig mások csigalassúsággal időznek el.

Mindemellett miért ne volna lehetséges, hogy a könnyedén sebezhető emberélet jelentése ne kizárólag csak pillanatokban és esztendőkben, esetleg tettekben legyen mérhető, hanem olykor centiméterekben és méterekben is? Netán egyetlen utca-hosszban kifejezve. Egyetlen földön-futó gyalogterületben körülírva, amelynek számolható térbeli kiterjedése van, és amely házakkal, kapukkal, iskolákkal, templommal, virágzó fákkal és hazajáró lelkekkel van felcíomázva, méterről méterre, a sors különködése szerint. Ez, jóllehet meglepően hangzik, ám annál inkább ismerős mértékegységgé válhat minden honos földi halandó számára. Az említett *hazajáró lelkek* esetében különösképpen. Mert az otthoni vidék egyetlen utcáinak is oly varázslatos kisugárzása lehet, hogy bárkit, aki lelki antennáival képes rejtjeles üzeneteit fölfogni, auráját zsigereiben szabadon áramoltatni, azt, minden bizonnyal, egyedülálló kincsekkel halmozza el.

Ezek után kijelentem, mivel régóta magam is így érzem: Kolozsvár Farkas utcájának kisugárzása már eddig is oly magasba emelkedett, hogy számomra semmi máshoz nem hasonlítható egyedi mértékegységgé vált, úgy is mondhatnám, az erdélyi lelkiismeret greenwichi mércéje lett. Jóllehet azt is belátom, hogy mindez csak az ott formálódott lelkek számára szolgálhat mértékegységül; ám ha történetesen mégis alkalmaznák, bizonyára hiteles is lesz, mert a leg-tisztább ragaszkodás mélyéből fakad, és mindenképpen igaz. S minthogy magam is hosszú ideig lakója voltam eme hársakkal megkoronázott utca-legendának, a későbbiekben már őhöz kellett mérnem életutamat, aminek két szakasza különíthető el: úgymint az ott eltöltött esztendők, illetve a nélküle megélt évek sora.

Csakhog... nyomaszt a gondolat, mit lehet még mondani Kolozsvár egyetlen olyan kis zugáról, melyről Szabó Dezső, Áprily Lajos, Makkai Sándor, vagy Cs. Szabó László és sokan mások annyira fennkölt szavakkal vallottak a múltban; amelynek színes hangulat-porcikáit a peregrinus diákok (mára megvénült diákpостások) sok-sok év alatt serényen szertehordták távoli kontinensekre, nagyvilágnak széltebe-

hosszába? Maradt-e legcsekélyebb esély is arra, hogy tollával kotorászó ember ilyesféle helyen rejtett kincse bukkanjon, ami fölött mások gyakorlottabb szeme netán tovasiklott, éppen amiatt, mert egykoron bőséggel volt miből válogatniuk? Azzal nyugtatom magam: az imát sem csupán egyszer mondják el a hitben élők; mert aki hisz benne, szívmelegítő érzés annak újrhallgatni minden szavát.

A *farkas* kifejezéssel, persze, különös a viszonyom. Már rég nem a félelmetes toportyánt, a vicsorgó mesebeli ordast testesíti meg előttem, hanem sokkal inkább a mitikus utcát. Eszerint az sem meglepő, hogy számomra a *farkas* hársfailatú, mindegyre aranyos fényben ragyog, olykor lágy szellő borzolja, sőt, még ha vonítana, akkor is a legszebben bűgő orgonásipok idegszálakon áramló fűgáit vélném hallani. És a *farkas* nemcsak a Capitolium bronzszobrán ágaskodó Romulusnak és Remusnak nyújtott valaha féltő menedéket, hanem a havasok tövében fogva tartott városban, éveken keresztül énnekem is.

Gyanítom, a Gyalui havasok lábánál meghúzódó Szamosparti település korabeli feljegyzéseiben is a *farkas* kifejezés és a vele járó utcanév, a Platea Luporum a leggyakoribb, amely minduntalan jelen van a Klus, Coluswar, Klausenburg, Claudiopolis, valamint a sors szeszélyei folytán további neveket viselő város zimankós történelmi századaiban. A feleki dombok közelsége miatt e fertály sebezhető sarka volt az óvárosnak. Talán ezért is ajándékozta meg Zsigmond király féltő városfallal, melynek foghíjas nyomai ma is ott rejtőzködnek a málladozó épületek és kollégiumi pincék hűvös, salétromvirágokkal betakart boltozatában. Csak az elaggott Szabók Céhének bástyája álldogál mementóként egyszál magában, kék messzeségbe révedezve. Tán azt kutatja, merre röpment el hasznos fiatalsága, aminek elismerése jeléül, jó Bethlen Gáborunk is tisztelettel adózván, annak rendje s módja szerint, méltóképpen helyreállította. Szépen vésett emléktábla idézi a fejedelmi kegyelet teljes emléktét, jó magasan kövek közé beágyazva; maholnap majdhogynem olvashatatlanul. Északi irányból gyilokjárós, csonka várfal simul hozzá, jó szorosan. Ő is pusztán gyatra hírnöke már a múltnak, alig sugallja régi arcát, bámészkodót ritkán készlet megállásra.

De a Corvin Mátyás nevét suttogó, zord időket megélt csúcsíves templom – ifjúságom csatangolásainak valaha leg-pompásabb irányjelzője, mely tövében az otthon várt reám – mit sem változott: nekem ma is ugyanúgy az égig ér, miként egykoron. Hálával gondolok a néhai ferences János barátára, aki nagy királyunk óhaját híven követve, a kincses város legszebb emlékművét álmodta meg. Az erdélyi gótika eme visszafogott, monumentális tömbje, mely áldott szerepében líránkban és prózáinkban minduntalan feltűnik, annyit mesélhetne önmaga viharos múltjáról, dicső napjairól, hogy az – a magam szerénynek mondható, ámde mégis őhöz fűződő emlékeivel megtűzdelve – oly végtelen patakká duzzadna, aminek lejegyzésével nem is igen próbálkoztam. Elég róla talán ennyi: Ő, a tekintélyt parancsoló, aki máig dacol az idővel, csúcsán a múltidézés legszebb háromszögű pira-

misával megkoronázva, amelynek látványa-tudata világító bójaként jelez, a sors számomra kijelölt, ismeretlen útjain.

Belsőjének puritán méltósága felemelő. A falakról, melyek alatt az Apafiak nyugszanak, az erdélyi heraldika ősi, nemesi címerei tekintenek alá. Rég magukba zárták a múltat. Köztük töpreng a történelem. Óarannyá fakult sisakdíszek, pajzsaik olykor meg-megcsillannak a színpompás üvegablakok délutáni ajándék-fénysugarában. Hányszor betűztem Erdély nagyhírű családneveit – Bánffy, Bethlen, Kendeffy, Rhédei, Wesselényi, vagy: Teleki, Zeyk, Toldalagi, Mikes, Bély – , miközben az ég felé törekvő csillagboltozat alatt felbúgott a barokk orgona magasztos hangja. Óértük is.

Eme égi hangszer számomra egykor hallhatóvá, mára újra meghallgathatóvá tette az ifjúkori éveket. Zengése az utca-képhez tartozik, immár véglegesen. Bach és Frescobaldi, Liszt és Mendelssohn szívmelengető fúgái mélyen átittatták a magasba szökkenő kőfalak hűvösét.

Gyakran álmodom Kőfaragó Benedek és Elias Nicolai gondosan megmunkált templomi szószékének reneszánsz virágairól is: festett erdő-zöldjeiről, éjszaka-kékeiről és buzgó vöröseiről. A fölötté szárnyait bontó, a reformátusok címeréből kilépő pelikánt számtalanszor megcsodáltam. Valaha még biztatgattam is: röpj, most röpj! De teste mozdulatlan maradt, nem hallgatott rám. Mozdulatlan őrizi Farkas utcai fészket. Hűséggel.

Az Isten háza mellett rogyadozva áll az Apafi Mihály fejedelem által alapított Kollégiumi Nyomda törpe házsora, ahol a Hollandiát megjárt Misztótfalusi Kis Miklós, a nagyhírű betűmetsző és tipográfus munkálkodott valaha. Tőle még a nagy Cosimo de' Medici is szállított firenzei nyomdája számára mesterien cizellált betűkészleteket. Később diákmenza színhelye lett az épület. Akkori szóhasználatunkban: konviktus, a bablevesek, lencsefőzelékek és lekváros-lapótyák környék-szerzte megbecsült, látogatott otthona. Felidézem magamban ízeit, illatait ma is érzem, hisz homályos ebéd-lőjének kopottas asztalai mellett, ahol időnként a múlt fanyarkás illata terjengett, magam is számtalanszor vártam soromra. Kint, a templomfalat támasztó, szűkös udvaron, Boldogasszony havának csikorgó téli reggelein, titkolózó ködben, gyakran illant magasba (pernyével kergetőzve) az égett selyemszalma illata; megtúrt disznóvágások visszafogott vigalmától kísérve; internátusban lakó diákok nem kis örömére.

Átellenben, a teológiai tanárok sárga, emeletes sarokháza áll. Mindenkor a kolozsvári szellemi élet jelesei lakták. Ma is feltűnik előttem Maksay Albert, Tavaszy Sándor, Juhász István vagy a szikár Dobri Janó és a nagy tiszteletnek örvendő brill okulárés gyermekorvos, Tonk Emil alakja, akiket naponta láttam ellépkedni a hársvirágos kövezeten. Alig távolabb, egy hátsó udvar mélyéről kikandikálva, ottfeledett gémeskút csücske bámészkodott felém. Göcsörtös szárát búsan lehajtotta, eljárt fölötté az idő; tán még azt is megérezte: nem sok hasznát veszik ettől fogva már. Néhány lépés után a hajdani ispotály meggörnyedt sziluettje következik, mely híven kíséri a barokk esperesi laknál váratlanul elszű-

külő utca nyomvonalát. Szerény homlokzatának vasráccsal lezárt ablaka előtt, gyermeki kíváncsiságtól hajtva, valamikor jó magasra ágaskodtam, ma, ugyanott, talán már hajolnom is kéne. Fölötté bevéssett évszám: 1656. Majd' mindennap láttam. Habár előtte sűrűn jöttek-mentek a sietős esztendők, cirkalmasan szép vonalrajzolata soha nem változott, csak megmaradt a régi.

Aztán a templom tövében, a parányi főtér nagylelkűen ki-tárulkozik. S amint az ünnepelt hársak fellibbentik illatozó zöldfüggönyüket, máris adáz küzdelem látványa fogad: Szent György, a lovagrendek és fegyverkovácsok patrónusa, immár 1373 óta vívja elkeseredett bronzcsatáját a fém-hűvösébe dermedt sárkánykígyóval. Diocletianus császár kedvelt vitéze volt, aki a keresztények üldözése helyett inkább a mártírhálált választotta. Ám ércben tovább élő szíve – amint azt hallani vélem – néha ma is meg-megdobban. Tán ennek köszönhetően vészelte át a viharos múltat, és vélhetően, láthatatlan glóriája oltalmában, átvészeli majd a jövőt is. A hitében rendíthetetlen lovag pedig tudja: óvnia kell erejét, hisz az ó-kollégium, a szellemet tápláló anya, az Alma Mater, számtalan sárkányfajzat zaklatásának volt a zivataros idők során már eddig is kitéve, s bizonyára lesz ezután is (!), emiatt sűrűn szorult védelemre. Márpedig a védelem, ha keresztes lobogóra bízta a sors, rendszerint jó időben meg is érkezett. E világhírű alkotás páratlan ihlettel megáldott szobrászmestereinek neve ugyancsak Szamos parti városomat idézi: a Kolozsvári fivérek, Márton és György gótikus műremekének képe, hírnevéhez méltón, rég bebarangolta a nagyvilágot.

Tudom, az alig pár száz méteres hársfa-sétány, mely a romantikus kis teret ölelgeti, nem oly világhírű, mint az Unter den Linden, a Champs-Élysées vagy a Via Appia. Az is nyilvánvaló, hogy szűkebb környezete nem egy Montparnasse, nem Oxford, és a Cartier Latinnal sem mérheti össze magát. Nem is Firenze, és Velence sem. A Farkas utca mindössze a benne felcseperedő erdélyi nemzedékek szellemisége által megvilágított derengő sugárút, amely szerény volta ellenére is, oda s vissza, nem egyszer hálózta már be kerek e földtekét. Ám ha ezt netán mégsem sugárútként tette volna meg, akkor legalább vándorösvény formájában bizonyára igen; melyen üstökösei minduntalan visszatérhettek, múltbéli nyomvonalukat időről-időre bejárva.

A kis tér felett ráérősen lebeg a múlt. Bizonyára Seneca bölcs szavai is ott keringenek vele együtt az aranysárgán ősülő hársak között, olykor figyelmeztetvén a kisdíákot: *Non scolae, sed vitae discimus*. És hogy valóban *nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk*, hasonlóképpen világos tartalma a néhai bölcs professzor, Apáczai Csere János megfontolást érdemlő üzenetének is, mely elhíresült kolozsvári, kollégiumi székfoglaló beszédében hangzott el 1656-ban: *De summa scholarum necessitate* címmel. (Az iskolák felettébb szükséges voltáról). Vajon a véletlen játéka lenne, hogy a régi esperesi lak fölött látható évszám ugyanezt az esztendőt idézi?

(A második, befejező részt szeptemberi számunkban közöljük)

Gömbvillámok

(Részletek – Folytatás előző lapszámunkból)

Közeledik a Puzzle-aratás

Ha továbbra is kitart ez a nagyon meleg, száraz idő, talán hamarabb beérik a Puzzle, és aratni kellene. A baj az, hogy a könyveknél előbb van a kiadás, utána a cséplés, és azután, ha valami még marad, újra csépelik, s a végén aratni arat a kiadó. S még ez sem tragédia, ha úgy, mint a búzánál, megmarad az értékes szem, legalább annyi, hogy kovászt lehessen csinálni belőle egy újabb íráshoz, de félek, hogy a könyveknél ez is egy kicsit másképp megy, a cséphadaró majd szalmát csinál a szénából is, s a kevés mag, ami lehull a törekbe, a nagy fekete varjak öröme lesz.

De most az 50 éves érettségi találkozó izgalma elnyom mindent. Osztály és évfolyamtársak hívnak fel, akikkel a szokásos 10, majd 5 évenkénti rendezvényeken kívül soha egy szót sem váltottunk: - Jöttök? Kikről mit tudsz? S ez azért is furcsa, mert a Jubileumi könyv, ahol mindenki 1-2 oldalon leírta, amit a nagyközönséggel a személyes sorsáról tudatni akar, hónapok óta ott van mindenki éjjeliszekrényén. S mégis jön a kérdés, s hiányzó apró puzzle-kockák kerekítik egész képpé a leírtakat.

De hagyd ezt, inkább készülj, biztatom magam, mert nagy az esélye, hogy újra felkérnek, hogy beszélj. S nem kezdheted azzal, mint ezelőtt 10 és 5 évvel, hogy tanárelvtársénem-készültem, harmadszorra már unalmas lenne és hazug is, mert az 5 évi utolsó fellépésem óta „égnek lelkemben kis rözse-dalok”, és a hajnali sétáimban újra meg újra fogalmazom. És 50 év távlatából illene már valami okosat mondani a mának.

50 év! Pillanat a történelemnek, de egy ember életének oroszlánrésze, s feljogosít pl. arra, hogy megkérde a Bolyai igazgatóját, hogy a történelmet vegyék ki a tantárgyak közül. Mi értelme van valami olyasmit tanítani, amiről - csak a mi rövid életünkben - először kiderült, hogy nem igaz, rá egy pár évre az ellenkezője is hazugságként csőrészkodott, és ami a filozófiában alapvető (a hazugság ellentéte az igazság), a történelemtanításban nem bizonyul törvénynek, igaznak. Helyette legyen több énekóra, és minden óra elején a lányok kötelezőn énekeljék el azt az ősz magyar népdalt, hogy: „Eriggy lányom, add oda, én is úgy adtam oda” - még 16 éves koromban. Ez akkor is és most is nagyon hasznos lenne. Ma azért, hogy ne a 12-13 éves kislányok akarják megoldani a népesség fogyásának a kérdését, várjanak legalább 16-ig, akkor meg azért, hogy az érettségi előtt a 18 évesek végre vegyék már komolyan a szülői tanácsot és adják már ide, vagy istenem, hát oda, ha az jobb nekik, mert a mi őszinte és önzetlen, heves biztatásunkon csak kacagtak.

A Beszéd

Igen, most már végleges a döntés, nem csak kacérkodom az ötlettel. Az 50 éves találkozáson, amikor együtt az egész évfolyam és a mostani tanári kara a Bolyainak, amit nem mondhatok el senkinek, elmondom hát mindenkinek (igen, ismétlem): a történelemtanítást be kell szüntetni! Azonnal!

A legendákat a papírkosárba, miért terhelni velük, hamis kitalálásokkal, az amúgy is elrontott tantervet, hisz emiatt a 4-5. osztályban még nem tudnak folyamatosan olvasni a gyermekek, és érettségi előtt nem értik, amit elolvastak.

Az ünnepi beszélyem fogalmazásakor vissza akartam nyúl- ni a történelmünkbe és a Dugonics Titusz mártír-tettével kiemelni, színesebbé tenni valamit. Ami biztos-biztos alapon, hogy annyi ember előtt mégse mondjak marhaságokat, kinyi- tottam a neten a Dugonicsról szóló oldalakat. Első mellbevá- gó és azonnal korrigálásra szoruló információ: nem Dugonics, hanem Dugovics, s én marha 60 éven át így hallot- tam és így mondtam... Aztán, hogy elolvastam Szócs Tibor szegedi harmadéves történész-hallgató doktorátusi munkáját, már nem szégyelltem magam annyira, mert ott bizonyítva van, hogy sem Dugonics, sem Dugovics Titusz nem létezett. Több neves történészünk már ezelőtt 100 évvel kételkedni kezdett ebben a legendában, mert a cseh levéltárban egy cseh vitéz követte el a törökölgetést és tandem-ugrást, míg mások felfedezték, hogy ugyancsak a végvári harcok során egy másik várnál írnak le hasonló esetet, és ez ugyebár már elegendő bizonyíték, hogy akkor a magyar variáns a hamis...

Szóval, hogy én is hozzájáruljak ehhez a nemesen őszinte és valós történelem feltárásához, nem kíméltem időt és magam, utánanéztam a Török Nemzeti Levéltárban. Most már tiszta a kép, és várom a doktori címet.

Az igazság tehát az, hogy igenis volt ott egy Dugo ..valaki, akit Jusuf Gyurcsány török vitéz nem magával ragadott, hanem hátába kerülve lelökött, a zászlóval együtt, s mint hős ereszkedett vissza a táborba és alapozta meg Nándorfehérvárnál a Gyurcsány nemzetséget. És mi sem bizonyítja job- ban ezt a történelmi tényt, mint az, hogy rá 600 évre ebből a nemzettségből származó vitéz egy egész országot lökött a mélybe, röhögve, zászlókkal és népes hívek táborától meg- tapsolva.

S ha már a végváraknál tartunk: apróság de ezt is ideje helyére tenni. Az egri asszonyok (a szerelmes Vicák és Cicák) elsózták a húslevest és a férjeiktől való félelem készítette őket arra, hogy lezúdítsák a várfalról. Hogy épp akkor ott akartak a törökök a létraikon felmászni, hát pechjük volt. Ennyi.

És nem igaz a Honfoglalás sem, és az sem, hogy valahon- nan idejöttünk, az sem, hogy mindig is itt voltunk - derül ki, ha minden alapos, a nyers igazságra törekvő kutatónak hiszel. Csak egy igaz, hogy hamarosan nem leszünk, és akkor meg tényleg, minek tanítani a történelmet?

Vasile Roaita

Iskolai neveltetésünk szerint ő volt a román Dugovics Titusz, hisz – ahogy akkor tudtuk – a szírinán élettelenül lógva húzta a kötelet és így még eszméletlenül is az éles hanggal biztatta kitartásra munkástársait és fenyegette az elnyomókat, hogy a Kommunizmus győzni fog. Hány iskolát, kollektív gazdaságot, intézményt neveztek el róla, és neve örökre beíródott a kommunista történelembe és a szürkeál- lományomba! És akkor most tessék.

Idézet egy mai román történésztől: *El nu avea nici o le- gatura cu greva. Statea langa usa, cand a intrat armata si a inceput sa traga. A fost ranit din intamplare si a murit la spital, a doua sau a treia zi. Vasile Roaita nu numai ca nu fusese nici*

macar grevist, dar era unul dintre informatorii pe care Siguranta ii infiltra printre muncitorii de la Atelierele Grivita. (Nem volt semmi köze a sztrájkhoz. Az ajtó mellett állt, amikor betört és löni kezdett a hadsereg. Véletlenül találták el, és másod- vagy harmadnap a kórházban halt meg. Nem hogy sztrájkoló nem volt, hanem egyike volt a besúgóknak, akiket a Siguranta csempészett be a Grivita üzem munkásai közé.)

És itt nem az ver igazán mellbe, hogy nem vett részt a sztrájkban és véletlen, eltévedt golyó öli meg, ettől még lehet a munkásharc hőse, helyi kommunista aprószent (rossz időben rossz helyen volt), dehogya, a későbbiekben, ahogy a történész kideríti, egy besúgót, a munkásharc áruőlját teszik pienesztálra. Ami nemcsak megdöbbsent, hanem ijesztő párhuzamok vonására is késztet.

Tessék már visszatéríteni engem a helyes útra, mert így hajlamos vagyok azt hinni, hogy odahaza minden forradalom mögött ősidőktől fogva az akkori idők Szekuja állt!

Majd holnap

Nem tudok visszatérni a megszokott (majdnem rendest írtam) kerékvágásba. A tegnap késő délután könyveimet rendezgettem, s csak úgy belelapoztam Kosztolányi Dezső Édes Anna kötetébe. Hadd lám, mire emlékszem?!

Lebilincsel, hordoztam magammal még a fogmosáshoz is, kicsit távolabb téve, nehogy lespricceljem, de olvasni még tudjam. A legmélyebb kor- és lélektani tanulmány, s itt most fel kellene soroljam a neveket a világirodalomból s lehetőleg mind a Nobel díjasokat, és egyre bizonygatni, hogy igen, Kosztolányi a mester.

Éjfél után tettem le, de elaludni csak úgy tudtam, hogy a könyvet látótávolságon kívüli helyre dugtam, még megoldottam egy Sudoku-t is, s ijedten néztem az órára, 3. Gyorsan lenyelni a Stilnoxot és most reggel 6-kor a fél liter tejeskávét, s lassan indulok a reggeli körtrappolásra. Még borotválkoznom kell, mert az erőltetett menet után azonnal a tus alá állok, s az úgy bepárasítja a tükröt, hogy nem látom magam. Így ma sem tudok mást mondani, mint: Na majd holnap

Édes Anna

Ma kezdek ocsúdni a kalapácsütés alól. Mint az izomláz vagy derékfájás, melyek az utóbbi 5 évben másnap, harmadnap jelentkeznek és nem a fizikai tevékenység elvégeztésekor, úgy tört rám a kis cseléd lány története.

Most, hogy lábadozok, jövök rá, hogy én, bár egy és ugyanazt a Kosztolányit olvastam ezelőtt 45-50 évvel, akkor a „hogyan”-t kerestem, míg most a tett rettenetes „miért”-je kér választ. Egy mintacseléd egy éjjel valami földöntúli parancsszóra megöli munkaadóit, nem menekül el, mindent bevall, de a bíró és ügyész által többször feltett miért kérdésre konokul hallgat, belenyugszik az ítéletbe.

Amikor először olvastam, az ezelőtt 50 évvel uralkodó kor diktálta, hogy a társadalmi különbségek elleni lázadásnak tudjam be a tett mozgatóerejét. Azóta volt egy Csernobil, Fukushima, és ezek pusztító erejéhez viszonyítva banális, de ugyanarra a „miért”-re feleletet váró esetek ötlenek fel, például, hogy az ember legjobb barátja, a kutya minden árulkodó külső jel nélkül egyszerre csak széttépi gazdáját vagy annak pár hónapos-éves, védtelen gyermekét.

Édes Anna, kit századok óta tenyésztenek cselédnek, ki a

megaláztatás legocsmányabb formáját is zokszó nélkül fogadja, hisz génjeit erre programozta be a társadalom, amikor a kést kezébe veszi, már nem ő maga az, hanem a mindenre felvigyázó ŐSI REND eszköze. Az ŐSI REND mondja ki az ítéletet és hajtja végre általa.

Az ember a paradicsomkertben és kertre teremtdőött, teljes összhangban élni a természettel, és valahányszor felülbírálja a teremtetést, elemeire bontja az oszthatatlant: géneket módosít, az ŐSI REND ellen vét, és az figyelmeztet, ítélt, végez, visszaüt.

Sopánkodunk és horrorképeket vetítünk a jövőnkől a mába arról, hogy hamarosan a föld 10 milliárd embert kell eltartson. A tegnapi statisztika közli, hogy évi 150 000 tonna élelmiszer kerül a szemétkbe csak itt Svájcban, az egész világon meg átlagban a föld termésének alig 50%-a jut el a fogyasztóhoz, a többi elvész a nagyipari betakarítás diktálta módszerek, a szállítás, csomagolás, szelektálás stb. eredményeként. Pusztán az a tény, hogy a vásárló megköveteli, hogy a zárás előtt pár perccel ugyanúgy mindent lehessen kapni, mint a reggeli nyitáskor, tonnányi újra fel nem használható maradékot generál. Esténként a maradékot a nagy üzletek szétszétlik az árvaházak, menhelyek konyháinak, de ez elenyésző kis rész, több kerül a biogáz-termelőbe, s ez még mind úgymond rendben lenne, de az oroszlánrész a szemétkbe kerül. Most a földön a fogyasztó az úr és nem a REND, és beláthatatlan ideig a fogyasztó kénye-kedve burjánzik eszevesztetten. És ettől fél a „civilizált” Nyugat, mert ma 1 milliárd abból tobzódik, hogy közel 6 milliárd éheznek. Ha majd 10 milliárdan leszünk, ahhoz, hogy a mai életszínvonal nyugaton megmaradjon, 12 milliárd éhezre és 2 földgolyóra lesz szükség, és ez matematikailag nem jön össze.

(Folytatjuk)

Gyárfás András

Ipó László: Rönkvontatás

Eleven hagyomány

ORBÁN JÁNOS

(Erzsébetváros, 1880 – 1959. Székelykeresztúr)

Sok, talán megszámlálhatatlanul sok egyéniség sikkadt méltatlanul a feledés ködébe Székelykeresztúr történelme folyamán, olyanok, akik igenis megérdemelnék, hogy az utókor, ha csak néhány sor erejéig is, megemlékezzék róluk. Sajnos, a háború utáni generáció egy egészen új rendszer értéktagadó trendjének lett az áldozata és olyan egyéniségek, mint Orbán János esperes, vagy tehetséges festők, mint Ipó László neve is sokaknak már nem mond semmit.

Orbán János a múlt század első felében került Székelykeresztúrra plébánosként, ott is halt meg több mint fél évszázadnyi egyházi munkásság után. Szeretágozó tevékenysége során (több kötetnyi megjelent írása tűnt a semmibe) rengeteg nagyon szép olajfestményt alkotott, melyeknek nagyrészt nyoma veszett. Ő festette a Szentkereszt felmagasztalását ábrázoló szimbólikus képet a keresztúri Szentkereszt-templom oltárára, egyik képét pedig, amely juhokat terelgető öreg székelyt ábrázolt, a helyi kaszinó vásárolta meg.

Székelykeresztúr története című, 1943-ban megjelent 400 oldalas, hiteles, az élet minden területét felölelő, részletes aprólékossággal megírt, korhű adatokat tartalmazó kötetét a kommunista uralom kezdetekor indexre tették és minden fellelhető példányát bezúzták. Ma már alig található négy-öt példány belőle, egy a keresztúri múzeum tulajdonában és talán egy-egy olyan régi családok tulajdonában, akik annak idején el tudták rejteni az „éber” szemek elől. *Zúg a havas* c. kisregényét gyermekkoromban még láttam a szüleim könyvtárában, aztán az idők folyamán valahogy nyoma veszett annak is. Megírta a székelykeresztúri katolikus templom történetét is, komoly történelmi tanulmány ez, amit később az utána következő egyházi személy magának vindikált, sőt meghamisított, és ez ellen akkor senki nem tiltakozott. Ezen kívül rengeteg történelmi, szociológiai vonatkozású cikke, tanulmánya jelent meg a különböző újságok, magazinok oldalain, soha nem tudom feledni széles körű műveltséget eláruló, szeretettel oktató szavait, intéseit, amiket idős rokonként (anyai nagyapám testvére volt) hozzám intézett keresztúri látogatásaim alatt. Talán 14-15 éves lehettem, amikor kezembe adta a Pickwick-klub-ot és érdeklődve figyelte, hogy mennyire hatol kamasz-tudatomig az angol irodalom lényege. Nevetve javított ki, ha valamilyen angol szót hibásan ejtettem, és sokszor tartott kiselőadást a Dickens-regények értelmezéséről, a korabeli angol életvitel misztikumáról, ugyanis ezek voltak a

kedvenc olvasmányai. Amikor Keresztúrra került, fiatal plébánosként, az ő és gondnoka szervező munkája és irányítása nyomán épült fel 1909 tavaszától őszig az új, korszerű, városias katolikus plébánia, ami nagyban emelte az akkori városképet. A gondosan elkészített nagy vaskapu, a lécezett gyalogkapu és kerítés jó gazdaszellemre vall. A virágkert és az ültetett fák mögött áll a város legrangosabb műemléke, a patinás templom.

Orbán János esperes

Katolikus plébánia és templom

Az alábbiakban közreadok egy kevésbé ismert Petőfi-legendát, amit a *Székelykeresztúr történetében* fedeztem fel, és ami újabb, az eddigiektől eltérő megvilágításba helyezi a Petőfi utolsó napjáról eddig leírt eseményeket, ugyanakkor a Gyárfás-kúria hiteles történetét is közreadom az Orbán János aprólékos, minden kis részletre figyelő leírása nyomán.

„A Nagy pataka bal partján, az úgynevezett Katustava sík területén fekszik a Gyárfás-kúria, 12 holdas gyümölcsöskert szélében. Székelykeresztúron ez a ház a legjelentősebb, mert a hozzáfűződő történetek belejátszanak az egyetemes magyar történelembe is. A házat a báró Wesselényi-család valamelyik sarja építtette. A századok folyamán házasság útján, női ágon szállott a belsőség a külső birtokkal együtt a Lécfalvi Gyárfás-családra az alábbi levezetés szerint: bár Wesselényi Juliannát feleségül vette báró Kemény Lajos, ebből a házasságból született báró Kemény Pál, akinek gróf Teleki Rákhel volt a felesége. Kemény Pál és Teleki Rákhel leányát Magyargyerőmonostori báró Kemény Polixéniát 1839. szept. 21-én vette feleségül Lécfalvi Gyárfás Domokos. Gyárfás Domokos gyermekének, Gyárfás Endrének a teljes tulajdonába ment át aztán a néhai Wesselényi-birtok. Gyárfás Domokos szerencsés vetélytársa volt báró Kemény Zsigmondnak, a regényírónak. Kemény Polixénia, aki különben unokatestvére volt Zsigmondnak, a daliás Gyárfásnak nyújtotta a kezét. Kemény

Zsigmondot egész életén át kísérte a nagy szerelme, azért nem házasodott meg, agglegényül halt el.

A Gyárfás-kúriából szinte árad a történelmi levegő. Benn a szobákban a régi patinás bútorok nagyrésze még a régi családok hagyatéka. Kemény Zsigmond, aki regényeiben a környezet leírásának nagy figyelmet szentelt, mennyit ábrándozhatott az öreg sublót mellett, melyen az alabástrom oszlopos óra ma is veri az idők perceit.

A Gyárfás-család tulajdonában van egy karkötő, mely Bethlen Gábor idejéből származik. Ebben az időben Gyárfás Ferenc nevű diplomata a fejedelem udvari embere volt és huzamos időn át követi minőségben működött a török portánál Konstantinápolyban. Ez a Gyárfás Ferenc házasságának alkalmából kapta ajándékba a karkötőt Brandenburgi Katalintól, Bethlen Gábor fejedelem feleségétől. A nagybecsű ékszer a családban mindig az elsőszülött örökölte, ma dr. Gyárfás Pálnénak, Fejérváry Juditnak van a birtokában. A Gyárfás-kúria legnagyobb kincse azonban a ház külső falán van. Márvány táblára, aranybetűkkel a következőket vészték fel az 1928 évben: „Ebben a házban töltötte utolsó estéjét PETŐFI SÁNDOR, 1848. júl. 30.”

E helyen írjuk meg az eseményeket rendben, ahogy egymás után következtek. Bem, az erdélyi hadak fővezére Háromszékről „vágatva ment Marosvásárhelyre” (Petőfi írja), ahol a Damaszkín alatt levő csapatokat magához véve, 5.000 emberrel és 11 ágyúval vonult Fehéregyháza felé, hogy Lüdersnek a seregével megütközzék. Az oroszok 12.000 katonája s 32 ágyúja volt. A magyar sereg útja Székelykeresztúron vezetett keresztül, Fehéregyháza ide 14 kilométer. Júl. 30-án a csapat zöme már elvonult, amikor Bem Keresztúrra érkezett és megszállt a kora délelőtti órákban a Matskási-kúriában. Petőfi csak később érkezett a Csekefalvi-utca (most Honvéd-utca) felől. Mikor a piacra torkolló utcából kirobogott a szekere, az utcával szemben lévő emeletes házak előtt álldogáló honvédtisztek már messziről felismerték a költőt és hangos üdvözlésekkel köszöntötték. „Megható volt a szeretet, mellyel Petőfit a bajtársak körülvették”, mondta egy szemtanú (Dukáné).

Petőfi még délelőtt a barátai között időzött s éppen betérőben volt a Patrubán-féle kereskedésbe, amikor rohanva jött egy Sipos Sándor nevű honvéd, mindenütt keresve Petőfi őrnagy urat. Ez a Sipos keresztúri származású földműves volt, Petőfit még nem ismerte. Azzal a küldetéssel jött, hogy az őrnagy urat ebédre hívja a Matskási-udvarba. (Sipos elbeszélése). Az üzletbe lépő Petőfit a leírások után fölismerte, megszólította és közölte vele az üzenetet. Petőfi nyomban elindult a legény kíséretében, hogy együtt ebédeljen Bemmél, a hadvezérrel, aki alig engedte távol magától a magyar Tyrteust, a hadvezér kiegészítőjét. Mert a kevés katonát és a kevés ágyút lelkesítéssel kellett pótolni.

Az eddigi megemlékezések nem említik a fenti tény, s arról sem igen írtak, hogy Bem a Matskási-udvarban töltötte volna a napot s a rákövetkező éjet. Dr. Lengyel Árpád keresztúri orvos édesanyja, Szabó Mária akkor leány volt s többedmagával, mint lelkes honleány, szorongó szívvel figyelte a csapatok fölvonulását s még az apróbb részlettörténetek is érdekelték.

A Matskási-ház ablakán keresztül leskelődve kémlelték a fővezért. Eközben látták a kicsiny termetű, vézna, szürke szakállas vén embert mosakodni. Ugyanaz volt, akit később

képekben is ábrázoltak: Bem, a nagy hadvezér, mint Szabó Mária mondotta.

Petőfi késő délután a Gyárfás-házba ment Zeyk Domokosnak, Bem hadsegédének a társaságában. Ezidőtájt a Gyárfás-család nem tartózkodott otthon. A családfő, nemzetőrként, mint őrnagy teljesített szolgálatot valahol, a felesége pedig a gyermekekkel a távolabb élő rokonok védelme alá húzódott. A birtokot Varga Zsigmond fiatfalvi lakos bérelte, a házban is ő lakott. Zeyk Domokos közeli rokonságban állott Gyárfásnéval s ezen a címen is ütött tanyát a portán. Petőfi is az ő hívására ment a Gyárfás-, illetve a Kemény-házba.

A háziasszonyi szerepet Varga Róza, a bérlő leánya töltötte be. A nagytermes szobában elfogyasztott vacsora egyszerű, székely ételekből állott. Étkezés után a társaság kivonult a ház mögött 25 méternyire álló körtefa alá, s itt a kerti asztal mellett szórakoztak a gyönyörű, csillagos nyári éjszakában. A szépséges leány figyelme és az est hangulata meghihlette a költőt és egymás után szavalt kifogyhatatlanul a költeményeket, amelyek örökre belevesztek Petőfi utolsó éjszakájába. Csak Varga Róza őrizte meg, talán csak a hangok rezgését, és ő tartott meg emléken egy poharat, amelyből a költő akkor este ivott. (A pohár most is megvan a Varga-család tulajdonában.)

Petőfi éjfél előtt távozott az udvarból, Zeyk Domokos is pihenőre tért. A költőt a felajzott lelke nem engedte pihenni. A Honvéd-utca sarkán (jelenleg Neustedter-üzlet) állott a Szakál-féle korcsma. Itt a régi székely építésű faragványos tornácos ház hátsó részén levő szobában csendes poharazgatással szórakoztak a honvédtisztek. Köztük volt a keresztúri Vass Zsigmond hadnagy is, aki később a Petőfi megjelenését elbeszélte. Ide tért be Petőfi és itt is szavalt, lelkesítette a bajtársakat a küszöbön álló küzdelemre.

Reggel négy óra tájban megindult a társaság és a még itt megpihent legénység Fehéregyháza felé. Zeyk Domokos is ment, siettében a méreggyűrűjét a Gyárfás-házban feledte. Ma is megvan itt.

Azután az események gyorsan peregtek. Az orosz túlerővel szemben a rettenthetetlenül küzdő magyar sereg csatát vesztett és ezzel el is dőlt Erdély sorsa.

A vesztes hadsereg menekült. Futás közben a fent említett Sipos honvéd látta azt az őrnagy urat, akit megelőző nap ebédre hívott. Petőfi a buni kaptatónál állott egy kukoricás szélén, elmerengve nézett vissza a csatatéren át Segesvár felé. A nem messzi tőle szekérrel menekülő Lengyel keresztúri kirurgus ijedten kiáltotta Petőfinek: „Sándor, Sándor, gyere! A kozákok a kukoricáson keresztül erre törnek.”

Petőfi intett: „Eredj, megyek én is!” Az orvos tovább ment, Sipos is szaladt, aztán többet senki sem látta Petőfit. Bem egy mocsárban rejtőzött el, ahonnan az éj leple alatt menekítették el a honvédek. Másnap, aug. 1-én, 1030 magyar vitézt temettek el a fehéregyházi határban, köztük volt Petőfi is.

Zeyk Domokost Héjjasfalva alsó felében, a Bun felől kitörő kozákok támadták meg. Zeyk szembefordult támadóival és széles pengéjű kardjával rakásra aprította a rajokban rátörő ellenséget. Vele harcolt a lova is. Amíg a gazdája karddal osztotta a halált, addig a ló irtó harapással, rúgással tartotta távol a támadókat. Az orosz fővezér, látva az époszba illő küzdelmet, parancsot adott, hogy élve fogják el a hőst. A megrohanó kozákok egyikének a puskáján eltörött a hős kardja. Ekkor egy kozák tiszt odakiáltott francia nyelven: „Add meg magad, bajtárs, most már úgysem harcolhatsz!”

Zeyk Domokos szeme villant, előrántotta pisztolyát és visszakiáltott: „Meghalok, de rab sohasem leszek!” Nyomban a szájába lőtt és holtan lefordult a lováról.

Varga Róza a költő iránt szerelemre gyúlt leány, amint értesült Petőfi haláláról, elvesztette lelkének egyensúlyát s megzavarodott elméjében, még évtizedeken át hordozta a költő emlékét. Atyjának fiatalfi lakásáról gyakran bejárt Keresztúrra az udvarházba, a nagy ebédlőbe, a kertbe, a körtefa alá. Mindig kereste azt, aki és ami nem térhetett vissza sohasem. És még keresték mások is, azok, akik nem tudtak beletörődni a halhatatlan költő nyomtalan eltűnésébe. Nem hittek a fehéregyházi tömegsír takarójának, azért kutattak utána orosz földön, megástak itthon sok rögöt, emléket állítottak itt, a timafalvi temetőben és költöttek sok színes mesét. Nem csoda, ha a keresztúriak képzeletét még emberöltők után is fogalkoztatta, hiszen térbelileg hozzánk állott a legközelebb.

Súlyos probléma a Petőfi titokzatos eltűnésének a kiderítése, sírjának kétséget nem hagyó megtalálása, de az ezzel járó munkából, az apró szálak megfogásából, a részletek elemzéséből emelkedik ki a Petőfi-kultuszt bearanyozó nemzeti lélek.

Az 1911-ik évben Keresztúron egy mennyegzői lakomán e kérdés körül folyt a társalgás. A vitába egy Binder Mihály nevű, idős pékmester szolt bele.

– Uraim – mondta, –, ez mind meddő vita. Petőfi sírja éppúgy nincs a megjelölt fehéregyházi dombon, mint a timafalvi temetőben. Az én apám száz pap volt, vele sokszor jártam a síkon keresztül vezető országutat. Ott, közel a vasúthoz domborodik egy alig észrevehető halom, mikor mellette mentünk, apám így szolt: „Emelj kalapot, fiam. Itt, e sírban pihen a magyarok híres költője, Petőfi. Itt voltam, mikor e sírba tettem, a több elesett magyar fölél.”

Binder megesküdött az állításának az igazságára. Ennek az alapján egy szép októberi napon Keresztúrról a megjelölt helyre rándult a katolikus plébános, Horváth Lajos tanár és Fazekas Pál képezdei kertész két szolgálával, meg Binderrel, hogy felkutassák a helyet. A tényt Siculus így írta le a **Magyar Lapokban**:

„Rövid kutatás után a kijelölt központon négyszöget alkotva, munkához fogtunk. Mikor a csákányok és lapátok a kezünkbe kerültek, valami szent áhítat lopakodott az arcunkra. Szótlanul és templomi komolysággal feszítettük a rögeket. Az útonjárók pillanatra megcsodálták a különös öltözetű munkáscsapatot. Egy farkaslaki szenes székely, szekérének a széntornyán még a fejét is megsóvalta. Bizonyára azt hitte, hogy valami új szekta végzi vallásos gyakorlatait. Binder, a roppant természetű, szemüveges vén pék, szakértő pillantásokat vetett a munkatérre, arcán a siker bizonykodott.

Minél inkább verejtékeztünk a munkában, annál mélyebbre nőtt a gödör. Különös összetételű földrétegeket törtünk át. Itt-ott rőt és fehér csíkok tarkázták a fekete humuszt. Nekem úgy tetszett, hogy a már elporladt csontoktól fehéres a föld.

Horváth tanár egy marék port vett a kezébe, megszagolta, a többi is utána, aztán tovább ástunk. Jó mélyen jártunk, már elnyelt a mélység, de csontoknak semmi nyoma. Ki-kidőlünk, aztán újból nekifeszültünk.

– Csak tovább, uraim! – biztatott Binder, aki úgy járt-kelt mellettünk, mint egy keleti úr a rabszolgák körül. Csakugyan azok voltunk, a Petőfi rabjai.

Ha az ásó keményebb tárgyba ütközött, elállt a szívünk verése is, eredményt sejtettünk. Még egy félóra, még egy negyedóra. Nincs siker. Minél jobban mélyült a gödör, annál inkább lazultak felajzott lelkünk rugói.

Már estére hajlott az idő, a levegő frissülni kezdett. Hirtelesen keleti szél borzolta fel az út porát, a por lengén a kőprizmáknak szállt s ott millió szemecskére tört. A szél rohamosan erősödött, szálltak és homályba takarták a horizontot. A megásott gödör felett kísértetiesen zúgott a szél, a recsegő fűz és nyárfák földig hajolva bókoltak. Tombolt a vihar, mint egy lelkesítő, vagy ostorozó Petőfi-költemény.

Az úton a csordából elszabadult lovak, a „fújó paripák” vadul vágattak hazafelé. Mi is kocsira kaptunk, a két legény keményen fékezte a lovakat. Ezek is vágattak a nyílt mezőn át, hazafelé. Fű, fa, állat, levegő, ember, minden atom megáradt a síkon. Minden gerjedezett és fenyegetett.

Talán a költő viharzó lelke szabadult el.

Azt mondják, hogy a királyok sírját Egyiptomban sem lehet büntetlenül megbolygatni”. (Eddig a leírás).

Nem is bolygatják már. Még imitt-amott felvetődik az újságokban a kérdés, de békében hagyják Petőfit, hogy pihenjen a legszebb sírban, a magyar lelkekben.

A keresztúri közönség pedig minden év július 31-én elmegy a Gyárfás-kertbe a körtefához, s ott rója le a kegyeletet addig is, amíg az elszakított fehéregyházi sík újból a mienk lesz.

A körtefa törzse most 5 méter magas és félméter vastag. A lombvivő ágait megtépte az idő. A törzsből kinyúló három vastag ág is korhadozik, de azért az idén, az 1942-ik évben is imitt-amott kitért belőle az életerő és virágot hajtott. Nyárközépre megérett az 5-6 gyümölcs, hovatovább mind kevesebb.

Minden elmúlik, csak a Petőfi lelkének hajtásai fognak gyümölcsöt teremni a magyar szívekben, időtlen időig.”

Orbán János: Székelykeresztúr története. 310-319 old. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Rt., Kolozsvár, 1943.

(Összeállította: B. Osvát Ágnes)

Régi idők tanúi

Kőműves Nagy Lajos korabeli tudósításaiból

Mennybeszállt a Napsugár

Báró Orbán Györgyné, Zeyk Sarolta halálos szerencsétlenség áldozata lett Marosvásárhely mellett – Aki Kossuth Lajos öregkorának „napsugara” volt

Keleti Újság, 1924. május 15.

(Cluj-Kolozsvár, május 15.) Egy újság-napihír tömör soraiban egy megrázó szerencsétlenségnek tragikus, hideg szelét érezzük végigsuhanni. Özv. Orbán Györgyné született Zeyk Sarolta mezőmadarasi földbirtokosné leányával kocsira ült, hogy birtokáról a szomszédos Marosvásárhelyre ránduljon. Mikor az ősz matróna kocsija kirobogott az ősi kúria árkados udvarából, nem gondolta, hogy szemei tükörébe utolsó búcsút integetnek az öreg udvarház ezüstös nyírfáinak barátságos lombjai. A lovakat a végzet fekete ostora hajtotta, a bakon a halál kocsisa ült és miközben a szelíd lankák tavaszi napfényben fürdő, serkedő vetéseiben gyönyörködött a nagyszony tekintete, nem tudta, nem érezte, hogy utoljára öleli magához a földi tájak drága képét, mert fent valahol a dimenziók nélküli magasságban, ismeretlen nagy erő úgy határozott, hogy a földi pályák minden szépsége, fénye és árnyéka, öröme és fájdalma örökre bezáródjék előtte.

A tragikus baleset

A kocsi már elhagyta a madarasi határt, mikor a szelíden trappoló lovak egy hídon haladtak keresztül. A kocsi szembe találkozott egy robogó autóval, amely éles sziréna sípjelzéssel kitérésre figyelmeztette a két úrhölgyet vivő kocsit. Az autó zakatolásától és vad túlkölésétől a lovak megbokrosodtak és eszeveszett futásnak eredtek. A kocsis vesztette el leghamarább a lélekjelenlétét, a féktelenül száguldó kocsi bakkjáról leugrott és sorsára hagyta a kocsi ülésén az ijedtségtől megdermedt hölgyeket. A lovak irányt tévesztettek, letértek az országútról és belevágtattak egy szakadékba, magukkal rántva a kocsit, amely pozdorjává törött s amely maga alá temette a szerencsétlen utasokat. Özvegy Orbán Györgyné rögtön szörnyet halt, leánya pedig oly súlyos sebesüléseket szenvedett, hogy az ő életét is nagyon gyenge szálak kötik az élethez. Az egész tragédia a nyilvánosság szempontjából ennél a pontnál le is záródhatna és legfeljebb csak egy obligát temetési hír, egy gyászkeretes szomorújelentés követhetné ezt a mindennapi országúti katasztrófát, ha özv. Orbánné, született Zeyk Sarolta finom alakja nem kapcsolódna bele szervesen egy nagy ember lelki életébe. Ez a nagylelkű ember is már rég összekeveredett a földi röggel, ezelőtt harminc esztendővel egy egész nemzet gyásza kísérte haza az emigráció keserű száműzetéséből a Kerepesi temető platános, árnyékos sírkertjébe. Ez a nagy, Magyarország egykori kormányzója: Kossuth Lajos volt. Hogyan fonódott bele Kossuth Lajos turini, egyhangú napjaiba az akkor még fiatal Zeyk Sarolta napsugárként átsuhanó bájos alakja, ma már nem titok, s ezt az idilli lelki viszonyt, amely úgy fűződött bele az őszülő, öregedő Kossuth bánatos száműzetésébe, mint ahogy az öreg korhadó tölgy törzsökét fonják át a repkények üde, zöld levelei. Légies szerelemnek nevezte el egy ismert irodalomtörténész gentle-

man azt a viszonyt, amely a világtörténelem nagy embereinek lelkiismerelmi panteonjában méltó helyet foglal el.

A „napsugár” Kossuth öregségében

Kossuth Lajos erős és szenvedelmes idealizmusa sohasem tudta kikerülni azt a mély hatást, amelyet óréa a női szépség, a női kedély varázsgyűrűjeként hatott Kossuthnak nagy, férfias energiája, amely egy országnak kormányzását és gyeplőjét tudta magához ragadni a házitűzhely szelíd, duruzsoló fényében ellágyult és teljesen átengedte magát felesége és nővérei kikerülhetetlen hatásának. Ez a hatás végig kísérte Kossuthot az aggkor alkonyatáig. Fiatalságának és nőimádatának tüze ott parázslék az aggastyán ereiben is, amelyet ő maga is érez és nem tiltakozik az ifjúság marasztaló vágyai ellen.

A turini száműzetés első napjaiban átszenvedte a rideg egyedüllét és magarahagyottság legzárkózottabb napjait. Senkit sem ismert Turinban, csak a szabóját, meg a cipészét. Azok a nők, akik egyéniségük iratos balzsamával gyógyították a lázadó és nyugtalan lélek hegetlen sebeit, Kossuth felesége és nővérei már mind elhagyták őt s ott pihentek a turini temető ciprusos hegyoldalaiban. Kossuth a magány borzalmas óráiban ezekben a szavakban riasztja bele egyedüllété fájdalmát: „Kutyám nem lévén, hogy vele diskurálgassak, ugatni sem tudok, nemhogy beszélni tudnék.”

A látogató Erdélyből

Ennek a lelkiállapotnak találhatóbb visszhangot nem is adhat egy felzaklatott és az emberi társaséletre teremtett lélek. Kossuth fiai akkoriban tanulmányaik lázas hajszájában élnek, távol a szerető apa szemsugarától s a magarahagyott öregúr zimankós otthonában, vágyódik meleg napfény, egy simogató kéz, a számkivetettség paraszas útját elfeledtető gyöngédség után. Turinban akkoriban egyetlenegy meghitt baráti ház nyílt meg Kossuth előtt, Zeyk József háza, aki szintén emigráns magyar, aki amerikai konzulként vetődött Turinba. Ekkor toppan be Erdélyből a turini szűk kis baráti körbe a nagybácsi házába a kis Zeyk Sarolta. Abba a férfikörbe, amely a konzul házát időnként hangosabbá tette a tizenhatéves leány varázsos fiatalága, lelkiességének finom illata, ifjúságának bimbózó bája az öregurakra természetesen a tavaszi csoda erejével hatott. Ennek az érzésnek szinte mágikus hatása alól nem tudott szabadulni a nyolcvan évesnél idősebb Kossuth Lajos sem, aki a nagy lelkek intenzitásával fordult Zeyk Sarolta felé.

A turini napokról kevés emlék maradt fenn, hiszen féltve

Kossuth és Zeyk Sarolta

őrizte ennek a légies szerelemnek emlékét az öreg Kossuth és sokkal később, huszonöt évvel Kossuth halála után, kerültek nyilvánosságra azok a levelezések, melyek betekintést nyújtanak két gazdag és tiszta lélek érintkezésébe.

Az első levél

Az első levél még megszólítás nélkül van, egészen rövid és első szakasza így szól:

„Köszönöm. Megilletődött lélekkel, szívem egész melegével köszönöm kedves ajándékát, melyet ereklebecsű értékkel ruház fel előttem annak tudata, hogy az saját kedves kezeinek műve. Isten áldja meg jóságáért édes gyermekem”.

A második levél érdekessége, hogy azt a nagy magyar szabadsághős így fejezi be:

„Szeretetének áldását küldi az a vén rom, akit 82 év előtt (brr! Beh régen volt) híres nevezetes Zemplén vármegyének Tállya városában úgy kereszteltek, hogy Lajos a másik nevének értékét az idők vihára már rég elfújta...

A harmadik levél már ezzel a megszólítással kezdődik: „Kedves Napsugaram!” és éjfélig írta az agg Kossuth, ami kitűnik a befejezés néhány sorából: „Hanem éjfél kong a szomszéd toronyóra. Hát majd holnap. Most jó éjszakát kedves gyöngyvirágom! Hullassa szemeire Morpheus legszebb álomvirágait. – Jó éjszakát”.

A vallomás

A legmegrendítőbb emberi dokumentum a harmadik levélnek ez a vallomása:

„És most a szeretet áldását küldöm Önnek, kedves leánykám! Oly bensőséggel küldöm, mint aminővel a hívők imádkoznak. – Különös tünemény az, hogy Ön, kinek gyermeked kedélye oly korán annyi érettséggel párosult, minő hatást képes gyakorolni arra, akit szíve jóságából egy kis bizalmasságra méltatott. Láthatja a hatást hosszú levelem hangulatából, - kezdetben a bús öreg beszélt komoran, mint a hang, mely a sírból szól: aztán, amint Önnek írva Önhöz varázsolt a képzelet, ifjúkorom humorának árnyéka is reávetődött ősz fejemre, még tréfálni is képes lehettem: igaz, sületlenül, de mégis lehettem. Szinte restellném a gyermekes játéksíasságot, ha nem tudnám, hogy azt más nem fogja olvasni, mint Ön, kedves leánykám, kinek oly őszinte hálával tartozom a vidorító varázsért, melyet társaságában élvezni engedett. Hiddje el nekem, bús öreg fejemnek ez kedves jótétemény volt, áldja meg az Isten mind a két kezével érte. Nem kérek Öntől viszonzást azért, amit Ön iránt érezek. Minő viszonzást is kérhetnék? A gyermeki szeretet szülei iránt, amíg ők élnek, kegyelete idegenre nem ruházhatja át. Ön oly igen fiatal (unokámnak leánya lehetne): s én olyan igen öreg vagyok, hogy testvérenek sem fogadhatna el, hát minő viszonzást adhatna? Tiszteletet? Ittam ezt az italt a csömörletig: szánakozás tárgya lenni nem szeretek, könnyörületet elfogadni, büszke vagyok, - hanem egyet kérek: bizalmat! – hintsék be Önnek életútjait a végzetek a szeretetnek virágaival, a boldogságnak gyümölcseivel, de ha mégis megtörténnék, hogy amíg én élek, támaszra lenne szüksége, jusson eszébe, hogy hívebb barátja nincs, soha sem volt és soha sem lehet, mint én vagyok. Engedje reménylenem, hogy ha nem gyakran tisztel is meg jóakarató emlékezetével (miért is ne tenné?) de egészen még sem fogja elfelejteni önzetlen vonzalmú öreg, hű barátját K. Lajost”

Későbbi leveleiben jótanácsokkal látja el, sőt, amikor meg-

hallja, hogy angolul akar tanulni, kikeresteti a legjobb szótárt és elküldi neki. Leveleiben a féltés mellett, hogy a levelezésből a kisleánynak baja származhatik, belevegyül egy kis féltékenység is, hogy jön valaki és hamarosan elrabolja tőle.

„Nem híres, de hirhedt...”

Megkéri, hogy ne az ő címére küldje a leveleit és ezt ezzel indokolja:

„...még pár évig is itt feledne a halál s az alatt míg itt fele – Te új érdekek kötelékeibe fűzve a Z.... Sarolta nevet Izéné asszonyság nevével cseréled fel (csak nem ám valamely oly koros Izé uram nevével, aki atyád is lehetne, mert az ily különbség házastársak közt mindig keservesen megbosszulja magát, ha nem is rögtön, de 10-12 év alatt minden bizonnyal, amikor a férj már roskatag aggastyán, a nő pedig még élet-erőtől, életvágytól pezsgő menyecske, mondom: azzal kecsegtetem magamat, én bohó öreg ember, hogy Te viszonyaid minden változása mellett sem felejtkezel el rólam egészen, hanem bár terhedre esik is, nekem amúgy „per carita” mégis gyakran írni fogsz. Hát e remény mellett eszembe jutott, hogy miután nekem oly nem híres, hanem hirhedt, nem „berühmt, hanem berüchtigt” nevet vart nyakamba a fátum, melyet bizonyos körökben amolyan: Wau Wau-nak tekintenek, hát bizony megeshetnék, hogy ha amonnan Erdély határszéle felől gyakran adatik postára levél, amely ama Wau Wau nevére szól, hát az felöltik valamelyik marosparti postamesternek, s az, mint a doktorra travestált Ludas Matyi” „harmadik ujjával megböki homloka búbját” és conspirációt szaglál és a Te ártatlan leveleidet Turin helyett Bécsbe, a „Cabinet noir”-ba expedálja.

Később Sarolta férjhez megy, majd első lánya keresztapjának Kossuth Lajost hívja meg. (Jelenleg Holecsek fogorvos felesége). A levelezés továbbra is fennmarad, szívélyes hangú mindvégig, csupán a bűn árnyalata lengi be. S hogy ezt eltitkolja, most már több humort vegyít a levelekbe és egyik helyütt ezt írja:

„Miért volna az öregség tiszteletreméltó. Ha valaki 90 esztendő számár, nagyobb tiszteletre méltó az ő számársága, mint ha csak 30 éves volna?”

Szomorú epilógus

Az emberi élet útjait felsőbb törvények szabják meg és ki hitte volna, hogy a görög sorstragédiák fekete szárnyai lebegnek Zeyk Sarolta élete felett. Ki gondolta volna, hogy annak a harmatkönnyű léleknek törékeny vázát, - amely valamikor új ifjúságot revellált a magyar szabadság legnagyobb forradalmárának idegen földön sorvadó testi és szellemi életére, - egy országúti szerencsétlenség fogja durván széttroncsolni. A léleknek szétdőlt váza ott hever sebetől, kékes zúzódásoktól megcsúfoltan a ravatalon, a lélek azonban kiröppent porladó hüvelyéből és szellemszárnyaival a világűrben lebegő elektromos és etherikus hullámok karán ott ringatózik valahol a csillagmíriádok földi értelmünkkel megközelíthetetlen világában és talán éppen ott köt ki a messze tulsó parton, ahol nincs öregség és nincs fiatalság, hanem csak örökkévalóság van – s a halottak szigetének sziklás kikötőjében ott várja hűséggel, túlvilági szerelemmel az a lélektársa, akit a földi élet szigorú törvényei kizártak a teljes, odaadó szerelem világából. Két lélek találkozik és kezét fog egy örökké elválhatatlan barátságra.

(Összeállította: B. Osvát Ágnes)

„Elhasználtam, mert éltem, készletem./ Az életem még élni – képzelem.
Túl gondon és túl minden képleten,/ egy perc, s a föld számomra néptelen.”

(Kamenitzky Antal: *Csoda se volt*)

Kamenitzky Antal versei

Olyan legyek...

Ahogy a hulló cseppek kimarják,
Kiegetik a földet ütközéskor,
úgy rágnak szét a percek, mint a hangyák.
Eltűnt Villon és eltűnt a középkor.

A boldog pillanat, ha pókhálón leng,
üres bábja az elszállt pillangónak.
Olyan a múltam, mint a völgy amott lent,
hol emberek, mint törpikék, mozognak.

A felhők csak a változatlanok,
pedig hogy szállnak, nyúlnak és nyomulnak
s a fénnyel egyesülő harmatok:

heroldjai jelenben ők a múltnak.
Olyan legyek, mint felhők, fény és harmat,
melyek nem élnek s meg sohase halnak.

2010. augusztus 24.

Az est

A bánat és az este egy dolog.
A vénülés, mint halk eső szitálgat.
Egy ablakot, a réges-rég kitártat,
az ablakot majd látni sem fogod.

Egy est a végső éjszakába tart.
A bánat pókhálót feszít a holdra.
Ez a szekrény itt, végig, oly mogorva.
S attól, hogy meghalsz, szégyelled magad.

Az est a bánat lassú szívverése.
Szavad merev, mint vénülő kezek.
Egy csillag száll az élet szebb felére,

s az emlékek: egy alvó őrsereg.
Emlék lennék. Kinek vállára száll?
Kinek nevére nyílna még a száj?

2012. november 20.

Repülj, kis gazdám

A csend egy szóló készülő harang.
És Isten áll a templomtornyokon.
A fény, a felhők, csillag itt a rang,
s lovaggá ütnek legfelsőbb fokon.

A földi arc, lásd, mindenik hazug!
Iszapban nem segíthet evező.
Az ég a végtelenhez alagút,
mely minden számnak közös nevező.

Repülj, kisgazdám, mint a gondolat!
A gyermekélményt még talán eléred,
a múltba hátrál minden mozdulat,

s a véged járod majd, mikor megérted.
Oldd el örök pórázról álmaid,
ha farkastorkok orgonálnak itt!

2011. november 9.

Tanítómesék nagyobb gyermekeknek, talán felnőtteknek is.

Osvát Kálmán: LEVELEK A FIAMHOZ

I. Fiam!

Az íróasztalon előttem, Andersen meséi és Keller Zöld Henrik-je fekszenek. Andersent ismered, olvastad a meséket, melyeknél szebbeket máig senki sem mondott. Zöld Henrik ifjúkorod olvasmánya lesz, a férfikor határáig elkísér. Jobb tanítókat ajánlani se tudnék. De szeretném, - ha mellettük meghallgatnád az én szavamat is.

Nem adok utasítást ehhez az íráshoz: hány éves korodban olvasd. Nem lesz benne egy szó, mit ma is már nem olvasnál. És meg is fogod érteni... abban a percben megérted, amelyben az emberek általában - a felnőttek is - megértik az olvasmányaikat

Nem az olvasás perce az.

* * *

Bélyegeket cserélgettél Géza barátoddal, álltatók a nyitott albumok előtt, forgattátok a nagy katalógust. A hátatok mellett álltam és te eleintén nem láttál engem. Barátod sokat beszélt, te jóval kevesebbet. A csere, melyet barátod ajánlott, nem volt előnyös, bélyegeid értékesebbek voltak, mint a cserébe kínáltak, de Géza a katalógus árával igazolta, hogy pont annyit érnek. És beszélt hozzá sokat és ütögette a katalógust és sokszor megkérdezte: „akarod vagy nem?” Közben a bélyegeidet magához mind közelebb húzta, te hozzá sem nyúltál az övéihez. Sajnálalak, de csak vártam és állottam mögötted még sokáig, szóltanul. Fiam, te értesz a bélyegekhez. Annyit, mint Géza barátod, bizonyosan értesz és tudod, hogy mondjon a katalógus bármit, a te bélyegeid az értékesebbek, te veszíteni fogsz és Géza nyerni fog. É mégsem nyúltál a holmid után, hogy is tehesd, már ott van előtte, már a keze rajta a kis bélyegcsomón, vissza hogy vehessed? Visszáról már szó sem lehet, kicsi lelkedben már le is mondtál és csak becsületből, becsapatasod kis vigasztalására mondtad: „Ha adsz még egy *köztársaságit!*” Géza előbb albumába csúsztatta bélyegeidet, kettőről megjegyezte, hogy rongált szélű, egyről, hogy nincs bélyegző rajta, azután átnyújtotta a köztársaságit. Te nézetlen tetted el a cserebélyegeket s egy nagyon gyors fordulással, mintha csak *ettől az üzlettől* akartál volna elfordulni, úgy fordultál hátra. Hogy megláttál, zavarodottan mosolyogtál. Én Géza barátodat néztem szigorúan s te tán sajnáltad is. Mert azt mondtad: „Adott egy köztársaságit is...” Pedig tudtad, hogy azzal együtt be vagy csapva s hogy azzal már nem is ő, hanem magad csaltad meg magadat. De féltél, nem-e támad kétség énbennem, hogy értesz-e te a *dologhoz?*

Nem, fiam.

Te értesz a dologhoz, *más* az, amihez te nem értesz.

Más az, amihez *mi* nem értünk.

Erről a *másról* lesz szó bőven ezekben az itt jövő írásokban.

II. Fiam,

Egyszer sem kérdezted meg tőlem, hogyan esett, hogy Káin csak úgy könnyűszerrel agyonütötte Ábelt? Kezéből a botot hogy nem csavarta ki és miért nem vágta agyon ő Káint, aki rátámadott?! Sehol a Biblia nem említi, hogy Ábel volt a gyengébb...

Örülök fiam, hogy nem kérdezted. Örülök, hogy fel sem támadt a gondolat benned, hogy Ábel embert is ölhetett.

És örülök, hogy a bélyegvásárnál nem te csaltad meg Gézát. Tudom, kicsit szégyenled még, hogy te voltál a gyengébb, esztelenebb. Ne szégyeld s ne hidd, mert nem igaz! Ütközet volt az, fiam, mit ketten vívtatok s a vesztes Géza lett. Pár bélyegyet hagytál a csatatéren, de társad mindent ott hagyott. Ő mindent harcba vitt. Esztét csavarral húzta ki, szavát hazugság mérgével fertőzte, barátságodat kockára tette, nagy túlerővel ekként támadott.

S mit nyert vele?...

Ne vess, tapsolj, örülj! Káin a homlokán, Géza a hóna alatt - hadd vigye bélyegét!

S most jójj, ül le ide mellém, feledd el Káint, Gézát s a bélyegyet, de ne feledd soha, amiket Apád most mesélni fog. Szerte a világon sok Géza jár s ha nem sokkal több is a semminél, mit egy-egy elvehet, valamennyien végülis koldussá fosztanak. Most elmesélem, hogy tettek velem. Sokat fogsz nevetni, míg végighallgatod. Csupa mulatság volt nekem is, amíg végigéltem.

Fiam,

Nem szereted a dohányfüstöt, a tétlen egyhelyben ülést, az abbahagyott munkát, a mindig-másba kezdést és nem érted, hogy aki este útra csomagol, reggel miért nem indul. Mind ezeket - én szeretem, én teszem, én értetlenkedem és bár a szemed sokszor és a szavad is néha rosszal - mi azért ketten ugye szeretjük egymást?

Nem neveltelek félelemre és minden különös bátorságérzés nélkül mersz mindent mondani. Ha azt gondolnád, hogy a mi szegénységünknek, kis nélkülözéseidnek hibáztatható oka vagyok, nem félnél megmondani sem.

Nem tetted soha. Érzed, hogy nem jók e dolgok, érzed, hogy rosszat jelentenek, érzed, hogy van mögöttük valami neked érthetetlen, de érzed azt is, hogy így magukban, ítélet tárgyát nem képezhetik. Csak nagyon okos felnőttek tudják hinni, hogy valaki naphosszat kávéházban ül csak azért, hogy éppen ott üljön. Csak ők tudják természetből valónak látni, hogy

szántson-vessen valaki és csupa szeszélyből aratni mást engedjen. Csak a felnőttek hiszik, hogy napi hatórás munkájukkal nem csak kenyeret szereztek, hanem jogot is: ítélkezni lelküktől idegen társaik felett. Velük sohasem vitázom. De neked, fiam – kukucs ! – lyukat vágtam a függönyben.

Vézna kis fiú voltam, tizenhárom éves lehettem, lenn nyaraltam a Duna mellett, Mohácsot keresd a térképen, valahol ott lehet. Széles már ott a Duna és két hatalmas ágra oszolva egy szigetet zár körül.

Minden este a parton álltam, vártam a pesti hajót, a zimonyi hajót. A folyam nyugodt vize már közeledtükre mozgásba jött, hullám hullámot vert a parthoz s még nagyon sokáig ringott a víz, mikor tova tűntek. Kikötött uszályhajókon halászok bízottak a hálójukkal, míg kivették. Fehértorkú hal volt a zsákmány, néha sok, néha kevesebb. Halász akartam lenni, mindenáron. Hálóra, hogy lesz valaha nekem, gondolni se mertem. De horgot árultak a kereskedők. Voltak kis pajtásaim, víz mellett nőtt gyerekek, hamar beavattak a horgászás tudományába. Napokig készültem az első önálló kirándulásra. Volt már hosszú halászó pálcám, hajlékony, törhetetlen, hosszú spárgám, eltéphetetlen, parafa pedzóm, erős fekete horgaim és kicsi ólomsúly, ami a horgot mélyre vigye. Földi gilisztám egész skatulyával.

Esteledett, kicsit féltem, kicsit tetszettem magamnak a bátorságomért a zúgó víz partján és mikor az első, ujjnyi kis halat elhelyeztem vízzel átitatott tarisznyámban, mint egy felnőtt már úgy állottam ott, halász voltam, aki holnap is halász lesz, holnapután is és mindig már, míg egészen el nem öregszik. Egész eddig a percig mind számítottam, hány nap a vakáció még. Most ujjongott a szívem: mi közöm hozzá, hány nap van szeptemberig. Mi köze a halásznak az iskolához? És ha kényszerítenek, hogy visszamenjek? Nem sokáig tehetik. Visszamegyek, ha nagyon akarják, de hamarosan elszököm. És a Duna mellett telepszem meg valahol. Ezt a horgászó-pálcát mindenesetre magammal viszem Pestre. Inkább a folyosón állok egész uton, ott fel lehet állítani.

* * *

Most figyelj, fiam, mert nem az történt, hogy az első hal mellé egy második került a zsákba. Hanem ez történt.

Erős rándítással a pálcát kiszakították a kezemből. Egy lépéssnyire a víztől, kis földkupacon álltam és a rándítás ereje majdhogya a vízbe dobott. Jobbról jött az erőszak, odanéztam. Tömzsi parasztyerek, mint én, olyan korú, sokác-viseletben, ott állt, szélesre húzott szájjal vigyorgott, pálcám a kezében volt. Az arcom égett, a szégyen fojtogatott és tudod, mit tettem ? Embertelenül gyáván, mosolyogni próbáltam. Miért, én

nem tudom. El akartam tán hitetni a sokác-fiúval, hogy amit tett, csak tréfa volt. Tudtam, hogy nem tréfált. Tudtam, hogy bántani akart, fájdalmat szerezni nekem. Fél perc telhetett így el, nyúltam a bot után. Lassan, nem követelőn. Vigyorgott tovább, de a szeme már fenyegetett. Azután a térdének feszítette a pálcát és ketté törte. Azután négy felé. Valami torz mosollyal állhattam ott, még akkor is, mikor az összetört holmit a vízre dobta. Reszkettem. A halászálmomnak vége volt. Már nem akartam semmit. Csak elszaladni. Azt sem mertem. Féltem, ha mozdulok, utánam nyúl és akkor... Este volt, senki se járt, megtehetné volna. Mindent tehetett. Vártam.

Zsebre dugott kézzel, lassú lépésekkel végre eloldalgott. Én még maradtam. Most attól féltem, hogy észreveszi, milyen jó nekem, hogy ő már elment. Nem akartam elárulni, hogy olyasmiről is szó lehetett volna, hogy megüt vagy vízbe dob... Egyszer még vissza fordult. Kemény, győzelmes vigyorgással.

Fiam, te Bórhárisnya-történeteket olvastál és azokban a legfiatalabb indián is vitézebb, mint a te apád. És én ezekkel az írásokkal nem is a hősiességem csorbáit akarom köszörölni. Inkább azt szeretném, hogy a te vitézi becsületed sohasse érje csorba, büszke kicsi arcodat ne torzítsa szegény. Hogy a kis kellemetlenségektől menekülj, hallgasd meg a kérésemet, tornázz, vívjál, birkózz. A nagyoktól csak úgy fogsz menekülni, ha a sorshatalmak is meghallgatták a kérésemet és nem találkoznak össze – a sokác gyerekekkel.

Én sűrűn találkoztam vele tanulóéveimben is, vándoréveimben is. Türelővel jött mindig, este volt, lélek nem volt jelen, a mélység mindig ott volt. Egy álommal mindig kevesebb maradt s egy győzelmes nevetéssel több csengett a fülemben.

Ugy van-e, hogy aki egyszer alákerült, arra rájár ez a dúvad? Ezt nem tudom. Csak azt, hogy mind kevesebb merszem lett a háztól messze menni, világba menni vágyam mind gyengébben buzog, s hogy elrejtsem magam, hát dohányfüsttel piszkolom a levegőt. És ravaszkodom. Több álmat tölem nem rabolnak a sokác-gyerekek! Nem áruolom el, mit szeretek, nem fogják tudni, az ütés hol fájna legjobban. Ide is kezdek, oda is kapok, ezt is tervezem, azt is gondolom, senki ne tudja, mit is akarok!

Ezért találsz mindig ülvé, fiam. Ezért van a szobámban sok dohányfüst, sok félig felvágott könyv és egy öreg ember, aki ma sem tudja, holnap mibe kezd.

...Mert két percnire az utolsó ívlámpától a Győzelmes Gazság vigyorg.

Kellemes nyári szünidőt kíván és továbbra is szeretettel várja leveleiteket, javaslataitokat a szerkesztő néni, az alábbi címre:

B. OSVÁT ÁGNES

540.477 Marosvásárhely (Targu Mures),
str. Armoniei nr. 22 ap. 13, jud. Mures,
Románia.

Telefon: 0040265/249918,
0040365/803670, 0040770/173128
E-mail: osvatagnes@gmail.com

Nyári derű

Orosz rendőri jegyzőkönyvekből, jelentésekből

A holttesten 10 és 20 kopejkás érme nagyságú bemeneti sebeket találtunk. A sebek összfelülete 3 rubel 20 kopejka.

A tettes üldözése közben Ivanov törzsőrmester a levegőbe lőtt. Sajnos nem talált.

Tapasztalatlanságomat kihasználva a férfi magáévá tett, majd eltávozott, és még fizetni sem fizetett.

...Szép, okos, gondolatos a szeme... a másik hiányzik.

Az áldozaton 4 sebet találtunk. Kettő halálos volt, a másik kettő szerencsére nem. Mire a fejét is megtaláltuk, a letartóztatott személy elhunyt.

A gyanúsított a páternoszterbe lépett és ismeretlen irányba eltávozott. Pavlov úrra üldözése közben 8 figyelmeztető lövést adtam le, mégpedig a fejére és teste egyéb lágy részeire.

Kirilovics úr szokatlan nagyságú szexuális adottságával ijesztgette Kolevaja elvtársnőt, a nevezett szexuális adottságot Kolevaja et.nő csak azt követően engedte el, hogy erőszakot alkalmaztunk vele szemben.

...s végül fejével hosszasan ütötte az őt kihallgató őrmester cipőjét...

Közlekedési rendőr jelentéséből: „Kérem parancsnok urat, hogy nehéz anyagi helyzetemre tekintettel adja három napra magánhasználatba részemre a radart!”

Petrov őrmestert letartóztattuk az Avramova kisasszonyon megkísérelt nemi erőszakért. Avramova kisasszonyt letartóztattuk a rendőri intézkedésnek való ellenkezülésért.

Az említett napon a szolgálatban levő Ivanov őrmester körözött veszélyes bűnözőt észlelt a tömegben. Az illető elfogása végett kénytelen volt használni fegyverét. Ennek ellenére a halottak és sebesültek listáján nem található a körözött személy.

Tisztelt olvasóink!

Előfizetőinknek a szükséges időpontban, valamint kérésre sárga csekket küldünk. Emlékeztetőül: Belföldi éves előfizetési díj 1.500 HUF.

Külföldre:

Európában 10 EUR, tengeren túlra 20 USD

Belföldre előfizetni banki átutalással is lehet, a következő számlaszámon:

52400054-10030826 Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet

Külföldi olvasóink, amennyiben nem tudják közvetlenül eljuttatni valutában vagy a napi árfolyamon számított forintban a megjelölt összeget, legegyszerűbben a banki átutalást használhatják, a köv. címre: Erdélyi Körök Országos Szövetsége 6070 Izsák, Kálvin tér 1.

Számlaszám: 52400054-10030826 Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet IBAN: HU34

5240 0054 1003 0826 00000000

BIC/SWIFT: TAKBHUHB

Támogatóink listáját lapunk 47. oldalon olvashatják.

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk az interneten a következő címen olvasható:

www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu és az új lapszám megjelenésével cserélődik.